

مرکز تحقیقات اسلامی

اصفهان

گامی

الرحمن
علیهما صلوات

www.

www.

www.

www.

Ghaemiyeh

.com

.org

.net

.ir

سازمان اسناد و کتابخانه ملی
جمهوری اسلامی ایران
(ISCI)

حکیم و مقالات نگار

۱۶
جلد

مجموعه آثار آیت الله العظمی بروجردی
سال ۱۳۹۵ هجری قمری

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مجموعه مقالات کنگره بازخوانی ابعاد شخصیتی امیرالمومنین علی علیه السلام

نویسنده:

محمد علی رضایی اصفهانی

ناشر چاپی:

دانشگاه آزاد اسلامی (تهران)

ناشر دیجیتال:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

فهرست	۵
جلد چهاردهم چکیده مجموعه مقالات فارسی کنگره باخوانی ابعاد شخصیتی امیرالمؤمنین امام علی (علیه السلام)	۱۴
مشخصات کتاب	۱۴
فهرست	۱۹
مقدمه دبیر علمی کنگره	۴۰
درآمد	۴۰
اول: ضرورت موضوع کنگره	۴۱
دوم: پیشینه کنگره	۴۱
سوم: ساختار کنگره	۴۲
چهارم: پرونداد کنگره	۴۷
پنجم: مراکز و تشکل های همکار	۴۹
ششم: پیش نشست ها	۵۱
هفتم: ارزیابان	۵۳
هشتم: ویراستاران	۵۳
نهم: ملیت های شرکت کننده	۵۴
مقدمه رئیس شورای سیاست گذاری	۵۵
۱- قرآن و امام علی (علیه السلام) (۱)	۵۹
اشاره	۵۹
۱- شخصیت امام علی (علیه السلام) از منظر قرآن کریم	۶۱
۲- شخصیت شناسی امیرالمؤمنین (علیه السلام) از دیدگاه قرآن	۶۲
۳- شناخت قرآن از زبان امام علی (علیه السلام) در نهج البلاغه	۶۳
۴- ترمینولوژی تعامل با قرآن در سیره امام علی (علیه السلام) و معصومین (علیهم السلام)	۶۴
۵- علم امام علی (علیه السلام) به قرآن و چگونگی آن	۶۵
۶- نقد انحصار امکان فهم قرآن به معصومان (علیهم السلام) با تکیه بر نهج البلاغه	۶۶
۷- نسخ قرآن از منظر امام علی (علیه السلام)	۶۷
۸- بررسی شخصیت امام علی (علیه السلام) در آیه مباهله از منظر فریقین	۶۸
۹- تطبیق صراط مستقیم به عنوان محور قرآنی وحدت امت اسلامی بر حضرت علی (علیه السلام)	۶۹
۱۰- بینامتنیت قرآن کریم و نهج البلاغه، راه گشای اختلاف تفاسیر	۷۰
۱۱- تحلیل آماری و گونه شناسی روایات تفسیری اخلاقی امام علی (علیه السلام)	۷۱
۱۲- بررسی تطبیقی دلالت مصداقی «امام مبین» در سوره یس بر امام علی (علیه السلام) از منظر فریقین	۷۲
۲- قرآن و امام علی (علیه السلام) (۲)	۷۵

- ۷۵-..... اشاره
- ۷۷-..... ۱۳- فضیلت امام علی (علیه السلام) در پرتو آیه نجوی
- ۷۸-..... ۱۴- بررسی شبهه عدم فضیلت امام علی (علیه السلام) در آیه نجوی
- ۷۹-..... ۱۵- بررسی شبهه عدم اطلاع بزرگان صحابه از آیه نجوا غیر از امام علی (علیه السلام)
- ۸۰-..... ۱۶- بررسی شبهه «عدم فرصت عمل به آیه نجوا غیر از امام علی (علیه السلام)»
- ۸۱-..... ۱۷- بررسی شبهه «تحصار وجوب صدقه در آیه نجوا بر امیرالمؤمنین علی (علیه السلام)»
- ۸۲-..... ۱۸- بررسی مفهوم و مصداق آیه «مَنْ عِنْدَهُ عِلْمٌ الْكِتَابِ»
- ۸۳-..... ۱۹- مصداق شناسی اهل بیت (علیهم السلام)
- ۸۴-..... ۲۰- نقد و بررسی آراء فخر رازی در تفسیر آیه ولایت (آیه ۵۵ سوره مائده)
- ۸۵-..... ۲۱- بررسی ارتباط موضوعی آیه ولایت با آیات قبل و بعد، با محوریت نظر فخر رازی و علامه طباطبایی
- ۸۶-..... ۲۲- تحلیل آرای مفسران معاصر اهل سنت از آیه اکمال دین
- ۸۷-..... ۲۳- بررسی اشکال های ابن تیمیه به علامه حلی در آیه ۳۶ و ۳۷ سوره نور
- ۸۸-..... ۲۴- بررسی تطبیقی روایات فریقین درباره آیات آغازین برائت
- ۸۹-..... ۲۵- بررسی تطبیقی آیه شراء با تأکید بر تفاسیر معاصر در بنگلادش
- ۹۰-..... ۲۶- ویژگی ها و تفاوت های مصحف امام علی (علیه السلام) و مصحف حضرت فاطمه (سلام الله علیها)
- ۹۱-..... ۳- ولایت و امامت
- ۹۱-..... اشاره
- ۹۳-..... ۲۷- امامت و خاتمیت
- ۹۴-..... ۲۸- روش خاص بیان قرآن در مباحث امامت امام علی (علیه السلام)
- ۹۵-..... ۲۹- علم امام
- ۹۶-..... ۳۰- ویژگی های «حجت خدا» در کلام امیرالمؤمنین (علیه السلام) با تأکید بر حکمت ۱۴۷
- ۹۷-..... ۳۱- آیه اکمال و ارتباط آن با مسئله امامت و خلافت امیرالمؤمنین علی علیه السلام
- ۹۸-..... ۳۲- سیمای غدیر در آئینه تربیت
- ۹۹-..... ۳۳- واکاوی معنی «مولی» در حدیث غدیر
- ۱۰۰-..... ۳۴- نقد و بررسی شبهات در مورد آیه ولایت
- ۱۰۱-..... ۳۵- بررسی سبب نزول آیه ولایت در منابع تفسیری اهل سنت
- ۱۰۲-..... ۳۶- تفسیر تطبیقی آیه «ولی الامر» از دیدگاه فریقین
- ۱۰۳-..... ۳۷- استناد امیرالمؤمنین (علیه السلام) به خطابه و واقعه غدیر در مقابل مخالفان
- ۱۰۴-..... ۳۸- بررسی دیدگاه امام علی (علیه السلام) و ابن تیمیه در واسطه قرار دادن اولیای الهی
- ۱۰۵-..... ۳۹- تحلیل انتقادی روایات دال بر سیره عملی امام علی (علیه السلام) در زمان پیامبر (صلی الله علیه و آله) (مورد پژوهی صحیح بخاری و مسلم)
- ۱۰۶-..... ۴۰- بررسی دیدگاه محمد بن عبدالوهاب در کافر خواندن ابوطالب (علیه السلام) با استناد به آیه «انک لا تهدی من احببت»
- ۱۰۷-..... ۴۱- جایگاه امامت از نگاه حضرت زهرا (علیها السلام)
- ۱۰۹-..... ۴- امام علی (علیه السلام) و نهج البلاغه

- ۱۰۹-..... اشاره
- ۴۲- شناخت اسلام از زبان امام علی(علیه السلام) در نهج البلاغه ۱۱۱
- ۴۳- بررسی و تحلیل منطقی «نبوت» در نهج البلاغه ۱۱۲
- ۴۴- واژه شناسی تسبیح و معناپژوهی تنزیه الهی در لسان قرآن و نهج البلاغه ۱۱۳
- ۴۵- آفرینش هستی از منظر قرآن و نهج البلاغه ۱۱۴
- ۴۶- بررسی شگفتی های علمی امام علی(علیه السلام) در نهج البلاغه ۱۱۵
- ۴۷- روش تشویق و ت_نبیه از منظر نهج البلاغه ۱۱۶
- ۴۸- ویژگی های فردی امام علی(علیه السلام) در نهج البلاغه ۱۱۷
- ۴۹- تربیت در نهج البلاغه (با تأکید بر تربیت اجتماعی) ۱۱۸
- ۵۰- روش های تربیت عقلانی از دیدگاه نهج البلاغه ۱۱۹
- ۵۱- راهکارهای تربیتی مقابله با شیطان در نهج البلاغه ۱۲۰
- ۵۲- تغییر نسلی، پیامدهای تربیتی و شیوه های برخورد با آن در نهج البلاغه ۱۲۱
- ۵۳- شناخت باطل از منظر نهج البلاغه در راستای انجام جهاد کبیر ۱۲۲
- ۵- امام علی (علیه السلام) از منظر دانشمندان و مستشرقان ۱۲۳
- ۱۲۳-..... اشاره
- ۵۴- ابعاد شخصیتی امام علی (علیه السلام) از دیدگاه مستشرقان ۱۲۵
- ۵۵- فضایل امیرالمؤمنین امام علی (علیه السلام) از دیدگاه مستشرقان ۱۲۶
- ۵۶- بازنگاهی به مقاله «علی؛ Ali» در دایره المعارف آمریکانا ۱۲۷
- ۵۷- خاورشناسان و ویژگی های شخصیتی امیرالمؤمنین علیه السلام ۱۲۸
- ۵۸- خاورشناسی و اهم آرای خاورشناسان در مسئله جانشینی امیرالمؤمنین (علیه السلام) ۱۲۹
- ۵۹- امیرمؤمنان (علیه السلام) از دیدگاه مادلونگ ۱۳۰
- ۶۰- اعتبارسنجی آرای مستشرقین در حیطه دانش امیرالمؤمنین علیه السلام ۱۳۱
- ۶۱- بررسی شبهات خاورشناسان، پیرامون عدم ذکر نام حضرت علی(علیه السلام) در قرآن کریم ۱۳۲
- ۶۲- خصوصیات برتر امام علی (علیه السلام) از زبان مورخان و محدثان برجسته مسلمان ۱۳۳
- ۶۳- فضایل امام علی (علیه السلام) از منظر اهل سنت ۱۳۴
- ۶۴- بررسی ابعاد شخصیتی امام علی (علیه السلام) از زبان فقهای فریقین ۱۳۵
- ۶۵- بررسی ابعاد شخصیتی امام علی (علیه السلام) از زبان مفسران برجسته فریقین ۱۳۶
- ۶۶- خصوصیات برتر امام علی (علیه السلام) از زبان ادیبان و شعرای برجسته فریقین ۱۳۷
- ۶۷- کاربرست شخصیت شناسی امیرالمؤمنین (علیه السلام) در میراث مکتوب علامه محمد حسین کاشف الغطاء ۱۳۸
- ۶۸- بررسی و نقد اندیشه سید قطب پیرامون امام علی (علیه السلام) ۱۳۹
- ۶-امام علی (علیه السلام) در آینه شعر و ادب ۱۴۱
- ۱۴۱-..... اشاره
- ۶۹- سبک زندگی سالم از دیدگاه امام علی(علیه السلام) و بازتاب آن در شاهنامه فردوسی ۱۴۳

- ۷۰- بررسی تطبیقی تأثیرپذیری شافعی از نهج البلاغه در مضامین اخلاقی - ۱۴۵
- ۷۱- نمادهای قدسی در ولایت نامه های حضرت علی (علیه السلام) - ۱۴۶
- ۷۲- تجلی عدالت امام علی (علیه السلام) در شعر عربی - ۱۴۷
- ۷- امام علی (علیه السلام) و علوم انسانی (۱) - تاریخ - ۱۴۹
- اشاره - ۱۴۹
- ۷۳- سنت های الهی در تاریخ از منظر امیرمؤمنان علی (علیه السلام) - ۱۵۱
- ۷۴- نقش امام علی (علیه السلام) در پیدایش و گسترش علوم اسلامی - ۱۵۲
- ۷۵- کاربست روش های آموزشی در خطبه های امیرالمؤمنین (علیه السلام) - ۱۵۳
- ۷۶- نقش مردم کوفه در جنگ های دوران امام علی (علیه السلام) - ۱۵۴
- ۷۷- سیر تعاملی امام علی (علیه السلام) در دوران تثبیت خلافت - ۱۵۵
- ۷۸- اولویت بندی دشمنان در سیره امیرالمؤمنین امام علی (علیه السلام) - ۱۵۷
- ۷۹- ناکشین، قاسطین و مارقین؛ بر اساس متن نهج البلاغه و اسناد روایی فریقین - ۱۵۸
- ۸۰- امام علی (علیه السلام) و مبارزه با عرفی گرایی در اندیشه مسلمانان سده نخستین اسلامی - ۱۵۹
- ۸۱- مقایسه وضعیت اقلیت های مذهبی در حکومت علوی و جمهوری اسلامی - ۱۶۰
- ۸۲- بررسی مناقب علی بن ابی طالب (علیه السلام) در کتاب مناقب اهل بیت (علیهم السلام) - ۱۶۱
- ۸۳- تحلیل فضایل امام علی (علیه السلام) در تاریخ یعقوبی اصفهانی - ۱۶۳
- ۸۴- سیمای نبوی در نگاه علوی - ۱۶۴
- ۸- امام علی (علیه السلام) و علوم انسانی (۲) - تربیت - ۱۶۵
- اشاره - ۱۶۵
- ۸۵- مبانی، اصول و روش های تربیتی از منظر امام علی (علیه السلام)، با تأکید بر خطبه یک نهج البلاغه - ۱۶۷
- ۸۶- وظایف مربی در تعلیم و تربیت از منظر امام علی (علیه السلام) (با تأکید بر نهج البلاغه) - ۱۶۸
- ۸۷- روش های تربیتی در نامه سی و یکم نهج البلاغه - ۱۷۰
- ۸۸- شاخصه های تربیت محور بودن حکومت علوی - ۱۷۱
- ۸۹- بازخوانی مفاهیم راهبردی عهدنامه مالک اشتر - ۱۷۳
- ۹۰- کرامت انسان از نگاه امام علی (علیه السلام) - ۱۷۴
- ۹۱- رویکرد عملی امیرالمؤمنین علی (علیه السلام) به کرامت انسانی - ۱۷۵
- ۹۲- نگاهی به الزامات، مبانی و موانع تربیتی کرامت انسان در آموزه های حضرت علی (علیه السلام) - ۱۷۶
- ۹۳- معنای زندگی در اندیشه توحیدی امام علی (علیه السلام) - ۱۷۸
- ۹۴- سبک شناسی معنا و معنا داری زندگی در سخنان امیرالمؤمنین - ۱۷۹
- ۹۵- ملاک های رستگاری جوانان در سیره و سخنان امیرالمؤمنین (علیه السلام) - ۱۸۰
- ۹۶- فرصت شناسی در کلام مولا علی (علیه السلام) - ۱۸۱
- ۹۷- بلا در سیره علوی؛ چیستی، فلسفه و حکمت - ۱۸۲
- ۹۸- امام علی (علیه السلام)، اسطوره یا اسوه کامل و دست یافتنی - ۱۸۳

- ۹۹- امام علی (علیه السلام)، شخصیت فرازمانی - - - - - ۱۸۴
- ۱۰۰- انسان کامل از نگاه حضرت امیرالمؤمنین علی علیه السلام (با) - - - - - ۱۸۵
- ۱۰۱- انسان کامل از منظر امیرالمؤمنین علی (علیه السلام) - - - - - ۱۸۶
- ۱۰۲- شخصیت شناسی علی بن ابی طالب (علیه السلام) با محوریت انسان شناسی - - - - - ۱۸۷
- ۱۰۳- مدلاسیون ارتباط زنده مخلوق با خالق خود بر اساس الگوهای قرآنی و روایی - - - - - ۱۸۹
- ۹- امام علی (علیه السلام) و علوم انسانی (۳) _ اخلاق و عرفان - - - - - ۱۹۱
- اشاره - - - - - ۱۹۱
- ۱۰۴- اخلاق از دیدگاه امام علی (علیه السلام) - - - - - ۱۹۳
- ۱۰۵- اخلاق حرفه ای در نهج البلاغه - - - - - ۱۹۴
- ۱۰۶- اخلاق و تربیت از دیدگاه امام علی (علیه السلام) - - - - - ۱۹۵
- ۱۰۷- بررسی اخلاق و تربیت از دیدگاه امیرالمؤمنین علی (علیه السلام) - - - - - ۱۹۷
- ۱۰۸- تربیت اخلاقی از دیدگاه حضرت علی (علیه السلام) - - - - - ۱۹۸
- ۱۰۹- تأثیر ساحت شناختی بر ساحت عاطفی و ارادی نفس از منظر نهج البلاغه - - - - - ۱۹۹
- ۱۱۰- صلح طلبی و اخلاق مداری امام علی (علیه السلام) در جنگ جمل - - - - - ۲۰۰
- ۱۱۱- سیره اخلاقی علوی (علیه السلام) در جنگ ها - - - - - ۲۰۱
- ۱۱۲- غیرت دینی امام علی (علیه السلام) - - - - - ۲۰۳
- ۱۱۳- تحلیل معناشناختی «شُخ نفس» و مؤلفه های آن در نهج البلاغه - - - - - ۲۰۴
- ۱۱۴- معادباوری و مرگ اندیشی در اندیشه های اخلاقی _ تربیتی امام علی (علیه السلام) - - - - - ۲۰۵
- ۱۱۵- آسیب ها و موانع همدلی در سیره اخلاقی امام علی (علیه السلام) - - - - - ۲۰۷
- ۱۱۶- بررسی پدیده نفاق از منظر نهج البلاغه - - - - - ۲۰۸
- ۱۱۷- اهداف سلوک عرفانی در تعالیم امام امیرالمؤمنین علی (علیه السلام) - - - - - ۲۱۰
- ۱۱۸- مطالعه تطبیقی «صلح کُل» در ادبیات عرفانی و آموزه های علوی - - - - - ۲۱۱
- ۱۱۹- تحلیل فنای عارفانه در نهج البلاغه - - - - - ۲۱۲
- ۱۲۰- آسیب شناسی عرفان کاذب با نظر به دافعه عرفان علوی - - - - - ۲۱۳
- ۱۰- امام علی (علیه السلام) و علوم انسانی (۴) -اجتماعی - - - - - ۲۱۵
- اشاره - - - - - ۲۱۵
- ۱۲۱- تحلیل کارکردهای نظم اجتماعی در جامعه اسلامی از منظر امام علی (علیه السلام) - - - - - ۲۱۷
- ۱۲۲- ارزیابی عوامل وحدت و امنیت در جامعه، بر اساس آموزه های امام علی (علیه السلام) - - - - - ۲۱۸
- ۱۲۳- بررسی وحدت مسلمانان در حکومت امیرالمؤمنین علی (علیه السلام) - - - - - ۲۲۰
- ۱۲۴- امام علی (علیه السلام) تندیس وحدت (پژوهشی در تبیین بُعد هم گرایی اسلامی امام علی (علیه السلام)) - - - - - ۲۲۱
- ۱۲۵- تحلیل بنیان ها و کارکردهای وحدت و هم گرایی امت اسلامی در منظومه فکری امام علی (علیه السلام) - - - - - ۲۲۲
- ۱۲۶- دلالت های تربیت اجتماعی فضایل امیرالمؤمنین (علیه السلام) در زیارت غدیریه - - - - - ۲۲۳
- ۱۲۷- تحلیل جایگاه عدالت در تمدن سازی علوی - - - - - ۲۲۴

- ۱۲۸- رهآوردهای صلح در سیره امام علی (علیه السلام) در گفتمان معاصر ۲۲۵
- ۱۲۹- جایگاه صلح از منظر فلسفه اسلامی با تأکید بر سیره امیرالمؤمنین (علیه السلام) ۲۲۶
- ۱۳۰- صلح طلبی امام علی (علیه السلام) در برابر جنگ افروزی ناکثین ۲۲۷
- ۱۳۱- روش های دربردارنده تأثیرات قدرت نرم در ایجاد صلح از منظر امام علی (علیه السلام) ۲۲۹
- ۱۳۲- بررسی آثار و پیامدهای عبرت ها در نهج البلاغه ۲۳۰
- ۱۳۳- بررسی نقش بیداری فطرت در احیای سبک زندگی اسلامی با نگاه به آموزه های معرفتی امام علی (علیه السلام) ۲۳۱
- ۱۳۴- شاخص های خانواده مطلوب در نگاه امام علی (علیه السلام) ۲۳۲
- ۱۳۵- جایگاه جوان گرایی از منظر قرآن و نهج البلاغه ۲۳۳
- ۱۱-امام علی (علیه السلام) و علوم انسانی (۵) -اقتصاد ۲۳۵
- اشاره ۲۳۵
- ۱۳۶- سیاست های اقتصادی حکومت علوی ۲۳۷
- ۱۳۷- سیاست های کلی اقتصاد مقاومتی در عرصه استقلال با نگاهی به آموزه های علوی (با تأکید بر بیانات مقام معظم رهبری) ۲۳۸
- ۱۳۸- آموزه های اقتصادی امام علی (علیه السلام) برای تحقق اقتصاد مقاومتی ۲۴۰
- ۱۳۹- تحلیل سیاست های اقتصادی حضرت علی (علیه السلام) خطاب به کارگزاران و مصادیق آن در بیانیه گام دوم انقلاب رهبری ۲۴۱
- ۱۴۰- رونق تولید در سیره و گفتار امیرالمؤمنین امام علی (علیه السلام) ۲۴۲
- ۱۴۱- اصلاحات نرم افزاری امام علی (علیه السلام) در رونق بخشی به نظام تولید ۲۴۳
- ۱۴۲- نگاهی به جایگاه کار در سیره امام علی (علیه السلام) ۲۴۴
- ۱۴۳- مصادیق احسان و نیکوکاری در سیره امیرالمؤمنین (علیه السلام) ۲۴۵
- ۱۴۴- امام علی (علیه السلام) و سنت حسنه وقف ۲۴۶
- ۱۴۵- تحلیل موقوفات امیرالمؤمنین امام علی (علیه السلام) ۲۴۷
- ۱۴۶- راهکارهای صیانت از بیت المال از دیدگاه قرآن و نهج البلاغه ۲۴۸
- ۱۲-امام علی (علیه السلام) و علوم انسانی (۶) مدیریت و سیاست ۲۴۹
- اشاره ۲۴۹
- ۱۴۷- اصول و روش های حاکمیت سیاسی در سیره علوی ۲۵۱
- ۱۴۸- معیار سنجش حقانیت حکومت و نقش مردم در آن از منظر قرآن و نهج البلاغه ۲۵۲
- ۱۴۹- حاکمیت سیاسی در سیره امیرالمؤمنین علی(علیه السلام) (با نگرشی بر نظام عزل و نصب مدیران در جامعه اسلامی) ۲۵۳
- ۱۵۰- حاکمیت و سیاست در سیره امیرالمؤمنین علی (علیه السلام) با رویکرد (نقدی بر اندیشه حاکمیت سیاسی ماکیاولی) ۲۵۴
- ۱۵۱- امام علی (علیه السلام) استراتژیست دین مدار ۲۵۵
- ۱۵۲- مدیریت کشور مبتنی بر عدالت اجتماعی با تکیه بر آموزه ها و سیره عملی امیرالمؤمنین علی (علیه السلام) ۲۵۶
- ۱۵۳- مدیریت بحران در سیره علوی: بحران عدالت ستیزی ۲۵۷
- ۱۵۴- الگوی مدیریت بحران امام علی (علیه السلام) در مواجهه با ناکثین از منظر نهج البلاغه ۲۵۸
- ۱۵۵- مصلحت اندیشی های مردود در حکومت علوی ۲۵۹
- ۱۵۶- واکاوی مدارا در سیره تربیتی _ سیاسی امام علی (علیه السلام) ۲۶۰

۲۶۱ بررسی مسئله حقوق بشر در سیره امام علی (علیه السلام)
۲۶۲ تحلیلی بر مبانی قرآنی حقوق بشر اسلامی در اندیشه امام علی (علیه السلام)
۲۶۳ نهج البلاغه و حقوق بشر
۲۶۵ چکیده مقالات عربی
۲۶۵ اشاره
۲۶۷ موقع القرآن فی سیره الإمام علی (علیه السلام)
۲۶۸ حقوق وواجبات المواطنين فی ظل الدولة الإسلامیه مع التأكيد علی نهج البلاغه
۲۶۹ مکانة الإمام علی (علیه السلام) فی آیه المباهله (دراسة موضوعية فی تفاسیر السُّنَّة والشَّیخه)
۲۷۰ اثبات أفضلیه إمام علی (علیه السلام) من خلال آراء ابن أبی الحدید المعتزلی
۲۷۱ چکیده مقالات برتر، ترجمه شده به زبان انگلیسی
۲۷۱ اشاره
۲۷۳ Understanding the Qur'an by Imam Ali (PBUH) In Nahj al-Balaghah -۱۶۴
۲۷۵ Understanding Islam from Imam Ali's Language (PBUH) In Nahj al-Balaghah -۱۶۵
۲۷۷ (The position of the Qur'an in the biography of Imam Ali (PBUH) -۱۶۶
۲۷۸ The virtues of Imam Ali (PBUH) from the Sunni perspective -۱۶۷
۲۷۹ The role of Imam Ali in the emergence and spread of Islamic sciences -۱۶۸
۲۸۰ An Investigation of the Personality Dimensions of Imam Ali -۱۶۹
۲۸۱ (Political Rule in the Sire of Amir al- Mu'minin Ali (PBUH) -۱۷۰
۲۸۳ (The effects of affection and sulk in Imam Ali's sireh (PBUH) -۱۷۱
۲۸۵ (Imam Ali (PBUH) Statue of Unity (Research in Explaining the Dimension of Islamic Convergence of Imam Ali (PBUH) -۱۷۲
۲۸۷ An Analysis of the Foundations and Functions of the Unity and Convergence of the Islamic nation in the Intellectual System of Amir al-Mu'minin Ali -۱۷۳
۲۸۸ Imam Ali (PBUH), a complete and attainable Myth or Role Model -۱۷۴
۲۸۹ (Human dignity from the perspective of Imam Ali (PBUH) -۱۷۵
۲۹۰ (Practical Approach of Amir al- Mu'minin Ali (PBUH) -۱۷۶
۲۹۲ An Analysis of the Qur'anic Foundations of Islamic Human Rights in Imam Ali's Thought -۱۷۷
۲۹۴ Nahj al-Balaghah and human rights -۱۷۸
۲۹۶ The rights and duties of citizenship under the Islamic State -۱۷۹
۲۹۷ (Sovereignty and Politics in the Sire of Amir al-Mumenin Ali (PBUH) -۱۸۰
۲۹۸ Imam Ali (PBUH) a religious strategist -۱۸۱
۳۰۰ A Comparison of the Status of Religious Minorities in the Alavi Government -۱۸۲
۳۰۱ Peace Talks in Imam Ali's Sireh (PBUH) In Contemporary Discourse -۱۸۳
۳۰۲ Imam Ali's (PBUH) peacemaking and oratory ethics in the war of Jamal -۱۸۴
۳۰۳ (The meaning of life in Imam Ali's monotheistic thought (PBUH) -۱۸۵

۳۰۵ (Tolerance Analysis from Imam Ali's Political-Educational Perspective (PBUH -۱۸۶
۳۰۶ (Favorable Family Indices from Imam Ali's Perspective (PBUH -۱۸۷
۳۰۷ Generational change, educational consequences, and methods of dealing -۱۸۸
۳۰۹ Analysis of the Mystical Death in Nahj al-Balaghah -۱۸۹
۳۱۰ (The Goals of Mystical Conduct in the Teachings of Imam Amir Al-Mu'minin Ali (PBUH -۱۹۰
۳۱۱ (The Characteristics of the "Hujjat of Allah" in the Word of the Amir Al-Mu'minin (PBUH -۱۹۱
۳۱۲ (The Divine Traditions in History from the Perspective of Imam Ali (PBUH -۱۹۲
۳۱۴ Imam Ali (PBUH) adducing Ghadir before the Opposition -۱۹۳
۳۱۶ (An Overview of the Position of Imam Ali (PBUH -۱۹۴
۳۱۷ Imam Ali (PBUH) and the Good Tradition of Endowment -۱۹۵
۳۱۹ ۱۵-چکیده پایان نامه ها
۳۱۹ اشاره
۳۲۱ ۱۹۶- آثار تربیتی مرگ اندیشی در اندیشه مولوی و تطبیق آن با کلام امیرالمؤمنین امام علی (علیه السلام) در نهج البلاغه
۳۲۳ ۱۹۷- خودسازی از منظر نهج البلاغه
۳۲۴ ۱۹۸- تجزیه و تحلیل رفتار خورج از دیدگاه امام علی (علیه السلام)
۳۲۵ ۱۹۹- تصمیم‌گیری و خط مشی‌گذاری در سیره و سنت علوی
۳۲۷ ۲۰۰- تبیین شیوه‌های نفوذ رهبر در پیرو از دیدگاه امیرالمؤمنین (علیه السلام) (با تأکید بر افغانستان)
۳۲۸ ۲۰۱- مظلومیت حضرت علی (علیه السلام) از زبان خود حضرت و بررسی علل مصائب ایشان
۳۲۹ ۲۰۲- شخصیت امام علی (علیه السلام) از دیدگاه شرق شناسان
۳۳۱ ۲۰۳- جاذبه‌های هنری در نهج البلاغه
۳۳۳ ۲۰۴- محورهای دفاع از مبانی تشیع در کتاب «النص والاجتهاد» علامه سید شرف‌الدین موسوی
۳۳۴ ۲۰۵- تبیین بدعت و نوآوری و رمز آن از دیدگاه امیرالمؤمنین (علیه السلام)
۳۳۶ ۲۰۶- بررسی سنت حسنه وقف در نامه ۲۴ نهج البلاغه
۳۳۸ ۲۰۷- بررسی تطبیقی روش فلسفه دین در اندیشه اسلامی و غربی معاصر
۳۳۹ ۲۰۸- روش‌های تربیت دینی با تکیه بر نامه ۳۱ نهج البلاغه
۳۴۰ ۲۰۹- حق و باطل در نهج البلاغه
۳۴۲ ۲۱۰- جایگاه زن در حکومت علوی
۳۴۳ ۲۱۱- نظم و انضباط در نهج البلاغه
۳۴۴ ۲۱۲- تحلیل و شناخت گونه‌ها و مصادیق توحید وجودی و متافیزیکی در نهج البلاغه
۳۴۶ ۲۱۳- آفت‌های سیاست از دیدگاه امیرالمؤمنین (علیه السلام)
۳۴۷ ۲۱۴- برخی از موانع و مقتضیات تربیت از منظر امام علی (علیه السلام)
۳۴۹ ۲۱۵- بازخوانی هویت زن در سنت علوی
۳۵۱ ۲۱۶- برخی ویژگی‌های امام علی علیه السلام از زبان قنبر

۳۵۲ ۲۱۷- تجلی عدل و عطفوت آسمانی در زمین
۳۵۴ ۲۱۸- شبهات وارده پیرامون امیرالمؤمنین (علیه السلام) و پاسخ به آن
۳۵۵ ۲۱۹- روش های تفسیری حضرت علی (علیه السلام) در نهج البلاغه
۳۵۷ ۲۲۰- بررسی شکر با تأکید بر نهج البلاغه
۳۵۸ ۲۲۱- عوامل و موانع تربیت از دیدگاه قرآن و نهج البلاغه
۳۵۹ ۲۲۲- شناخت پایه های ایمان بر اساس حکمت ۳۱ نهج البلاغه
۳۶۱ ۲۲۳- صفات الهی در نهج البلاغه
۳۶۲ ۲۲۴- بررسی برخی از ویژگی های حضرت علی (علیه السلام) در دعای افتتاح
۳۶۳ ۲۲۵- حیا در کلام علی (علیه السلام) با تکیه بر نهج البلاغه
۳۶۴ ۲۲۶- عدالت اجتماعی در کلام رهبری بر محوریت نهج البلاغه
۳۶۶ ۲۲۷- تربیت فردی در قرآن و نهج البلاغه
۳۶۷ ۲۲۸- تحلیل گونه های شعر شیعی
۳۶۹ ۲۲۹- انحراف کارگران در حکومت علوی (علیه السلام)
۳۷۱ ۲۳۰- تفسیر تطبیقی آیه نجوا از دیدگاه فریقین
۳۷۲ ۲۳۱- شناخت معیارها و مصادیق حق و باطل در نهج البلاغه
۳۷۴ ۲۳۲- صراط مستقیم و ویژگی های آن در نهج البلاغه
۳۷۶ ۲۳۳- رفتارشناسی مردم بصره در زمان حکومت امام علی (علیه السلام) با تکیه بر نهج البلاغه
۳۷۸ ۲۳۴- نظام سلوک عرفانی در تعالیم امام امیرالمؤمنین علی علیه السلام
۳۸۰ ۲۳۵- سبک زندگی امام علی علیه السلام در رویارویی با دنیا
۳۸۱ ۲۳۶- تحلیل محتوای نامه حضرت علی علیه السلام به مالک اشتر
۳۸۲ ۲۳۷- بررسی عنصر اقتناعی طنز در نهج البلاغه و نقش آن در تصویر سازی مفاهیم
۳۸۳ ۲۳۸- شاخصه های مدیریت موفق و مدل برآمده از آن بر پایه آموزه های نهج البلاغه
۳۸۴ ۲۳۹- بررسی و تحلیل استدلال های حضرت علی علیه السلام در باب اصول اعتقادی در نهج البلاغه
۳۸۶ ۲۴۰- مقایسه تطبیقی سیره اجتماعی _ اقتصادی امام علی علیه السلام با خلفای نخست
۳۸۷ ۲۴۱- بررسی و تحلیل تاریخ حکومت امیرمؤمنان علی علیه السلام ، از آغاز تا پایان جنگ جمل (با تکیه بر سیر حوادث)
۳۸۸ درباره مرکز

سرشناسه: کنگره بازخوانی ابعاد شخصیت امیرالمؤمنین امام علی علیه السلام (1398 : قم)

عنوان و نام پدیدآور: مجموعه مقالات کنگره بازخوانی ابعاد شخصیتی امیرالمؤمنین علی علیه السلام/ تالیف جمعی از محققان؛ با نظارت محمدعلی رضایی اصفهانی.

مشخصات نشر: تهران: دانشگاه آزاد اسلامی، سازمان چاپ و انتشارات: دانشگاه آزاد اسلامی، پژوهشکده قرآن و عترت (علیهم السلام)؛ اصفهان: دانشگاه آزاد اسلامی، واحد خوراسگان، 1398.

مشخصات ظاهری: 14 ج.

شابک: دوره : 4-6060-10-964-978 ؛ ج. 1 : 0-6068-10-964-978 ؛ ج. 2 : 7-6069-10-964-978 ؛ ج. 3 : 978-964-10-6070-3 ؛ ج. 4 : 0-6071-10-964-978 ؛ ج. 5 : 7-6072-10-964-978 ؛ ج. 6 : 4-6073-10-964-978 ؛ ج. 7 : 1-6074-10-964-978 ؛ ج. 8 : 8-6075-10-964-978 ؛ ج. 9 : 5-6076-10-964-978 ؛ ج. 10 : 978-964-10-6077-2 ؛ ج. 11 : 978-964-10-6078-9 ؛ ج. 12 : 978-964-10-6079-6 ؛ ج. 13 : 978-964-10-6080-2 ؛ ج. 14 : 978-964-106081-9

وضعیت فهرست نویسی: فیا

مندرجات: ج. 1. قرآن و امام علی علیه السلام. -- ج. 2. قرآن و امام علی علیه السلام. -- ج. 3. ولایت و امامت. -- ج. 4. امام علی علیه السلام و نهج البلاغه. -- ج. 5. امام علی علیه السلام از منظر دانشمندان و مستشرقان. -- ج. 6. امام علی علیه السلام در آینه شعر و ادب. -- ج. 7. امام علی و علوم انسانی (1) - تاریخ. -- ج. 8. امام علی و علوم انسانی (2) - تربیت. -- ج. 9. امام علی و علوم انسانی (3) - اخلاق و عرفان. -- ج. 10. امام علی و علوم انسانی (4) - اجتماعی. -- ج. 11. امام علی و علوم انسانی (5) - اقتصاد. -- ج. 12. امام علی علیه السلام و علوم انسانی (6) - مدیریت و سیاست. -- ج. 13. مقالات غیر فارسی (عربی، اردو، آذری و اسپانیولی)

موضوع: علی بن ابی طالب (علیه السلام)، امام اول، 23 قبل از هجرت - 40 ق. -- کنگره ها

موضوع: Ali ibn Abi-talib, Imam I, 600-661 -- Congresses

موضوع: علی بن ابی طالب (علیه السلام)، امام اول، 23 قبل از هجرت - 40 ق. -- نقد و تفسیر -- کنگره ها

موضوع: Ali ibn Abi-talib, Imam I, 600-661 --- Criticism and interpretation -- Congresses

شناسه افزوده: رضایی اصفهانی، محمدعلی، 1341 -

شناسه افزوده: Rezae Esfahani, Mohammad Ali

شناسه افزوده: دانشگاه آزاد اسلامی. سازمان چاپ و انتشارات

Islamic Azad University Publication: شناسه افزوده:

شناسه افزوده: دانشگاه آزاد اسلامی. پژوهشکده قرآن و عترت (علیهم السلام)

شناسه افزوده: دانشگاه آزاد اسلامی. واحد خوراسگان

رده بندی کنگره: BP37/7

رده بندی دیویی: 297/951

شماره کتابشناسی ملی: 6026010

ص: 1

مجموعه مقالات کنگره بازخوانی ابعاد شخصیتی امیرالمؤمنین، امام علی (علیه السلام)، جلد چهاردهم (مجموعه چکیده مقالات)

جمعی از محققان: زیر نظر دبیر علمی، دکتر محمد علی رضایی اصفهانی

سرپرستار: علی اکبر فراهی بخشایش

ناشر: دبیرخانه کنگره بازخوانی ابعاد شخصیتی امیرالمؤمنین امام علی (علیه السلام)

چاپ تیراژ: 500 جلد

قیمت: اهدایی به ساحت مقدس امیرالمؤمنین امام علی (علیه السلام)

نوبت نشر: اول

شابک

ارتباط با ما

اصفهان، خیابان نشاط، ابتدای خیابان فرشادی، مؤسسه تحقیقات و نشر معارف اهل البیت (علیهم السلام)، دبیرخانه کنگره

ص: 3

1. قرآن و امام علی (علیه السلام) (1) 31

1. شخصیت امام علی (علیه السلام) از منظر قرآن کریم 33

2. شخصیت شناسی امیرالمؤمنین (علیه السلام) از دیدگاه قرآن 34

3. شناخت قرآن از زبان امام علی (علیه السلام) در نهج البلاغه 35

4. ترمینولوژی تعامل با قرآن در سیره امام علی (علیه السلام) و معصومین (علیهم السلام) 36

5. علم امام علی (علیه السلام) به قرآن و چگونگی آن 37

6. نقد انحصار امکان فهم قرآن به معصومان (علیهم السلام) با تکیه بر نهج البلاغه 38

7. نسخ قرآن از منظر امام علی (علیه السلام) 39

8. بررسی شخصیت امام علی (علیه السلام) در آیه مباهله از منظر فریقین 40

9. تطبیق صراط مستقیم به عنوان محور قرآنی وحدت امت اسلامی بر حضرت علی (علیه السلام) 41

10. بینامتنیت قرآن کریم و نهج البلاغه، راه گشای اختلاف تفاسیر 42

11. تحلیل آماری و گونه شناسی روایات تفسیری اخلاقی امام علی (علیه السلام) 43
12. بررسی تطبیقی دلالت مصداقی «امام مبین» در سوره یس بر امام علی (علیه السلام) از منظر فریقین 44
2. قرآن و امام علی (علیه السلام) (2) 47
13. فضیلت امام علی (علیه السلام) در پرتو آیه نجوی 49
14. بررسی شبهه عدم فضیلت امام علی (علیه السلام) در آیه نجوی 50
15. بررسی شبهه عدم اطلاع بزرگان صحابه از آیه نجوا غیر از امام علی (علیه السلام) 51
16. بررسی شبهه «عدم فرصت عمل به آیه نجوا غیر از امام علی (علیه السلام)» 52
17. بررسی شبهه «انحصار وجوب صدقه در آیه نجوا بر امیرالمؤمنین علی (علیه السلام)» 53
18. بررسی مفهوم و مصداق آیه «مَنْ عِنْدَهُ عِلْمٌ الْكِتَابِ» 54
19. مصداق شناسی اهل بیت (علیهم السلام) در آیه تطهیر با محوریت سیاق 55
20. نقد و بررسی آراء فخر رازی در تفسیر آیه ولایت (آیه 55 سوره مائده) 56
21. بررسی ارتباط موضوعی آیه ولایت با آیات قبل و بعد، با محوریت نظر فخر رازی و علامه طباطبایی 57
22. تحلیل آرای مفسران معاصر اهل سنت از آیه اکمال دین 58
23. بررسی اشکال های ابن تیمیه به علامه حلی در آیه 36 و 37 سوره نور 59
24. بررسی تطبیقی روایات فریقین درباره آیات آغازین برائت 60
25. بررسی تطبیقی آیه شراء با تأکید بر تفاسیر معاصر در بنگلادش 61
26. ویژگی ها و تفاوت های مصحف امام علی (علیه السلام) و مصحف حضرت فاطمه (سلام الله علیها) 62
3. ولایت و امامت 63
27. امامت و خاتمیت 65
28. روش خاص بیان قرآن در مباحث امامت امام علی (علیه السلام) 66
29. علم امام 67

30. ویژگی های «حجت خدا» در کلام امیرالمؤمنین (علیه السلام) با تأکید بر حکمت 147 68

31. آیه اکمال و ارتباط آن با مسئله امامت و خلافت امیرالمؤمنین علی (علیه السلام) 69

32. سیمای غدیر در آئینه تربیت 70

33. واکاوی معنی «مولی» در حدیث غدیر 71

34. نقد و بررسی شبهات در مورد آیه ولایت 72

35. بررسی سبب نزول آیه ولایت در منابع تفسیری اهل سنت 73

36. تفسیر تطبیقی آیه «اولی الامر» از دیدگاه فریقین 74

ص: 6

37. استناد امیرالمؤمنین (علیه السلام) به خطابه و واقعه غدیر در مقابل مخالفان 75
38. بررسی دیدگاه امام علی (علیه السلام) و ابن تیمیه در واسطه قرار دادن اولیای الهی 76
39. تحلیل انتقادی روایات دال بر سیره عملی امام علی (علیه السلام) در زمان پیامبر (صلی الله علیه و آله) (مورد پژوهی صحیح بخاری و مسلم) 77
40. بررسی دیدگاه محمد بن عبدالوهاب در کافر خواندن ابوطالب (علیه السلام) با استناد به آیه «انک لا تهدی من احببت» 78
41. جایگاه امامت از نگاه حضرت زهرا (علیها السلام) 79
4. امام علی (علیه السلام) و نهج البلاغه 81
42. شناخت اسلام از زبان امام علی (علیه السلام) در نهج البلاغه 83
43. بررسی و تحلیل منطقی «نبوت» در نهج البلاغه 84
44. واژه شناسی تسییح و معناپژوهی تنزیه الهی در لسان قرآن و نهج البلاغه 85
45. آفرینش هستی از منظر قرآن و نهج البلاغه 86
46. بررسی شگفتی های علمی امام علی (علیه السلام) در نهج البلاغه 87
47. روش تشویق و تـنبیه از منظر نهج البلاغه 88
48. ویژگی های فردی امام علی (علیه السلام) در نهج البلاغه 89
49. تربیت در نهج البلاغه (با تأکید بر تربیت اجتماعی) 90
50. روش های تربیت عقلانی از دیدگاه نهج البلاغه 91
51. راهکارهای تربیتی مقابله با شیطان در نهج البلاغه 92
52. تغییر نسلی، پیامدهای تربیتی و شیوه های برخورد با آن در نهج البلاغه 93
53. شناخت باطل از منظر نهج البلاغه در راستای انجام جهاد کبیر 94
5. امام علی (علیه السلام) از منظر دانشمندان و مستشرقان 95
54. ابعاد شخصیتی امام علی (علیه السلام) از دیدگاه مستشرقان 97

55. فضایل امیرالمؤمنین امام علی (علیه السلام) از دیدگاه مستشرقان 98

56. بازنگاهی به مقاله «علی؛ Ali» در دایره المعارف آمریکانا 99

57. خاورشناسان و ویژگی های شخصیتی امیرالمؤمنین (علیه السلام) 100

58. خاورشناسی و اهمّ آرای خاورشناسان در مسئله جانشینی امیرالمؤمنین (علیه السلام) 101

59. امیر مؤمنان (علیه السلام) از دیدگاه مادلونگ 102

60. اعتبارسنجی آرای مستشرقین در حیطة دانش امیرالمؤمنین (علیه السلام) 103

ص: 7

61. بررسی شبهات خاورشناسان، پیرامون عدم ذکر نام حضرت علی (علیه السلام) در قرآن کریم 104
62. خصوصیات برتر امام علی (علیه السلام) از زبان مورخان و محدثان برجسته مسلمان 105
63. فضایل امام علی (علیه السلام) از منظر اهل سنت 106
64. بررسی ابعاد شخصیتی امام علی (علیه السلام) از زبان فقهای فریقین 107
65. بررسی ابعاد شخصیتی امام علی (علیه السلام) از زبان مفسران برجسته فریقین 108
66. خصوصیات برتر امام علی (علیه السلام) از زبان ادیبان و شعرای برجسته فریقین 109
67. کاربست شخصیت شناسی امیرالمؤمنین (علیه السلام) در میراث مکتوب علامه محمد حسین کاشف الغطاء 110
68. بررسی و نقد اندیشه سید قطب پیرامون امام علی (علیه السلام) 111
6. امام علی (علیه السلام) در آینه شعر و ادب 113
69. سبک زندگی سالم از دیدگاه امام علی (علیه السلام) و بازتاب آن در شاهنامه فردوسی 115
70. بررسی تطبیقی تأثیرپذیری شافعی از نهج البلاغه در مضامین اخلاقی 117
71. نمادهای قدسی در ولایت نامه های حضرت علی (علیه السلام) 118
72. تجلی عدالت امام علی (علیه السلام) در شعر عربی 119
7. امام علی (علیه السلام) و علوم انسانی (1) - تاریخ 121
73. سنت های الهی در تاریخ از منظر امیرمؤمنان علی (علیه السلام) 123
74. نقش امام علی (علیه السلام) در پیدایش و گسترش علوم اسلامی 124
75. کاربست روش های آموزشی در خطبه های امیرالمؤمنین (علیه السلام) 125
76. نقش مردم کوفه در جنگ های دوران امام علی (علیه السلام) 126
77. سیر تعاملی امام علی (علیه السلام) در دوران تثبیت خلافت 127
78. اولویت بندی دشمنان در سیره امیرالمؤمنین امام علی (علیه السلام) 129
79. ناکثین، قاسطین و مارقین؛ بر اساس متن نهج البلاغه و اسناد روایی فریقین 130

80. امام علی (علیه السلام) و مبارزه با عرفی گرایی در اندیشه مسلمانان سده نخستین اسلامی 131

81. مقایسه وضعیت اقلیت های مذهبی در حکومت علوی و جمهوری اسلامی 132

82. بررسی مناقب علی بن ابی طالب (علیه السلام) در کتاب مناقب اهل بیت (علیهم السلام) - از دیدگاه اهل سنت اثر سید محمدطاهر سیدزاده هاشمی شافعی (م 1412 ق) 133

83. تحلیل فضایل امام علی (علیه السلام) در تاریخ یعقوبی اصفهانی 135

84. سیمای نبوی در نگاه علوی 136

ص: 8

8. امام علی (علیه السلام) و علوم انسانی (2) - تربیت 137
85. مبانی، اصول و روش های تربیتی از منظر امام علی (علیه السلام)، با تأکید بر خطبه یک نهج البلاغه 139
86. وظایف مربی در تعلیم و تربیت از منظر امام علی (علیه السلام) (با تأکید بر نهج البلاغه) 140
87. روش های تربیتی در نامه سی و یکم نهج البلاغه 142
88. شاخصه های تربیت محور بودن حکومت علوی 143
89. بازخوانی مفاهیم راهبردی عهدنامه مالک اشتر 145
90. کرامت انسان از نگاه امام علی (علیه السلام) 146
91. رویکرد عملی امیرالمؤمنین علی (علیه السلام) به کرامت انسانی 147
92. نگاهی به الزامات، مبانی و موانع تربیتی کرامت انسان در آموزه های حضرت علی (علیه السلام) 148
93. معنای زندگی در اندیشه توحیدی امام علی (علیه السلام) 150
94. سبک شناسی معنا و معناداری زندگی در سخنان امیرالمؤمنین (علیه السلام) 151
95. ملاک های رستگاری جوانان در سیره و سخنان امیرالمؤمنین (علیه السلام) 152
96. فرصت شناسی در کلام مولا علی (علیه السلام) 153
97. بلا در سیره علوی؛ چیستی، فلسفه و حکمت 154
98. امام علی (علیه السلام)، اسطوره یا اسوه کامل و دست یافتنی 155
99. امام علی (علیه السلام)، شخصیت فرازمانی 156
100. انسان کامل از نگاه حضرت امیرالمؤمنین علی (علیه السلام) (با تأکید بر نهج البلاغه) 157
101. انسان کامل از منظر امیرالمؤمنین علی (علیه السلام) 158
102. شخصیت شناسی علی بن ابی طالب (علیه السلام) با محوریت انسان شناسی 159
103. مدلاسیون ارتباط زنده مخلوق با خالق خود بر اساس الگوهای قرآنی و روایی 161
9. امام علی (علیه السلام) و علوم انسانی (3) - اخلاق و عرفان 163

104. اخلاق از دیدگاه امام علی (علیه السلام) 165
105. اخلاق حرفه ای در نهج البلاغه 166
106. اخلاق و تربیت از دیدگاه امام علی (علیه السلام) 167
107. بررسی اخلاق و تربیت از دیدگاه امیرالمؤمنین علی (علیه السلام) 169
108. تربیت اخلاقی از دیدگاه حضرت علی (علیه السلام) 170
109. تأثیر ساحت شناختی بر ساحت عاطفی و ارادی نفس از منظر نهج البلاغه 171
110. صلح طلبی و اخلاق مداری امام علی (علیه السلام) در جنگ جمل 172

111. سیره اخلاقی علوی (علیه السلام) در جنگ ها 173
112. غیرت دینی امام علی (علیه السلام) 175
113. تحلیل معناشناختی «شُحّ نفس» و مؤلفه های آن در نهج البلاغه 176
114. معادباوری و مرگ اندیشی در اندیشه های اخلاقی _ تربیتی امام علی (علیه السلام) 177
115. آسیب ها و موانع همدلی در سیره اخلاقی امام علی (علیه السلام) 179
116. بررسی پدیده نفاق از منظر نهج البلاغه 180
117. اهداف سلوک عرفانی در تعالیم امام امیرالمؤمنین علی (علیه السلام) 182
118. مطالعه تطبیقی «صلح کُل» در ادبیات عرفانی و آموزه های علوی 183
119. تحلیل فنای عارفانه در نهج البلاغه 184
120. آسیب شناسی عرفان کاذب با نظر به دافعه عرفان علوی 185
10. امام علی (علیه السلام) و علوم انسانی (4) - اجتماعی 187
121. تحلیل کارکردهای نظم اجتماعی در جامعه اسلامی از منظر امام علی (علیه السلام) 189
122. ارزیابی عوامل وحدت و امنیت در جامعه، بر اساس آموزه های امام علی (علیه السلام) 190
123. بررسی وحدت مسلمانان در حکومت امیرالمؤمنین علی (علیه السلام) 192
124. امام علی (علیه السلام) تندیس وحدت (پژوهشی در تبیین بُعد هم گرایی اسلامی امام علی (علیه السلام)) 193
125. تحلیل بنیان ها و کارکردهای وحدت و هم گرایی امت اسلامی در منظومه فکری امام علی (علیه السلام) 194
126. دلالت های تربیت اجتماعی فضایل امیرالمؤمنین (علیه السلام) در زیارت غدیریه 195
127. تحلیل جایگاه عدالت در تمدن سازی علوی 196
128. رهاوردهای صلح در سیره امام علی (علیه السلام) در گفتمان معاصر 197
129. جایگاه صلح از منظر فلسفه اسلامی با تأکید بر سیره امیرالمؤمنین (علیه السلام) 198
130. صلح طلبی امام علی (علیه السلام) در برابر جنگ افروزی ناکشین 199

131. روش های دربردارنده تأثیرات قدرت نرم در ایجاد صلح از منظر امام علی (علیه السلام) 201

132. بررسی آثار و پیامدهای عبرت ها در نهج البلاغه 202

133. بررسی نقش بیداری فطرت در احیای سبک زندگی اسلامی با نگاه به آموزه های معرفتی امام علی (علیه السلام) 203

134. شاخص های خانواده مطلوب در نگاه امام علی (علیه السلام) 204

ص: 10

135. جایگاه جوان‌گرایی از منظر قرآن و نهج البلاغه 205

11. امام علی (علیه السلام) و علوم انسانی (5) - اقتصاد 207

136. سیاست‌های اقتصادی حکومت علوی 209

137. سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی در عرصه استقلال با نگاهی به آموزه‌های علوی (با تأکید بر بیانات مقام معظم رهبری) 210

138. آموزه‌های اقتصادی امام علی (علیه السلام) برای تحقق اقتصاد مقاومتی 212

139. تحلیل سیاست‌های اقتصادی حضرت علی (علیه السلام) خطاب به کارگزاران و مصادیق آن در بیانیه گام دوم انقلاب رهبری 213

140. رونق تولید در سیره و گفتار امیرالمؤمنین امام علی (علیه السلام) 214

141. اصلاحات نرم افزاری امام علی (علیه السلام) در رونق بخشی به نظام تولید 215

142. نگاهی به جایگاه کار در سیره امام علی (علیه السلام) 216

143. مصادیق احسان و نیکوکاری در سیره امیرالمؤمنین (علیه السلام) 217

144. امام علی (علیه السلام) و سنت حسنه وقف 218

145. تحلیل موقوفات امیرالمؤمنین امام علی (علیه السلام) 219

146. راهکارهای صیانت از بیت المال از دیدگاه قرآن و نهج البلاغه 220

12. امام علی (علیه السلام) و علوم انسانی (6) مدیریت و سیاست 221

147. اصول و روش‌های حاکمیت سیاسی در سیره علوی 223

148. معیار سنجش حقانیت حکومت و نقش مردم در آن از منظر قرآن و نهج البلاغه 224

149. حاکمیت سیاسی در سیره امیرالمؤمنین علی (علیه السلام) (با نگرشی بر نظام عزل و نصب مدیران در جامعه اسلامی) 225

150. حاکمیت و سیاست در سیره امیرالمؤمنین علی (علیه السلام) با رویکرد (نقدی بر اندیشه حاکمیت سیاسی ماکیاولی) 226

151. امام علی (علیه السلام) استراتژیست دین مدار 227

152. مدیریت کشور مبتنی بر عدالت اجتماعی با تکیه بر آموزه‌ها و سیره عملی امیرالمؤمنین علی (علیه السلام) 228

153. مدیریت بحران در سیره علوی: بحران عدالت ستیزی 229

154. الگوی مدیریت بحران امام علی (علیه السلام) در مواجهه با ناکشین از منظر نهج البلاغه 230

155. مصلحت اندیشی های مردود در حکومت علوی 231

ص: 11

156. واکاوی مدارا در سیره تربیتی _ سیاسی امام علی (علیه السلام) 232

157. بررسی مسئله حقوق بشر در سیره امام علی (علیه السلام) 233

158. تحلیلی بر مبانی قرآنی حقوق بشر اسلامی در اندیشه امام علی (علیه السلام) 234

159. نهج البلاغه و حقوق بشر 235

13. چکیده مقالات عربی 237

160. موقع القرآن فی سیره الإمام علی (علیه السلام) 239

161. حقوق وواجبات المواطنه فی ظل الدوله الإسلامیه مع التأكيد علی نهج البلاغه 240

162. مكانه الإمام علی (علیه السلام) فی آیه المباهله (دراسة موضوعية فی تفاسیر السننه والشیعہ) 241

163. إثبات أفضلیه إمام علی (علیه السلام) من خلال آراء ابن أبی الحدید المعتزلی 242

14. چکیده مقالات برتر، ترجمه شده به زبان انگلیسی 243

Understanding the Qur'an by Imam Ali (PBUH) In Nahj .164

al-Balaghah 245

Understanding Islam from Imam Ali's Language (PBUH) In .165

Nahj al-Balaghah 247

The position of the Qur'an in the biography of Imam Ali (PBUH) 249 .166

Khaled Ghafouri Al-Hussaini 249

The virtues of Imam Ali (PBUH) from the Sunni perspective 250 .167

The role of Imam Ali in the emergence and spread of Islamic .168

sciences 251

An Investigation of the Personality Dimensions of Imam Ali (PBUH) from the Language of the .169

Ferghinian Jurists 252

- Political Rule in the Sire of Amir al- Mu' minin Ali (PBUH) (Looking back on the system of dismissal .170
and installation of managers in Islamic society) 253
- The effects of affection and sulk in Imam Ali's sireh (PBUH) 255 .171
- Imam Ali (PBUH) Statue of Unity (Research in Explaining the Dimension of Islamic Convergence of .172
Imam Ali (PBUH)) 257
- An Analysis of the Foundations and Functions of the Unity and Convergence of the Islamic nation in the .173
Intellectual System of Amir al-Mu' minin Ali 259
- Imam Ali (PBUH), a complete and attainable Myth or Role Model 260 .174

Human dignity from the perspective of Imam Ali (PBUH) 261	.175
Practical Approach of Amir al- Mu'minin Ali (PBUH) 262	.176
An Analysis of the Qur'anic Foundations of Islamic Human Rights in Imam Ali's Thought 264	.177
Nahj al-Balaghah and human rights 266	.178
The rights and duties of citizenship under the Islamic State, with an emphasis on his approach to	. 179
communication	268
Sovereignty and Politics in the Sire of Amir al-Mumenin Ali (PBUH) With an approach (a critique of	. 180
Machiavelli's idea of	
political sovereignty)	269
Imam Ali (PBUH) a religious strategist 270	.181
A Comparison of the Status of Religious Minorities in the Alavi Government and the Islamic Republic	.182
	272
Peace Talks in Imam Ali's Sireh (PBUH) In Contemporary	.183
Discourse	273
Imam Ali's (PBUH) peacemaking and oratory ethics in the war	.184
of Jamal	274
The meaning of life in Imam Ali's monotheistic thought (PBUH) 275	.185
Tolerance Analysis from Imam Ali's Political-Educational	.186
Perspective (PBUH)	277
Favorable Family Indices from Imam Ali's Perspective (PBUH) 278	.187
Generational change, educational consequences, and methods of dealing with it in Nahj al-Balaghah	. 188
	279

Analysis of the Mystical Death in Nahj al-Balaghah 281 .189

The Goals of Mystical Conduct in the Teachings of Imam Amir Al-Mu'minin Ali (PBUH) 282 .190

The Characteristics of the "Hujjat of Allah" in the Word of the Amir Al-Mu'minin (PBUH) with . 191
Emphasis on Wisdom 147 (Witness of God) 283

The Divine Traditions in History from the Perspective of Imam Ali (PBUH) 285 .192

Imam Ali (PBUH) adducing Ghadir before the Opposition 286 .193

An Overview of the Position of Imam Ali (PBUH) 288 .194

Imam Ali (PBUH) and the Good Tradition of Endowment 289 .195

15. چکیده پایان نامه ها 291

196. آثار تربیتی مرگ اندیشه مولوی و تطبیق آن با کلام امیرالمؤمنین امام علی (علیه السلام) در نهج البلاغه 293

197. خودسازی از منظر نهج البلاغه 295

198. تجزیه و تحلیل رفتار خوارج از دیدگاه امام علی (علیه السلام) 296

199. تصمیم گیری و خط مشی گذاری در سیره و سنت علوی 297

200. تبیین شیوه های نفوذ رهبر در پیرو از دیدگاه امیرالمؤمنین (علیه السلام) (با تأکید بر افغانستان) 299

201. مظلومیت حضرت علی (علیه السلام) از زبان خود حضرت و بررسی علل مصائب ایشان 300

202. شخصیت امام علی (علیه السلام) از دیدگاه شرق شناسان 301

203. جاذبه های هنری در نهج البلاغه 303

204. محورهای دفاع از مبانی تشیع در کتاب «النص والاجتهاد» علامه سید شرف الدین موسوی 305

205. تبیین بدعت و نوآوری و مرز آن از دیدگاه امیرالمؤمنین (علیه السلام) 306

206. بررسی سنت حسنه وقف در نامه 24 نهج البلاغه 308

207. بررسی تطبیقی روش فلسفه دین در اندیشه اسلامی و غربی معاصر 310

208. روش های تربیت دینی با تکیه بر نامه 31 نهج البلاغه 311

209. حق و باطل در نهج البلاغه 312

210. جایگاه زن در حکومت علوی 314

211. نظم و انضباط در نهج البلاغه 315

212. تحلیل و شناخت گونه ها و مصادیق توحید و جودی و متافیزیکی در نهج البلاغه 316

213. آفت های سیاست از دیدگاه امیرالمؤمنین (علیه السلام) 318

214. برخی از موانع و مقتضیات تربیت از منظر امام علی (علیه السلام) 319

215. بازخوانی هویت زن در سنت علوی 321

216. برخی ویژگی های امام علی علیه السلام از زبان قنبر 323
217. تجلی عدل و عطوفت آسمانی در زمین 324
218. شبهات وارده پیرامون امیرالمؤمنین (علیه السلام) و پاسخ به آن 326
219. روش های تفسیری حضرت علی (علیه السلام) در نهج البلاغه 327
220. بررسی شکر با تأکید بر نهج البلاغه 329
221. عوامل و موانع تربیت از دیدگاه قرآن و نهج البلاغه 330
222. شناخت پایه های ایمان بر اساس حکمت 31 نهج البلاغه 331

223. صفات الهی در نهج البلاغه 333
224. بررسی برخی از ویژگی های حضرت علی (علیه السلام) در دعای افتتاح 334
225. حیا در کلام علی (علیه السلام) با تکیه بر نهج البلاغه 335
226. عدالت اجتماعی در کلام رهبری بر محوریت نهج البلاغه 336
227. تربیت فردی در قرآن و نهج البلاغه 338
228. تحلیل گونه های شعر شیعی 339
229. انحراف کارگران در حکومت علوی (علیه السلام) 341
230. تفسیر تطبیقی آیه نجوا از دیدگاه فریقین 343
231. شناخت معیارها و مصادیق حق و باطل در نهج البلاغه 344
232. صراط مستقیم و ویژگی های آن در نهج البلاغه 346
233. رفتارشناسی مردم بصره در زمان حکومت امام علی (علیه السلام) با تکیه بر نهج البلاغه 348
234. نظام سلوک عرفانی در تعالیم امام امیرالمومنین علی (علیه السلام) 350
235. سبک زندگی امام علی (علیه السلام) در رویارویی با دنیا 352
236. تحلیل محتوای نامه حضرت علی علیه السلام به مالک اشتر 353
237. بررسی عنصر اقناعی طنز در نهج البلاغه و نقش آن در تصویر سازی مفاهیم 354
238. شاخصه های مدیریت موفق و مدل برآمده از آن بر پایه آموزه های نهج البلاغه 355
239. بررسی و تحلیل استدلال های حضرت علی (علیه السلام) در باب اصول اعتقادی در نهج البلاغه 356
240. مقایسه تطبیقی سیره اجتماعی _ اقتصادی امام علی (علیه السلام) با خلفای نخست 358
241. بررسی و تحلیل تاریخ حکومت امیرمؤمنان علی (علیه السلام)، از آغاز تا پایان جنگ جمل (با تکیه بر سیر حوادث) 359

قال رسول الله (صلى الله عليه وآله): «مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلِيَ مَوْلَاهُ»

چهارده قرن قبل، نور اسلام بر جهان تابید و وحی قرآن قلب پیامبر اسلام (صلى الله عليه وآله) را منور ساخت و این نور بر قلب یار و همراه ایشان حضرت علی بن ابی طالب (علیه السلام) منعکس گردید و در قالب امامت و ولایت او بر جهانیان عرضه شد. در قرآن کریم بیش از هفتصد آیه در مورد امام علی (علیه السلام) تفسیر، تأویل و یا تطبیق شده است که پیوند عمیق ایشان را با وحی قرآن نشان می دهد.

امام علی (علیه السلام) نوری الهی است که بعد از پیامبر (صلى الله عليه وآله) برای هدایت بشر جلوه گر شد و در ابعاد معنوی، علمی و... راه بشر را روشن کرده و او را به سعادت رهنمون می شود.

نهج البلاغه اوست که شیوه های تربیت انسان، روابط اجتماعی، اقتصادی، سیاسی، مدیریتی و... را به صورت کلی و راهبردی (و گاهی به صورت جزئی) بیان کرده است. رهنمودهای امام علی (علیه السلام) به علوم بشری، به ویژه علوم انسانی جهت دهی می کند تا از این طریق هدایت همه جانبه انسان را محقق سازد و از انحرافات جلوه گیری کند که در اثر علم ناقص بشری حاصل می شود؛ همان طور که ولایت باطنی و معنوی امام علی (علیه السلام) و فرزندان معصومش دست انسان ها را می گیرد و در ساحت های مختلف زندگی معنوی راهبری می کند تا انسان به سعادت و کمال نهایی خود برسد.

اول: ضرورت موضوع کنگره

بعد از گذشت چهارده قرن از شهادت امام علی (علیه السلام) هنوز نور ولایت و امامت او بر جهانیان می تابد، از این رو ضرورت دارد که علل و عوامل این ماندگاری بررسی شود و ابعاد وجودی این شخصیت ملکوتی بازخوانی و بار دیگر با زبان روز بر جهانیان عرضه شود.

در این راستا مهم ترین دلایل ضرورت این کنگره عبارت اند از:

1_ شناخت مجدد امام علی (علیه السلام) برای تبیین ابعاد ناشناخته وجودی ایشان؛

2_ بازخوانی و عرضه ابعاد وجودی آن حضرت با زبان روزآمد؛

3_ تبیین رهنمودهای امام علی (علیه السلام) در عرصه های جدید ابعاد زندگی بشر همچون علوم انسانی در راستای تحول در این علوم؛

4_ بهره مندی بیشتر جامعه بشری از نور ولایت و امامت آن حضرت با ارائه کتاب ها، مقالات و آثار هنری؛

5_ تجلیل از خادمان علمی و عملی امام علی (علیه السلام)؛

6_ گسترش معارف ناب علوی در قالب نگارش مقالات و کتاب ها و آثار هنری؛

7_ ترجمه آثار برجسته پدید آمده در کنگره به زبان های دیگر در راستای نشر معارف و آموزه های علوی در کشورهای دیگر.

دوم: پیشینه کنگره

ایده کنگره در مراسم حج سال 1397 ش بین فرهیختگان اصفهانی حاضر در حج بیان شد. سپس با ابتکار و پشتکار دوست ولایتمدار و خیراندیش جناب آقای حاج سید حسین رضازاده (زید عزه) مقدمات آن فراهم شد و از بهار 1398 ش کار کنگره با جلساتی در موسسه اهل بیت (علیهم السلام) شروع گردید و با همکاری دوست دانشمند ما، جناب حجت الاسلام والمسلمین سجادی راه کمال در پیش گرفت و در نهایت توفیق علوی شامل حال ما شد و از خرداد 1398 ش مسئولیت دبیر علمی کنگره را پذیرفتم. سپس در قم،

جناب حجت الاسلام والمسلمین دکتر فراهی بخشایش یار و همراه ما شد و امور علمی کنگره با همکاری اساتید تکمیل گردید و نویسندگان زیادی از مراکز علمی داخل و خارج کشور به ویژه در قم (مانند مجتمع آموزش عالی قرآن و حدیث جامعه المصطفی العالمیه، مرکز تخصصی شیعه شناسی و بنیاد نهج البلاغه و...) وارد صحنه شدند و اقدام به برگزاری پیش نشست ها و نگارش مقالات و ارزیابی آثار کردند و حتی مراجع معظم تقلید پیام هایی برای کنگره فرستادند. کم کم کنگره ای عظیم به برکت یاد امام علی (علیه السلام) شکل گرفت که بسیاری از افراد باور نمی کردند، این همه آثار و برکات علمی، معنوی و هنری به دنبال داشته باشد. از این رو در روزهای آخر دریافت آثار کنگره، استقبال از آن به شدت افزایش یافت و حتی چند بار زمان دریافت آثار تمدید شد.

امید است برگزاری این کنگره زمینه ساز کنگره های بزرگ تر و کامل تر بعدی در سال های آینده شود و مورد قبول خدای متعال و مورد عنایت خاص امام علی (علیه السلام) و فرزندش حجت ابن الحسن عجل الله تعالی فرجه الشریف قرار گیرد.

سوم: ساختار کنگره

الف: شورای سیاست گذاری

1_ آقای حاج سید حسن رضازاده، رئیس شورای سیاست گذاری؛

2_ حجت الاسلام والمسلمین دکتر سید احمد سجادی؛

3_ حجت الاسلام والمسلمین علی اصغر بیگی؛

4_ حجت الاسلام والمسلمین جعفر عمادی؛

5_ دکتر حمیدرضا چاکری؛

6_ دکتر مجتبی بهرام پور؛

7_ حجت الاسلام والمسلمین دکتر محمدعلی رضایی اصفهانی؛

8_ دکتر احسان مشکالانی؛

9_ مهندس حمید نیلفروشان؛

ص: 19

10_ حجت الاسلام والمسلمين سيد مصطفى ميرلوحى؛

11_ حجت الاسلام والمسلمين دكتور ابراهيم كلانترى؛

12_ دكتور عبدالمجيد طالب تاش؛

13_ دكتور عليرضا هزار.

ب: شورای علمی

حجت الاسلام والمسلمين دكتور محمدعلی رضایی اصفهانی؛

حجت الاسلام والمسلمين دكتور ناصر رفیعی محمدی؛

حجت الاسلام والمسلمين دكتور نعمت الله صفری فروشانی؛

حجت الاسلام والمسلمين دكتور عبدالمحمدی؛

حجت الاسلام والمسلمين دكتور محمدجواد اسکندرلو؛

حجت الاسلام والمسلمين محمد فاکر میبیدی؛

حجت الاسلام والمسلمين حسین علوی مهر؛

حجت الاسلام والمسلمين دكتور سيد عيسى مسترحمی؛

دكتور سيد محمدتقی طیب؛

دكتور اصغر منتظر القائم؛

دكتور حمیدرضا چاکری؛

دكتور مهدی مظاہری؛

دكتور محمدرضا ستوده نیا؛

دكتور محمد حسین ریاحی؛

دكتور محمد صالح طیب نیا؛

حجت الاسلام والمسلمين دكتور سيد احمد سجادی؛

دکتر سید مهدی مرتضوی؛

حجت الاسلام والمسلمین حاج شیخ مهدی انصاری قمی؛

حجت الاسلام والمسلمین جعفر عمادی؛

ص: 20

حجت الاسلام والمسلمین دکتر محمدعلی مهدوی راد؛

حجت الاسلام والمسلمین علی اصغر بیگی.

ج: کمیته اجرایی

سید حسین رضازاده، دبیر اجرایی و رئیس شورای سیاست گذاری کنگره؛

حجت الاسلام والمسلمین دکتر محمدعلی رضایی، دبیر علمی کنگره؛

حجت الاسلام والمسلمین دکتر علی اکبر فراهی بخشایش، معاون علمی _ پژوهشی کنگره؛

حجت الاسلام والمسلمین حسن صادقی زفره، مسئول برگزاری پیش نشست ها؛

دکتر حمیدرضا چاکری، دبیر شورای راهبردی کنگره؛

مهندس حمید نیلفروشان، معاون علمی _ پژوهشی مؤسسه اهل البیت (علیهم السلام)؛

مهندس سعید گودرزی، مسئول انفورماتیک مؤسسه اهل البیت (علیهم السلام)؛

مهندس محمد رضایی، مسئول آماده سازی متون؛

خانم مهندس الهام صفائی، مسئول دبیرخانه کنگره؛

خانم مهندس فرزانه صفائی، مسئول سایت کنگره؛

خانم آزاده فخاری، مسئول روابط عمومی کنگره؛

د: کارگزاران

دبیر علمی کنگره:

حجت الاسلام والمسلمین دکتر محمدعلی رضایی اصفهانی، عضو هیئت علمی و استاد تمام جامعه المصطفی العالمیه

دبیر اجرایی کنگره:

آقای حاج سید حسین رضازاده

معاون علمی _ پژوهشی: حجت الاسلام والمسلمین دکتر علی اکبر فراهی بخشایش

معاون اجرایی: سرکار خانم مهندس الهام صفائی

الف: کتاب مجموعه مقالات

1_ قرآن و امام علی (علیه السلام) (1)؛

2_ قرآن و امام علی (علیه السلام) (2)؛

3_ ولایت و امامت؛

4_ امام علی (علیه السلام) و نهج البلاغه؛

5_ امام علی (علیه السلام) از منظر دانشمندان و مستشرقان؛

6_ امام علی (علیه السلام) در آینه شعر و ادب؛

7_ امام علی (علیه السلام) و علوم انسانی (1) _ تاریخ؛

8_ امام علی (علیه السلام) و علوم انسانی (2) _ تربیت؛

9_ امام علی (علیه السلام) و علوم انسانی (3) _ اخلاق و عرفان؛

10_ امام علی (علیه السلام) و علوم انسانی (4) _ اجتماعی؛

11_ امام علی (علیه السلام) و علوم انسانی (5) _ اقتصاد؛

12_ امام علی (علیه السلام) و علوم انسانی (6) _ مدیریت و سیاست؛

13_ مقالات غیرفارسی (عربی، آذری، اردو و اسپانیولی)؛

14_ چکیده مقالات فارسی کنگره.

ب: نرم افزار

1_ مجموعه مقالات کنگره بازخوانی ابعاد شخصیتی امیرالمؤمنین امام علی (علیه السلام)؛

2_ تیزر، پنل های تخصصی و فیلم گزارش برگزاری کنگره در سالن اصلی و دانشگاه آزاد اسلامی واحد خوراسگان .

ج: نشریات و وبگاه

خبرنامه شماره 1

د: لیست آثار رسیده (759 اثر)

1. تعداد کل مقالات رسیده: 460؛ تعداد مقالات مورد قبول: 198.
2. تعداد کل کتاب های رسیده: 69؛ تعداد کتاب های برتر: 3.
3. تعداد کل پایان نامه های رسیده: 73؛ تعداد پایان نامه های برتر: 3.
4. تعداد کل هنری های تجسمی رسیده: 34؛ تعداد برتر: 3.
5. تعداد کل اشعار رسیده: 123؛ تعداد اشعار مورد قبول: 35.

پنجم: مراکز و تشکل های همکار

1. معاونت فرهنگی _ اجتماعی دانشگاه آزاد اسلامی؛
2. پژوهشکده قرآن و عترت دانشگاه آزاد اسلامی؛
3. دانشگاه آزاد اسلامی اصفهان (خوراسگان)؛
4. جامعه المصطفی العالمیه؛
5. مرکز تحقیقات رایانه ای حوزه علمیه اصفهان؛
6. استانداری اصفهان؛
7. شهرداری اصفهان؛
8. اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی اصفهان؛
9. مرکز دائره المعارف بزرگ اسلامی؛
10. سازمان فرهنگی آستان قدس رضوی؛
11. بنیاد بین المللی نهج البلاغه؛
12. بنیاد بین المللی غدیر استان اصفهان؛
13. نهاد رهبری در دانشگاه های استان اصفهان؛
14. دانشگاه امام صادق (علیه السلام)؛

15. دانشگاه معارف قرآن و عترت؛

ص: 23

16. دانشگاه اصفهان؛

17. مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی نور (سمیم نور)؛

18. حوزه علمیه اصفهان؛

19. موسسه نهج البلاغه اصفهان؛

20. مجامع ادبی استان اصفهان؛

21. سازمان فرهنگی تفریحی شهرداری اصفهان؛

22. مرکز پژوهشی قرآن کریم المهدی؛

23. مرکز تخصصی قرآن کریم امام علی بن ابی طالب (علیه السلام)؛

24. مرکز تخصصی کنفرانس های ایران (سیویلیکا)؛

25. مجمع عالی حکمت اسلامی؛

26. دانشگاه صنعتی اصفهان؛

27. مرکز تخصصی شیعه شناسی؛

28. پایگاه استنادی جهان اسلام؛

29. انجمن علمی دانش پژوهان علوم قرآن مدرسه عالی قرآن و حدیث؛

30. انجمن علمی دانش پژوهان علوم حدیث مدرسه عالی قرآن و حدیث؛

ششم: پیش نشست ها

1. پیش نشست کنگره در مدرسه عالی تفسیر مجتمع آموزش عالی قرآن و حدیث جامعه المصطفی العالمیه؛

موضوع: نقش امام علی (علیه السلام) در گسترش علوم اسلامی؛

2. پیش نشست کنگره در مجتمع آموزش عالی قرآن و حدیث جامعه المصطفی العالمیه؛

موضوع: بررسی نظریه اشارات ولایی قرآن؛

3. پیش نشست کنگره در مرکز تخصصی شیعه شناسی؛

موضوع: امام علی (علیه السلام) از دیدگاه مستشرقین؛

4. پیش نشست کنگره در جامعه المصطفی العالمیه واحد اصفهان؛

موضوع: شأن و جایگاه امام علی (علیه السلام) در نهج البلاغه؛

5. پیش نشست کنگره در مدرسه علمیه خواهران حضرت حکیمه سپاهان شهر اصفهان؛

موضوع: بررسی ابعاد شخصیتی امیرالمؤمنین امام علی (علیه السلام)؛

6. پیش نشست کنگره در حوزه علمیه صدر اصفهان؛

موضوع: معرفی شخصیت امیرالمؤمنین امام علی (علیه السلام)؛

7. پیش نشست کنگره در گروه علوم حدیث جامعه المصطفی العالمیه؛

موضوع: استخراج سبک زندگی از قرآن و احادیث (با تأکید بر نهج البلاغه)؛

هفتم: ارزیابان

حسین علوی مهر، حسن رضا رضایی، عبدالله جبرئیلی جلودار، محمد ایلیا یعقوبی، علی آقاصفری، عبدالمومن حکیمی، محمدنظیر عرفانی، علی اکبر فراهی بخشایش، اکبر محمودی، میثم ناظمی، عباس الهی، عبدالرشید صمیمی، عبدالله مرتضوی نیا، علی محمد راهی، سید عیسی مسترحمی، عبدالحسین شورچه، مهدی جهانی، باقر ریاحی مهر، محمد عزتی، انار حسین اف، محمد شایان، مهدی اعتصامی، سید مجتبی رضوی اصیل، سهیل اسعد.

هشتم: ویراستاران

سرویراستار: علی اکبر فراهی بخشایش.

ویراستاران: حسین حبیبی، حسن عباس زاده، نصرالله سلیمانی نجف آبادی، مهدی سازندگی، نجف عرفانی.

نهم: ملیت های شرکت کننده

ملیت های شرکت کننده در کنگره از کشورهای: ایران، عراق، تونس، نیجریه، افغانستان، پاکستان، هندوستان، آذربایجان، بنگلادش، اسپانیا.

در پایان از همه اساتید همکار، نویسندگان، ارزیابان، ویراستاران و همکاران اجرایی کنگره به ویژه خادم اهل بیت (علیهم السلام) جناب آقای حاج حسین رضازاده زید عزه و معاون پژوهشی ما جناب حجه الاسلام و المسلمین دکتر بخشایش تشکر می کنم که این کنگره حاصل تلاش شبانه روزی آنهاست. امیدوارم همگی مورد عنایت خاص امام علی (علیه السلام) قرار گیریم و این تلاش علمی مورد قبول خدای متعال قرار گیرد. امید است برگزاری این کنگره زمینه ساز کنگره های بزرگ تر و کامل تر بعدی در سال های آینده شود و مورد قبول خدای متعال و مورد عنایت خاص امام علی (علیه السلام) و فرزندش حجت ابن الحسن عجل الله تعالی فرجه الشریف قرار گیرد.

والحمد لله رب العالمین

دبیر علمی کنگره

دکتر محمدعلی رضایی اصفهانی

استاد تمام جامعه المصطفی العالمیه

19/9/1398

ص: 26

بسم الله الرحمن الرحيم

وَلَا يَهُ عَلِيٌّ بِنِ أَبِي طَالِبٍ حِصْنِي فَمَنْ دَخَلَ حِصْنِي أَمِنَ مِنْ عَذَابِي

(صدوق، عيون اخبار الرضا(عليه السلام)، ج 2، ص 146)

به خدای عزوجل قسم که مرا خدای تو یا علی

زده بر صحیفه دل رقم، ز ازل ولای تو یا علی

قال رسول الله(صلى الله عليه وآله): «عَلِيٌّ مَعَ الْقُرْآنِ وَالْقُرْآنُ مَعَ عَلِيٍّ، لَنْ يَفْتَرِقَا حَتَّى يَرِدَا عَلَيَّ الْحَوْضَ»

(حاکم نیشابوری، المستدرک علی الصحیحین، ج 3، ص 134)

خلقت انسان، شگفتناک ترین شاهکار خالق هستی است و این اشرف مخلوقات، شورانگیزترین موجودی است که ضمن توجه به آداب بندگی، خود مبدع و خالق خلاق پدیده هایی است که می تواند قدرت و عظمت انسان را با اراده خالق مطلق به نمایشی تمام عیار بگذارد.

حصول چنین قدرت و اقتداری، وام دار اتصاف به آداب و ترتیبی است که باید بدان آراسته بود.

در میان بندگان برگزیده خدا و پس از حضرت خاتم رسل محمد مصطفی(صلى الله عليه وآله)، شخصیت ممتاز امیرالمؤمنین حضرت علی بن ابی طالب(عليه السلام)، افضل و اولی به حجت الهی است.

همو که در «کعبه» زاده شد تا گواه عظمت وجود نازنینش باشد.

همو که در مکتب محمد امین، با ایمان ترین است و در اطاعت پذیری از خدا و رسولش بی نظیرترین و علم وافرش بهره مند از قرآنی است که خود در وصفش این چنین بیان می دارد:

«وَإِنَّ الْقُرْآنَ ظَاهِرُهُ أُنِيقٌ، وَبَاطِنُهُ عَمِيقٌ، لَا تَفْنَى عَجَائِبُهُ، وَلَا تَنْقُضِي غَرَائِبُهُ» (شریف رضی، نهج البلاغه، خطبه 18)؛ «هم او که از «لیلهاالمبیت» شجاعت و اخلاص و بندگی اش عیان شد و آیه {وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَشْرِي نَفْسَهُ ابْتِغَاءَ مَرْضَاتِ اللَّهِ وَاللَّهُ رَءُوفٌ بِالْعِبَادِ} (بقره/207)، از سوی جبرئیل امین در وصفش نازل و در «خیر» به کمال رسید و از لحظه جانشینی پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) در «غدیر» و در روز تکمیل دین تا لحظه ای که گفت «فُزْتُ وَرَبِّ الْكَعْبَةِ» جز دل بر عشق الله و رسول و تحقق آیات الهی، سودایی دیگر نداشت.

امامت او، امانت حق طلبی و ظلم ستیزی بود و رسالت او استقرار حکومت عدل و دادگستری در پهنه عالم.

جهان درویش در جهاد همواره اکبر بود و جهان برونش، جان بازی برای مهرورزی ابنای آدم و ترجمان عینی «رُهْبَانُ بِاللَّيْلِ أُسْدٌ بِالنَّهَارِ» (کلینی، الکافی، ج 2، ص 232).

کلام جاودانه اش (نهج البلاغه) منشور حکمت و حیات است و به عنوان متنی عرفانی، مشحون از اسرار و معارف ربانی الهی و حکمی، فلسفی، تاریخی، سیاسی، اخلاقی، اجتماعی و اقتصادی نیاز بنیادین و راهگشای زمانه ما و شرح منش و مرامش، کیمیای سعادت رهپویان.

ولایت علوی، نشان دارترین و پرافتخارترین حقیقتی است که شیعیان مشمول این لطف دائم اند.

رهپویی چنین امام همایی، عزتی مستدام و توفیقی بزرگ است که جمعی از دوستداران حضرتش را بر آن داشت تا با برپایی "کنگره تبیین ابعاد شخصیتی امام علی (علیه السلام)، وجوه پیدا و ناپیدای شخصیت ممتاز و آسمانی انسانی کامل و ملکوتی ترین انسان تاریخ بشریت از

رهگذر نسیم عنایتش مورد تأمل و مطالعه علوی پژوهان قرار گیرد. بی گمان با وجود همه آثار و اوصافی که درباره آن حضرت وجود دارد، فقط ذره ای و گوشه ای از اقیانوس معرفت و معنویت و حقیقت وجودی امام علی (علیه السلام) بازنموده شده و همچنان نیازمند آنیم که در ساحل شناخت پرشکوهش زانو بزینم و قبساتی از آفتاب رأفت و رحمتش بگیریم.

به یقین او حصن حصین است و هر سعادت خواه و سعادت‌مندی باید از دانشگاه علوی، درس های حقیقت و حقیقی زندگی را بیاموزد و بیاموزاند.

با چنین رویکرد و رهیافتی، دبیرخانه کنگره «بازخوانی ابعاد شخصیتی امیرالمؤمنین امام علی (علیه السلام)» با اعلام فراخوانی در سی و چهار محور، اندیشمندان و دانشمندان را به جریان سازی در این نهضت مقدس دعوت کرد؛ بدان امید که در سال های آتی این حرکت نورانی بتواند در جغرافیای جهان اسلام گسترش یابد و از ابعاد شخصیت جهان شمول آن حضرت، جهانیان طالب حقیقت و دانش الهی نیز توشه معرفت و دانایی بگیرند و جهان تشنه حق و عدل را پاسخی درخور و شایسته منظومه اندیشه و گفتمان آسمانی اش یابند.

موسوعه چهارده جلدی از مقالات منتخب از مقالات فراوان رسیده به دبیرخانه که عزّ وصول شده، تحت عناوین قرآن و امام علی (علیه السلام) (1)؛ قرآن و امام علی (علیه السلام) (2)؛ ولایت و امامت؛ امام علی (علیه السلام) و نهج البلاغه؛ امام علی (علیه السلام) از منظر دانشمندان و مستشرقان؛ امام علی (علیه السلام) در آینه شعر و ادب؛ امام علی (علیه السلام) و علوم انسانی (1) _ تاریخ؛ امام علی (علیه السلام) و علوم انسانی (2) _ تربیت؛ امام علی (علیه السلام) و علوم انسانی (3) _ اخلاق و عرفان، امام علی (علیه السلام) و علوم انسانی (4) _ اجتماعی، امام علی (علیه السلام) و علوم انسانی (5) _ اقتصاد، امام علی (علیه السلام) و علوم انسانی (6) _ مدیریت و سیاست؛ مقالات غیرفارسی (عربی، اردو، آذری، اسپانیولی) و چکیده مقالات کنگره، با یاری همه شیفندگان و دلدادگان ولایت به ویژه دبیر علمی کنگره حضرت حجت الاسلام والمسلمین دکتر محمدعلی رضایی اصفهانی دام عزه و همت عالیّه پژوهشکده قرآن و عترت دانشگاه آزاد اسلامی که سپاس فراوان از این همت ستودنی شان بر

ما فرض و اجرشان در درگاه حضرت باری عزّ اسمّه و حضرات ائمه معصومین (علیهم السلام) محفوظ؛ برای استفاده پژوهشگران و اندیشمندان حوزه و دانشگاه و اقشار مختلف اجتماع به زیور طبع آراسته و تقدیم می گردد.

فردا که هر کسی به شفیعی زنند دست

ماییم و دست و دامن معصوم مرتضی

حافظ اگر قدم زنی در ره خاندان به صدق

بدرقه رهت شود همت شحنه نجف

سید حسین رضازاده

رئیس شورای سیاست گذاری کنگره بازخوانی ابعاد

شخصیتی امیرالمؤمنین امام علی (علیه السلام)

26 دی ماه 1398 مطابق با 20 جمادی الاولی 1441 ق

ص: 30

1- قرآن و امام علی (علیه السلام) (1)

اشاره

ص: 31

* چکیده

هدف از پژوهش حاضر «بررسی مبانی، اصول و روش های تربیتی از منظر امام علی (علیه السلام) با تأکید بر خطبه یک نهج البلاغه» است. به منظور وصول به هدف فوق از روش توصیفی - تحلیلی و از منابع کتابخانه ای استفاده گردیده است. نتایج تحقیق مبین آن است که مبنای اصلی در تعلیم و تربیت از منظر امام علی (علیه السلام) خداشناسی و ایمان به او است. مبانی دیگر نیز با تأکید بر همان خطبه، عبارت اند از: اعتقاد به جهان شناسی الهی، اعتقاد به وجود ملائکه در تحول نظام آفرینش، اعتقاد به وجود پیامبر (صلی الله علیه و آله)، اعتقاد به وجود پیامبران الهی، اعتقاد به قرآن کریم و عمل به آن، اعتقاد به وجود امامان معصوم (علیهم السلام). اصول تربیتی همان دستورالعمل های کلی هستند که در امر تعلیم و تربیت باید به کار گرفته شوند، لذا اصول تربیتی از منظر نهج البلاغه (خطبه یک) عبارت اند از: رسیدن به خداشناسی از طریق شناخت صفات و قدرت خداوند متعال در خلقت موجودات، شناخت موجودات و اصل خلقت آن ها، ایجاد تزکیه و تهذیب نفس در خود، ایجاد صفات پیامبر گرامی اسلام در مربی و انتقال آن به متربی و عمل دادن متربی به مربی. روش های تربیتی، راه های رسیدن به اهداف و مبانی می باشند، از منظر نهج البلاغه (خطبه یک) این روش ها را نیز می توان در موارد ذیل دانست: روش شکر و سپاس، روش استدلالی عقلانی، تفکر و مشاهده، مشاهده صفات خداوند در خلقت موجودات، آشنایی با خود پدیده ها، مطالعه متون مربوط به قرآن و نهج البلاغه و قرائت آن با زبانی ساده و نرم در قالب شعر و داستان به کودکان. در نهایت با توجه به این که خطبه یک نهج البلاغه یک نظام تربیتی کامل و جامعی را ترسیم می کند لذا توجه بیش تر معلمان و مربیان به این مبانی و اصول و روش های تربیتی و استخراج و به کارگیری آن ها در تعلیم و تربیت پیش نهاد می شود.

کلیدواژه ها: امام علی (علیه السلام)، نهج البلاغه، خطبه یک، تربیت، مبانی، اصول.

ص: 33

1- دانشجوی کارشناسی رشته علوم تربیتی دانشگاه فرهنگیان اراک. Leila1376karimi@gmail.com

2- دانشجوی کارشناسی رشته علوم تربیتی دانشگاه فرهنگیان اراک، Leila1376karimi@gmail.com

آیات قرآن کریم یکی از منابع اساسی و اصلی مسلمانان برای به دست آوردن و استنباط احکام شرعی، اصول اعتقادی و فضائل اخلاقی به شمار می رود. از این رو شایسته است برای بررسی شخصیت امیرالمؤمنین (علیه السلام) نیز از این منبع لایزال الهی بهره گرفت. از طرفی پیرامون آیاتی که شأن نزول آنها امیرالمؤمنین (علیه السلام) و اهل بیت (علیهم السلام) است و یا به نحوی درباره آن بزرگواران است، تأویل و تفسیرهای متفاوتی از سوی علمای فریقین (شیعه و اهل سنت) مطرح شده است. به همین مناسبت بررسی مقایسه ای دیدگاه های مفسران شیعه و اهل سنت در خصوص این آیات لازم و ضروری است. آیات اول تا ششم و یا بنابه قولی اول تا چهل سوره توبه (در مورد مقدار آیاتی که نازل شده اختلاف است) از دسته آیاتی است که از سوی مفسران فریقین مورد بحث قرار گرفته است. در این مقاله با استفاده از روش توصیفی - تحلیلی در ابتدای هر عنوان نظر و دیدگاه تفسیر المنار ذیل آیات مزبور بیان گردیده، سپس نقد و پاسخ تفسیر میزان به دنبال آن ذکر شده است. در برخی موارد که در تفسیر میزان نظری بیان نشده است، دیدگاه تفسیر المنار به وسیله نویسنده مورد نقد قرار گرفته است تا شناخت بیشتری با ابعاد شخصیتی امیرالمؤمنین (علیه السلام) در قرآن کریم حاصل شود.

کلیدواژه ها: امام علی (علیه السلام)، قرآن، آیات برائت، شخصیت امام علی (علیه السلام).

* چکیده

امام علی (علیه السلام) به عنوان بزرگ ترین پرورش یافته مکتب قرآن و پیامبر اعظم (صلی الله علیه و آله) همواره در سراسر نهج البلاغه در کلمات، خطبه ها و نامه های خود به مناسبت های مختلف ویژگی های قرآن را بیان نموده و ارزش های آن را برای مردم برشمرده و از قرآن کریم تجلیل کرده است و بارها مردم را به رعایت حق قرآن و تدبر در آن ترغیب فرموده است. به طوری که حتی در واپسین لحظات زندگی دنیایی خویش، فرزندان مادی و معنوی خود را در عمل کردن به آن وصیت می کند. عناصر محوری حضور قرآن در نهج البلاغه در دو بخش «استشهادات امیرالمؤمنین (علیه السلام) به آیات قرآنی در نهج البلاغه» و «تعریف و تبیین حقیقت قرآن» قابل تقسیم و تفکیک بوده که بررسی بخش دوم، اساس تحقیق حاضر خواهد بود. بنابراین هدف مقاله حاضر «توصیف، معرفی و شناخت قرآن و جایگاه آن در کلام امیرالمؤمنین (علیه السلام)» به عنوان دومین مفسر کلام وحی با تکیه بر «نهج البلاغه» خواهد بود. با توجه به هدف تحقیق، نوع پژوهش براساس «استفاده از منابع موجود» (مطالعه اسنادی) و روش گردآوری اطلاعات «روش تحلیل محتوا» در نظر گرفته شد. نتایج پژوهش معرف آن است که دو خطبه 189 و خطبه 175 که در مجموع 66 مشخصه از صفات قرآن معرفی شده اند. مطالب 47 عنوان نهایی که چهار موضوع اصلی به ترتیب بیشترین فراوانی عبارت اند از: بیان صفات و فضائل قرآن، نسبت بین قرآن و بعثت پیامبری، بیان مشخصات قرآن، نسبت بین قرآن و امام علی (علیه السلام)، سه موضوع اصلی نسبت بین قرآن و اهل بیت (علیهم السلام) به مثابه مفسرین حقیقی قرآن، ضرورت عمل به قرآن و تمسک نمودن به کتاب خدا.

کلیدواژه ها: امام علی (علیه السلام)، نهج البلاغه، شناخت قرآن، تحلیل محتوا.

ص: 35

یکی از مهمترین وجوه قابل تأمل در سیره امام علی (علیه السلام)، نحوه تعامل و انس ایشان با قرآن است. امام علی (علیه السلام) به عنوان اولین مسلمان و اولین مخاطب آیات قرآن کریم که توسط پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) عرضه شد، ارتباط و انس ویژه ای با قرآن کریم داشتند. مطالعه سیره امیرالمؤمنین (علیه السلام) حاکی از آن است که قرآن در زندگی ایشان حضور دائمی داشته است؛ به گونه ای که همواره خود را مخاطب آیات قرآن کریم می دیدند از این رو در برخی موارد به هنگام قرائت، ارتباط دوسویه با قرآن برقرار کرده و در مقام مخاطب با کلام الله، گزاره هایی از خود صادر می کردند. این گزاره ها گاه در مقام امثال امر موجود در آیه و گاه در مقام تأیید و یا پاسخ به سؤال موجود در آیه صادر می شد. به عنوان مثال نقل است که امیرالمؤمنین (علیه السلام) پس از تلاوت آیه {سَبِّحْ اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَى}، می فرمودند: «سبحان ربی الاعلی». این پژوهش با استخراج و گونه شناسی چنین گزاره هایی در سیره آن حضرت، سعی دارد به الگویی مستند در سیره و سنت امام علی (علیه السلام) در مواجهه و تعامل با قرآن دست یابد. در این تحقیق با استفاده از روش توصیفی - تحلیلی مشخص می شود، تعامل و ارتباط امام علی (علیه السلام) با قرآن گاه کلامی بود و گاه غیرکلامی؛ این تعامل کلامی ایشان نیز گاه برگرفته از عبارات قرآنی بود و گاه بدون استفاده از عبارات قرآنی. در پایان این پژوهش، این نتیجه حاصل می شود که طبق تعالیم آن حضرت لزومی ندارد که حتماً جملات املاء شده مأثور را به هنگام قرائت بر زبان آوریم، بلکه هدف این است که ما خود را مخاطب آیات دانسته و در مکتب قرآن تعلیم ببینیم. از این رو می توان با الگوگیری از این روش، قرائت قرآن را فعال تر و کاربردی تر ساخت.

کلیدواژه ها: قرآن، کلام الله، تعامل با قرآن، مخاطبه، سیره امیرالمؤمنین (علیه السلام).

* چکیده

با توجه به نقش هدایت‌گری امام در مکتب تشیع که از ظاهر تا باطن جامعه و انسان‌ها را در بر می‌گیرد، وی دارای ارتباط قدسی و آگاهی از علم الهی می‌باشد، و دانش او فراتر از علم عادی، دارای مجاری و مبادی خاص و الهی است. آیات و روایات نیز دلالت بر اثبات دیدگاه اتصال علم امام به خداوند سبحان می‌نمایند. نگاشته حاضر با روش توصیفی - تحلیلی به صورت کتابخانه‌ای در مقام بررسی یکی از مجاری علم امام می‌باشد. احادیث، قرآن را از منابع مهم آگاهی و علم گسترده امام بیان نموده‌اند. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد، مطابق رهنمود آیات و روایات، ائمه اطهار آگاهی از حقایق و بطون قرآن را از پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) تعلیم یافته‌اند، از این رو نقش امام نسبت به این علوم، نقشی تبیینی، تفسیری بوده و امام شاخصی برای رفع اختلاف و ظهور علوم انتقالی از پیامبر می‌باشد. البته رسیدن به حقایق قرآن دارای مجاری گوناگونی است، که خداوند به دلیل جایگاهی که برای امام مقرر نموده است، او را از آن مبادی بهره‌مند می‌نماید.

کلیدواژه‌ها: قرآن، پیامبر (صلی الله علیه و آله)، امام علی (علیه السلام)، علم، بطون.

ص: 37

* چکیده

فهم قرآن برای همگان معتبر و قابل استناد است؛ اما گروهی بر آنند که این فهم اعتباری ندارد. یکی از دلایل ایشان آن است که اصولاً فهم قرآن به شکل صحیح برای غیر معصومین (علیهم السلام) ممکن نیست. در این پژوهش، نظریه عدم امکان فهم قرآن یا به عبارتی انحصار فهم قرآن به روایات معصومین (علیهم السلام) مورد بررسی قرار می‌گیرد. نظریه انحصار فهم قرآن به روایات معصومین (علیهم السلام) به عنوان یکی از دلایل مکتب تفسیر روایی محض مطرح است که مبتنی بر عدم جواز تفسیر قرآن با غیر روایات است. حاصل این تفکر بسته شدن باب تدبر و فهم قرآن برای غیر معصوم است. این دیدگاه در میان دانشمندان و مفسرین اهل سنت و شیعه طرفدارانی دارد. قائلین به این دیدگاه برای اثبات نظریه خویش دلایلی چند مطرح نموده‌اند. در این پژوهش به روش توصیفی - تحلیلی ابتدا به بیان برخی از دلایل مطرح شده از سوی طرفداران نظریه انحصار فهم قرآن به روایات معصومین (علیهم السلام) اشاره می‌شود و سپس دلایل مدعیان این نظریه، با عنایت به سخنانی که از امیرالمؤمنین علی (علیه السلام) در نهج البلاغه در زمینه قرآن موجود است، مورد نقد و بررسی قرار می‌گیرد. از نتایج تحقیق می‌توان این را دانست که با توجه به سخنان امام علی (علیه السلام) در نهج البلاغه، امکان تدبر و فهم آیات قرآن برای غیر معصومین نیز فراهم است.

کلیدواژه‌ها: قرآن، نهج البلاغه، امکان فهم قرآن، دلایل امکان فهم قرآن، من خطوب به.

ص: 38

* چکیده

«ناسخ و منسوخ» یکی از مسائل مهمی است که از زمان پیامبر (صلی الله علیه و آله) و سپس علی (علیه السلام) و دیگر ائمه (علیه السلام) و صحابه مطرح بوده و دانشمندان فقه و علم اصول و علوم قرآن به آن پرداخته اند. در این میان امام علی (علیه السلام) مفسر و معاصر نزول قرآن، نخستین کسی بود که در زمینه ناسخ و منسوخ روایت دارد و کاربرد اصطلاح «نسخ» و معارف قرآن در سخنان ایشان می تواند منبعی دست اول برای فهم قرآن و قوانین اسلام و بشر باشد. در کتاب های علوم قرآنی، با توجه به آیات و روایات بسیار به موضوع نسخ پرداخته شده است؛ اما کتاب یا مقاله ای که حدیث محور و آکنده از نگاه امام علی (علیه السلام) باشد، یافت نشد. لذا نویسنده بر آن شد تا در مورد پدیده مهم نسخ در قرآن از نگاه امیرالمؤمنین (علیه السلام) به تحقیق بپردازد.

در این مقاله، با استفاده از روش توصیفی - تحلیلی و با رویکرد حدیثی به بررسی سخنان امام علی (علیه السلام) پرداخته شده است. مهم ترین نتایج تحقیق: تنها نسخی که مورد نظر ائمه معصومین (علیهم السلام) می باشد و در قرآن صورت گرفته، همین قسم اخیر نسخ (نسخ حکم بدون تلاوت) می باشد که برخلاف انکار بعضی از پژوهشگران اسلامی در طول تاریخ، اکثر دانشمندان به این نوع نسخ معتقدند و با توجه به آیه های ناسخ و منسوخ از قرآن که علی (علیه السلام) در احادیث خود بدان اشاره کرده اند، مانند: آیه نجوا، آیه عده وفات، آیه جزاء فحشا، مراحل تدریجی قتال، آیه امتاع... می توان گفت که دیدگاه اکثر دانشمندان منطبق با دیدگاه علی (علیه السلام) و دیگر روایات ائمه دین (علیهم السلام) می باشد. امام علی (علیه السلام) به جز قرآن، به علوم دیگری چون نسخ و منسوخ احاطه کامل داشته و شناخت ناسخ و منسوخ آیات را در سه حوزه فقهی اصولی و تفسیری از ضروریات دانسته است.

کلیدواژه ها: امام علی (علیه السلام)، علوم قرآن، نسخ، ناسخ، منسوخ، آیات نسخ.

ص: 39

* چکیده

یکی از آیاتی که در مورد فضائل اهل بیت (علیهم السلام) به ویژه شخصیت امام علی (علیه السلام) است، آیه 61 سوره آل عمران، معروف به آیه مباهله است. این آیه نزد مفسران فریقین درباره فضائل اهل بیت (علیهم السلام) است و منظور از «انفسنا» امام علی (علیه السلام) است و درباره روایات آن نزد فریقین ادعای تواتر شده است. مفسران فریقین در آیه شریفه مباحث مشترکی از جمله: دلالت آیه بر صدق نبوت پیامبر (صلی الله علیه و آله)، مباهله با نصاری نجران، اهل بیت مصداق آیه و ادعای تواتر و این که امام علی (علیه السلام) مصداق انفسنا است. از طرف دیگر آیات فراوانی در سوره آل عمران درباره اهل کتاب می باشد. اثبات نبوت پیامبر (صلی الله علیه و آله) و معرفی امام علی (علیه السلام) به عنوان شخصیتی که پس از پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) امام و تأثیرگذار و رهبر است به آنان ضروری می نماید. در این مقاله با استفاده از روش توصیفی - تحلیلی به بررسی تفاسیر فریقین در این زمینه پرداخته شد. نتایج تحقیق نشان می دهد که بیش از شصت کتاب معتبر اهل سنت روایت فضائل اهل بیت (علیهم السلام) در ذیل آیه مباهله را نقل کرده اند و بسیاری از مفسران فریقین برتری علی بن ابی طالب (علیه السلام) را بر سایر صحابه به عنوان «انفسنا» پذیرفته اند و شبهات ادبی که برخی مانند آلوسی و مؤلف تفسیر المنار مطرح کرده اند پاسخ داده شده است و انکار مصداق «انفسنا» در مورد امام علی (علیه السلام) تعصبی بیش نیست.

کلید واژه ها: قرآن، امام علی (علیه السلام)، مباهله، آیه 61 آل عمران، انفسنا، فضائل اهل بیت، مفسران فریقین.

ص: 40

9- تطبیق صراط مستقیم به عنوان محور قرآنی وحدت امت اسلامی بر حضرت علی (علیه السلام)

مهدی جهانی(1)، سید رضا موسوی واعظ(2)

* چکیده

صراط مستقیم به عنوان یک مفهوم قرآنی بر مصادیق متعددی منطبق شده است، اینکه چگونه می تواند محور وحدت امت اسلامی و منطبق بر یک فرد مشخص به نام امام علی بن ابی طالب (علیه السلام) باشد، مسئله اصلی این پژوهش است. در قرآن کریم ضمن تبیین ضرورت و وجوب اتحاد مؤمنین برای دست یابی به آن رهنمودها و راهکارهایی بیان شده است که مهمترین آن معرفی محوری است که حرکت انسان ها را یکپارچه و متحد می کند. صراط مستقیم که در قرآن همیشه به صورت مفرد به کار رفته، به عنوان محور وحدت معرفی شده است. بر هر مکلفی واجب است که هدایت بر آن را در نمازهای واجب خود، برای همگان از خدای خویش بخواهد. از سوی دیگر در روایات یکی از مصادیق صراط مستقیم حضرت علی (علیه السلام) بیان گردیده است. این پژوهش با هدف تبیین چگونگی تطبیق «صراط مستقیم» به عنوان محور قرآنی وحدت امت اسلامی بر حضرت علی (علیه السلام) با روش پژوهش نقلی _ و حیانی بوده و پردازش داده های آن با شیوه توصیفی _ تحلیلی انجام گردیده است. جنگ های بسیاری که در بین مسلمانان با تفرقه افکنی و توطئه دشمنان اسلام طراحی و اجرا شده است و همچنان هجمه به صفوف وحدت آفرین مسلمین به عنوان رایج ترین استراتژی دشمن مطرح است؛ ضرورت پرداختن علمی به این گونه مسائل را روشن تر می سازد. محوریت صراط مستقیم برای همگرایی و وحدت امت اسلامی از مهمترین یافته های این تحقیق است که در اثبات تطبیق آن بر حضرت علی (علیه السلام) به نتایج مهمی دست یافته است.

کلیدواژه ها: امام علی (علیه السلام)، محور وحدت، اتحاد امت اسلامی، صراط مستقیم.

ص: 41

1- . دانش پژوه سطح 4 حوزه علمیه قم، jahanimahdi313@gmail.com

2- . دانشجوی دکتری فقه و مبانی حقوق اسلامی؛ rezamo1001@gmail.com.

* چکیده

یکی از عبارات های بحث انگیز قرآن کریم عبارت «بَعُوضَةً فَمَا فَوْقَهَا» است که از دیرباز موضوع بحث مفسران بوده، برداشت های متفاوت از آن عرضه کرده اند، چه با توجه به اعجاز قرآن در بلاغت و این که مقام، مقام تمثیل است، ظاهراً به نظر می رسد در این جا «فوق» را نباید با توجه به ظاهر آن به معنای «بالتر و بزرگ تر» در نظر گرفت که باید در این موضع معنای متضاد آن یعنی «کم تر و پایین تر» را به کار برد. این پژوهش با استمداد از تناس قرآنی در خطبه طاووس نهج البلاغه _ به عنوان فصل الخطاب بحث وجدل ها _ نشان می دهد می توان برای این عبارت قرآنی معنای «بالتر و بزرگ تر از پشه» را برگزید.

کلیدواژه ها: قرآن کریم، «فما فوقها»، تناس (بینامتنیت)، نهج البلاغه، «إلی ما فوقهما».

ص: 42

یکی از شاخصه‌های کلام معصومان (علیهم السلام) استناد به آیات قرآن است، این گونه استنادهای قرآنی می‌تواند یکی از مهم‌ترین منابع تفسیر قرآن به شمار آید. هر امامی با توجه به شرایط زمان خود، روشی برای تفسیر آیات قرآن اتخاذ نموده است که با بررسی روایات می‌توان این روش‌ها را کشف نمود. از امام علی (علیه السلام) حدود 1500 روایات در موضوعات مختلف اخلاقی، اعتقادی، فقهی و قصص بیان گردیده است. پژوهش حاضر روش توصیفی - آماری و تحلیلی به طبقه‌بندی و گونه‌شناسی و تحلیل آماری روایات تفسیری آن حضرت، با رویکرد اخلاقی پرداخته است، از این تحلیل مشخص می‌شود که امام علی (علیه السلام) به مسئله رشد اخلاقی افراد توجه ویژه‌ای داشته‌اند و این امر به علت این است که در زمان سه خلیفه رفاه‌گرایی شدید مردم، سبب تضعیف آرمان‌ها و ارزش‌های دینی در جامعه شده بود و امام برای این که با فسادهای اخلاقی مبارزه کند، با استفاده از زبان، به اصلاح انحرافات اخلاقی پرداخت و با مطرح کردن سنت پیامبر (صلی الله علیه و آله) و احیای اصول و فروع فراموش شده دین، جامعه را به سمت اصلاح هدایت کردند.

کلیدواژه‌ها: روایات تفسیری، روش تفسیری امام علی (علیه السلام)، تحلیل آماری، روایات اخلاقی، تفسیر روایی.

* چکیده

«امام مبین» در آیه {إِنَّا نَحْنُ نُحْيِي الْمَوْتَىٰ وَنَكْتُبُ مَا قَدَّمُوا وَآثَارَهُمْ وَكُلُّ شَيْءٍ أَحْصَيْنَاهُ فِي إِمَامٍ مُّبِينٍ} (یس/12) از جمله عبارات قرآنی است که میان مفسران شیعه و سنی محل تضارب آراء گوناگون گردیده است. کتاب مبین، لوح محفوظ، ام الکتاب، صحیفه اعمال، علم الهی، مثل و نمونه، امام جمع، قضاء الهی، انسان کامل و امام معصوم به ویژه امام علی (علیه السلام) از جمله مصداقی است که فریقین برای «امام مبین» ارائه کرده اند. آنچه اهمیت پرداختن به مصداق شناسی «امام مبین» در این آیه را روشن می کند، قابلیت دلالت این آیه شریفه بر بیان فضیلتی بزرگ و مقامی بلند برای علی (علیه السلام) است؛ چرا که به نظر بسیاری از مفسرین شیعی، حضرت علی (علیه السلام) یا به عنوان تفسیر آیه و یا به عنوان بطن و اشاره و یا بر اساس قاعده جری و تطبیق، مصداق امام مبین است که وجود همه اشیاء به نحوی در وجود او برشمرده و احصاء گردیده است. بی تردید چنین ویژگی ای نشان دهنده عظمت وجودی ایشان در ساختار خلقت می باشد. از طرفی این تبیین از «امام مبین» مؤیداتی در برخی تفاسیر اهل سنت به همراه دارد که این مسئله نیز خود ضرورت پرداختن بیشتر به شناسایی مصداق «امام مبین» در سوره یس را به گونه ای تطبیقی روشن می کند. در این پژوهش، با استفاده از روش توصیفی - تحلیلی، با رویکرد تطبیقی و پس از بررسی آراء گوناگون شیعه و سنی و

ص: 44

1- دانشجوی دکتری تفسیر تطبیقی؛ halavimehr5@gmail.com

2- دانشیار و عضو هیئت علمی جامعه المصطفی العالمیه؛ halavimehr5@gmail.com

واکاوی دلالت روایات فریقین در این زمینه، روشن شد که چگونه ممکن است میان برخی اقوال در تبیین مصداق امام مبین جمع نمود و چگونه می توان علی(علیه السلام) را مصداق ظاهر آیه و نه حتی بطن آن دانست.

کلیدواژه ها: قرآن، امام علی(علیه السلام)، دلالت مصداقی، امام مبین، مصداق شناسی امام مبین، تفسیر تطبیقی امام مبین.

ص: 45

2- قرآن و امام علی (علیه السلام) (2)

اشاره

ص: 47

* چکیده

یکی از موضوعاتی که همواره میان اندیشمندان علوم قرآن و مفسران مطرح است، اثبات فضایل اهل بیت (علیهم السلام) به ویژه امام علی (علیه السلام) با استفاده از قرآن و روایات است. در این مقاله سعی شده تا با روش توصیفی - تحلیلی و به صورت کتابخانه ای و با استفاده از آیه 12 و 13 سوره مجادله از نگاه فریقین، و روایاتی که در ذیل این آیات آورده اند و مورد قبول هر دو فرقه است، فضیلت امیرالمؤمنین (علیه السلام) بر دیگر صحابه، مبنی بر صدقه دادن ایشان و عمل به «آیه نجوی» ثابت شود. از نتایج تحقیق این است که صدقه دادن امیرالمؤمنین (علیه السلام) قبل از نجوا با پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) فضیلت برای امیرالمؤمنین (علیه السلام) است و دلایل کسانی که این عمل را فضیلت نمی شمارند را مورد نقد و بررسی قرار داده است.

کلیدواژه ها: فضیلت، صدقه، آیه نجوا، امام علی (علیه السلام)، فریقین.

ص: 49

* چکیده

آیه 12 سور مجادله، مشهور به «آیه نجوی» از جمله آیاتی است که مورد شبهه برخی از دانشمندان اهل سنت قرار گرفته است که عمل کردن به این آیه باعث فضیلتی برای کسی نیست. این مقاله با روش توصیفی - تحلیلی به صورت تطبیقی، به بیان و پاسخ شبهه ای پیرامون این آیه پرداخته و آرای مفسران شیعه و اهل سنت را درباره این موضوع مورد بحث و بررسی قرار می دهد. از یافته های تحقیق این است که آیه نجوی، ضمن تبیین جایگاه والای پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) و آزمایش اصحاب آن حضرت، از فضایل منحصر به فرد حضرت علی (علیه السلام) است. اکثریت قریب به اتفاق مفسران فریقین، تنها فرد عامل به آیه نجو را حضرت علی (علیه السلام) دانسته که ایشان ده بار با پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) - بعد از پرداختن صدقه - نجوی نمود. هرچند برخی از افراد با ارائه توجیهاتی، قائل به عدم فضیلت حضرت علی (علیه السلام) در عمل به این آیه شده اند، ولی بنابر دلایل نقلی و نقلی و هم چنین نظرات و آرای مفسران و مورخان برجسته فریقین، ادعای آنان مردود شده و در نهایت این آیه یکی از امتیازات منحصر به فرد و خاص حضرت امیرالمؤمنین علی (علیه السلام) ثابت است.

کلید واژه ها: امام علی (علیه السلام)، آیه نجوی، نسخ، صدقه، فضیلت، شبهه، تفسیر تطبیقی.

ص: 50

* چکیده

این مقاله با نگاه تطبیقی، به نقد و بررسی شبهه «عدم اطلاع بزرگان صحابه از آیه نجوا غیر امام علی (علیه السلام)» پرداخته و آراء مهم ترین مفسران شیعه و اهل سنت را درباره این موضوع، به روش تحلیلی - توصیفی و به شیوه کتابخانه ای، مورد بحث و بررسی قرار می دهد. هم چنین عنوان مقاله، جدید و میان رشته ای می باشد. بر اساس این پژوهش، آیه نجوا ضمن تبیین جایگاه والای پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) و آزمایش اصحاب آن حضرت، از فضایل منحصر به فرد حضرت علی (علیه السلام) است. اکثریت قریب به اتفاق مفسران فریقین، تنها فرد عامل به آیه نجوا را حضرت علی (علیه السلام) دانسته که ایشان ده بار با پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) - بعد از پرداخت صدقه - نجوا نمود. هر چند برخی از افراد با ارائه این توجیه که «بزرگان صحابه از آیه نجوا و عمل به آن اطلاع نداشتند»، قائل به عدم فضیلت حضرت علی (علیه السلام) در عمل به این آیه شده اند، ولی بنا بر دلایل نقلی و عقلی و هم چنین نظرات و آراء مفسران و مورخان برجسته فریقین، ادعای آنان مردود شده و در نهایت این آیه یکی از نقایص آن صحابه و یکی از امتیازات منحصر به فرد و خاص حضرت امیرالمؤمنین علی (علیه السلام) ثابت می گردد.

کلیدواژه ها: قرآن، آیه نجوا، امام علی (علیه السلام)، اطلاع، فضیلت، شبهه.

ص: 51

* چکیده

این مقاله با نگاه تطبیقی، به بررسی شبهه عدم فرصت عمل به آیه نجوا غیر امام علی (علیه السلام) پرداخته و آراء مهم ترین مفسران شیعه و اهل سنت را درباره این موضوع مورد بحث و بررسی قرار می دهد. این پژوهش که با روش تحلیلی - توصیفی و به شیوه کتابخانه ای صورت گرفته، بیان می دارد که آیه نجوا ضمن تبیین جایگاه والای پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) و آزمایش اصحاب آن حضرت، از فضایل منحصر به فرد حضرت علی (علیه السلام) است. اکثریت قریب به اتفاق مفسران فریقین، تنها فرد عامل به آیه نجوا را حضرت علی (علیه السلام) دانسته که ایشان ده بار با پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) - بعد از پرداخت صدقه - نجوا نمود. هر چند برخی از افراد با ارائه این توجیه که «فرصت کافی برای دیگر افراد جهت عمل به آیه نجوا وجود نداشت»، قائل به عدم فضیلت حضرت علی (علیه السلام) در عمل به این آیه شده اند، ولی بنا بر دلایل نقلی و عقلی و هم چنین نظرات و آراء مفسران و مورخان برجسته فریقین، ادعای آنان مردود شده و در نهایت این آیه به عنوان یکی از امتیازات منحصر به فرد و خاص حضرت امیرالمؤمنین علی (علیه السلام) ثابت می گردد.

کلیدواژه ها: قرآن، امام علی (علیه السلام)، آیه نجوا، صدقه، زمان، فضیلت، شبهه.

ص: 52

صادق رضا قمی (1)

* چکیده

این پژوهش با نگاه تطبیقی، به بررسی و نقد شبهه «انحصار وجوب صدقه در آیه نجوا بر امام علی (علیه السلام)» پرداخته و آراء مهم ترین مفسران شیعه و اهل سنت را درباره این موضوع مورد بررسی قرار می دهد.

این پژوهش با روش تحلیلی توصیفی و به شیوه کتابخانه ای صورت گرفته، بیان می دارد که آیه نجوا ضمن تبیین جایگاه والای پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) و آزمایش اصحاب آن حضرت، از فضایل منحصر به فرد حضرت علی (علیه السلام) است. اکثریت قریب به اتفاق مفسران فریقین، تنها فرد عامل به آیه نجوا را حضرت علی (علیه السلام) دانسته که ایشان ده بار با پیامبر اکرم _ بعد از پرداخت صدقه _ نجوا نمود. هرچند برخی از افراد با ارائه این توجیه که «صدقه در آیه نجوا وجوب نداشت»، قائل به عدم فضیلت حضرت علی (علیه السلام) در عمل به این آیه شده اند، ولی بنابر دلائل نقلی و هم چنین نظرات و آراء مفسران و مورخان برجسته فریقین، ادعای آنان مردود شده و در نهایت این آیه یکی از امتیازات منحصر به فرد و خاص حضرت امیرالمؤمنین علی (علیه السلام) ثابت می گردد.

کلید واژه ها: امام علی (علیه السلام)، آیه نجوا، وجوب صدقه، قرآن، فضیلت، شبهه.

ص: 53

* چکیده

مصداق شناسی آیه { مَنْ عِنْدَهُ عِلْمُ الْكِتَابِ } (رعد/43)، از جمله موضوعاتی است که میان مفسران شیعه و برخی از مفسران اهل سنت، مورد اختلاف واقع شده است. مفسران شیعه مصداق این آیه را حضرت علی (علیه السلام) می دانند، اما مفسران اهل سنت، خداوند، عبدالله بن سلام، عالمان یهود، نصارا و مؤمنان را مصادیق آن دانسته اند. از آن جایی که یکی از ویژگی های قرآن کریم، پیوستگی و ارتباط موضوعی آیات یک سوره است. در این پژوهش با روش تحلیل محتوا به بررسی مفهوم و کشف مصداق { مَنْ عِنْدَهُ عِلْمُ الْكِتَابِ } در سوره رعد پرداخته شد. به این منظور موضوعات مطرح شده در آیات سوره رعد و جهت گیری ها مورد بررسی قرار گرفت و طبق اطلاعات حاصل از آن ها، مشخص گردید که انسجام معنایی، هم آهنگی و ارتباط موضوعات مطرح شده در آیات سوره رعد، سیاق درون خود آیه مورد بحث و هم چنین تطبیق و دلالت آیاتی از سوره دیگر قرآن، همگی بیانگر این واقعیت است که مصداق صحیح و قابل تطبیق با آیه شریفه، حضرت علی (علیه السلام) می باشد.

کلیدواژه ها: سوره رعد، مَنْ عِنْدَهُ عِلْمُ الْكِتَابِ، امام علی (علیه السلام)، تحلیل محتوا، وحدت موضوعی، مفسران فریقین.

ص: 54

در آیه تطهیر با محوریت سیاق

محمد عزتی بخشایش (1)

* چکیده

مصداق شناسی اهل بیت در آیه تطهیر بر اساس قرائن درون متنی با محوریت سیاق یکی از مصادیق تفسیر قرآن به قرآن است که می تواند بدون هیچ تعصبی و بدون متهم شدن به فرقه گرایی، راهگشا در تفسیر آیه ی تطهیر باشد. تحقیق حاضر با روش توصیفی - تحلیلی بر اساس قرائن درون متنی در راستای این پرسش که آیا می توان با تکیه بر سیاق آیات، مصداق صحیح اهل بیت را تعیین کرد، سامان یافته است. یافته های پژوهش نشان می دهد: قرآنی از جمله تفاوت لحن خطاب، متفاوت بودن ضمائر، انحصار موجود در آیه، گستره معنای رجس و ناسازگاری تحذیرهای موجود در آیات مربوط به زنان حضرت با تأکید های موجود در آیه تطهیر مبنی بر دوری از هر پلیدی، نشانگر انحصار مصداق اهل بیت در اصحاب کساء (علیهم السلام) است. همچنین اثبات شده است سیاق کلی در تمام بخش های این آیات جاری است و مکان فعلی آیه ی تطهیر، تنها مکانی است که استدلال های موجود در دخول همسران حضرت تحت آیه را سست می نماید.

کلیدواژه ها: آیه تطهیر، اهل بیت، سیاق، قرائن درون متنی، رجس، تطهیر.

ص: 55

علی کریم پور قراملکی (1)

* چکیده

آیات وارده در قرآن کریم، پیرامون ائمه معصومین علیهم السلام متعدد است. در طول تاریخ برخی از جمله فخر رازی سعی نموده اند که آیات مذکور را درست معنا نکنند. آنان برای رسیدن به مطلوب خود، به ادله ای تمسک کرده اند که از استحکام لازم برخوردار نیستند. یکی از این آیات، آیه 55 سوره مائده است که فخر رازی، تلاش در تحریف مفاد آن نموده است. این تحقیق با استفاده از روش توصیفی - تحلیلی به بررسی دیدگاه های فخر رازی درباره آیه مورد نظر می پردازد. نتایج تحقیق نشان می دهد: دلایل اقامه شده توسط ایشان، ادعاهای بدون دلیل و واهی هستند. آنها، نه تنها با ادله تاریخی منطبق نیستند؛ بلکه با قواعد تفسیری و اصول و مبانی آن هم ناسازگار هستند.

کلیدواژه ها: امام علی علیه السلام، فخر رازی، مفاتیح الغیب، نصرت، محبت، تصرف، ولایت و ولی.

ص: 56

* چکیده

بررسی درون متنی آیه ولایت (55 سوره مائده) فارغ از قرائن برون متنی می تواند برای فهم این آیه به دور از هرگونه تعصب و عصبیت قومی بسیار مؤثر باشد. تشابه واژگان کلیدی این آیه با آیه 51 و 57 سوره مائده و تشابه امر و نهی موجود در این آیات، این پندار را در ذهن ایجاد می کند که این دسته از آیات با یکدیگر از جهت موضوعی مرتبط هستند. تحقیق حاضر برای تبیین چستی ارتباط موردنظر در این آیات با روش توصیفی - تحلیلی با محوریت نظر فخر رازی و علامه طباطبایی تدوین شده است. یافته های پژوهش پیش رو بیانگر این مطلب هستند که فخر رازی قائل به ارتباط موضوعی بین آیه ولایت با آیات قبل و بعد پیرامون کلمه ولایت است و در هر دو جا آن را به معنای نصرت تفسیر می کند؛ اما علامه طباطبایی بر فرض صحت معنای نصرت در آیه 51، از پذیرش آن در آیه ولایت سرباز می زند و تشابه لفظی و ظاهری را دلیل بر ارتباط موضوعی نمی داند.

کلیدواژه ها: امام علی علیه السلام، قرآن، آیه ولایت، تفسیر تطبیقی، علامه طباطبایی، فخر رازی.

ص: 57

22- تحلیل آرای مفسران معاصر اهل سنت از آیه اکمال دین

علی آقا صفری (1)، محمد نظیر عرفانی (2)، فرقت تقی اف (3)

* چکیده

قرآن کریم در سوره مائده آیه سوم پس از ذکر برخی از محرمات، و...، کامل شدن دین، اتمام نعمت و انتخاب اسلام به عنوان دین برای مسلمانان، ذکر می نماید که موجب معرکه آراء و اختلاف نظر جدی در میان مفسران به خصوص مفسران عامه قرار گرفته است. از این رو می طلبد که آراء مفسران معاصر اهل سنت در ترازو نقد گذاشته شده مورد تجزیه و تحلیل قرار گیرد تا مشخص شود که مراد از آیه اکمال دین در آیه شریفه چیست که آن همه آثار و برکات برای جامعه اسلامی به همراه داشته است. روش اتخاذ شده توصیفی و تحلیلی بوده است که با جمع آوری نظرات مفسران و دسته بندی آن ها صحت و سقم شان تبیین و تشریح گردیده است. برآیند و نتایج پژوهش نشان می دهد که آیه اکمال دین در مورد خلافت حضرت علی علیه السلام در روز غدیر خم نازل شده است و اقوال دیگری که از سوی مفسران معاصر عامه ذکر شده با مفاد و محتوی آیه سازگاری نداشته و قابل خدشه جدی می باشند.

کلید واژه ها: مفسران، فریقین، اکمال دین، غدیر، ولایت علی علیه السلام.

ص: 58

1- . دانش آموخته دکتری قرآن و علوم (گرایش مدیریت) (نویسنده مسئول)؛ a.a.safari1364@gmail.com

2- . دانش پژوه دکتری قرآن و علوم اجتماعی؛ mna8181@yahoo.com

3- . کارشناسی ارشد تفسیر و علوم قرآن؛ forqat11424@gmail.com

زهرا مظفری(1)، عبدالکریم عباسی(2)

* چکیده

امام علی علیه السلام به گواه شیعه و اهل سنت دارای فضائل بی نظیری است. علامه حلی با اعتقاد به این مطلب که خلافت تنها شایسته علی علیه السلام است، در کتاب «منهاج الکرامه» براهین متعدد در اثبات افضلیت و شایستگی ایشان برای امامت اقامه نموده است. از جمله؛ در برهان ششم با استناد به حدیث ثعلبی ذیل آیه 36 و 37 سوره نور که خانه امیرالمؤمنین علیه السلام را برترین خانه ها و به تبع ایشان را برترین مردمان معرفی می نماید، این افضلیت را نشانگر صلاحیت ایشان جهت امامت می داند. ابن تیمیه در کتاب «منهاج السنه» به براهین علامه حلی اشکال هایی گرفته است. درباره برهان ششم علامه علاوه بر اشکال سندی و رد ثعلبی به نحوه برداشت و استدلال علامه ایرادهایی گرفته است. از جمله به انحصار «رجال» مذکور در آیه به علی علیه السلام و افضلیت ایشان بر سایر صحابه و انبیای الهی خدشه وارد کرده است. همچنین او ادعاهایی کرده است مانند این که مراد از «بیوت» در آیه «مساجد» است نه «خانه ها» که گاه بین ادعاهای ایشان ناسازگاری یافت می شود. این مقاله به بررسی کلام علامه حلی و پاسخ به اشکالات مطرح شده از سوی ابن تیمیه در کتاب «منهاج السنه» خواهد پرداخت. روش تحقیق در این مقاله تحلیلی - توصیفی است.

کلید واژه ها: علامه حلی، ابن تیمیه، منهاج الکرامه، منهاج السنه، امامت.

ص: 59

1- دانشجوی کارشناسی ارشد حقوق و معارف اسلامی جامعه المصطفی العالمیه؛ Ka499249@gmail.com

2- دانشجوی دکتری تفسیر تطبیقی جامعه المصطفی العالمیه، Ka499249@gmail.com

آیات آغازین سوره براءت برای اعلام بیزاری خدا و رسولش از مشرکان و روشن شدن وضعیت آنها در جامعه نوپای اسلامی و پیراستن فریضه عظیم حج و خانه خدا از پیرایه های شرک نازل شد. پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله) نخست این آیات را به همراه دستورات دیگر به ابابکر داد تا در روز حج اکبر به مشرکان ابلاغ کند؛ اما به امر و وحی الهی از او بازستاند و این مأموریت را به امام علی علیه السلام سپرد. ابوبکر پس از این عزل و نصب، ناراحت و به مدینه برگشت و سرپرستی حجاج و اعلام براءت بر عهده امام علی علیه السلام گذاشته شد. با وجود اتفاق فریقین در اصل داستان، زاویه دیدها و برداشت های متفاوتی مانند اصل فضیلت بودن این ماجرا برای امام علی علیه السلام، محدود بودن آن به سوره براءت، تفسیر «رجل منی»، چرایی عزل، پایین آوردن آن در حد سنت جاهلی یا صفات شخصی، کیستی امیرالحاج و... وجود دارد. این نوشتار با روش توصیفی - تحلیلی این ماجرا را در منابع فریقین بررسی و اثبات کرده است که بر اساس مستندات موجود در کتاب های روایی، تاریخی و تفسیری عامه و خاصه، امام علی علیه السلام بر اساس وحی الهی نفس و جان پیامبر (صلی الله علیه و آله) بوده که مأموریت یافت آیات آغازین سوره توبه را ابلاغ کند و به مسائلی در جزئیات این داستان و برخی شبهات آن پرداخته است.

کلیدواژه ها: جانشینی امام علی علیه السلام، عزل ابوبکر، سوره توبه، ابلاغ براءت، تفسیر تطبیقی.

عبدالله (1)

* چکیده

یکی از آیاتی که مقام و منزلت والای امیرالمؤمنین امام علی علیه السلام را نشان می دهد، آیه شراء است. این آیه در شب هجرت خاتم النبیین حضرت محمد مصطفی (صلی الله علیه و آله) از سرزمین مکه مکرمه به سمت مدینه منوره نازل شده است که نزد مفسران فریقین به عنوان آیه شراء معروف و مشهور شده است. در این آیه شریفه خدای متعال شجاعت، فداکاری و از خودگذشتگی آن حضرت را با یک جمله کوتاه اما پرمحتوا بیان فرموده است. در این مقاله با استفاده از روش توصیفی - تحلیلی به مباحث مربوط به شأن نزول و مصداق آیه شراء از دیدگاه مفسران شیعه و اهل سنت پرداخته شده است. نتایج تحقیق نشان می دهد اگرچه آیه شراء در رابطه با داستان لیلهاالمبیت نازل شده است و مصداق اکمل و اتم این آیه فقط امیرالمؤمنین است ولی هیچ مانعی ندارد که اصحاب دیگر پیامبر (صلی الله علیه و آله) نیز از جمله ابوذر غفاری، جندب بن سکن و صهیب بن سنان می توانند مصداق این آیه باشند. با وجود اینکه این آیه مقام، منزلت و فضیلت امام علی علیه السلام را بیان می کند، با عمومی بودن آن هیچ منافاتی ندارد. چون هم روایت امام علی علیه السلام و هم قاعده جری و تطبیق دلالت می کند که مصداق آیه شراء مانند ماه و خورشید در جریان است. از این رو تا روز قیامت این آیه مصداق متعدد به خود می گیرد.

کلیدواژه ها: قرآن، امام علی علیه السلام، آیه شراء، مصداق آیه شراء، تفسیر تطبیقی، تفاسیر بنگلادش.

ص: 61

* چکیده

دشمنان همواره خواسته اند به بهانه های واهی شیعیان را به تحریف قرآن متهم سازند، اعتقاد شیعه به وجود مصحف علی علیه السلام و مصحف فاطمه زهرا[ؑ] است، بهانه ای شده تا آنان چنین بنمایانند که شیعه اعتقاد به قرآنی جدای از قرآن مورد اتفاق امت اسلامی دارد، این تحقیق با استفاده از روش توصیفی - تحلیلی و با رویکرد تاریخی به بررسی ویژگی های این دو مصحف از نظر روایات و آراء دانشمندان فریقین تفاوت های آن دو با یکدیگر و قرآن کریم را روشن نموده است. نتایج تحقیق نشان می دهد مصحف امام علی علیه السلام به نوعی تفسیر قرآن محسوب می شود و تبیین آیات و ترتیب نزول و بیان محکم و متشابه و ناسخ و منسوخ و شأن نزول و تفصیل احکام قرآن از ویژگی های آن است و منافاتی با قرآن موجود ندارد. مصحف فاطمه[ؑ] نیز حقیقتی است جدای از حقیقت قرآن و جدای از حقیقت مصحف علی علیه السلام، با ویژگی های منحصر به فرد؛ و ضمن آنکه هیچ آیه ای از قرآن کریم در آن وجود ندارد در عین حال هم هیچ گونه منافاتی هم میان آن و قرآن وجود ندارد.

کلیدواژه ها: امام علی، مصحف علی علیه السلام، حضرت فاطمه، مصحف فاطمه[ؑ]، ویژگی ها، تفاوت ها.

ص: 62

* چکیده

مسئله مهم در ارتباط امامت و نبوت، تبیین چگونگی ارتباط امامت با پایان نبوت است. بررسی این مسئله با تفکیک شئون امام و دانستن چگونگی تحقق آن ممکن است. مطابق رهنمود آیات و روایات، دانش حلال و حرام و هم چنین آگاهی از قرآن توسط پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) به ائمه اطهار انتقال یافته است، لذا نقش امام نسبت به این علوم، تبیین و تفسیر می باشد و امام شاخصی برای رفع اختلاف و آشکار نمودن علوم انتقالی از پیامبر است. امام علاوه بر جایگاه کمال بخشی و تحقق بخشیدن استمرار ختم نبوت، نقش هدایت ویژه یا همان امامت به معنای خاص آن را هم بر عهده دارد، از این رو جایگاه و شأن هدایتی مخصوص امام، اقتضای علم و آگاهی مناسب با آن را دارد. در حقیقت با خاتمیت، دوران نزول و تشریح قوانین جدید به اتمام رسیده است و این گونه نیست که لازمه خاتمیت پایان یافتن تمام مناصب و شئون همراه با پیامبر باشد.

کلیدواژه ها: هدایت، قرآن، خاتمیت، امام، حلال و حرام.

ص: 65

* چکیده

این مقاله با نگاه تطبیقی، روش خاص بیان قرآن در مباحث امامت امام علی علیه السلام را تبیین و به بحث و بررسی نظریه ای در مورد نوع بیان امامت در قرآن (و به ویژه امامت امام علی علیه السلام) می پردازد. این پژوهش که با روش تحلیلی - توصیفی و به شیوه کتابخانه ای صورت گرفته، پس از بیان جایگاه و اهمیت امامت و ورود مباحث آن در قرآن کریم، به این نکته اشاره می کند که بنابر تفاسیر مشهور فریقین، آیات بسیاری از قرآن کریم در جهت اثبات ولایت و امامت امام علی علیه السلام و اهل بیت (علیه السلام) وجود دارند، نکته قابل توجه - که نوآوری اصلی این مقاله است - این می باشد که برای بیان ولایت و امامت امام علی علیه السلام در قرآن، از یک روش خاص و ویژه استفاده شده که می توان آن را «نظریه و نظام امامت» و نیز در ادامه آن «منظومه هدایت امام» نام گذاری کرد. با توضیح این مطلب، نمونه ها، معرفی و آسیب شناسی منابعی در موضوع امامت امام علی علیه السلام در قرآن نیز ذکر می گردد.

کلیدواژه ها: امام علی علیه السلام، قرآن، امامت، نظام، هدایت، بیان.

ص: 66

* چکیده

حضرت علی علیه السلام به عنوان انسان کامل، پس از پیامبر گران قدر اسلام (صلی الله علیه و آله) از جانب خداوند وظیفه هدایت و راهبری مسلمانان بر عهده ایشان نهاده شد. یکی از مهم ترین ویژگی های جانشین حقیقی بعد از پیامبر (صلی الله علیه و آله) داشتن علمی است که کامل و جامع باشد و بتواند به تمام مسائل و نیازهای عملی مسلمانان پاسخگو باشد. در اعتقاد اهل تشیع، حضرت علی علیه السلام از علم الهی برخوردار است؛ به طوری که در قرآن به این علم اشاره شده و آن را علم غیب می خوانند که یکی از مصادیق شخصیت علمی امام است و در این مبحث به آن اشاره می شود. با اثبات مقام علم غیب ایشان می توان به اثبات برگزیدگی به حق او از جانب خداوند نیز اشاره نمود. مقاله حاضر به روش توصیفی - تحلیلی و به صورت کتابخانه ای، به بررسی علم غیب به عنوان یکی از ابعاد شخصیت علمی امام (علیه السلام) پرداخته است. از نتایج این تحقیق، اثبات این امر است که امام علی علیه السلام مانند سایر امامان معصوم، به علومی که از جانب خداوند در اختیار ایشان قرار داده بود، عالم بودند.

کلیدواژه ها: امام علی علیه السلام، علم، غیب، امام، امامیه.

ص: 67

سید زهیر المسیلینی (1)

* چکیده

حکمت یکصد و چهل و هفتم نهج البلاغه که به خطبه کمیل بن زیاد معروف است، یکی از جملات ارزشمند نهج البلاغه است که به مثابه سندی محکم بر لزوم وجود حجت خدا در روی زمین تلقی شده است، امام علی علیه السلام در این عبارات، ضمن بیان ضرورت و فلسفه وجود حجت خدا بر روی زمین، به شمارش ویژگی های معنوی حجت خدا پرداخته است و برای نخستین مرتبه اصطلاح «حجت خدا» را به معنای کسی که سخن و رفتار از جانب خداوند برای مؤمنان اعتبار دارد، معرفی می کند، بنابراین مقتضای حجیت در سخن و رفتار، عصمت در مقام بیان و عمل است. با استفاده از روش توصیفی - تحلیلی حدیثی این حکمت به مهم ترین نتایج زیر رسیدیم: لزوم وجود حجت در میان خلق، مراد از حجت خدا، حجت نقلی است نه حجت عقلی، وجود حجت خدا ضرورتی ندارد که همیشه در دسترس خلق باشد، بلکه گاهی اقتضا می کند خائف و مغمور باشد که با وظیفه اصلی آن منافات ندارد، راه حل اختلاف موجود بین فرقه های اسلامی از دیدگاه امیرالمؤمنین علیه السلام عمل به دستورات حجت خدا است. مهم ترین ویژگی حجت خدا، علم و یقین است و سایر اوصاف از این دو صفت سرچشمه می گیرد، بنابراین از آن جا که حجت خدا در صورت ارتکاب خطا، اعتبار خود را از دست می دهد، بنابراین مقتضای حجیت، عصمت در مقام بیان و عمل است.

کلید واژه ها: امیرالمؤمنین، نهج البلاغه، حجت خدا، انسان کامل، حکمت 147.

ص: 68

* چکیده

از جمله آیاتی که شیعه برای اثبات امامت امیرالمؤمنین علی علیه السلام به آن استدلال می کند، آیه «اکمال دین» است. این آیه بیانگر روزی بسیار مهم در تاریخ اسلام و رسالت پیامبر اکرم است که با چهار ویژگی مهم: مایوس شدن کفار، کامل شدن دین، اتمام نعمت الهی و رضایت خدا به نهایی بودن دین اسلام، توصیف شده است. در این تحقیق با استفاده از روش توصیفی - تحلیلی و با رویکرد حدیثی - تاریخی به بررسی دیدگاه های فریقین درباره آیه اکمال و ارتباط آن با مسئله ولایت و خلافت امام علی علیه السلام پرداخته و نتایج زیر به دست آمد. دانشمندان شیعه با پشتوانه قرائن عقلی و نقلی، معتقدند که این آیه در روز هجدهم ذی الحجه، در هنگام بازگشت پیامبر اکرم از حجهالوداع، در سرزمین غدیر خم، نازل شده است، همین امر موجب گردید تا دشمنان اسلام ناامید گشته، نعمت خدا کامل گردد و خداوند متعال رضایت دهد بر این که اسلام دین جاودانی مردم باشد. اقوال علمای اهل سنت در این زمینه مختلف است و درباره تعیین آن روز تاریخ ساز، احتمالات گوناگونی را مطرح کرده اند: از جمله اینکه: منظور روز عرفه یا روز بعثت پیامبر یا روز فتح مکه و یا روز نزول آیه براءت است. در بررسی نهایی اشکال اصلی درباره احتمالات ذکر شده این شد که در هیچ کدام از این روزها، کفار و مشرکان از پیروزی بر اسلام مأیوس نشدند و دین نیز کامل نگردید؛ بنابراین این روز، تنها روزی است که می تواند روایاتی که از طریق شیعه و اهل سنت درباره شأن نزول آیه اکمال وارد شده تأیید کند.

کلیدواژه ها: قرآن، آیه اکمال، امام علی علیه السلام، ولایت، امامت، اکمال دین.

ص: 69

* چکیده

این مقاله به بررسی غدیر در آئینه تربیت علی علیه السلام با استفاده از علوم تربیتی و روان شناسی با روش توصیفی - تحلیلی به صورت کتاب خانه ای پرداخته است. هدف عمده پژوهش، اثبات حقانیت علی بن ابی طالب (علیه السلام) در تصدی جانشینی بلا فصل رسول الله الاعظم (صلی الله علیه و آله) است که با توجه به یافته های غیر قابل تردید علوم جدید (تربیتی و روان شناسی) و پرورش مستقیم علی علیه السلام تحت تربیت مستقیم پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله) و همچنین همراهی طولانی مدت ایشان با پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله)، این موضوع مسلم است و خدشه ای در آن راه ندارد. چنان که خدای متعال در قرآن کریم از نظر تربیتی، علی علیه السلام را نفس رسول الله (صلی الله علیه و آله) خوانده و در قضیه مباحله با پیامبر (صلی الله علیه و آله) شرکت کرده است. برعکس فاصله تربیتی دیگر اصحاب پیامبر (صلی الله علیه و آله) با آن حضرت خیلی زیاد است و به لحاظ تربیتی و روان شناختی هیچ سنخیتی با ایشان ندارند. این موضوع از مقایسه تربیتی علی علیه السلام از نوزادی تا جوانی و زمان حیات رسول خدا (صلی الله علیه و آله) با هر یک از صحابه آن حضرت به وضوح قابل فهم و درک است. ویژگی های غدیر که از سیره عملی رسول الله (صلی الله علیه و آله) تا زمان رحلت آن بزرگوار به دست می آیند، تأییدکننده هدف یادشده در این تحقیق است.

کلید واژه ها: تربیت، غدیر، شخصیت، علی علیه السلام، اصحاب، افضلیت.

ص: 70

* چکیده

شاخص ترین تفکر شیعی در حوزه امامت و ولایت، اعتقاد به امامت تنصیصی است. مسئله ای که به گزارش تاریخ، حدیث، تفسیر و ادب از روز نخست ظهور اسلام و حدیث یوم الدار، تا هنگام رحلت پیامبر(صلی الله علیه و آله) و حدیث قلم و دوات، مدّ نظر مبارک پیامبر(صلی الله علیه و آله) بوده است. یکی از گهرکلماتی که در معرفی علی علیه السلام به عنوان جانشین پیامبر(صلی الله علیه و آله) تجلی ویژه بخشیده جمله نورانی «مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلَيْهِ مَوْلَاهُ» است، فقره ای که به اعتقاد شیعه، تنصیص در ولایت مطلقه علویه است. لیکن اهل تسنن با تفسیری دیگر، مسیر علمی معنی و مفهوم مولا را به سمت دیگری کشانده اند. این نوشتار با استفاده از روش توصیفی-تحلیلی دیدگاه های مختلف اهل تسنن نقل و نقد شده و با اتکاء به قرائن متعدد زمانی، مکانی و معنایی، به تثبیت پیش شیعی که همان اولویت در تصرف است را به اثبات رسانده است. ضمن این که نویسنده به سیر تطور معنی غیرواقعی مولا در حدیث «من کنت مولاه» را در طول تاریخ مورد توجه قرار داده، بر این باور است که به لحاظ رویکرد علمی، سده های نخستین را باید از مننه رویکرد به معنی ساده «ولاء اسلام» دانست و قرون میانی یعنی از قرن پنجم تا دهم و ظهور امثال احمد بیهقی (384_458)، قاضی عیاض (546_476)، ابن اثیر (606_544)، شرف الدین طیبی (قرن 7)، ابن تیمیه (661_728)، ابوزکریا نووی (676_631) و ابن حجر هیتمی (909_974) را زمان اوج تمرکز بر معنی محبت و نصرت به شمار آورد، چنین استنتاج می کند که بروز چنین رویکردی و تبیین شبه علمی از حدیث فوق، پی آمد تلاش کسانی است که در واقع قرائت دیگری را از این متن مقدس ارائه نمودند.

کلیدواژه ها: پیامبر(صلی الله علیه و آله)، علی علیه السلام، حدیث موالات، مولا، محبت، ولایت، غدیر.

ص: 71

سید سجاد حسین نقوی (1)

* چکیده

آیه 55 مائده، از آیات چالشی و مورد اختلاف میان علما، اندیشمندان و مفسران فریقین است. دلیل اصلی این اختلاف، وجود واژه «ولّی» و عبارت «الَّذِينَ آمَنُوا...» در ترکیب آیه است. مفسران و علمای اهل سنت در برداشت خود از معنای «ولّی»، ضمن بیان دیدگاه های خود، ایرادهایی به دیدگاه مفسران شیعی وارد کرده اند. جمعی از مفسران اهل سنت، ولّی را در آیه ولایت، به معنای دوستی، یاری، محبت و... پنداشته اند و مصداق «الَّذِينَ آمَنُوا...» را منحصر در علی علیه السلام نمی دانند، این در حالی است که مفسران و علمای شیعه، ولّی را به معنای سرپرستی، ولایت در تصرف، ولایت سرپرستی و... گرفته، تنها مصداق کسی که در حال نماز صدقه داده است را حضرت علی علیه السلام می دانند. این دو برداشت متفاوت در تفسیر آیه، سرچشمه اختلاف بین علمای فریقین گشته است. لذا علما و مفسران اهل سنت شبهات متعددی در مورد شأن نزول و دلالت این آیه مطرح کرده اند، در این مقاله با استفاده از روش توصیفی - تحلیلی با رویکرد تفسیری به بررسی و نقد شبهات وارد شده در مورد شأن نزول و دلالت آیه پرداخته و در نهایت با تکیه بر ادلّه و روایات موجود در ضمن این آیه در منابع فریقین، به اثبات دیدگاه مفسران شیعه پرداخته است.

کلیدواژه ها: قرآن، امام علی علیه السلام، امامت، ولایت، شبهات، آیه ولایت.

ص: 72

* چکیده

یکی از شئون مهم امام علی علیه السلام نصب ایشان از سوی خداوند متعال، برای امامت و ولایت امت اسلام است. به این منصب الهی آن حضرت، در برخی آیات قرآن کریم اشاره شده است و جالب است که منابع اهل سنت نیز به این مسئله مهم در سبب نزول آیات به آن تصریح نموده اند. گفتنی است که سبب نزول آیات، یکی از قراین متصل در فهم مفاد و محتوای آیات هستند. از جمله آیات ولایت، آیه 55 سوره مائده {إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ رَاكِعُونَ}؛ «سرپرست شما، فقط خداست و پیامبر او و نیز آنان که ایمان آورده اند؛ همان ها که نماز را برپا می دارند، و در حال رکوع زکات می دهند.» است. این مقاله به بررسی روایات سبب نزول آیه فوق، در منابع تفسیری اهل سنت می پردازد. در این نوشتار با استفاده از روش توصیفی - تحلیلی، پس از بیان اهمیت شناخت اسباب نزول در فهم آیات و فواید آن، با استناد به روایات فراوانی که به طرق متعدد در منابع مهم تفسیری اهل سنت آمده و طبق بررسی سندی برخی از آن ها - به عنوان نمونه - از منظر رجال شناسان اهل سنت و اثبات صحت استناد آن ها، اثبات می شود که آیه شریفه فوق در پی اعطای انگشتر توسط علی علیه السلام در حال رکوع نماز به سائل، نازل شده است و براین اساس منظور از {الَّذِينَ آمَنُوا} در آیه یاد شده، امیرالمؤمنین علی علیه السلام است که ولایتش در ردیف ولایت خدا و رسول خدا(صلی الله علیه و آله) مطرح شده است.

کلیدواژه ها: قرآن، امام علی علیه السلام، سبب نزول، آیه ولایت، صدقه، منابع اهل سنت.

ص: 73

* چکیده

یکی از آیات بسیار مهم و سرآمد در بحث امامت و ولایت در بین مسلمانان و قرآن پژوهان، آیه ولایت یا آیه اولی الامر (نساء/59) می باشد که در تفاسیر شیعه و اهل سنت، پیرامون ضرورت، اهمیت و مصادیق آن، مباحث مفصلی ذکر شده و توسط برخی افراد، به اشکالات مطرح شده پاسخ های مختلفی نیز داده شده است. در این مقاله که با استفاده از روش تحلیلی - توصیفی و به شیوه کتاب خانه ای، به تفسیر تطبیقی آیه ولایت از دیدگاه فریقین پرداخته، پس از بررسی تفاسیر مهم شیعه و اهل سنت این نتیجه به دست می آید که این آیه فقط در شأن حضرت امیرالمؤمنین امام علی علیه السلام (و بنابر برخی روایات، در شأن ائمه اطهار(علیهم السلام)) نازل شده و اطاعت امام در ردیف اطاعت خدا و رسول خدا ذکر گردیده است و مطلق اطاعت از اولی الامر، عصمت امام(علیه السلام) را مانند عصمت پیامبر^ص ثابت می کند. هم چنین اشکالاتی که فخررازی بر این آیه وارد کرده تا بتواند فضیلت امام علی علیه السلام را از طریق این آیه رد کند، طبق دلایل عقلی و نقلی، وارد نبوده و این فضیلتی است که برای امام علی علیه السلام ثابت است، نه برای صحابه و افراد دیگر.

کلیدواژه ها: قرآن، آیه ولایت، اولی الامر، شیعه، اهل سنت، تفسیر تطبیقی، فخررازی.

ص: 74

* چکیده

از نصوص متعدد بر امامت و خلافت بلافضل حضرت علی علیه السلام خطابه ای است که پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) در منطقه غدیر خم و در حجه الوداع ایراد فرمودند؛ صراحت الفاظ رسول خدا (صلی الله علیه و آله) بر جانشینی امیرالمؤمنین علیه السلام در این خطبه و شرایط خاص ایراد آن، اهمیت این نص را نسبت به سایر نصوص دو چندان ساخته است. در این میان آن چه نسبت به این واقعه و خطابه مغفول مانده است، استناد و احتجاج امیرالمؤمنین علیه السلام نسبت به آن است که با بررسی اسناد روایی و تاریخی روشن می شود، ایشان در موقعیت های متعدد و حساس تاریخی - سیاسی نسبت به این واقعه تاریخی و موضوعی از خطبه پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) در این روز احتجاج داشته اند که این استناد ها پاسخ گوی برخی شبهات همچون برداشت های مختلف از واژه مولی و نیز تشکیک نسبت به حضور امیرالمؤمنین علیه السلام در این واقعه خواهد بود. در این تحقیق با استفاده از روش توصیفی - تحلیلی با رویکرد حدیثی به بررسی مستندات روایی سخنان امام علی علیه السلام در زمینه خطبه غدیر پرداخته شده است. از نتایج تحقیق می توان به اسناد شانزده گانه ای اشاره کرد که از منابع روایی و تاریخی شیعه و اهل سنت در احتجاج امیرالمؤمنین علیه السلام به رخ داد غدیر و خطبه آن به دست آمده است و روشن است که خلاف تصور موجود و شبهه ای که صاحب تفسیر المنار مطرح ساخته است، نه تنها ایشان نسبت به بازپس گیری حق مسلم خویش نسبت به جانشینی پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) سکوت نکرده اند؛ بلکه در موارد متعدد و مواضع حساس و تأثیرگذار تاریخی پیش از خلافت ظاهری و پس از آن به صورت شفاهی و مکتوب با یادآوری روز غدیر و استناد به کلام رسول خدا (صلی الله علیه و آله) در آن روز، همگان را به عمل به فرمان الهی و دستور نبی مکرم اسلام دعوت کرده اند.

کلیدواژه ها: امام علی علیه السلام، امامت، غدیر، خطبه غدیر، احتجاج.

ص: 75

رحیم صبور(1)

* چکیده

برخی از وهابیان بر این باورند که اندیشه های ابن تیمیه با اهل بیت از جمله امام علی علیه السلام همسو و در یک راستا و در نتیجه ابن تیمیه پیرو حقیقی و محب اهل بیت و امام علی (علیهم السلام) است. از جمله این اعتقادات، مسئله واسطه گری است که معتقدند ابن تیمیه عقیده ای چون امام علی علیه السلام دارد. لذا نه تنها ابن تیمیه مخالف امام علی علیه السلام نیست بلکه با امام هم عقیده و همسو و محب وی می باشد. در این تحقیق با استفاده از روش توصیفی - تحلیلی به بررسی سخنان ابن تیمیه پرداخته شد و ادعای خلاف آن ثابت گردید. از نتایج تحقیق می توان به این نکات اشاره کرد: نخست این که تفسیر ابن تیمیه از سخنان امام علی علیه السلام تفسیری یک طرفه و بدون در نظر گرفتن دیگر نصوص دینی و فرمایشات حضرت است. دوم این که ابن تیمیه در نوشته های خود، دشمنی خویش را صراحتاً نسبت به امام علی علیه السلام اعلام نموده است. لذا به صرف استناد برخی از احتمالات، بدون مستند علمی و مدرک صحیح نمی توان ادعای مذکور را ثابت نمود.

کلیدواژه ها: امام علی، ابن تیمیه، عقاید، انطباق، توسل.

ص: 76

39- تحلیل انتقادی روایات دال بر سیره عملی امام علی (علیه السلام) در زمان پیامبر (صلی الله علیه و آله) (مورد پژوهی صحیح بخاری و مسلم)

کاووس روحی برندق(1)، علی احمدی(2)

* چکیده

شخصیت امام علی علیه السلام، از تأثیرگذارترین شخصیت‌ها در تاریخ اسلام است و مذاهب اسلامی، اعم از شیعه و اهل سنت، هرکدام مبتنی بر مبانی خاص خود، اقدام به گزارش نویسی و روایتگری از سیره ایشان پرداخته‌اند. بخاری و مسلم، به عنوان قوی‌ترین محدثان اهل سنت که صحیح‌ترین کتاب‌های حدیثی اهل سنت را نگاشته‌اند، روایاتی را درباره سیره امام علی علیه السلام نقل کرده‌اند که با جمع‌آوری، بررسی و عرضه آنان بر دیگر منابع حدیثی و تاریخی اهل سنت، می‌توان به دیدگاه این دو محدث، درباره سیره و شخصیت امام علی علیه السلام رسید. بررسی شخصیت و سیره ایشان، می‌تواند بیانگر نقش ایشان در دوران حیاتی اسلام باشد. این مقاله، سیره امام علی علیه السلام را با تأکید بر خصوص زمان پیامبر (صلی الله علیه و آله) در صحیح بخاری و مسلم، با روش توصیفی-تحلیلی و با رویکرد روایی-تاریخی، مورد پژوهش قرار داده است و پس از تحلیل انتقادی مستندات روایی-تاریخی صحیح بخاری و مسلم، به نتایج زیر دست یافته است. محدثان اهل سنت، نسبت به دیگر محدثان و مورخان سنی، موارد سیره ای امام علی علیه السلام را کمتر از دیگران نقل کرده‌اند و سعی کرده‌اند سیره ایشان را ناقص و مخدوش نشان دهند. آنان بخشی از وقایع مهم زندگانی ایشان را نقل نکرده‌اند و همان مقدار را هم که نقل کرده‌اند، به گونه ای است که نسبت با دیگر صحابه، نه تنها تفاوتی نمی‌کند؛ بلکه در برخی موارد، ناقص تر و مخدوش تر است.

کلیدواژه‌ها: امام علی علیه السلام، سیره، صحیح مسلم، صحیح بخاری، زمان پیامبر (صلی الله علیه و آله)، عصر نبوی.

ص: 77

1- عضو هیئت علمی دانشگاه تربیت مدرس؛ k.roohi@modares.ac.ir

2- دانشجوی دکتری تاریخ اسلام؛ aliahmady1355@yahoo.com

عبدالکریم عباسی(1)، زهرا مظفری(2)

* چکیده

ایمان حضرت ابوطالب(علیه السلام) از مباحث اختلافی تاریخی _ کلامی است. بنا بر برخی روایات اهل سنت، ابوطالب(علیه السلام) عمومی پیامبر اکرم(صلی الله علیه و آله) و پدر امام علی علیه السلام به دین اسلام، ایمان نیاورده و مشرک از دنیا رفته است. از این رو برخی منکر ایمان ابوطالب(علیه السلام) هستند. در مقابل، شیعیان با توجه به روایات اهل بیت(و برخی قراین کلامی و تاریخی اجماع دارند که ابوطالب(علیه السلام) به رسول خدا(صلی الله علیه و آله) ایمان داشته است. محمد بن عبدالوهاب در کتاب التوحید برای نفی ایمان ابوطالب(علیه السلام)، به روایتی از اهل سنت که طبق مبنای آن ها صحیح است، استناد کرده است. در این روایت آمده است: «سعید بن مسیب از پدرش نقل کرده که ابوطالب(علیه السلام) در حال احتضار درخواست پیامبر(صلی الله علیه و آله) برای گفتن «لا اله الا الله» را نپذیرفت و بر آیین پدر و اجدادش درگذشت و پیامبر(صلی الله علیه و آله) فرمود: «به خدا سوگند برای تو طلب آمرزش می کنم تا نهی شوم.» آنگاه آیه 113 سوره توبه «بر پیامبر و کسانی که ایمان آورده اند، سزاوار نیست برای مشرکان استغفار کنند هرچند از خویشان آنان باشند» و آیه 56 سوره قصص «همانا تو هرکسی را که دوست داری نمی توانی هدایت نمی کنی» نازل شد. در این مقاله سعی شده است ضمن اشاره به ادله و دیدگاه مخالفان و موافقان ایمان ابوطالب(علیه السلام)، به سخنان محمد بن عبدالوهاب پاسخ داده شود. روش تحقیق در این مقاله توصیفی _ تحلیلی است.

کلید واژه ها: ایمان، ابوطالب(علیه السلام)، محمد بن عبدالوهاب، علی بن ابی طالب(علیه السلام)، عمومی پیامبر(صلی الله علیه و آله).

ص: 78

1- دانشجوی دکتری تفسیر تطبیقی؛ ka499249@gmail.com

2- دانشجوی کارشناسی ارشد حقوق و معارف اسلامی؛ ka499249@gmail.co

* چکیده

در آموزه های اسلامی، ولایت و امامت یکی از اصول اعتقادی و زیربنای زندگی اجتماعی، سیاسی و فرهنگی مسلمانان می باشد. امامت در باور شیعه از جایگاهی خاص برخوردار است تا جایی که از نماز، روزه، حج، و جهاد نیز برتر و بالاتر می باشد. زیرا امامت تداوم و استمرار رسالت است که در اداره امور نظام اجتماعی و مسلمانان از همان شأن و جایگاهی برخوردار می باشد که رسول خدا (صلی الله علیه و آله) برخوردار است. سیره عملی و نظری حضرت زهرا (ع) در بیان ضرورت و جایگاه امامت و دفاع از حریم ولایت پس از رحلت پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) تا زمان شهادتش، از فرازهای مهم تاریخ اسلام می باشد که تعیین کننده محور ارزش های اجتماعی و سیاسی در حرکت تاریخی اسلام است. از این رو، پژوهش حاضر می کوشد با نگاه توصیفی - تحلیلی، نگرش حضرت زهرا (ع) درباره جایگاه ولایت و امامت در نظام هستی که باهدف حاکمیت بر محور حق و عدل است را، به تصویر بکشد، که توجه به فرازهایی از خطبه ها و فرمایشات آن حضرت (ع) درباره امامت، نشان می دهد که امامت در معرفت به توحید، نبوت، سعادت انسان، نظم اجتماعی، ایجاد وحدت در جامعه بشری یک امر ضروری هست.

کلید واژه ها: ضرورت امامت، حضرت زهرا (ع)، توحید، هدایت، سعادت، نظم اجتماعی.

ص: 79

* چکیده

خداوند متعال اسلام را دینی کامل، خاتم و جامع بر رسول گرامی (صلی الله علیه و آله) برای هدایت و سعادت دنیوی و اخروی بشر فرستاد و قرآن را کتاب آسمانی آن قرار داد. بی تردید یکی از لوازم مهم، ضروری و اساسی در باز خوانی ابعاد شخصیتی امام علی علیه السلام توجه به عناصر سه گانه اسلام، رسالت و قرآن می باشد. از سویی مسلمانان نسبت به شناخت درست، دقیق و کامل اسلام وظایفی دارند که در ابعاد شناختی و هم چنین رفتاری هر مسلمان آشکار می گردد و موجبات تعمیق، استواری و تداوم عنصر ایمان فرد می گردد. بخشی از رسالت دانشی مسلمانان، جست و جوگری شناخت اسلام بر حسب منابع معتبر، هم چون پیامبر اسلام و اهل بیت گرامی ایشان می باشد. کلمات و جملات امام علی علیه السلام منبعی ارزشمند در موضوعات مختلف هم چون «شناخت اسلام» می باشد. نهج البلاغه همانند قرآن دایره المعارف عظیمی است که یک دوره کامل اسلام شناسی است و لیکن پژوهش حاضر با تکیه بر کاربرد واژه «اسلام» در نهج البلاغه و با هدف «توصیف، معرفی و شناخت سیمای اسلام از زبان امام علی علیه السلام در نهج البلاغه» خواهد بود. در این پژوهش به چستی توصیف اسلام با دید کلیت اسلام از دیدگاه امام علی علیه السلام تکیه شده و فارغ از بررسی جهت گیری آن حضرت در زمینه اصول دین و هم چنین فروع دین خواهد بود. نوع پژوهش بر اساس «استفاده از منابع موجود» (مطالعه اسنادی) و روش گردآوری اطلاعات «روش تحلیل محتوا» در نظر گرفته شد. بر اساس بررسی و مطالعه دقیق هشت منبع و فهرست های موضوعی نهج البلاغه در مجموع تعداد 37 مورد (عنوان) استخراج و شناسایی گردید. شناخت اسلام در نهج البلاغه به تفکیک خطبه ها، نامه ها و حکمت ها انجام گرفته است.

کلید واژه ها: امام علی علیه السلام، نهج البلاغه، شناخت اسلام، تحلیل محتوا.

ص: 83

آیسودا هاشم پور (1)، عبدالعلی شکر (2)

* چکیده

تبیین اصول اعتقادی در اسلام توسط امام معصوم، در شالوده اندیشه و جهان بینی مبتنی بر حقیقت، تأثیری غیرقابل انکاری در رشد انسان ها، به ویژه مسلمانان دارد. هدف متعالی در تعلیمات نهج البلاغه پرورش و تربیت انسان هایی است که با عنایت به حق محوری و توجه به دستورات خداوند متعال، از هرگونه کج روی در حوزه اعتقادی مبری باشند. این نوشتار بر آن است تا با روش تحلیلی - توصیفی، بیانات امیرالمؤمنین علیه السلام را در باب نبوت که با احتجاج به دلیل و برهان در برابر موافقان و مخالفان ایراد شده است، بررسی و تحلیل کرده و قالب های متعارف منطقی آن ها را نشان دهد. این شیوه می تواند تا حدودی جایگاه والای عقل و فطرت را در اندیشه حضرت نمایان سازد. بیان برهانی و نیز شیوه های جدلی، تمثیلی و خطابه های مؤثر و وصایای دلسوزانه که با زبانی منطقی بیان شده اند، به گونه ای ویژه، پرده های جهل را از اندیشه مسلمانان می برد و چه بسا غیر مسلمانان را نیز به خود جلب کرده و به کیش خود درآورد. وجه تمایز این نوشتار، اهتمام به بیان و استدلال منطقی کلام حضرت علی علیه السلام است که هیچ محدودیتی برای مخاطبان خویش ایجاد نمی کند و عقل و فطرت بشری را خطاب قرار می دهد. سخنان مستدل ایشان در مبحث نبوت، پاسخ جامعی برای چرایی و چگونگی ضرورت و حکمت بعثت انبیای الهی است. نتایج این تحقیق نشان می دهد که ادله ایشان در باب نبوت، علاوه بر استحکام در محتوا، از ساختار و شکل منطقی نیز برخوردار بوده، به گونه ای که جای هیچ گونه شبهه و تردیدی باقی نمی گذارد.

کلید واژه ها: نبوت، حضرت علی علیه السلام، نهج البلاغه، استدلال منطقی.

ص: 84

1- دانشجوی دکترای فلسفه و کلام، دانشگاه اصفهان، aysooda.hashempour@gmail.com

2- دانشیار گروه فلسفه و کلام دانشگاه شیراز؛ ashokr@rose.shirazu.ac.ir

* چکیده

«تسبیح»، «سیح» و «یسح» و مشتقات آن، در قرآن و نهج البلاغه به «پاک و منزّه است خدایی که...» ترجمه شده و اغلب در تفاسیر و شروح، به ارتباط این عبارات با عبارات بعدی توجه نشده است. در این پژوهش با روش مفهوم‌شناسی این واژه و سنجش آن با کلیدواژه‌های موجود در سیاق کلام، به تحلیل‌های فقه‌الحدیثی افزون‌تری از متون نهج البلاغه دست می‌یابیم. در این تحقیق، با استفاده از روش توصیفی - تحلیلی به ارتباط عبارات دلالت‌کننده بر تسبیح با مراتب ترک غیرخدا، حمد خدا و پرستش بر اساس محبت خداوند در متون نهج البلاغه خواهیم رسید. از مهم‌ترین نتایج این تحقیق، این است که «تسبیح» در فرهنگ وحی به چهار معنای صلاه، استثناء، نور و تنزیه آمده است که بیشتر در معنای چهارم اصطلاح شده و به «اقرار به نزاهت و پاکی خداوند» معنا می‌شود. برای تسبیح چهار مقام تفریق، نقص، ترک و رفض را برشمرده‌اند که هرکدام با مراتب چهارگانه تخلیه فکر، قلب، جوارح و زبان، آمادگی برای تحمید و ستایش خدا را ایجاد می‌کنند و بر این اساس، تحمید مقام تخلیه و آراستگی فکر، قلب، جوارح و زبان بر یکتایی، پرستش و محبت خداوند خواهد بود. آنچه از سخنان امام علی علیه السلام در نهج البلاغه با «الحمد لله» آغاز شده و سپس هریک از مقامات تسبیح (تفریق، نقص، ترک و رفض) که آمده، دلالت بر حمدی می‌کند که برخاسته از آن نوع از تسبیح است.

کلیدواژه‌ها: قرآن، نهج البلاغه، تسبیح، تنزیه، توحید.

ص: 85

* چکیده

تفکر در خلقت و شناخت روزافزون آفرینش هستی از منظر قرآن و نهج البلاغه، می تواند در نگاه و بینش هر انسانی افق های جدید بگشاید و در مسیر زندگی او را به سوی هدف آفرینش یعنی کمال و تقرب الی الله رهنمون گردد و او را از آسیب ها و خطراتی که در این مسیر وجود دارد، نجات بخشد. در قرآن و نهج البلاغه به گونه های مختلفی خداوند و امیرالمؤمنین علی بن ابی طالب(علیه السلام) آفرینش هستی در ابعاد مختلف آن را به تصویر کشیده و معرفی می نمایند. به راستی آفرینش هستی در قرآن و نهج البلاغه چگونه معرفی شده است و شناخت دیدگاه قرآن و نهج البلاغه چه ضرورتی دارد؟ این مقاله به روش توصیفی - تحلیلی به بررسی آفرینش هستی از دیدگاه قرآن و نهج البلاغه می پردازد. نتایج تحقیق نشان می دهد انسان ها می بایست در امر آفرینش هستی تفکر و تدبیر کنند، چراکه سرآغاز خداشناسی، خودشناسی و جهان شناسی به معنای واقعی کلمه است و شگفتی آفرینش پدیده ها با تفکر در خلقت آسمان ها و زمین، خلقت گیاهان، حیوانات و همه موجودات حاصل می شود و در نهایت خلقت دنیا مقدمه ای برای آخرت است که دار ابدی است.

کلیدواژه ها: قرآن، نهج البلاغه، امام علی علیه السلام، آفرینش، هستی.

ص: 86

1- . دانش پژوه سطح 3 قرآن و مستشرقان، مرکز تخصصی علی بن ابی طالب(علیه السلام)؛ mysam_naz@yahoo.com

2- . دانشجوی دکتری علوم قرآن و حدیث؛ mysam_naz@yahoo.com ؛

* چکیده

نهج البلاغه در حقیقت بیان گر قدرت علمی، معنوی و جایگاه والای امام علی علیه السلام است که سید رضی در سال 400 هجری آن را گردآوری نمود. در این مجموعه ارزشمند اشارات علمی به منظور نشان دادن آثار قدرت پروردگار متعال آمده است. توجه به پدیده های طبیعی از جمله شگفتی های علمی امام علی علیه السلام است که مردم را به تفکر و تعقل در آفریده های خدا فرا خوانده است. در این مقاله با روش تحلیلی - توصیفی و ابزار کتابخانه ای به صورت تحقیقات میان رشته ای و بررسی روایی سعی شده اشارات علمی امام علی علیه السلام در کتاب شریف نهج البلاغه درباره پدیده های طبیعی مثل زمین و آسمان بررسی شود و تناسب آنها با کشفیات دانشمندان علوم طبیعی به اثبات برسد. از مهمترین نتایج تحقیق می توان به وجود گزاره هایی در نهج البلاغه پی برد که نشان از شگفتی های علمی در این کتاب عظیم دارد. اشاره به آغاز خلقت جهان، خلقت موجودات زنده، متحرک بودن زمین، حرکت وضعی زمین، اشاره به جو در اطراف زمین، تعادل دمای زمین، تکیه گاه نداشتن اجرام آسمانی و فاصله زیاد آنها با یکدیگر، نیروی جاذبه کهکشان ها و بسیاری دیگر از نکات علمی که امام علی علیه السلام در نهج البلاغه به آن اشاره کرده است.

کلیدواژه ها: امام علی علیه السلام، شگفتی های علمی، پدیده های طبیعی، نهج البلاغه.

ص: 87

* چکیده

روش تشویق و تنبیه به عنوان یکی از مباحث مهم و مؤثر به ویژه در عرصه تعلیم و تربیت برای مدیران، معلمان، مربیان، دست اندرکاران، والدین و دانش آموزان از دیرباز مطرح بوده و هم چنان به عنوان یک پدیده چندوجهی اثرگذار و مهم از دیدگاه های مختلف در محافل آموزشی و تربیتی مورد بحث است. این پژوهش از نوع تحقیقات بنیادی و به شیوه توصیفی-تحلیلی بوده و برای جمع آوری اطلاعات از شیوه کتابخانه ای و بررسی منبع استنادی (استناد به کتاب نهج البلاغه) استفاده شده است. طبق استخراج و استنتاج پژوهشگر حاضر، از شخصیت و آموزه های حضرت امام علی علیه السلام در نهج البلاغه باید گفت: در تشویق و تنبیه باید به انتخاب، اجرا، اثرات و بازخوردها دقت کرد. هم چنین مشخص شد که ویژگی ها و نقش تشویق عبارتند از: ایجاد تقویت و انگیزه درونی در دانش آموزان برای تغییر، اصلاح و تثبیت رفتار مثبت، دیدن جزای عمل، تداوم به انجام اعمال نیک، نداشتن ارفاق و تبعیض در کاربرد و رعایت اعتدال و میانه روی و در تنبیه هم عبارتند از: جلوگیری از شیوع اعمال و رفتارهای خطا و بد، دیدن سزای عمل، نداشتن اغراض و تبعیض در کاربرد، پرهیز از تندروری، تعصب، پیش داوری، عیب جویی و عدم استفاده از تنبیه بدنی تا حد امکان و به عنوان آخرین راه حل و اقدام با حفظ تمامی شرایط و مقتضیات و استفاده از اخطارها و تهدیدهای متناسب کلامی و غیر کلامی. هم چنین نکاتی که هم در تشویق و هم در تنبیه باید توجه نمود شامل: کاربرد بجا و به موقع، اقناع نفسی، همسانی با ویژگی های مختلف جسمی و روحی، حفظ کرامت و شخصیت انسان، تناسب داشتن با عمل و در نهایت تعلق به رفتار فرد. در پایان، پیشنهادات و راهکارهای عملی ارائه شده است.

کلیدواژه ها: تعلیم و تربیت، تشویق و تنبیه، حضرت امام علی علیه السلام، نهج البلاغه.

ص: 88

* چکیده

امام علی ابن ابیطالب (علیه السلام) گوهری است که در شخصیت آن امام بزرگ و ابرمرد تاریخ، تاکنون هزارها کتاب به نگارش درآمده است. نویسندگان مسلمان، مسیحی، و گاه یهودی در تبیین چهره آن امام قلم زده اند و اهل سنت نیز برای معرفی مولی الموحدين امام علی علیه السلام قلم به دست شده اند اما هنوز چهره حقیقی علی علیه السلام به جهانیان معرفی نشده است. سخن گفتن درباره ویژگی های فردی امیرالمؤمنین علی علیه السلام بسیار مشکل است مانند قطره ای از دریا. در این نوشتار به بیان این مسئله پرداخته است که امیرالمؤمنین در نهج البلاغه ویژگی های خود را چگونه تبیین نموده است. چون شخصیت ایشان مانند شخصیت انسان های دیگر تک بعدی نیست و کتابش نهج البلاغه را هم به عنوان کتابی که یک شخصیت معمولی از خود به یادگار گذاشته است نمی توانیم تلقی کنیم چون ایشان هدف اعلائی برای زندگی داشت. در حقیقت، نهج البلاغه، شخصیت خطی و رسمی امیرالمؤمنین است، یعنی علی علیه السلام خود، نهج البلاغه مجسم است و این یکی از خصوصیات ایشان است که به آن چه می گوید عمل می کند و آن چه را که می خواهد در زندگی خود پیاده می کند. بنابراین با تمسک به نهج البلاغه، به تبیین ویژگی های فردی ایشان پرداخته شد. در این تحقیق با استفاده از روش توصیفی - تحلیلی و با استفاده از منابع کتاب خانه ای و نرم افزارها و اینترنت به بررسی ویژگی های فردی امام علی علیه السلام پرداختیم. از جمله یافته های این تحقیق عبارت است از این که ایمان و تقوا، زهد و دنیاگریزی، ایمان راسخ و یقین کامل، نخستین نمازگذار، عشق به شهادت از جمله ویژگی های فردی ایشان به شمار می رود.

کلیدواژه ها: امام علی علیه السلام، نهج البلاغه، ویژگی های فردی.

ص: 89

1- . دانشجوی سطح 3 رشته تفسیر و علوم حدیث؛ r.azamramezani@gmail.com

2- . دانشجوی سطح 3 رشته تفسیر و علوم حدیث؛ s.malakoti@chmail.ir

* چکیده

تربیت انسان و چگونگی دست یابی او به کمال، از دیرباز همواره مورد علاقه اندیشمندان بوده است. یکی از ابعاد شخصیتی انسان، بعد اجتماعی اوست که بدون توجه به آن، تربیت و تکامل آدمی با وقفه و رکود مواجه خواهد شد. این نوشتار کوشیده است با روش توصیفی-تحلیلی به صورت کتابخانه ای و با استفاده از کلام مولای متقیان علی علیه السلام در نهج البلاغه پاره ای از اصولی را طرح و تأکید نماید که حضرت در مناسبت های مختلف و در سیره عملی خود بدان ها توجه تام داشته و هر یک از آن ها را می توان به عنوان راهبردی عملی در تربیت اجتماعی متریان مورد توجه و عمل قرار داد. یافته های تحقیق نشان می دهد که اصول تربیت اجتماعی از منظر امام علی (علیه السلام) عبارت است از: اصل کرامت، اصل عزت، اصل اصلاح شرایط و روابط انسانی، اصل مسئولیت و ادای وظیفه، اصل آراستگی، اصل اتکا

و توجه به سنت های اجتماعی و فرهنگی و گزینش آن ها، اصل عدالت ورزی، اصل اعتدال، اصل مدارا، اصل تعامل موثر اجتماعی و اصل مشارکت اجتماعی.

کلید واژه ها: امام علی علیه السلام، نهج البلاغه، تربیت اجتماعی، اصول تربیت، متریان، سیره عملی.

ص: 90

* چکیده

در سیره ائمه اطهار (علیهم السلام) به عنوان رهبران دینی و سیاسی جامعه مسلمانان، چند اصل زیربنایی وجود دارد که به اندیشه و تفکرات آنان قوام بخشیده و عامل توسعه علمی - فرهنگی حکومت و جامعه اسلامی است. یکی از این اصول که در این پژوهش به آن پرداخته شده، اصل تعلیم و تربیت است. از آن جا که تعلیم و تربیت یکی از مسائل مهم در موفقیت ملت هاست، این مقاله در پی آن است که سبک زندگی انسان سازی را با توجه به متون و دستورات اسلامی ارائه دهد. روش پژوهشی در این مقاله، کیفی و بر اساس الگوی تحلیل محتوا بوده و هدف از آن، بررسی وجوب تربیت عقلانی انسان، با توجه به منابع کهن اسلامی و به خصوص شیعی و ارائه روش هایی کاربردی برای دستیابی به این امر مهم می باشد. نویسنده کوشیده است تا ارزش و اهمیت تربیت عقلانی و روش های رسیدن به این امر مهم را طبق دستورات و موازین دینی و سخنان امام علی علیه السلام مورد ارزیابی قرار دهد. از جمله روش های تربیت عقلانی می توان به روش الگویی، روش موعظه، روش استدلالی، روش مطالعه و علم آموزی و روش تشویق اشاره کرد.

کلیدواژه ها: اسلام، امام علی علیه السلام، تربیت عقلانی، روش های تربیت عقلانی، نهج البلاغه.

ص: 91

* چکیده

امام علی در نهج البلاغه راهکارهایی برای مقابله با شیطان بیان نموده اند. عمل به این راهکارها برای پیش‌گیری از انحراف و دست‌یابی به مسیر هدایت، ضروری است. با بهره‌گیری از تحلیل گزاره‌های مرتبط با شیطان که در نهج البلاغه بیان گردیده، راهکارهای مقابله با شیطان معین می‌گردد. نوشتار حاضر با استفاده از روش توصیفی-تحلیلی به دنبال شناسایی روش‌هایی برای مقابله با شیطان از کتاب شریف «نهج البلاغه» است. پرسش نگاشته پیش رو این است که امام علی علیه السلام چه راه‌ها و ابزارهایی برای مواجهه با شیطان در نهج البلاغه معرفی کرده‌اند؟ از نتایج تحقیق می‌توان به موارد زیر اشاره کرد: راهکارهای ضد شیطانی در نهج البلاغه علاوه بر حیطه فکری-قلبی، در حیطه عمل نیز می‌باشد. بیداری، افزایش شناخت و محبت خدا از راهکارهای فکری-قلبی انسان در مقابل شیطان است که در نهج البلاغه به آن اشاره شده است. تمسک به قرآن، تقوا، دعا، عبادت و امر زبردستان به سرپیچی از شیطان نیز تلاش‌هایی است در حوزه عمل که می‌توان برای دفع شیطان انجام داد.

کلیدواژه‌ها: امام علی علیه السلام، نهج البلاغه، راهکار تربیتی، شیطان شناسی، دشمن شناسی.

ص: 92

* چکیده

تغییرات نسلی، از جمله مباحث مطرح در جامعه شناسی است که برخی جامعه شناسان در باب آن قلم فرسایی نموده اند. این مقوله از آن جهت مهم است که در صورت عدم برنامه ریزی صحیح، این تغییرات به تضاد و سپس به گسست و انقطاع نسلی می انجامد. در این میان نگاه دینی به تغییر نسلی و آثار آن، تنها توسط معدودی از جامعه شناسان مسلمان و البته تنها با شاخصه های جامعه شناسی مطرح شده است. حال سؤال اساسی این جاست که آیا در متون اصیل اسلامی چنین مسئله ای مطرح شده؟ و اگر مطرح شده چگونه بررسی شده است؟ در این تحقیق با استفاده از روش توصیفی - تحلیلی با رویکرد میان رشته ای به بررسی روایات وارد شده، در این مسئله از زبان امام علی علیه السلام در نهج البلاغه می کنیم. نتایج تحقیق این است که در کلام امام علی علیه السلام خصوصاً نامه 31، به این بحث پرداخته شده است و عللی چون ویژگی های روحی و روانی جوانان، کم کاری متصدیان تربیتی جامعه و عملکرد غیرحکیمانه حاکمان و آثاری هم چون اختلاف فرزندان با پدر و مادر و از بین رفتن سنت ها برای آن شمرده شده است. هم چنین راهکارهایی چون تربیت صحیح و به موقع، معرفی صحیح سنت ها، ایجاد زمینه تفکر و تدبیر برای جوانان و برخورد پژوهش محور با سنت ها در بیان امام آمده است. در این تحقیق، مبانی و مفاهیم از دیدگاه جامعه شناسان بیان گردیده و سپس از متن نهج البلاغه جهت تبیین مسئله، استخراج و مورد تحلیل قرار گرفته است و در مواردی به تفاوت مبانی امام و جامعه شناسان اشاره و اثر این تفاوت دیدگاه بررسی شده است.

کلیدواژه ها: امام علی علیه السلام، نهج البلاغه، جامعه شناسی، تغییر نسلی، گسست نسلی، نسل، سنت.

ص: 93

حمید مروجی طبسی(1)، محمد کاظم رحمان ستایش(2)، محمد علی رضایی اصفهانی(3)

* چکیده

اطاعت از کافران، در آیه جهاد کبیر، نهی شده است. از سوی دیگر، قرآن کریم، کافران را دارای سه ویژگی می داند که براساس آن ها، حکم به باطل بودن کافران می شود: آنان به باطل ایمان دارند، از باطل پیروی می کنند و به باطل چنگ می زنند. در نهج البلاغه، ویژگی هایی برای باطل و باطل گرایان از قول امام علی علیه السلام نقل شده که می تواند جامعه اسلامی را در شناختن آنان، به کار بستن آیه جهاد کبیر و عدم اطاعت از این گروه یاری نماید. در این مقاله با استفاده از روش توصیفی - تحلیلی به بررسی باطل از منظر نهج البلاغه پرداخته ایم. یافته های تحقیق نشان می دهد، ویژگی های باطل در نهج البلاغه عبارتست از: تظاهر و جلوه گری، کثرت طرفداران، پسر و صدابودن، شباهت با حق، گوشه نشینی خواص، نیت باطل. ویژگی های طرفداران باطل در نهج البلاغه نیز عبارتند از: شعارگرایی، مدعیان دروغین، ایستادگی در مقابل حق، شراکت با شیطان، خودمحموری. هم چنین در نهج البلاغه گروه هایی به عنوان مصداق باطل معرفی شده اند: پیمان شکنان، دشمنان دوست نما و خواص ساده لوح، گمراهان، منافقان.

کلیدواژه ها: قرآن، نهج البلاغه، جهاد کبیر، کافر، باطل.

ص: 94

1- . دکتری تفسیر تطبیقی دانشگاه علوم و معارف قرآن کریم؛ hamrt62@yahoo.com

2- . استادیار علوم قرآن و حدیث دانشگاه قم؛ k.setayesh@gmail.com

3- . استاد تمام و عضو هیئت علمی جامعه المصطفی العالمیه؛ rezaee@quransc.com

* چکیده

سیمای امیر مؤمنان (علیه السلام) آن چنان متجلی و منور است که هر کس خواسته به ترسیم آن بپردازد، به ناتوانی خود معترف بوده است. شخصیت آن حضرت چنان راز آمیز است که هیچ کس نتوانسته آن را کشف کند و چنین است که اندیشمندانی با اندیشه های بلند و ژرف، تا که به ساحت حضرت امیر (علیه السلام) رسیده اند، بر آستان آن حضرت سر تعظیم و تکریم نهاده و هر یک از آن ها فقط به زاویه ای از ابعاد شخصیتی آن حضرت اشاره کرده اند. در این تحقیق با استفاده از روش توصیفی - تحلیلی مناقب امیر مؤمنان (علیه السلام) از نگاه خاورشناسان منصف و بی طرف از قبیل: جرج جرداق مسیحی، گابریل آنگیری، هالستر، ژایگر، لامنس مطرح و بررسی شده است و سرانجام به شبهات برخی از مستشرقان در زمینه عدم تعیین جانشین از جانب پیامبر، مأمور شدن ابوبکر به امامت جماعت در نماز از سوی پیامبر، و ایراد گرفتن نسبت به سیاست امام علی علیه السلام با روشی توصیفی و تحلیلی پاسخ داده شده است و این نتیجه تبیین گردیده که نویسندگان غیرمسلمان به دلیل نگاه برون دینی به شخصیت امام (علیه السلام) نتوانسته اند به معرفت و درک صحیحی از ابعاد وجودی آن حضرت پی ببرند چنان که اندیشمندان مسلمان نیز از پی بردن به کنه شخصیت امام علی علیه السلام ناتوان مانده اند.

کلید واژه ها: امام علی علیه السلام، نهج البلاغه، مستشرقان، سیاست علوی، دفع شبهات.

ص: 97

* چکیده

یکی از مهم ترین شخصیت های اهل بیت (علیه السلام) که همواره نه تنها نزد همه فرق و مذاهب اسلامی مورد احترام و دارای جایگاه والا و خاصی بوده و هست؛ بلکه غیرمسلمانان نیز وی را الگو و نماد علم و صلح و ساده زیستی دانسته اند، امیرالمؤمنین امام علی (علیه السلام) است. پژوهش حاضر که به روش توصیفی - تحلیلی و با استفاده از منابع کتابخانه ای دیدگاه مستشرقان را در مورد امام علی (علیه السلام) در چهار محور عقیدتی، ایمانی، علمی - اندیشه ای، سیاسی - نظامی و اقتصادی - اداری بررسی کرده است، به این نتیجه رسیده است که مستشرقان مانند علما و منابع اسلامی، آن امام (علیه السلام) را دارای والاترین ایمان و محکم ترین عقیده برشمرده اند و امام علی (علیه السلام) را در حد اعلا ی علم و اندیشه دانسته و برای ایشان در علم و اندیشه جایگاه والایی قائل شده اند. هم چنین آن امام همام را به خاطر دلاوری هایش در جنگ ها و به خصوص در واقعه لیله المبیت، پهلوان، قهرمان، شیر خدا، شمشیر خدا و قهرمان خوانده اند و شأن نزول آیه 207 سوره بقره را مربوط به حادثه «لیله المبیت» و حضرت علی (علیه السلام) دانسته اند و سیاست امام (علیه السلام) را در اداره امور مملکت اسلامی، سیاستی راهبردی، هوشمندانه و قابل سرمشق و استفاده در همه اعصار دانسته اند که عهدنامه مالک اشتر و سیاست امام (علیه السلام) در قبال حق امامت و جانشینی خویش و حفظ وحدت امت و جلوگیری از ریخته شدن خون امت اسلامی از مهم ترین مدعاها در این مورد است.

کلیدواژه ها: امیرالمؤمنین، فضائل امام علی (علیه السلام)، مستشرقان، شرق شناسان، اندیشمندان، غیرمسلمان.

ص: 98

* چکیده

با توجه به جایگاه ویژه دایره‌المعارف‌ها در تزریق اطلاعات و آگاهی بخشی به صورت کلی و عمومی در سطح عموم و یا حتی پژوهش‌گران، بررسی و نقد مقالات تدوین شده در این دایره‌المعارف‌ها و تعیین میزان اعتبار و صحت مطالب مطرح شده در آن مقالات، امری لازم و حتمی است. دایره‌المعارف آمریکانا که به عنوان اولین و قدیمی ترین دایره‌المعارف انگلیسی زبان جهان به شمار می رود و از اعتبار و شهرت خوبی میان دایره‌المعارف‌های عمومی جهان برخوردار است، از دانشنامه‌های مرجعی است که در موضوعات متنوع، به قلم بیش از 6500 محقق نگاشته شده است. تصویر ناقص و اشتباهی که از شیعه و امامان شیعه در این دایره‌المعارف ارائه شده، صاحب این قلم را بر آن داشت تا در این نوشته، با روش توصیفی - تحلیلی و به صورت کتابخانه‌ای و با مراجعه و استناد به منابع تاریخی و حدیثی، به نقد و بررسی مقاله «علی» در این دایره‌المعارف دست یازد. از نتایج تحقیق می توان به موارد زیر اشاره کرد: کوتاهی مقاله در مورد مهم ترین شخصیت جهان اسلام، بعد از پیامبر(صلی الله علیه و آله)، تحلیل‌های نادرست و یک سونگری و برخوردهای متعصبانه ناشی از اطلاعات ناصحیح و ناقص و ارجاعات محدود در این مقاله، از جمله نقدها به این نوشته است که توسط خاورشناس، ویلیام مونتگمری وات به رشته تحریر درآمده است.

کلیدواژه‌ها: امام علی علیه السلام، شیعه، دایره‌المعارف آمریکانا، ویلیام مونتگمری وات، تاریخ اسلام.

ص: 99

* چکیده

بررسی ابعاد زندگی و سیره افراد با عظمت در تاریخ، خود امری است نیازمند دقت و بررسی های تاریخی و غور در کلمات و عبارات سیره نگاران؛ مخصوصاً اگر چنین شخصیتی دارای ساحات و ابعاد شخصیتی متنوع باشد و از دیگر سو، افراد با انگیزه های گوناگون و چه بسا به صورت غیر منصفانه بخواهند با چنین شخصیت هایی مواجهه شوند. در این میان از اواخر قرن هجدهم میلادی، به صورتی رسمی در مغرب زمین، تحقیقات و مطالعاتی پایه گذاری شد از آن تعبیر به شرق شناسی (استشراق) شد. در این پدیده و رویکرد (مکتب) اندیشمندانی از غرب با مطالعه تمدن ویژه سرزمین های مشرق زمین و آموختن زبان و فرهنگ و آداب و رسوم مردم مشرق، به نظریه پردازی و تنظیم و تحلیل وقایع این سرزمین ها پرداختند. که عمدتاً با پیچیدن نسخه های غربی برای جوامع شرقی توسط مستشرقین همراه بوده است. نگارنده این مقاله در صدد است با مراجعه به منابع و مصادر مکتوب و گزارشات موجود در کتب، نحوه برخورد برخی از مستشرقین را با زوایای مختلف زندگی امیرالمؤمنین (علیه السلام) را بررسی نموده و نحوه اظهار نظر و صحت و سقم اظهارات ایشان را به بوته تحلیل و نقد گیرد.

کلیدواژه ها: امیرالمؤمنین (علیه السلام)، استشراق، رویکردهای خاورشناسان، مباحث مرتبط با امیرالمؤمنین (علیه السلام)

ص: 100

* چکیده

پدیده استشراق و خاورشناسی - به معنای اصطلاحی اش - از جمله پدیده های زائیده عصر پسانسانسی و علی الخصوص قرن معاصر محسوب می گردد. در واقع با تحلیل این پدیده به صورتی عام یا در مسائل خاص، می توان به چگونگی نگرش اندیشمندان غربی خاورشناس، نسبت به مسائل اندیشه ای و چالش برانگیز جاری در میان مسلمانان و در کشورهای اسلامی پرداخت. در این میان، بررسی نظرات و آراء مستشرقان در زمینه مسائل اسلامی و به صورت ویژه، آراء ایشان در عرصه مسائل اعتقادی که جنبه تاریخی - اسلامی نیز دارند و خود محل زد و خوردها و مناقشات علمی میان اندیشمندان جهان اسلام شده اند؛ دارای اهمیتی دو چندان است. نویسنده در این مقاله تلاش نموده است که مسئله جانشینی پیامبر گرامی اسلام (صلی الله علیه و آله)، که علاوه بر توصیفات فوق، دارای ویژگی اثرگذاری عقیدتی و کلامی در میان فریقین (اهل سنت و تشیع) هم می باشد، را با روش توصیفی - تحلیلی و با استفاده از منابع موجود و در دسترس - علیرغم مشکلات ترجمه ای و کمبود منابع - مورد بررسی قرار دهد. تلاش نویسنده در این مقاله بر آن است که مهم ترین نظرات مطرح شده از جانب مستشرقین در این زمینه را احصا نموده و به بوجه نقد و تحلیل بکشانند.

کلیدواژه ها: امیرالمؤمنین (علیه السلام)، جانشینی پیامبر (صلی الله علیه و آله)، خاورشناسان، شبهات.

ص: 101

* چکیده

با وجود دیدگاه مشترک همه مسلمانان در کلیت موضوعات اساسی ای هم چون توحید و معاد، اما شیعه و اهل تسنن در موضوع امامت و جانشینی پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله) اختلاف نظر دارند. شیعه امامت را از اصول اعتقادی می داند و معتقد به امامت الهی امامان دوازده گانه و جانشینی بلافصل حضرت علی (علیه السلام) است؛ بنابراین خلافت خلفای دیگر را ناحق و غاصبانه می داند. ولی اهل تسنن خلافت را از فروع دین دانسته، قائل به جانشینی به حق ابوبکر و خلفای دیگر است. البته شرایط، وظایف و جایگاه امامت نزد شیعه، با خلافت نزد اهل تسنن متفاوت است. در موضوع جانشینی پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله) آثار زیادی از جانب عالمان شیعه و سنی نوشته شده است. خاورشناسان و اسلام پژوهان غیر مسلمان نیز در این زمینه مطالعه نموده و بیشتر آنان با تأثر از منابع و دیدگاه اهل تسنن، قائل به جانشینی درست ابوبکر شده اند. ویلفرد مادلونگ (متولد 1930)، شرق شناس معاصر آلمانی، با بازپژوهی در این باره و ارائه دلایل خاص خود، دیدگاهی تازه و نزدیک به شیعه در کتاب جانشینی حضرت محمد (صلی الله علیه و آله) ارائه نموده است؛ و دیدگاهی متفاوت از دیدگاه رایج اهل تسنن و خاورشناسان دیگر داده است. در این مقاله با استفاده از روش توصیفی - تحلیلی به بررسی دیدگاه وی پرداخته شده است. از یافته های تحقیق این است که با وجود تلاش ارزش مند و به دور از تعصب مادلونگ، به دلیل استفاده کم از منابع شیعی و دیدگاه دانشمندان شیعه، بخشی از مطالب و نظرات او قابل تأمل و نقد است.

کلیدواژه ها: امام علی (علیه السلام)، جانشینی پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله)، مستشرقان، مادلونگ، ابوبکر.

* چکیده

از مهم ترین مسائل در بررسی و اعتبارسنجی امور منقول، از جمله روایات یا داستان های تاریخی، تحلیل محتوای پیام و نیز سنجش آن با معیارهایی چون عدم تناقض آن نقل با سایر اقوال معتبر هم زمانش و نیز سازگاری درون محتوایی آن پیام و... است. در این میان خاورشناسان با اهداف و انگیزه های مختلف و متعددی به عرصه شناخت میراث شرق و علی الخصوص میراث اسلامی و به طور خاص اندیشه شیعی به علت تمایزات فکری - اجتماعی ویژه اش ورود کرده و به بررسی و اظهار نظر در مورد زندگی و سیره چهره ای موثر صدر اسلام - امام علی (علیه السلام) - پرداخته اند. نگارنده در این مقاله با استفاده از روش توصیفی - تحلیلی به معرفی و تحلیل کلمات و عبارات مستشرقین غربی در بُعد علمی امیرالمؤمنین (علیه السلام) به عنوان مؤثرترین شخصیت صدر اسلام پس از پیامبر گرامی اسلام (صلی الله علیه و آله) پرداخته تا با ورود به حیطة انگیزه یابی و تعیین سره از ناسره در کلماتشان، نحوه مواجهه غربیان با این شخصیت بزرگ تاریخ اسلام را برای مخاطب تبیین نماید. از نتایج تحقیق می توان به این اشاره کرد که تعدادی از مستشرقان (16 نفر) به ذکر دانش خاص امام علی (علیه السلام) اشاره کرده و ایشان را صاحب علم منحصر به فردی دانسته اند.

کلیدواژه ها: امام علی (علیه السلام)، مستشرقان، علم امام، اعتبارسنجی.

ص: 103

* چکیده

قرآن کریم به عنوان مهم ترین نص و حیانی مورد اتفاق همه مسلمانان، در مهم ترین مسئله مورد اختلاف فریقین، یعنی امامت و خلافت بلافصل علی (علیه السلام)، به نام آن حضرت تصریح نفرموده است. (این شبهه از سده های اولیه اسلام تاکنون از سوی گروه های مختلف مطرح بوده است). در این تحقیق با استفاده از روش توصیفی - تحلیلی به بیان دیدگاه ها و شبهات خاورشناسان در مقدمات و در اصل مسئله پرداخته شده است. این شبهات عمدتاً از سوی خاورشناسان قدیمی با دیدگاه مخالف شیعه طرح شده است. از نتایج تحقیق این است که بسنده نمودن به منابع اهل تسنن، تکیه به منابع نامعتبر، گمان ها و برداشت های شخصی نادرست و نظرات شاذ یکی از اخباریون (که توسط یکی از اعضای سفارت انگلیس اغفال شده)، منشأ شبهات ایشان بوده است. نظرات خاورشناسان جدید به خلافت علی (علیه السلام) در دهه های اخیر، به دلیل محدود نشدن به منابع اهل تسنن و مراجعه دقیق تر به منابع فریقین، به نظر شیعه نزدیک تر شده است.

کلیدواژه ها: قرآن، امام علی (علیه السلام)، شبهات، خاورشناسان.

ص: 104

علی اکبر فراهی بخشایش (1)

* چکیده

علمای اسلام در تمامی اعصار و قرون با استمداد از سخنان ارزشمند امام علی (علیه السلام) به مراحل تکامل دست یافته و امام علی (علیه السلام) را راهنما و مرشد خود در این راه دانسته‌اند. همو که با ندای عدالت خود انسان‌ها را هدایت می‌کند و با اعجاز کلمات خود کالبد روح انسان‌های آزاده را پر از نسیم آزادگی و جوانمردی می‌کند. در این میان برای شناخت برخی از ابعاد شخصیتی امام علی (علیه السلام) سری به مهمترین کتاب‌های تاریخی و حدیثی بزرگان شیعه و اهل سنت زدیم و جایگاه علمی و عملی حضرت را در اندیشه‌های ایشان جستجو کردیم. این تحقیق با استفاده از روش توصیفی - تحلیلی و با رویکرد نقلی و تاریخی به بررسی شخصیت امیرالمؤمنین از زبان اندیشمندان اسلامی در علم تاریخ و حدیث است. نتایج تحقیق نشان می‌دهد امام علی (علیه السلام) دارای شخصیتی عظیم در میان مورخان و محدثان و سایر اندیشمندان مسلمان است و این جایگاه برای هیچ کدام از اصحاب و یاران رسول خدا (صلی الله علیه و آله) قابل تصور نبوده است.

کلیدواژه‌ها: امام علی (علیه السلام)، اهل تسنن، تشیع، محدثان، مورخان

ص: 105

* چکیده

شناخت انسان های بزرگ نه فقط از دیدگاه موافقان ایشان، بلکه در شناخت حقیقی آن ها باید به سراغ دیدگاه های مخالفان و کسانی که متعصب مذهبی نباشند، رفت. دانشمندان اهل سنت در شناخت امام اول شیعیان دیدگاه های قابل توجهی دارند که با ذکر آن می توان به ابعاد تازه ای از شخصیت این امام همام دست یافت. در این تحقیق با استفاده از روش تحلیلی-تاریخی و به صورت کتابخانه ای، دیدگاه های دانشمندان اهل سنت را مورد بازبینی قرار داده و فضائل ذکر شده ایشان را یادآور می شویم. از مهم ترین نتایج تحقیق می توان به اکتسابی بودن فضائل امام علی علیه السلام اشاره کرد. در این تحقیق به مهم ترین مصادیق فضیلت های امام علی علیه السلام از تولد تا بعثت رسول خدا(علیه السلام)، فضائل امام علی علیه السلام از بعثت تا هجرت به مدینه و فضائل حضرت علی علیه السلام از هجرت تا روی کار آمدن خلفای سه گانه اشاره شده است.

کلیدواژه ها: امام علی علیه السلام، اهل سنت، فضائل.

ص: 106

* چکیده

شخصیت امام علی (علیه السلام) به عنوان خلیفه چهارم مذاهب اهل سنت و امام اول شیعیان، مورد توجه تمامی علمای فریقین قرار گرفته است و هرکدام از ایشان تلاش کرده اند علم خود را منتسب به امیرالمؤمنین کنند. فقهای نامدار شیعه و اهل سنت نیز در این میان به ذکر مطالبی درباره امام علی (علیه السلام) پرداخته اند و در این میان با تلاش خود توانسته اند قطره ای از دریای فضائل ناشناخته این امام همام را به جهانیان بشناسانند. در این تحقیق با استفاده از روش توصیفی و با منابع کتابخانه ای برخی از ابعاد شخصیتی امیرالمؤمنین امام علی (علیه السلام) مورد توجه قرار گرفته است. از نتایج تحقیق می توان به موارد زیر اشاره کرد: فقهای شیعه و اهل سنت امام علی (علیه السلام) را به عنوان اولین مسلمان تاریخ، حجت پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) بر امت، تنها کسی که ندای «سلونی» بر زبان راند، دانتر و اعلم ترین مسلمانان، دارای فضایل بی انتها، محوریت حق بودن، دریایی بی ساحل، انحصار فهم کتاب خدا (قرآن) به علم امام علی (علیه السلام)، صاحب نشانه های آشکار و نورهای درخشان، گرامی ترین آفریدگان و باعظمت ترین انسان ها، او به حق عبدالله بود و پرورش یافته عبدالله اعظم بود و تا زمانی که رسول خدا (صلی الله علیه و آله) حیات داشت، ادبش اقتضای اظهار علم نمی کرد و همچون ماهی، تحت الشعاع آفتاب بود.

کلیدواژه ها: امام علی (علیه السلام)، فقها، شیعه، اهل سنت، ابعاد شخصیتی.

ص: 107

علی اکبر فراهی بخشایش (1)

* چکیده

نقش امام علی (علیه السلام) در دانش های گوناگون اسلامی بی بدیل بوده است، به گونه ای که بسیاری از دانشمندان اسلامی، اندیشه های علمی خود را وامدار امام علی (علیه السلام) دانسته اند. شخصیت امیرالمؤمنین به گونه ای که تأثیر کلام او در هر عملی به وضوح روشن است و نظرات او راهگشای علمای بعد از خود در علوم مختلف شده است. علم تفسیر نیز از مهمترین علوم اسلامی است که احادیث امام علی (علیه السلام) و شاگردانی که در این زمینه تربیت کرد، نقش بسیار مؤثری در میان مفسران مسلمان بعد از خود قرار داد. در این مقاله با استفاده از روش توصیفی - تحلیلی به نقل و بررسی دیدگاه های مفسران مسلمان از شیعه و اهل سنت می پردازیم و کلمات ایشان را درباره ابعاد شخصیتی امیرالمؤمنین امام علی (علیه السلام) به تماشا می گذاریم. نتایج تحقیق نشان می دهد که آثار به جامانده تفسیری از امام علی (علیه السلام)، بیش از سایر صحابه و خلفا است. امام علی (علیه السلام) از زبان ایشان دارای شخصیتی منحصر به فرد بوده و اوصافی مانند علم بی کران که علوم مفسران در مقابل او مانند قطره در مقابل دریاست، وی امام مفسران و سرآمد دانش تفسیر است.

کلیدواژه ها: امام علی (علیه السلام)، تفسیر، مفسران، فریقین، ابعاد شخصیتی.

ص: 108

* چکیده

شناخت ابعاد شخصیتی امیرالمؤمنین امام علی (علیه السلام) از زبان دانشمندان اسلامی شیعه و اهل سنت یکی از راه های رسیدن به کنه فضائل امام علی (علیه السلام) است که وظیفه ما در قبال این بزرگ مرد تاریخ است. یکی از جنبه های شناخت شخصیت انسان های برتر، نگاه در آئینه شعر و ادب است. نقش امام علی (علیه السلام) در زبان شعرا و ادیبان مسلمان، دارای جایگاه ویژه و منحصر به فردی است که در اشعار شعرای قرون نخست تا دوران معاصر به صورت کامل تبلور یافته است. در این تحقیق با استفاده از روش توصیفی و با رویکرد نقلی به ذکر مهمترین فضائل و خصوصیات برتر امام علی (علیه السلام) از زبان شعرا و ادیبان مطرح هر عصر و دوران پرداخته شده است. نتایج تحقیق نشان می دهد از میان شعرا و ادیبان اهل سنت افرادی مانند حسان بن ثابت انصاری، عبدالحمید کاتب، عبدالرحیم بن نباته، حافظ شیرازی، مولانا جلال الدین محمد بلخی، عبدالرحمان جامی، عطار نیشابوری و اقبال لاهوری در فضائل امام علی (علیه السلام) اشعار نغزی سروده اند. از میان شعرا شیعه نیز می توان به سید اسماعیل حمیری، خلیل بن احمد فراهیدی، سید رضی، ملاصدرای شیرازی، محمدتقی شوشتری و محمدحسین بهجت (شهریار) اشاره کرد که در شناخت شخصیت برتر این امام همام از زبان شعر و ادب تلاش فراوان کرده اند.

کلیدواژه ها: امام علی (علیه السلام)، ادبیات، شعر، ادیب، شخصیت، فضائل.

ص: 109

* چکیده

شناخت امیرالمؤمنین علیه السلام در همه جوانب از جمله رفتار، گفتار و کردار در برخورد با گروه‌های اجتماعی راه‌گشای حیات معنوی و مادی برای بشریت است. شخصیت وی در بردارنده الگوی یک انسان کامل است؛ زیرا ایشان پیامبر را الگوی کامل برای خود و همه می‌دانست، و خود از ایشان پیروی می‌کرد و همان مشی و روش پیامبر را در تمام ابعاد زندگی برای هدایت جامعه به کار بست. این نوشتار با استفاده از داده‌های استخراج شده از میراث مکتوب علامه است که به روش توصیفی-تحلیلی پرداخته شده است و در پی پاسخ به این پرسش است که علامه چگونه این شخصیت بزرگ را در میراث مکتوب خود به جامعه معرفی کرده است که هر فردی در حد توان خود آن حضرت را بشناسد و پای بند به گفتار و رفتار آن حضرت باشد. نتیجه آن که معرفت به آن حضرت، شناخت به معیار حق است که انسان می‌تواند آن را در زندگی و جامعه امروزی به کار گیرد تا سعادت دنیا و آخرت را داشته باشد. از این روی شناخت شخصیت امیرالمؤمنان علی علیه السلام معرفت به اقیانوس بی‌کران و عظیمی است که همه خوبی‌ها، نیکی‌ها و زیبایی‌ها در آن جمع است.

کلیدواژه‌ها: امام علی علیه السلام، شناخت اهل بیت، میراث مکتوب، کاشف الغطاء.

ص: 110

* چکیده

مسئله امامت، از مسائل اختلافی میان اهل سنت و شیعه بوده که طی سالیان دراز کتاب‌ها و مناظرات مختلفی در مورد آن، شکل گرفته است. متفکران و عالمان معاصر نیز به نوبه خود به این مسئله پرداخته‌اند. از جمله این افراد؛ سید قطب از نواندیشان و دانشمندان اهل سنت بوده که در تفسیر خود (فی ظلال القرآن)؛ به مسئله امامت و اشکالات خود بر مبانی شیعه پرداخته است. تفکرات سید قطب، تأثیرات بسیاری بر مخاطبان سنی مذهب داشته است. سید قطب علاوه بر تقریر جدید اشکالات قدماء بر امامت و اهل تشیع، در برخی مسائل؛ اشکالات تازه‌ای را نیز مطرح کرده است، از جمله؛ در بحث ابلاغ سوره براءت، صاحب فی ظلال القرآن پیرامون مأمور ابلاغ آیات براءت معتقد است که پیامبر اسلام نخست ابوبکر را به عنوان امیرالحاج به سوی مکه فرستاد، پس از آن آیات براءت نازل شد که پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلم) علی را برای ابلاغ آن فرستادند. وی در موضوع شرب خمر ضمن بیان شأن نزول ضعیف آیه 43 سوره نساء و مسکوت گذاشتن آن، در صدد القای این مطلب است که علی (علیه السلام) شرب خمر کرده است. در بحث مباحثه نیز سید قطب در تفسیر آیه شریفه مباحثه هیچ اشاره‌ای به «أَبْنَاؤُنَا وَ أُمَّهَاتُنَا وَ نِسَاءُكُمْ وَ نِسَاءُ نِسَاءِكُمْ وَ أَنْفُسُنَا وَ أَنْفُسِكُمْ» و مصادیق آن‌ها نکرده است. در این مقاله با استفاده از روش توصیفی - تحلیلی به بررسی اندیشه‌های سید قطب پرداخته و با استناد به آیات و روایات از منابع اهل سنت، تفکرات و استدلال‌های وی در تفسیر فی ظلال القرآن پیرامون امام علی (علیه السلام)، بررسی و نقد شده است.

کلیدواژه‌ها: امام علی (علیه السلام)، سید قطب، فی ظلال القرآن، اندیشه، شبهات.

ص: 111

* چکیده

سبک زندگی به مجموعه‌هایی از انتخاب‌ها گفته می‌شود که فرد آن‌ها را به کار می‌گیرد تا نیازهای جاری خود را برآورده و روایت خاصی را که وی برای هویت شخصی خود برگزیده است در برابر دیگران مجسم سازد. این مقاله مؤلفه‌های سبک زندگی اسلامی و سالم در سخنان امام علی علیه السلام و بازتاب آن در اشعار حکیم فردوسی را بیان نموده است. هدف کلی این پژوهش بررسی سبک زندگی اسلامی از دیدگاه امام علی علیه السلام و بازتاب آن در شاهنامه فردوسی است. مطالعه بر روی سخنان و شیوه زندگی بزرگان دینی و فرهنگی و یافتن اموری که به زندگی منسوب است نسل امروز را بدون تقلید صرف از غرب، با ارزش‌ها و ضد ارزش‌ها آشنا می‌کند. روش این مقاله پژوهشی، توصیفی-تحلیلی است و بر اساس داده‌های برآمده از گردآوری کتابخانه‌ای است که به تحلیل و بررسی سبک زندگی سالم از دیدگاه امام علی علیه السلام به عنوان الگوی جامعه بشریت و تبلور آن در اشعار حکیم فردوسی می‌پردازد. نتایج تحقیق نشان می‌دهد که دیدگاه حکیم فردوسی از فرمایشات امام علی علیه السلام در خصوص سبک زندگی اسلامی و سالم همسویی دارد. با بررسی تطبیقی اشعار شاهنامه فردوسی با سخنان امام علی علیه السلام به روشنی می‌توان دریافت، فردوسی از مضامین شاخص و ارزشمند اخلاقی و اجتماعی از جمله: توصیه به نیکی، بخشش، راستی، میانه روی در مصرف، کسب علم و دانش، کار و تلاش، اهمیت راستی و درستی،

ص: 115

دوست یابی و اهمیت آن و... از قرآن و معصومین علیهم السلام به خصوص امام علی علیه السلام در ارتباط با سبک زندگی سالم الهام گرفته است. اگر سبک زندگی از الگوهای اسلامی استخراج گردد و بر اساس آن فعالیت های جامعه شکل بگیرد، هم آهنگی کامل بین معارف دینی و شیوه زندگی به وجود خواهد آمد که می تواند کمک مؤثری در بهبود سبک زندگی باشند و زندگی ها از سمت الگوهای غربی به سوی سبک زندگی ایرانی_ اسلامی یا اخلاق دینی سوق می یابد.

کلیدواژه ها: امام علی علیه السلام ، نهج البلاغه، شاهنامه فردوسی، سبک زندگی سالم.

* چکیده

محمد بن ادریس شافعی، از بزرگ ترین عالمان و مجتهدان دنیای اسلام است که نام و آوازه اش در حوزه های فقه و اصول، بسی گسترده است. دیوان شافعی، در بردارنده اشعاری نغز و حکیمانه است که گزاره های نیک اخلاقی را فراروی خوانندگان خود ارائه می دهد. با بررسی این حکمت ها، آن چه قابل تأمل است، شباهت های شگرف میان آن با مضامین حکمی در نهج البلاغه است؛ به گونه ای که گویی سخنان حکیمانه حضرت علی علیه السلام در نهج البلاغه، بر قلب و زبان شافعی سرازیر گشته و آن را در قالب اشعاری زیبا بیان کرده است. این مقاله به شیوه ای تطبیقی - توصیفی، در صدد واکاوی و تحلیل این شباهت هاست. از نتایج تحقیق می توان به این رسید که هرچند نمی توان به طور قطع بیان نمود که شافعی، به طور مستقیم از کلام حضرت علی علیه السلام، اثر گرفته است؛ اما می توان چنین شباهت های فراوانی را نتیجه شیوع و شهرت برخی عبارات نهج البلاغه دانست که به صورت ضرب المثل در میان مردم رواج داشته و شافعی از آن ها استفاده کرده و تأثیرپذیری او از اندیشه ها و افکار عمومی امام علی علیه السلام را نتیجه می دهد. از این رو پژوهش هایی از این قبیل، عاملی برای تقریب مذاهب و نزدیکی دل های مسلمانان شیعه و اهل سنت به یک دیگر است.

کلیدواژه ها: حضرت علی علیه السلام، نهج البلاغه، شعر و نثر شافعی، حکمت، ادبیات تطبیقی.

ص: 117

1- . دانشیار و عضو هیئت علمی گروه زبان و ادبیات عرب دانشگاه پیام نور، faroogh.nemati@gmail.com

2- . استاد تمام و عضو هیئت علمی دانشگاه رازی؛ wsabzianpoor@yahoo.com

شخصیت جامع و بی بدیل مولای متقیان، علی علیه السلام، همواره مورد توجه اندیشمندان، فضلا، نویسندگان و شعرا قرار گرفته است. ارادت خاص شیعه به ایشان در ادبیات تشیع در زمان ها و زبان های گوناگون، نمودی خاص دارد. از قرن چهارم تا زمان معاصر، مدح و منقبت امیرالمؤمنین به صورت یکی از موضوعات برجسته در شعر شیعی ملاحظه می شود. شعرا با دست مایه قرار دادن فضائل، مناقب، جوان مردی ها، رشادت ها، جنگ ها، معجزات شگرف روایت شده، به سرایش شعر در مدح ایشان دست زده اند. این اشعار با توجه به فراز و فرود زندگی حضرت علی علیه السلام، در قالب ها و گونه های متنوعی سروده شده است. یکی از این انواع ادبی، گونه کم تر شناخته شده «ولایت نامه» است. شاعر در این گونه ادبی به ذکر کرامات و معجزات حضرت علی علیه السلام می پردازد. در این نوع ادبی، نه تنها حضرت وجهه ای مقدّس و ماورایی پیدا می کند؛ بلکه عناصر زمانی و مکانی، جمادات و نباتات و حیوانات، انسان ها و حتی اشیا در پیوند و ارتباط با ایشان نیز رنگی از تقدّس گرفته و دارای ویژگی های شگرف می شوند. این مقاله با استفاده از روش توصیفی _تحلیلی سعی دارد ضمن معرفی نوع ادبی «ولایت نامه»، به بررسی جایگاه «قنبر» غلام خاص حضرت علی علیه السلام، «ذوالفقار» شمشیر مخصوص آن حضرت و «دلّیل» اسب مخصوص ایشان پردازد؛ زیرا که نمادهایی از کیفیات قدسی شخصیت حضرت علی علیه السلام هستند.

کلیدواژه ها: امام علی علیه السلام، ولایت نامه، قنبر، ذوالفقار، دلّیل.

* چکیده

علی علیه السلام شخصیتی است استثنایی و بی نظیر که منحصر به یک گروه یا عقیده و مرام خاص نیست و از نخستین روزهای طلوع پرفروغ اسلام تاکنون، پیروان ادیان و مذاهب گوناگون و حتی کسانی که از مذهب خاصی پیروی نمی کنند، مجذوب ابعاد و شخصیت والای ایشان شده اند. شخصیت منحصر به فرد و عدالت بی مانند و قابل تحسین حضرت علی علیه السلام، ادبا و شاعران عرب زبان و فارسی زبان را مجذوب خویش ساخته و در دوران گذشته و معاصر، شعر خود را وقف توصیف شخصیت والا مقام او کرده اند. شاعران عرب زبان هر یک به فراخور دانش، استعداد، گرایش و ذوق خویش، در توصیف ایشان قلم زده اند و شعر سروده اند. روش تحقیق در این جستار به شیوه کتابخانه ای و بر اساس فن توصیف و تحلیل محتواست. یافته های تحقیق نشان می دهد که بـا نگاهی گذرا به ادبیات عرب درمی یابیم که مولای متقیان حضوری بسیار پررنگ در ادبیات عرب داشت که است و عدالت به طور خاص یکی از ویژگی های بارزی است که شاعران در توصیفش قلم فرسایی کرده اند.

کلیدواژه ها: امام علی علیه السلام، عدالت، ادبیات عرب، شعر.

ص: 119

1- . دکتری قرآن و علوم گرایش تربیت جامعه المصطفی العالمیه (نویسنده مسئول)؛ h.saedrazi@yahoo.com

2- . دانش آموخته سطح 4 حوزه علمیه، M.valadan@chmail.ir

جواد سلیمانی امیری (1)، مهدی یعقوبی (2)

* چکیده

در قرن های معاصر نگرش به تاریخ تغییر کرده است و در مطالعه و پژوهش تاریخ، مباحثی چون فلسفه نظری تاریخ و فلسفه علم تاریخ، اندیشه های جدیدی شکوفا شد. یکی از مباحث فلسفه نظری تاریخ، این موضوع است که آیا تاریخ بر اساس یک سری قوانین و سنت ها سیر می کند یا حوادث تاریخی بر اثر تصادف و اتفاق، روی می دهد؟ اگر پاسخ مثبت است، سنت های حاکم بر حرکت تاریخ چه اموری هستند و چگونه به حرکت تاریخ کمک می کنند؟ نگاه دین اسلام و امام علی علیه السلام به عنوان رهبری دینی به این مسئله چگونه است؟ در این پژوهش با استفاده از روش تحلیل تاریخی و با استفاده از منابع کتاب خانه ای، با مطالعه سخنان امیرمؤمنان (علیه السلام) به این نتیجه می رسیم که اولاً نگاه دین اسلام و متونی دینی بر سنت مند بودن تاریخ استوار است. ثانیاً امام علی علیه السلام ضمن اثبات وجود سنت های حاکم بر تاریخ، بر الهی بودن این سنت ها تأکید می کند.

کلید واژه ها: امام علی علیه السلام، تاریخ، فلسفه نظری تاریخ، سنت مندی تاریخ، سنت های الهی، حرکت تاریخ.

ص: 123

1- . دانشیار مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی +; soleimani@qabas.net

2- . دانش پژوه دکتری رشته تاریخ; mahdiyaghoobi83@gmail.com

* چکیده

امامان شیعه جزء نخستین گردآورندگان و مؤلفان علوم اسلامی هستند و در این میان نقش امام علی علیه السلام، به عنوان جانشین پیامبر(صلی الله علیه و آله) بسیار برجسته است. این نوشتار، با استفاده از روش توصیفی - تحلیلی و مطالعه منابع اسلامی، در پی بررسی نقش امام علی علیه السلام در پیدایش و گسترش علوم اسلامی می باشد. یافته های تحقیق نشان می دهد هرچند گستره علم امام علی علیه السلام قابل احصاء نیست، لکن از میان سخنان حضرت به علوم جامع نزد ایشان پی برد. آثار بسیاری به حضرت منسوب است که مصحف، کتاب علی، مسند، أحكام الدیات و کتاب السنن الأحکام و القضا یا از آن جمله اند. امام علی علیه السلام در پایه گذاری برخی از علوم مانند علم فقه، تفسیر، کلام، نحو و قرائت نقش اساسی داشته است. در کنار این، امام علی علیه السلام با رویکرد علمی و توجه به تعلیم و تعلم و ترویج روحیه خردگرایی، مکتب علمی کوفه را بنا نهاد.

کلیدواژه ها: امام علی علیه السلام، نقش امامان شیعه، پیدایش، گسترش، علم و دانش.

ص: 124

* چکیده

خطابه یا «سخنرانی» از قدیمی ترین روش های آموزش است؛ روشی که در ادغام با سایر روش های آموزشی، می تواند به طریقی فعال در آموزش تبدیل شود؛ مسئله ای که در خطب امیرالمؤمنین (علیه السلام) قابل اثبات است، چراکه ایشان مطالب موردنظر خویش را در ترکیب روش های متنوع آموزشی ارائه می فرمود. با رجوع به منابع تاریخی و نهج البلاغه از یک سو و تلفیق داده های تاریخی با تحلیل های آموزشی از سوی دیگر، و بر مبنای روش توصیفی - تحلیلی، این نظر قابل ارائه است که امام به بهترین صورت از فن خطابه جهت آموزش عمومی استفاده فرمود، تا مطالب برای مستمعینی که قادر به درک احتجاجات پیچیده نبودند، قابل فهم ارائه شود؛ در این راستا شیوه های متعدد و متنوعی چون پرسش و پاسخ، مباحثه، عقل گرایی و تفکر، سازمان دهی مطالب و... را به منظور دوسویه کردن فضای جلسه، تسهیل و تسریع یادگیری به کار گرفت که به فعال شدن ذهن مستمع، منظم کردن اندیشه او و نیز استدلالی کردن قوای تفکر وی منجر می شد.

کلیدواژه ها: آموزش، امیرالمؤمنین (علیه السلام)، خطابه، راهبرد، روش.

ص: 125

بشیر احمد (1)

* چکیده

جنگ های سه گانه جمل، صفین و نهروان، از وقایع مهم دوران حکومت اسلامی امام علی (علیه السلام) است که توجه به زوایای مختلف آنها اهمیت بسیاری دارد. از جمله نقش مردم کوفه در شکل گیری این سه جنگ که می تواند در بسترشناسی وقایع سیاسی قرن نخست اسلام و شناخت ماهیت جریان های مردمی مؤثر باشد.

مقاله حاضر با شیوه تاریخی و توصیفی، با هدف بررسی یکی از عوامل مؤثر در این جنگ ها که بافت انسانی کوفه است، به بررسی نقش مردم کوفه در جنگ های سه گانه امام علی (علیه السلام) پرداخته است. در هر سه جنگ، جز افرادی معدود که همواره در رکاب امام علی (علیه السلام) و گوش به فرمان ایشان بودند، اکثر مردم کوفه، مردمانی دنیا پرست و بی بصیرت بودند و رهنمودهای امیرالمؤمنین (علیه السلام) را جدی نگرفته یا نمی پذیرفتند.

کلیدواژه ها: امام علی (علیه السلام)، مردم کوفه، جنگ جمل، جنگ صفین، جنگ نهروان.

ص: 126

* چکیده

با رحلت پیامبر (صلی الله علیه و آله) جامعه اسلامی دچار التهاب شدیدی شد که به دنبال آن، رخدادها به همراه اختلافات اساسی در نگرش صحابه به رهبری و حاکمیت و همچنین خطرات بالقوه ای که از جانب دشمنان داخلی و خارجی موجودیت اسلام را تهدید می کرد. در بستر این رخدادها و در میان مشاجره ها و مخالفت ها، ماجرای سقیفه شکل گرفت و ابوبکر به عنوان جانشین پیامبر (صلی الله علیه و آله) و خلیفه اول تعیین گردید. در قیاس با سایر مخالفین، مواضع امام علی (علیه السلام) و یارانش، سبک و سیاق خاص خویش را دارد. مواضعی که در دو قالب اعتراض (تقابل) و همراهی مسالمت جویانه (تعامل) به صورت مستمر، پایدار و متوازن شکل می گیرد. در این مقطع امام با تحمل نامالیمات به اهداف والاتر و دغدغه های عالی تری می اندیشد. از جمله این دغدغه ها، خطرات عظیمی است که وحدت امت اسلام و اساس نو بنیاد دین خدا را نشانه گرفته است. علاوه بر این، عدم امکانات کافی جهت مقابله و نبود زمینه اجتماعی مناسب برای حاکمیت، امام (علیه السلام) را وامی دارد که به سیاست صبر و سکوت و در نهایت بیعت و با هدف تقویت جبهه واحد امت اسلامی، در برابر خطرات داخلی و خارجی روی آورد. که می توان آن را، بنیاد اندیشه تقریب مذاهب نامید. این مقاله ضمن بررسی شرایط پس از عصر نبوت، به علل و چگونگی تعامل علی (علیه السلام) با خلافت می پردازد، امام برای حفظ مصالح اسلام و با احترام به خواسته عمومی پس از

ص: 127

بیعت نهایت تعامل را با خلیفه داشت و کوچک ترین مانع و سنگ اندازی را در این زمینه به وجود نیاورد. یافته پژوهش با استفاده از روش کتابخانه ای و تحلیلی - توصیفی نشان می دهد که تعامل امام با خلافت یک تاکتیک و استراتژی بوده و از اعتقادات او سرچشمه گرفته بود، به همین علت همکاری لازم و مشاوره شایسته را در زمینه های مختلف با حکومت داشته است.

کلیدواژه ها: تشیع، امام علی (علیه السلام)، ابوبکر خلیفه اول، سقیفه، بیعت، تقابل، تعامل.

* چکیده

یکی از مهم ترین مسائل در زمینه سیره حکومتی امیرالمؤمنین، نحوه برخورد ایشان با اهل بغی و معیارهای اولویت بندی دشمنان برای امام است. پس از پایان نبرد، امام با اهل جمل و نهروان، رفتار متفاوتی را نسبت به سپاه شام از خود نشان داد. این پژوهش با استناد به شواهد تاریخی و روایات درصدد اثبات این موضوع است که چرا امام علی علیه السلام در زمان خلافت خود، به نبرد با معاویه و سپاه شام، نسبت به سایر دشمنان، بیشتر اصرار داشت. در این نوشتار، با روش توصیفی-تحلیلی، به بررسی و دلایل اهمیت نبرد با سپاه بنی امیه از دیدگاه امام علی علیه السلام پرداخته شده است. آنگاه به این نتیجه رسیده است که مهم ترین دلایل امام برای نبرد با سپاه شام، تلاش بنی امیه برای از بین بردن شعائر و اصل اسلام، کوشش معاویه برای گسترش سلطنت ظالمانه، حمایت و تأمین مالی از فتنه گران، ایجاد ناامنی در جامعه اسلامی و ترغیب دیگران به آشوب و کمک کردن به کفار برای از بین بردن اسلام محمدی می تواند باشد.

کلیدواژه ها: امام علی (علیه السلام)، دشمن شناسی، معاویه، جمل، نهروان، صفین، کفر، نفاق، جنگ.

ص: 129

* چکیده

مقاله حاضر به تشکیل گروه های ناکثین، قاسطین و مارقین در عصر خلافت امیرالمؤمنین (علیه السلام) می پردازد و این که چه شرایطی باعث شد تا در میان امت اسلامی این گروه ها پدید آیند. نگارندگان در مقاله حاضر به بررسی این گروه ها در متن نهج البلاغه و متون روایی اهل سنت و نقش آنها در تضعیف قوای حکومتی علی (علیه السلام) پرداخته اند؛ هم چنین در این مقاله هدف، معرفی علی (علیه السلام) به عنوان نخستین خلیفه جهان اسلام است که مجبور به جنگ با مسلمانان منحرف در عقیده می شود و احکام مبارزه با اهل بغی را به تاریخ می آموزد. سؤال این است که این فرقه ها چرا به وجود آمدند و چرا بعد از پیامبر در روزگار سه خلیفه ماقبل علی (علیه السلام) نبودند.

کلیدواژه ها: امام علی (علیه السلام)، نهج البلاغه، ناکثین، قاسطین، مارقین.

ص: 130

1- . کارشناسی ارشد ادبیات دانشگاه تهران؛ alimohadeszadeh1378@gmail.com

2- . کارشناسی ارشد مهندسی صنایع دانشگاه انگلستان؛ alimohadeszadeh1378@gmail.com

* چکیده

سکولاریسم یا عرفی گرایی، امروزه در همه ابعاد زندگی بشر غربی حضوری پررنگ دارد. از آموزه های اعتقادی گرفته تا شیوه های تربیتی، می توان ردپای شاخصه ها، ابعاد و لوازم این تفکر را در غرب و آموزه هایش یافت. دین مبین اسلام به واسطه نظام ساختاری کامل، اساساً ظهور چنین پدیده ای را در ارکان خود پذیرا نمی باشد. اما ورود اندیشه های غلط و وارداتی در بین مسلمین، تاریخ اسلام را نیز از این رهیافت بی بهره نگذاشته است. در این میان دوره حاکمیت امام علی علیه السلام را می توان دوره بروز و ظهور عرفی گرایی در جهان اسلام دانست. در این تحقیق با استفاده از روش توصیفی - تحلیلی و با رویکرد تاریخی، به بررسی عوامل و راهکارهای مبارزه با عرفی گرایی امام علی علیه السلام در اندیشه مسلمانان سده اول هجری، پرداخته شده است. مهم ترین نتایج حاصل از این تحقیق را می توان در موارد ذیل اشاره کرد: جلوگیری از اجتماع نبوت و خلافت در یک خانه، جدایی قرآن و مفسر حقیقی اش، وجود مفسرین بی اطلاع از حقیقت دین و ظهور تفکر عثمانی در دوران فترت 25 ساله را می توان از جمله دلایل ظهور این تفکر در دوره امام علی علیه السلام دانست. امام علی علیه السلام اما با در دست گرفتن حاکمیت، اصلاحات وسیعی را در اندیشه دینی امت اسلامی طراحی و ابعاد آن را در حوزه اعتقادی، اقتصادی، اجتماعی و سیاسی تبیین نمود و سعی در اجرای آن داشت.

کلیدواژه ها: امام علی علیه السلام، دنیا، دین، عرفی گرایی، سکولاریسم، سده اول.

ص: 131

* چکیده

اقلیت های مذهبی، همواره موضوعی چالش برانگیز برای حکومت ها بوده اند. جایگاه و مفهوم این قشر از جوامع، در قرون اخیر، در حقوق بین الملل، مورد توجه قرار گرفته است. با توجه به تاریخ کهن حضور پیروان ادیان یهودیت، زرتشتیت و مسیحیت در ایران، جایگاه این گروه پس از انقلاب اسلامی، مورد توجه حکومت جمهوری اسلامی قرار گرفت. با این حال برخی بر این باورند به رغم الگوگیری نظام جمهوری اسلامی از حکومت علوی، حقوق اقلیت ها پس از انقلاب اسلامی در ایران رعایت نشده است. این پژوهش با استفاده از روش توصیفی - تحلیلی با رویکرد تاریخی - تطبیقی به دنبال پاسخ به این مسئله است که آیا عملکرد جمهوری اسلامی و رهبران آن، در مورد این گروه از جامعه ایران در مقایسه با حکومت علوی، در راستای سیره علوی بوده یا در مقابل آن قرار داشته است؟ از نتایج تحقیق این است که با توجه به شواهد متقن، می توان گفت نگاه جمهوری اسلامی به اقلیت های مذهبی کاملاً براساس قوانین اسلامی بنا شده است. هم چنین توجه به پیروان ادیان دیگر در قانون اساسی و رعایت حقوق شهروندی و آزادی مذهبی آن ها در جمهوری اسلامی و عملکرد رهبران آن کاملاً براساس معیارهای حکومت امیرمؤمنان(علیه السلام) شکل گرفته است.

کلیدواژه ها: امام علی علیه السلام، حکومت علوی، امام خمینی، مقام معظم رهبری، جمهوری اسلامی، اقلیت های مذهبی.

ص: 132

1- . استادیار مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی+، abotaleby@gmail.com

2- . دانشجوی دکتری تاریخ مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی+، mahdiyaghoobi83@gmail.com

82- بررسی مناقب علی بن ابی طالب (علیه السلام) در کتاب مناقب اهل بیت (علیهم السلام) -

1. بررسی مناقب علی بن ابی طالب (علیه السلام) در کتاب مناقب اهل بیت (علیهم السلام) -

از دیدگاه اهل سنت اثر سید محمدطاهر سیدزاده هاشمی شافعی (م 1412 ق)

سید محسن شرافت (1)

* چکیده

«مناقب»، به عنوان یکی از منابع مهم تاریخ اسلام، با هدف بیان فضایل و سجایای اخلاقی و اجتماعی افراد، نگارش یافته اند. در منابع اسلامی، مناقب و خصوصیات فردی شخصیت های بزرگ و تأثیرگذار هم چون پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) مورد بحث و مذاقه مناقب نویسان قرار گرفته اند. اهل بیت پیامبر خاتم (علیه السلام) از طرفی به واسطه مقام امامت نزد شیعیان و از سوی دیگر به لحاظ پیوند نسبی و توصیه به احترام آنان نزد اهل سنت نیز تکریم گشته اند. در میان مناقب بی شماری که از اهل بیت (علیه السلام) به دست ما رسیده، منابع فراوانی در فضایل حضرت علی بن ابی طالب (علیه السلام) سخن به میان رفته که از سوی دانشمندان و بزرگان اهل سنت نگارش یافته اند که البته این خود نشانی بر تکریم ایشان به واسطه همراهی و پیوند نسبی با پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) و توصیه به احترام به وی نزد اهل سنت است. نگارنده در این مجال به برشمردن برخی مناقب بازگو شده اهل سنت راجع به اهل بیت نبوی (علیه السلام) و به طور خاص به بررسی و بازخوانی منقبت حضرت علی بن ابی طالب (علیه السلام) در کتاب «مناقب اهل بیت (علیه السلام) از دیدگاه اهل سنت» اثر سید محمدطاهر هاشمی شافعی (م 1412 ق) از اندیشمندان صاحب نظر اهل سنت پرداخته و آن را با استفاده از روش توصیفی - تحلیلی مورد بررسی قرار داده است. از نتایج تحقیق این است که مؤلف سعی کرده تا با روحیه ای پژوهش گرانه و نگاهی معتدل

ص: 133

و به دور از غرض ورزی، به ذکر روایات متعددی در باب مناقب حضرت علی علیه السلام پردازد، اما نکته مهم این است که نخست، این مناقب تمام فضایل حضرت علی علیه السلام مندرج در منابع اهل سنت نیست، بلکه گزیده ای از آن ها محسوب می شود. در وهله دوم، نویسنده تنها به ذکر عربی و ترجمه فارسی فضایل حضرت بسنده کرده و هیچ تفسیر و تحلیلی که برگرفته از اعتقادات اهل سنت باشد، در این خصوص ارائه ننموده است.

کلیدواژه ها: امام علی علیه السلام، مناقب، فضائل، اهل سنت، سید محمد طاهر سیدزاده هاشمی شافعی.

* چکیده

بی شک یکی از مهم ترین و ارزشمندترین شخصیت هایی که در تاریخ نگاری اسلامی تأثیرگذار بوده، ابی واضح احمد بن ابی یعقوب معروف به یعقوبی اصفهانی است. کتاب او هرچند نسبت به برخی از آثار از کمیت و وسعت چندانی برخوردار نیست لکن از حیث جامعیت، دقت و صراحت، جایگاه والایی دارد. پرداختن به برخی نکات به ویژه اتفاقات زمان پیامبر و پس از آن، جرأت و جسارت خاصی را می طلبد. فضای موجود و سلطه خلفا و عوامل آنان مانع از تبیین بسیاری از مسائل تاریخی و به ویژه واقعیات در موضوع خلافت پس از پیامبر (صلی الله علیه و آله) شده است، لکن یعقوبی اصفهانی به خوبی از عهده این کار برآمده. علاوه بر این، کیفیت کلیه مطالب مندرج در این اثر از آدم (علیه السلام) تا خاتم (صلی الله علیه و آله) و پس از آن در مقایسه با بسیاری از تاریخ نگاران مسلمان ممتاز است. آن چه در این مقاله بدان اشاره رفته علل و عواملی است که می توانند در توسعه و ترویج فضایل امام علی علیه السلام و سایر ائمه معصومین علیهم السلام در کتاب او تأثیرگذار بوده باشند که به چهار مورد اشاره شده و شاید بتوان آن ها را در این باب مهم ترین قلمداد کرد.

کلید واژه ها: فضائل امام علی علیه السلام، اخبار امامان شیعه، تاریخ نگاری تشیع، تاریخ یعقوبی.

ص: 135

* چکیده

حضرت پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) از نگاه امام علی علیه السلام به عنوان الگوی الگوطلبان معرفی شده است که هیچ کس در اثر پیروی نکردن از پیامبر (صلی الله علیه و آله) از هلاکت در امان نخواهد بود. در این تحقیق با استفاده از روش توصیفی - تحلیلی و با مطالعه منابع کتابخانه ای در تلاش هستیم سیمای نبوی را در کلام امام علی علیه السلام مورد کنکاش قرار دهیم. از نتایج تحقیق می توان به موارد زیر اشاره کرد: پیامبر (صلی الله علیه و آله) از لحاظ فضائل اخلاقی، برترین است. بنده، برگزیده، فرستاده، رسول رحمت، امانت دار پسندیده، بشارت دهنده رحمت، بیم دهنده کیفر، سرور مخلوقات و سفیر وحی خداوند، پیشوای پرهیزکاران، افتخارآفرین امت، طیب سیار، بزرگ شده خانواده کریم، صاحب شریف ترین عترت و... از دیگر توصیف هایی است که امام علی علیه السلام درباره پیامبر (صلی الله علیه و آله) به کار برده است. قطع ریشه بدعت ها در ادیان الهی، بیان احکام و مقررات الهی، در هم شکستن سلطه گران، از بین بردن گمراهی، برپا نمودن پرچم های حق و احکام نورانی، نجات و هدایت مردم، جنگ و مبارزه با دشمنان خدا، ایجاد الفت و مهربانی در میان دل ها، اصلاح شکاف های اجتماعی، ایجاد وحدت، تحکیم پایه های ایمان، دعوت به خدا، ابلاغ دستورهای خداوندی و اجرای فرامین الهی از جمله تلاش ها و ره آورد بعثت پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) بعد از آن همه جهالت و بدبختی، گمراهی، عصیان، بت پرستی، تاریکی، فتنه و فلاکت و نابودی و... می باشد.

کلیدواژه ها: پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله)، امام علی علیه السلام، نهج البلاغه، سیره نبوی.

ص: 136

* چکیده

هدف از پژوهش حاضر «بررسی مبانی، اصول و روش های تربیتی از منظر امام علی علیه السلام با تأکید بر خطبه یک نهج البلاغه» است. به منظور وصول به هدف فوق از روش توصیفی - تحلیلی و از منابع کتابخانه ای استفاده گردیده است. نتایج تحقیق مبین آن است که مبانی اصلی در تعلیم و تربیت از منظر امام علی علیه السلام خداشناسی و ایمان به او است. مبانی دیگر نیز با تأکید بر همان خطبه، عبارت اند از: اعتقاد به جهان شناسی الهی، اعتقاد به وجود ملائکه در تحول نظام آفرینش، اعتقاد به وجود پیامبر (صلی الله علیه و آله)، اعتقاد به وجود پیامبران الهی، اعتقاد به قرآن کریم و عمل به آن، اعتقاد به وجود امامان معصوم (علیهم السلام). اصول تربیتی همان دستورالعمل های کلی هستند که در امر تعلیم و تربیت باید به کار گرفته شوند، لذا اصول تربیتی از منظر نهج البلاغه (خطبه یک) عبارت اند از: رسیدن به خداشناسی از طریق شناخت صفات و قدرت خداوند متعال در خلقت موجودات، شناخت موجودات و اصل خلقت آن ها، ایجاد تزکیه و تهذیب نفس در خود، ایجاد صفات پیامبر گرامی اسلام در مربی و انتقال آن به متربی و عمل دادن متربی به مربی. روش های تربیتی، راه های رسیدن به اهداف و مبانی می باشند، از منظر نهج البلاغه (خطبه یک) این روش ها را نیز می توان در موارد ذیل دانست: روش شکر و سپاس، روش استدلالی عقلانی، تفکر و مشاهده، مشاهده صفات خداوند در خلقت موجودات، آشنایی با خود پدیده ها، مطالعه متون مربوط به قرآن و نهج البلاغه و قرائت آن با زبانی ساده و نرم در قالب شعر و داستان به کودکان. در نهایت با توجه به این که خطبه یک نهج البلاغه یک نظام تربیتی کامل و جامعی را ترسیم می کند لذا توجه بیش تر معلمان و مربیان به این مبانی و اصول و روش های تربیتی و استخراج و به کارگیری آن ها در تعلیم و تربیت پیش نهاد می شود.

کلیدواژه ها: امام علی علیه السلام، نهج البلاغه، خطبه یک، تربیت، مبانی، اصول.

ص: 139

* چکیده

معلمانی یکی از ارکان اصلی در نظام تعلیم و تربیت محسوب می شوند. معلمان تنها نقش تعلیم را بر عهده ندارند، بلکه رسالت دیگر آن ها تربیت نیز می باشد و لذا در نظام تعلیم و تربیت اسلامی، جداکردن این دو از هم صحیح نیست. به عبارت دیگر معلم را باید همان مربی دانست. امام علی علیه السلام که خود انسانی کامل و به عنوان معلم سوم انسان محسوب می شوند، علاوه بر این که خود دارای سیره ای نیک در تعلیم و تربیت فرزندان، شاگردان و مخاطبان خود می باشند در سخنانشان نیز به طرح کلی یک نظام تعلیم و تربیت صحیح پرداخته اند که نیاز به استنباط و استخراج دارد. لذا هدف از پژوهش حاضر «بررسی وظایف مربی در تعلیم و تربیت از منظر امام علی علیه السلام (با تأکید بر نهج البلاغه)» می باشد. روش پژوهش نیز توصیفی-تحلیلی و با استفاده از منابع کتابخانه ای می باشد. نتایج پژوهش حاکی از آن است که وظایف بسیار زیادی را می توان از سخنان امام (علیه السلام) در باب وظایف مربی برگرفت، لذا در پژوهش حاضر به بخشی از آن ها اشاره گردید. از جمله این وظایف عبارتند از: خودسازی، کسب معرفت و تقوای الهی برای رسیدن به قرب الی الله، جاری کردن نام خدا بر زبان، شناساندن یگانه معبود هستی به متعلمان، داشتن اخلاص در کار، برقراری ارتباط مطلوبی با متربیان، آموختن کتاب خداوند متعال به مربی همراه با تفسیر آن، داشتن هدف، شناخت پیامبر گرامی (صلی الله علیه و آله) و عمل به سیره تربیتی او، صداقت در

ص: 140

کلام مربی، شتاب کردن در تربیت مربی، شناخت ویژگی های مربی در ابعاد گوناگون، آگاه کردن ذهن مربی نسبت به دنیا و واقعیت های آن، مربی را جزئی از وجود خود دانستن، شناخت مخلوقات خدا و آشنا کردن مربیان با پدیده های خلقت، خواندن آثار و نظریه ها و تجارب مربوط به پیشینیان و تفکر در آن ها و انتخاب بهترین و سودمندترین آن ها.

کلیدواژه ها: مربی، تعلیم و تربیت، امام علی علیه السلام

ص: 141

* چکیده

هدف این پژوهش شناسایی روش های تربیت در نامه 31 نهج البلاغه است. روش این پژوهش، توصیفی - تحلیلی است که برای تحلیل داده های تحقیق از روش تحلیل محتوا استفاده شده است. در این مقاله ابتدا مفهوم تربیت و روش های تربیت، تبیین شده سپس به استخراج روش تربیتی از نامه 31 پرداخته شده است که نتایج و یافته های پژوهش نشان داد که روش های تربیتی در نامه مذکور شامل سیزده روش: پند و اندرز، تعلیم حکمت، محبت، داستان، عبرت آموزی، امر به معروف و نهی از منکر، تحمیل به نفس، دعا و نیایش، توبه، مجازات به قدر خطا، مبالغه در پاداش، اعطایی بیش و استفاده از مثل می باشد.

کلیدواژه ها: امام علی علیه السلام، نهج البلاغه، نامه 31، روش تربیت.

ص: 142

* چکیده

در میان الگوهای متعددی که برای حکومت ترسیم شده است، الگوی امام علی علیه السلام متفاوت بوده و ویژگی های خاصی در آن وجود دارد؛ یکی از این ویژگی ها جایگاه ممتاز تربیت در حکومت از دیدگاه آن بزرگوار است. بررسی روایات و سیره آن حضرت در خصوص مبانی حکومت و اهداف آن و هم چنین نحوه حکومت داری ایشان بر این مطلب شهادت می دهد که در حکومت دینی مورد نظر امام علی علیه السلام تربیت نقش برجسته ای دارد و بلکه محور امور است. البته این تربیت جامع بوده و با تربیت اعتقادی و اخلاقی و عملی حتی به روابط اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و طبیعی انسان ها نیز جهت می دهد؛ چنان که اگر محوریت تربیت در حکومت رعایت نشود، جانب مبانی و اهداف حکومت از دیدگاه ایشان رعایت نخواهد شد و حکومت، اسلامی نخواهد بود. هدف از این پژوهش، آن است که با استفاده از منبع روایات و سیره امام علی علیه السلام، نقش تربیت در حکومت تبیین گردد. ضرورت این پژوهش نیز به جهت ارائه الگوی حکومتی است که تربیت در رأس وظایف آن وجود دارد و می تواند بسیاری از نظریات رقیب را در عرصه حکومت کنار زند و در حقیقت یک نوع تولید علوم انسانی-اسلامی در عرصه سیاست می باشد که مبتنی بر مبانی اصیل اسلامی از دیدگاه امام علی علیه السلام است و این خود یک نوآوری پژوهشی مبتنی بر منابع غنی اسلامی است. روش پژوهش توصیفی - تحلیلی، و حیانی و نقلی-تاریخی

ص: 143

1- . دکتری قرآن و علوم گرایش تربیت جامعه المصطفی العالمیه (نویسنده مسئول)؛ h.saedrazi@yahoo.com

2- . دانش آموخته سطح 4 حوزه علمیه، M.valadan@chmail.ir

است. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که شاخصه‌های تربیت محور بودن در حکومت امام علی علیه السلام به شرح زیر است:

قرآن، مبنای حکومت تربیتی علوی، تذکر و توجه همیشگی به قیامت، اهتمام به برطرف کردن شبهات و موانع تربیت، تربیت مستمر کارگزاران حکومت، تأکید مستمر بر روش‌های تربیتی در حکومت، تأکید بر اصل اختیار، استفاده از روش‌های تربیتی در مواجهه با دشمنان، استفاده از عبرت‌ها و تأکید بر آن در عرصه حکومت‌داری و استفاده از روش‌الگویی در رفتار حکومتی در عرصه‌های اقتصادی، سیاسی.

کلیدواژه‌ها: امام علی علیه السلام، حکومت، تربیت، حکومت اسلامی، تربیت اسلامی، نقش تربیت در حکومت.

* چکیده

دوران زمامداری پنج ساله امیرالمؤمنین علی علیه السلام یکی از مقاطع درخشان تاریخ اسلام است که در این دوره هرچند کوتاه، بهترین الگوی مدیریت به نمایش گذاشته شده است. بدون تردید شیوه مدیریتی امام علی علیه السلام که برگرفته از قرآن و سیره رسول گرامی اسلام (صلی الله علیه و آله) بود، برای همیشه تاریخ آموزنده و زندگی ساز است. یکی از یادگارهای ارزشمند آن حضرت که در قالب «عهدنامه مالک اشتر» بیان شده است، حاوی نکات راهبردی برای زمامداران و مدیران است که به طور گویا و دقیق اهداف، اصول، روش ها، تکالیف و وظائف گوناگون مدیریتی را بیان کرده است. این نوشتار با روش توصیفی - تحلیلی تلاش دارد این عهدنامه را با رویکرد مدیریتی، مورد بررسی قرار داده و نکات راهبردی آن را استخراج و بیان نماید.

کلیدواژه ها: امام علی علیه السلام، راهبرد، مفاهیم راهبردی، عهدنامه مالک اشتر.

ص: 145

* چکیده

کرامت انسانی به دو مرتبه «کرامت اولیه» و «کرامت ثانویه» تقسیم می شود. قسم نخست، مبنای تکالیف الهی و حقوق انسانی است و امروزه در نظام حقوق بشر نیز جایگاه مهمی یافته است. هدف این تحقیق، مطالعه و بررسی کرامت انسان در نگاه امام علی علیه السلام است تا عوامل و آثار کرامت را از سخنان و سیره آن حضرت استنباط کرده و نقش آن را در حمایت از حقوق و تکالیف انسانی و تکامل نفس آدمی در مسیر کسب فضیلت های اخلاقی نشان دهد.

براساس یافته های پژوهش، کرامت در اندیشه حضرت علی علیه السلام به دو مرتبه اولیه و ثانویه قابل طبقه بندی است. عوامل کرامت اولیه، برخورداری از روح الهی، نیروی عقل، سجده فرشتگان و آزادگی انسان است و آثار این نوع کرامت، بهره مندی از هدایت تشریحی، ارزشمندی جان و آبروی آدمی و حمایت از حقوق بنیادین بشر است. اما عوامل کرامت ثانویه: اسلام، ایمان، عمل صالح، تقوا و توکل و آثار آن: تعالی روح آدمی، صدور افعال کریمانه و دوری از رذیلت های اخلاقی است. در تحقیق، از روش توصیفی - تحلیلی استفاده شده است.

کلید واژه ها: امام علی علیه السلام، کرامت اولیه، کرامت ثانویه، عوامل کرامت، آثار کرامت.

ص: 146

* چکیده

انسان به عنوان خلیفه الله در اسلام جایگاه ویژه ای دارد و کرامت حقی است که به انسان عطا شده است. از این رو به کرامت انسان و حفظ آن، هم در آیات قرآنی و هم در آموزه های اسلامی و سیره اولیای دین به طور خاص توجه شده است. در این میان رویکرد و نگاه ویژه امیرالمؤمنین علیه السلام به انسان و حفظ کرامت وی بسیار قابل توجه است. این پژوهش در راستای شناخت کرامت انسانی مبتنی بر گفتار و به ویژه رویکرد عملی امیرالمؤمنین علیه السلام انجام شده است. در این پژوهش از روش تحلیلی - توصیفی و گردآوری های اسنادی و کتابخانه ای استفاده شده است. بر اساس نتایج حاصله حضرت امیر (علیه السلام) امتیازخواهی و سهم طلبی به دلایلی چون برخورداری از مواهب الهی، داشتن سوابق دینی، ملی، ارزشی، وابستگی نسبی و سببی به نهادهای قدرت و ثروت، کوتاهی در برخورد با نظام های تکاثر و تفاخر، آداب و رسوم غلط فردی و اجتماعی، اجازه ضرر دیدن و ضرر رساندن به افراد جامعه، عدم قاطعیت در اجرای احکام و برخورد با خائن، پرداختن به مسائل لغو و بی فایده و عدم حساسیت در مقابل جریانات اجتماعی، شرک، کفر و نمودهای مختلف آن در جوامع انسانی و بی توجهی به زندگی اخروی، اعمال نظر شخصی در امر مجازات و نپرداختن به امر به معروف و نهی از منکر از سوی حاکمان و افراد را موجب بی عدالتی، نابرابری اجتماعی و سلب کرامت از انسان بیان نموده و فراهم نمودن شرایط و امکانات از طریق ایجاد شالوده های عدل و قسط توسط حاکمان و تربیت ظرفیت وجودی انسانی را برای دستیابی به تکامل و حفظ کرامت انسان ها ضروری می داند و بر ضرورت توجه به تک تک انسان ها تأکید دارد.

کلید واژه ها: امام علی علیه السلام، کرامت انسانی، مؤلفه های کرامت انسانی، رویکرد عملی.

ص: 147

هدف پژوهش حاضر، تبیین الزامات، مبانی و موانع تربیتی کرامت انسان در آموزه های حضرت علی علیه السلام بوده است. روش پژوهش نیز تحلیلی - اسنادی بود که از جمله روش های کیفی در حوزه پژوهش های علوم انسانی به شمار می رود. در این پژوهش، پس از توضیح و تحلیل مطالبی که در قرآن و متون روایی پیرامون کرامت انسان و انسان شناسی حضرت علی علیه السلام وجود دارد، برخی اصول و روش های تربیت کرامت انسان بر اساس نظر ایشان استنباط شده است. نتایج نشان داده که تقوا، مبنا و رکن اساسی انسان شناسی حضرت علی علیه السلام می باشد. مهم ترین الزامات تربیت کرامت انسان در دو بُعد درونی عبارت اند از: تقوا، ایمان و اعتقاد، بصیرت و آگاهی، پرهیز از دنیاپرستی، نگرش مثبت و کرامت مدار به انسان ها و در بُعد بیرونی شامل: امانت بودن مسئولیت، ارزش ایزاری موقعیت های مختلف زندگی اجتماعی، نگرش اخلاقی به زندگی، مسئولیت؛ فرصتی اخلاقی و معنوی، عمران و آبادانی در کنار وظایف فرهنگی، حقوق و وظایف متقابل، توجه به قدرت و نظارت الهی، توجه به مشارکت و تقدپذیری در زندگی و مدیریت فرصت ها. مهم ترین موانع تربیت کرامت انسان از دید حضرت علی علیه السلام عبارت اند از: دنیاپرستی، کبر و بخل. در راستای تربیت کرامت، دلالت های تربیتی در حوزه مبانی: تقوا، نظم و حساب رسی در امور، آزادگی، دادگری و ظلم ستیزی، زهدورزی، خدمت به خلق و عمل صالح، دانش اندوزی

توأم با عمل و در حوزه روش های تربیتی: محاسبه نفس، زهدورزی، محبت، تذکر، معاشرت با صالحان، عفو و تغافل، تنبیه و تشویق، پیش گیری و کنترل، روش الگوبرداری. بنابراین، توجه به آموزه های حضرت علی علیه السلام زمینه تحقق و پرورش صلح در بُعد فردی و اجتماعی را مهیا می سازد.

کلیدواژه ها: امام علی علیه السلام، تربیت، انسان کامل، کرامت انسانی، صلح.

ص: 149

* چکیده

اهمیت معنای زندگی، پرسش از چگونگی تحقق آن در عصر حاضر را برای انسان مسلمان معاصر ضروری می کند. در این زمینه نهج البلاغه امام علی علیه السلام دارای آموزه های ارزشمندی است. امام علی علیه السلام به مهم ترین مؤلفه های معنابخش زندگی از منظر توحیدی اسلام اشاره دارد. در این مقاله با استفاده از روش توصیفی - تحلیلی به ذکر مواردی از سیره علمی و عملی امام علی علیه السلام درباره معنای زندگی پرداخته شده است. در این رویکرد، معنای زندگی در پرتو توحید ذاتی، صفاتی، توحید افعالی، توحید عملی و نهایتاً جایگاه دنیا و مرگ مورد بررسی قرار می گیرد. توحید ذاتی و صفاتی، مواردی چون بساطت، نامتناهیت و دیگرگونه بودن خدا را گوشزد می کند که باعث اجتناب از تشبیه خدا به انسان می شود و نشان می دهد که خدا دارای همه کمالات نامتناهی است. توحید افعالی اثبات می کند جهان و زندگی انسان، آفریده و تحت حاکمیت مستمر خداست و انسان موجودی رها نیست و اصل غایت مندی افعال الهی حاکم بر زندگی او است. توحید عملی ضرورت و راه کارها و نتایج عملکرد انسان در مقابل خدا را بیان می کند که موجب رستگاری اوست. نهایتاً این که با ملاحظه موارد توحیدی مذکور، دنیا به عنوان مقدمه کسب کمال و سعادت حقیقی انسان، و مرگ به مثابه لازمه گذر از دنیای مادی به حیات اخروی، معنای خود را به دست می آورند و سختی های زندگی نیز ابزار آزمون، کیفر، پاداش و تعالی انسان هستند. نتیجه این که، اندیشه توحیدی امام علی علیه السلام؛ مبدا، معاد و مسیر تکاملی انسان در این دنیا را به درستی تعریف کرده، معنای حقیقی ای از زندگی انسان در پرتو عبودیت حق تعالی تعریف می کند، که آن، عین آزادگی اوست.

کلیدواژه ها: امام علی علیه السلام، معنای زندگی، اندیشه توحیدی، توحید ذاتی، توحید صفاتی، توحید افعالی، توحید عملی، دنیا، مرگ.

ص: 150

(علیه السلام)

محمد مهدی ولی زاده (1)

* چکیده

هدف‌گرایی و معنی‌خواهی، امری فطری در انسان است. انسان اگر از طبیعت حیات خود فراتر رود و نظاره‌گر آن باشد با پرسش‌چیستی حیات و چیستی هدف و معنی حیات مواجه می‌شود. در پژوهش حاضر مشکل اصلی انسان‌ها ناتوانی از تفسیر زندگی و غفلت از معنای زندگی معرفی شده است و معنا بخشیدن به زندگی فقط با رسیدن به هدف عالی زندگی و درک حیات حقیقی فراهم می‌شود. پس انسانی که به حیات حقیقی نرسد، به معنای زندگی دست نمی‌یابد و حیات او پوچ و بی‌معنا خواهد بود. تحقیق حاضر در پی آن است تا سبک و روش تربیتی و معرفتی حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام نسبت به شناخت معنای زندگی و تذکار به معناداری آن بررسی و شناسایی شود تا نخست بُعدی از ابعاد شخصیتی ایشان روشن گشته و در مرحله پسین، از آن به عنوان الگویی برای تربیت معنوی زیستی بهره‌جست. روش پژوهش توصیفی-تحلیلی بوده و هدف از آن بررسی و سبک‌شناسی معنای زندگی و معناداری آن و نیز بازخوانی راه‌های معنابخشی به زندگی از دیدگاه نهج البلاغه می‌باشد. طی جستار تفصیلی در سخنان امیرالمؤمنین علیه السلام در نهج البلاغه، رویکرد اصلی و سبک ایشان تأکید بر تنظیم و تصحیح نحوه نگرش، ارتباط و تعامل انسان با دنیا و زندگی دنیوی شناخته شده است و در این راستا دسته‌بندی جدیدی ارائه شده است.

کلیدواژه‌ها: حیات حقیقی، معنای زندگی، زندگی معنادار، تربیت زیستی، ارتباط با دنیا، زندگی در نهج البلاغه.

ص: 151

* چکیده

هدف از آفرینش انسان این است که با انتخاب راه صحیح و پیمودن صراط مستقیم به رستگاری و مقام قرب الهی برسد. در این مسیر نیاز است انسان با راهنمایی افراد آگاه به سوی رستگاری رهنمون گردد. از این رو، تربیت صحیح در تمام سنین، به ویژه در سنین حساس و نقش پذیر جوانی تأثیر بسیار مهمی دارد. با تدبر و تحقیق در آیات قرآن، سیره، گفتار و رفتار معصومان(علیه السلام)، به خصوص حضرت علی علیه السلام می توان ملاک های رستگاری را بهتر شناخت و جهت رسیدن به آن تلاش نمود. در این مقاله با استفاده از روش توصیفی - تحلیلی به بررسی سخنان حضرت علی علیه السلام به خصوص نامه 31 نهج البلاغه که در وصیت به فرزند صالح و جوان خویش، امام حسن(علیه السلام)، می پردازیم. یافته های تحقیق نشان می دهد که حضرت علی علیه السلام نکات تربیتی بسیاری را در اصول و مبانی اعتقادی از جمله خداشناسی، امام شناسی، جهان شناسی و... را یادآور شده اند و نیاز ضروری هر جوان هست که آنها را بداند و به کار گیرد.

کلیدواژه ها: امیرالمؤمنین، نهج البلاغه، نامه 31، تربیت دینی، خداشناسی، خودشناسی.

ص: 152

* چکیده

وقت مناسب برای انجام کار را «فرصت» گویند. مدیریت فرصت‌ها زمانی معنای کامل پیدا می‌کند که مهارت لازم برای استفاده درست از فرصت‌ها را داشته باشیم. فرصت‌ها مانند اغلب پدیده‌ها گذرا هستند و اگر به موقع و به جا مورد استفاده قرار نگیرند، نه تنها اثر مثبتی ندارند، بلکه ممکن است آسیب‌رسان هم باشند. بسته به روش برخورد انسان با فرصت، نتیجه اعمال و تصمیماتش به فرصت‌سازی یا فرصت‌سوزی ختم می‌شود. انسان‌های موفق معمولاً فرصت‌محور و فرصت‌شناس هستند و می‌توانند تهدیدها را به فرصت تبدیل کنند و بسیاری از غیرممکن‌ها را ممکن سازند. در این تحقیق با استفاده از روش توصیفی - تحلیلی و بررسی کلام مولا علی علیه السلام برداشت می‌شود که بهره‌مندی و به کارگیری برخی عوامل مثل: برنامه‌ریزی و زمان‌شناسی، موجب می‌شود انسان بتواند فرصت‌های ایجاد شده در طول زندگی خود را شناخته و از آنها برای پیشرفت خود استفاده کند و در نتیجه، به سعادت، خوشبختی و شادکامی ناشی از فرصت‌سازی دست یابد. در مقابل، افتادن در دام آفاتی چون: تسویف، آرزوهای بلند، تبلی، عجله و یأس باعث می‌شود که انسان قادر به تشخیص فرصت‌های فراروی خود نباشد و نتواند از آنها برای رشد و تعالی خود بهره‌برد و در نتیجه، دچار پشیمانی ناشی از فرصت‌سوزی می‌شود.

در این تحقیق، فرصت‌شناسی به‌عنوان یکی از عوامل سعادت و شقاوت انسان از دیدگاه امام علی علیه السلام بررسی خواهد شد.

کلیدواژه‌ها: امام علی علیه السلام، فرصت‌شناسی، فرصت‌سازی، فرصت‌سوزی، مدیریت زمان، برنامه‌ریزی.

ص: 153

* چکیده

زندگی بشر همواره با بلاهای متعدد آمیخته است یکی از شبهات مطرح در این زمینه حکمت و فلسفه بلاهای بشری خصوصاً برای مؤمنان است. نبودن پاسخی قاطع و قانع کننده گاهی برخی افراد مصیبت دیده را نسبت به مقدرات الهی بدبین نموده و موجبات دلسردی آن ها نسبت به فرائض الهی را پدید آورده است. پژوهش حاضر با استفاده از روش توصیفی - تحلیلی و با هدف پاسخ گویی به این شبهه با بررسی گزاره های متعدد نهج البلاغه در موضوع بلا، کلمات امیر مؤمنان (علیه السلام) را در قالب ساختاری منظم تدوین و بررسی نموده است، به گونه ای که بتواند کامل ترین پاسخ به شبهه موجود باشد. فایده این نوشتار علاوه بر اقناع مخاطب در پاسخ به این شبهه، باعث تلاش افراد در از بین بردن عوامل بلاها و مصائب گردیده و در نتیجه می تواند در کاهش آمار مصائب و نعمات مؤثر باشد. این تحقیق در دو بخش واژه پژوهی بلا و فلسفه و حکمت بلا تنظیم شده است.

کلیدواژه ها: امام علی علیه السلام، نهج البلاغه، بلا، مصیبت، نعمت.

ص: 154

* چکیده

این پژوهش به شخصیت امیرالمؤمنین علی علیه السلام که از حاملان حقایق دین و نگهبانان کتاب مبین بوده و همواره مورد احترام جامعه دینداران واقع شده، پرداخته است. شیعیان در سایه سار حضرتش به مراتبی از دل‌بستگی و هماهنگی روحی و رفتاری به ایشان دست می‌یابند؛ زیرا با افزایش معرفتِ رهروان، محبت ایشان به این شخصیت سختکوش در عرصه دین و دیانت بیشتر و عمیق تر می‌گردد. از سوی دیگر، این همانندسازی در سایه گسترش آگاهی، دارای مراتبی می‌شود که از ارادت قلبی آغاز و به عشق و دلدادگی و بیان گفتاری و پیروی عملی و علی گونه شدن می‌انجامد.

در پژوهش پیش رو، با استفاده از روش توصیفی و با رویکرد تحلیلی، سعی شده تا پرده ابهام از سطوح نگرش به شخصیت والای امیرالمؤمنین کنار زده شود. یافته های تحقیق نشان می‌دهد شخصیت امام علی علیه السلام در میان افراد، اقشار و مذاهب را می‌توان در «نماد دینداری و فضیلت»، «اسطوره برتر»، «تراز مسلمانی»، «قطب عرفانی»، «انسان کامل» و «اسوه قابل تاسی» خلاصه نمود.

کلیدواژه ها: امام علی علیه السلام، انسان کامل، اسوه، نماد، اسطوره.

ص: 155

1- . استادیار و عضو هیئت علمی دانشگاه کاشان؛ abasi1234@gmail.com

2- . دانشجوی کارشناسی ارشد علوم قرآن و حدیث دانشگاه کاشان؛ seyedmosavi1375@gmail.com

* چکیده

در این مقاله ابتدا به حقیقت انسان و حیات ابدی او و راه سعادت دنیا و آخرت می پردازد و به پیروی کردن از اساتید و راهنمایان ویژه این راه اشاره می کند. همچنین بیان می دارد که خداوند بر انسان حقی دارد که برای او رهبری متخصص و معصوم و قابل اعتماد تعیین و معرفی کند، چون بدون آنها نمی توان راه راست و طریق خوشبختی را پیمود؛ بنابراین به شناخت معصوم نیازمندیم و این شناخت اولین و مهمترین وظیفه یک انسان است و کوتاهی در این زمینه نابخشودنی و غیرقابل جبران است. در ادامه خداوند دین خود را فطری معرفی کرده و رابطه وجودی ما و اهل بیت (علیهم السلام) نیز از آن سرچشمه می گیرد؛ زیرا اهل بیت (علیهم السلام) واسطه بین انسان ها و دین هستند؛ بنابراین می توان گفت: مولا علی علیه السلام صراط مستقیم و کامل ترین انسان و بنده خداست که سبک زندگی او الگوی حسنه برای تمامی بشریت در تمامی اعصار و جوامع است و دارای شخصیتی فرازمانی و فرامکانی است. در این مقاله با استفاده از روش توصیفی - تحلیلی به بررسی سخنان امام علی علیه السلام پرداخته ایم. نتایج تحقیق نشان می دهد، امام علی علیه السلام دارای شخصیتی منحصر به فرد است، برای نمونه می توان به نامه امام علی علیه السلام به مالک اشتر اشاره کرد که نزدیک به 1400 سال پیش نوشته شده است، این نامه «مهمترین سند دادگستری بی نظیر در طول جهان بشریت» معرفی گردیده که در سازمان ملل متحد به ثبت رسیده است؛ زیرا جهان بینی علی علیه السلام منطبق با فطرت انسان ها است و محدود به هیچ دورانی نیست.

کلیدواژه ها: امام علی علیه السلام، شخصیت، فرازمانی، فرامکانی، عهدنامه مالک اشتر.

ص: 156

تأکید بر نهج البلاغه)

مژده علیزاده(1)

* چکیده

دغدغه «انسان کامل» همواره از مسائل مهم ادیان، مکاتب فلسفی، کلام و عرفان به شیوه های گوناگون بوده است. بی تردید توجه به متون دینی در این باب، از اهمیت گسترده ای برخوردار است. لذا هدف از پژوهش حاضر «انسان کامل در نگاه حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام (با تأکید بر نهج البلاغه)» است. روش پژوهش، توصیفی-تحلیلی و با استفاده از منابع کتابخانه ای می باشد. در پژوهش حاضر، انسان کامل به صورت عینی که همان چهارده معصوم(علیهم السلام) هستند و انسان کامل در قرآن و سنت با تأکید بر نهج البلاغه مورد بررسی قرار گرفته است. لذا 140 ویژگی برای انسان کامل از نهج البلاغه استخراج گردید و برخی نیز مورد بررسی قرار گرفتند. از جمله این ویژگی ها عبارتند از: شناخت خدای یگانه و ایمان به او، اهل قرآن و عمل به دستورات آن، انجام واجبات دینی، عدم دلبستگی به دنیا، شوق لقاء الله، عدم تظاهر به دینداری، اطاعت از حق، سکوت فراوان، اهل عدالت، انفاق، ایثار و...، جهاد در راه خدا، گناه نکردن، خوش خلقی، انجام عمل صالح، دوری از ریا و خودنمایی، کمک به تهی دستان، پیروی از حق، ترس از کیفر الهی، دوری از شیطان، ارزیابی درست، اهل صداقت و پاکی و راستی، راه رفتن با تواضع و دوری از کبر، دانش فراوان، اهل استدلال با دلایل روشن، هدایت مردم و... امام علی علیه السلام به زیبایی تصویری از یک انسان کامل را در خطبه 193 نهج البلاغه ارائه می دهند.

کلیدواژه ها: تربیت، انسان کامل، نهج البلاغه، حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام .

ص: 157

* چکیده

شناخت انسان در مقام خودشناسی و رسیدن به سعادت، گرایشی است که خداوند متعال در سرشت آدمی قرار داد و بدین وسیله، پیمودن راه قریب را برای آدمیان ممکن ساخت. انسان به طور کلی دارای عقل و اراده قوی است که بر دیگر موجودات جهان برتری دارد. از این رو با مجاهدت نفس، مبانی حرکت به سوی کمال را در خود فراهم می آورد. از دیدگاه نهج البلاغه به کارگیری عقل و کنترل نفس در قرب خدا و رسیدن به مقام خلیفه‌اللهی اثرگذار است. این مقاله با روش حدیثی - تحلیلی، به معرفی انسان کامل از منظر نهج البلاغه می پردازد، با تأکید بر این که حضور نفس، در این مسیر، چه کمکی می تواند بکند. هم چنین ضمن بیان انسان کامل و نفس وجود آدمی، به چگونگی زلال کردن نفس در مسیر تکامل انسان و ارتقاء آن به مقام عالی آدمیت و کمال می پردازد.

کلیدواژه ها: انسان کامل، نهج البلاغه، خلیفه الله، عمل شایسته، عقل، نفس مطمئنه

ص: 158

* چکیده

سخن گفتن از علی علیه السلام و توصیف شخصیت آن بزرگوار، دشوار و چه بسا ناممکن است. اما بسیاری اندیشمندانی که پیرامون ابعاد گوناگون شخصیت آن حضرت سخن گفته و قلم فرسایی نموده‌اند. دکتر شریعتی یکی از متفکران معاصر است که در نوشته‌ها و سخنرانی‌های خویش به طور گسترده به تبیین ابعاد وجودی ایشان پرداخته؛ اما این دیدگاه وی به نوعی نشان از تأثیرپذیری از دیدگاه‌های ژان پل سارتر است. شریعتی در یکی از آثار خود، حضرت علی علیه السلام را به عنوان «سمبل و تجسم یک ایدئولوژی» برای همه اعصار و خصوصاً عصر حاضر معرفی می‌کند و نیاز جوامع بشری به شناخت حضرت علی علیه السلام را ضروری می‌داند. نگاه وی به آن بزرگوار برخاسته از اندیشه ژرف و تأمل در سیره فکری و رفتاری ایشان می‌باشد. وی با آن که علی علیه السلام را یک شخصیت بارز و تأثیرگذار تاریخ اسلام می‌داند، ایشان را تنها در متون تاریخی محصور نساخته بلکه از جهات مختلف انسانی، اعتقادی، سیاسی، اجتماعی، عدالت انسانی و... می‌نگرد. در این مقاله روش شناختی شریعتی از علی علیه السلام و انتقاداتی که به جامعه اسلامی وارد می‌کند، با این دید که «ما هنوز علی علیه السلام را نشناخته ایم»، نقد و بررسی می‌گردد. البته ضمن مقاله روشن خواهد شد که آیا در نوع نگاه وی به انسان و نحوه معرفی علی علیه السلام به عنوان یک حقیقت مرجع، ناسازگاری وجود دارد یا نه؟ این مقاله با استفاده از روش توصیفی - تحلیلی به نقد و بررسی دیدگاه‌های

ص: 159

شریعتی و سارتر اقدام کرده است. از نتایج تحقیق این است که شریعتی مقدمات سارتر را می پذیرد، اما نتیجه مقدمات او را رد می کند. در حالی که از نظر منطقی، صدق مقدمات، نتیجه بالذات آن ها را به دنبال دارد. قطعاً اگر درست فهمیده باشیم شریعتی نه از روی برهان و استدلال بلکه از روی احساسات خداپرستانه، حرف سارتر را مصادره به مطلوب می کند.

کلیدواژه ها: امام علی علیه السلام، شریعتی، شناخت، انسان، اسلام، تاریخ اسلام، شیعه، مکتب، جامعه.

* چکیده

حضور خدا در متن زندگی بشر، برقراری ارتباط بر اساس دوستی و محبت با خداوند و التزام عملی به آنچه در خصوص محبت و توجه مستمر به خداوند در قرآن، احادیث، تفاسیر و شروح آمده است؛ از دغدغه های اصلی علمای اخلاق و بزرگان عرفان است. با روش معناشناسی، مفهوم شناسی و توجه به قرائن سیاقی؛ در نهج البلاغه می توان برای آن، راهکارهای عملی یافت و رهروان این طریق را دسته بندی نمود. این تحقیق با استفاده از روش توصیفی - تحلیلی با رویکرد نقلی به بررسی گزاره هایی دینی راه های ارتباط زنده مخلوق با خالق را بیان می کند. نتایج تحقیق نشان می دهد: تفکر و سیر در آیات تکوینی و تدوینی، می تواند انگیزه بخش ارتباط با خدا باشد. تثبیت و تکامل ارتباط وجودی با خدا، درگرو حرکت در مسیر توحید وجودی و از کثرت به وحدت حرکت کردن است. این حرکت با زبان، عقل، قلب و نفس، تمامی ظرفیت های وجودی را به سوی پرستش و عشق ورزی با خدای واحد یکتا، سوق می دهد. تنها از خدا طلب یاری کردن، همواره اهل دعا بودن، سیر در آیات الهی، خود را جلوی چشم خدا دیدن، رعایت حضور و محضر الهی را نمودن با پاسداشت حقوق الله، حقوق الناس و رعایت حریم اخلاق، و با رعایت تقوا به سوی خدا گریختن؛ همگی راهکارهای عملی تلقین محبت خدا به همه ارکان وجودی انسان است. مرتبه شهود (علم الیقین)، درک ایمانی (عین الیقین) و مشاهده قلبی (حق الیقین) از مراتب این دسته از افراد است.

کلیدواژه ها: امام علی علیه السلام، نهج البلاغه، توحید وجودی، علم الیقین، عین الیقین، حق الیقین.

ص: 161

* چکیده

امروز در دنیایی زندگی می‌کنیم که با توجه به پیشرفت‌هایی که هر روز دارد، ولی آن‌چه که از آن غفلت می‌کند و به آن توجه نمی‌شود، ویژگی‌هایی است که انسان را به رشد و تعالی می‌رساند، و آن توجه به سیره ائمه اطهار(علیهم السلام) و عمل به دستوراتی است که ایشان برای زندگی بهتر و رسیدن به نور و حقیقت عالم برای ما قرار داده‌اند. امروز بیش از گذشته بررسی، مطالعه، یادگیری و یاددهی سیره ائمه معصوم(علیهم السلام) به خصوص امام علی علیه السلام احساس می‌شود و باید بازخوانی و ترویج شود. این تحقیق با استفاده از روش توصیفی - تحلیلی، به بررسی سیره علمی - اخلاقی امام علی علیه السلام پرداخته است. از مهم‌ترین یافته‌های تحقیق این است که امام علی علیه السلام تنها فردی است که از میان تمام گذشتگانی که سخنی از آن‌ها به جا مانده، به آخرین مرحله فصاحت و بلاغت رسیده و گفتار او اقیانوسی بیکرانه است. در این مقاله به تعریف اخلاق از منظر امام علی علیه السلام دست یافته و مصداق‌های گوناگون برای عصر حاضر بررسی شده است.

کلیدواژه‌ها: امام علی علیه السلام، نهج البلاغه، اخلاق، مصادیق اخلاقی، سیاست.

ص: 165

* چکیده

یکی از مهم ترین مطلوب های مدیران کارآمد در سطوح مختلف، چگونگی ایجاد بسترهای مناسب برای عوامل انسانی شاغل در تمام حرفه هاست تا آن ها با حس مسئولیت کامل به حرفه و مسائل جامعه خود پردازند و اصول حاکم بر شغل و حرفه خود را رعایت کنند. این مقاله با استفاده از روش توصیفی - تحلیلی، بر آن است تا مفهوم اخلاق حرفه ای و اهمیت و ابعاد گوناگون آن، که نیاز جامعه امروز در کار و شغل و حرفه است در پرتو کلام اولین خورشید امامت و ولایت یعنی نهج البلاغه پردازد. و با نگاه به سخنان آن امام همام که به دنبال پیاده کردن معارف الهی و نبوی در جامعه بود، نقشه راه ایجاد اخلاق در کار و شغل و حرفه را جست و جو کند. و در این راه ضمن اشاره به مبانی انسان شناسانه اخلاق حرفه ای، موضوع اساسی معنا و فلسفه کار را در نهج البلاغه بررسی و مؤلفه های رایج معنی و فلسفه کار و تلاش در زندگی یعنی هدف از کار، نگرش به کار و در انتها سبک های کاری با توجه به هدف و نگرش را بیان نماید.

کلیدواژه ها: امام علی (علیه السلام)، نهج البلاغه، اخلاق، اخلاق حرفه ای.

ص: 166

* چکیده

اخلاق؛ سرشت، خوی و طبیعت است که به صورت درونی و باطنی و ناپایدار در آدمی به کار می رود که با بصیرت درک می شود. اخلاق در میان اندیشمندان اسلامی صفات نفسانی راسخ و پایداری است که موجب می شود افعالی متناسب با آن صفات به سهولت و بدون نیاز به تأمل از آدمی صادر شود. از طرفی تربیت یک فرایند پیوسته و مستمر است به منظور تزکیه و تهذیب افراد، آموزش و پرورش استعداد های آن ها برای رسیدن به هدف نهایی خلقت، که در آیین ما همان قرب الهی می باشد. در اسلام تربیت به عنوان حقی برای کودکان و تکلیف و وظیفه ای برای والدین بیان شده است. هیچ انسانی در هیچ مرحله از زندگی خویش نمی تواند از تربیت و هدایت مربی بی نیاز باشد. انسان تنها موجودی است که به اذن خدا، اختیار معماری شخصیت خویش را به دست دارد و می تواند ابعاد وجودی و جایگاه خود را در میان سایر موجودات تعیین کند. سرنوشت انسان، معدلی از خصلت های خوب و بدی است که با آن ها زندگی می کند، می اندیشد، قضاوت می کند، تصمیم می گیرد و رفتار می کند. لذا خوشبختی و بدبختی اش بر اساس همین صفات رقم می خورد. دنیای معاصر بیش از هر زمان دیگری با چالش های مختلف اخلاقی و تربیتی روبه روست، انحطاط و بحران ها که در جوامع به چشم می خورد معرف این نکته است که نظام های تربیتی در این جوامع در زمینه اخلاقی و تربیتی به بی راهه کشیده شده اند. در چنین شرایطی انسان معاصر با بحران های فراوانی روبه روست که هر یک به تنهایی مشکلات

ص: 167

فراوان روحی-روانی و معنوی را برای او ایجاد خواهد کرد، مهم ترین عامل این بحران ها دوری از مکتب و گرایش های اصیل دینی است. دین اسلام با داشتن فرهنگ غنی معارفی، در دو پایگاه عظیم قرآن و عترت به خوبی از عهده این معضلات برآمده است. سیره و سخن معصومان (علیه السلام) در کنار قرآن، ارزشمندترین میراث فرهنگی اسلام است که هر فرد مسلمان در سایه آن می تواند با بحران های مزبور مقابله کرده، راه پیش گیری و درمان آن را بیاموزد. در این میان سیره و سخن امام علی (علیه السلام) همانند وجودش چون درّی گران بها در بین معارف اسلامی می درخشد. در میان مسائل مربوط به روح و روان انسان، مسئله اخلاق و تربیت دارای اهمیت زیادی می باشد. امام علی (علیه السلام) با گفتار و رفتار خویش همواره تربیت و اخلاق مخاطب را هدف اصلی خویش می دانست. با نگاه جزئی به نهج البلاغه می یابیم که حضرت تا چه اندازه به تبیین و ترویج اخلاقیات اهتمام ورزیده اند.

کلیدواژه ها: امام علی (علیه السلام)، اخلاق، تربیت، تزکیه و تهذیب.

* چکیده

سخنان امام علی علیه السلام سرشار از نکته های تربیتی است که همواره مورد توجه اندیشمندان تعلیم و تربیت بوده است روش تربیتی ایشان دارای اصول زیربنایی است که بدون در نظر گرفتن آن ها نمی توان به هدف والای حضرت دست یافت. در این مقاله با استفاده از روش توصیفی - تحلیلی به بررسی اصول اخلاقی - تربیتی امام علی علیه السلام پرداخته شده است. از مهم ترین نتایج تحقیق می توان گفت: اصول اخلاقی و تربیتی در اندیشه امام علی علیه السلام شامل: آخرت گرایی، دنیاگرایی، عمل گرایی، آرزوگرایی، امید داشتن و دوری از یأس، اصل پرهیز از رفاه زدگی، پرورش عقل، اجتناب از تعصب جاهلی و تربیت حول محور تقوا می باشد. تحلیل و بررسی هرکدام از این اصول، اوج اندیشه حضرت پیرامون تربیت را آشکار می سازد و تربیت یافته این مکتب، انسان مؤمن و متعهدی است که در مسیر قرب الی الله قرار گرفته، ناملایمات او را دچار شک و تردید نمی گرداند و با نیروی تقوا و تحصیل علم به مقام عالم ربانی دست می یابد.

کلیدواژه ها: تربیت، اخلاق، امام علی علیه السلام، نهج البلاغه، تقوا، عالم ربانی.

ص: 169

1- . کارشناسی ارشد علوم قرآن و حدیث (نویسنده مسؤول)؛ mmadlale0181@gmail.com

2- . دکتری علوم قرآن و حدیث از دانشگاه آزاد کرج، Bahmanahwaz1353@gmail.com

زهرا مهدوی(1)، الهه توکلی نژاد(2)

* چکیده

تربیت اخلاقی، فرآیند به کارگیری شیوه‌هایی برای شکوفاسازی، تقویت و ایجاد رفتارها و آداب اخلاقی و اصلاح صفات، رفتارها و آداب غیراخلاقی در انسان است. با درک اهمیت تربیت اخلاقی، پرداختن به مباحث مربوط به اخلاق و به تبع آن تربیت اخلاقی از جایگاه بس رفیعی برخوردار است. پژوهش حاضر با هدف بررسی و تبیین تربیت اخلاقی از دیدگاه حضرت علی علیه السلام با استفاده از روش توصیفی - تحلیلی و با بهره‌گیری از منابع کتابخانه‌ای و اسنادی، مهم‌ترین مبانی، اصول، اولویت‌ها و روش‌های تربیت اخلاقی در نهج البلاغه را مورد بررسی قرار داده است. نتایج این تحقیق نشان می‌دهد که: مهم‌ترین مبانی تربیت اخلاقی از دیدگاه حضرت علی علیه السلام، اعتقاد به خداوند متعال و دین‌داری و مهم‌ترین اصول تربیت اخلاقی، تأکید به رازداری، پرهیز از ستم، لجاجت، کینه‌جویی و خودپسندی، نهی از دروغ‌گویی، عیب‌جویی و سخن‌چینی و توصیه به صبر و وفای به عهد بوده است. از میان فضائل اخلاقی سه مفهوم: تقوا، زهد و صبر بیش از دیگر مفاهیم مورد تأکید و از میان ردائیل اخلاقی نیز سه مفهوم: دنیاپرستی، کبر و بخل بیش از همه مورد نکوهش حضرت واقع شده است. هم‌چنین از میان روش‌های تربیت اخلاقی، دو روش یادآوری مرگ و قیامت و عبرت‌گیری، بیش از دیگر روش‌ها مورد استفاده حضرت علی علیه السلام قرار گرفته است.

کلیدواژه‌ها: امام علی علیه السلام، اخلاق، تربیت، تربیت اخلاقی.

ص: 170

1- . کارشناسی و استاد حوزه علمیه خواهران الزهراء ÷ نطنز؛ mahdavi.z1363@gmail.com

2- . نویسنده مسئول: کارشناسی و طلبه سطح دو حوزه علمیه خواهران الزهراء ÷ نطنز tavakkoli.e.71@gmail.com

* چکیده

انسان از دیدگاه اسلام، دارای دو بُعد یا دو ساحت نفس و بدن می باشد و بُعد نفسانی انسان، دارای سه زیر مجموعه؛ ساحت معرفتی (شناختی)؛ ساحت احساسی، هیجانی (عاطفی) و ساحت ارادی است که پس از تحقق حالت های سه گانه نفسانی یادشده در انسان، فعلی در قالب گفتار یا کردار از آدمی صادر می شود (ساحت رفتاری) که بدین وسیله می تواند بیانگر منش و شخصیت او باشد. از طرفی ایمان، به عنوان اساسی ترین شاخص در اخلاق بندگی یا نحوه ارتباط انسان با خداوند به قلب نسبت داده می شود اما قلب تنها به ساحت شناختی و باور (ایمان) تعلق ندارد و علاوه بر آن، شامل دو ساحت عاطفی و ارادی نیز می گردد که ارتباط این ساحت با یک دیگر و تأثیر و تأثر آن ها بر یک دیگر قابل تأمل و بررسی است. در این پژوهش با روش توصیفی - تحلیلی به بررسی جایگاه قلب به عنوان نقطه تلاقی ساحت های شناختی، عاطفی و ارادی در ساحت وجودی انسان و ارتباط آن با اخلاق بندگی و تأثیر ایمان در ساحت عاطفی و ارادی انسان همانند محبت، رضا و تسلیم، خوف و رجا، صبر، توکل، شکر و سپاس و عبادت و بندگی از منظر نهج البلاغه پرداخته شده است.

کلیدواژه ها: ساحت وجودی، قلب، اخلاق بندگی، ایمان، نهج البلاغه.

ص: 171

* چکیده

رابطه اخلاق و صلح طلبی در صحنه های نبرد و جنگ ها، از دیرباز مورد توجه قرار گرفته است و متأسفانه در جوامع امروزی علیرغم وجود مجامع بین المللی در عمل بسیاری از مؤلفه های انسانی آن مورد غفلت قرار گرفته است. امام علی علیه السلام در جنگ با ناکشین، تمامی مسائل اخلاقی و صلح طلبی را مورد اهتمام خود قرار داده است. مقاله حاضر در صدد آن است که با استفاده از روش توصیفی - تحلیلی، با منابع کتابخانه ای، زوایای مختلف فرماندهی و مدیریت امیرالمؤمنین امام علی علیه السلام را در جنگ جمل تبیین و مورد تجزیه و تحلیل قرار دهد. از این رو قبل و حین و بعد از جنگ تمامی مؤلفه های اخلاقی را مدنظر قرار داده است و از هر فرصتی برای جلوگیری از نبرد و یا خاتمه آن استفاده می نماید و با اعزام نماینده نزد عایشه و طلحه و زبیر و ارسال نامه، آن ها را به صلح و گفت و گو دعوت می نماید و به امید رخ ندادن درگیری، آغاز جنگ را از طرف سپاهیان خود به شدت نهی می کند، پس از بستن شدن تمامی روزنه های صلح، وارد نبرد می شود و در هنگام جنگ و نبرد نیز از هر فرصتی جهت پایان دادن به غائله استفاده می کند.

کلیدواژه ها: امام علی (علیه السلام)، صلح طلبی، اخلاق، جنگ جمل.

ص: 172

* چکیده

مبنای اصلی و اولیه امام علی (علیه السلام) به تبعیت از مبانی قرآن، بر صلح و ترک مخاصمه بوده است و امام به منظور تحقق این امر، تلاش های بسیاری انجام داده و از هر راهکاری استفاده می نمودند، به عبارت دیگر، امام در هر موقعیتی به دنبال ایجاد صلح و آشتی میان مؤمنان بودند، حتی زمانی که جنگی از سوی دیگران بر حضرت تحمیل می شد، تمام سعی خود را به کار می گرفتند که کار به درگیری نظامی منجر نشود. از نکات حائز اهمیت در سیره حضرت، شیوه برخورد ایشان با افراد مختلف در شرایط پرهیاهوی جنگی است. عموماً در چنین شرایطی فرماندهان جنگی به دنبال پیروزی بر دشمن و تسلط بر جان و مال و ناموس او به هر طریق ممکن هستند، ولی امیرالمؤمنین (علیه السلام) به عنوان حاکم اسلامی و فرمانده بزرگ جنگی، هیچ گاه برای رسیدن به مطلوب، از شیوه های متعارف و ناجوانمردانه استفاده نکرده و همراه عدالت و رأفت اسلامی را مد نظر قرار می دادند، تا جایی که دستور می دادند در جنگ ها به زنان تعرضی نشود و با اسراء با مدارا رفتار شود، حتی در مقابل دشمنانی نظیر طلحه و زبیر و یا حتی عبدالرحمن بن ملجم نیز هیچ گاه از دایره عدالت خارج نگردیدند. باین حال زمانی که حضرت از صلح و بازگشت دشمن ناامید می شدند، لحظه ای در تصمیم خود درنگ نمی کرده و با قاطعیت تمام، در مقابل دشمن می ایستاد و به هیچ عنوان، حاضر به مصلحت اندیشی در برابر دشمن نبوده و به دنبال سیاست بازی های باطل مزورانه نبودند. در کنار همه این موارد، توجه خاص امام، به

ص: 173

1- . دانش آموخته سطح 4 حوزه علمیه _ کلام؛ basir133@gmail.com

2- . سطح 3 حوزه علمیه؛ Mustafa_mazaheri@yahoo.com

امور معنوی و عدم اهتمام به امور دنیوی، قابل توجه است؛ حضرت به هنگام جنگ ها، هرگز دعا و توجه به لطف خدا را فراموش نکرده و به یاران خود هم متذکر می شدند. سیره اخلاقی امام، یک سیره فراگیر بود و رفتار ایشان، هم برای یاران خود اُسوه و الگویی مناسب بود و هم دشمنان را تحت تأثیر قرار می داد. صفات و کمالات اخلاقی حضرت از گستردگی فراوانی برخوردار است و از جمله صفات بارز حضرت در جنگ ها، می توان به شجاعت، حیاء، جوانمردی، وفای به عهد و بصیرت حضرت، اشاره نمود.

کلیدواژه ها: امام علی (علیه السلام)، سیره علوی، سیره اخلاقی، اخلاق جنگی، جمل، صفین، نهروان.

* چکیده

یکی از کمالات والای انسانی که اسباب آن را خدای متعالی در وجود آدمی تعبیه کرده، غیرت است. غیرت از خودپرستی ناشی نمی شود، بلکه احساس خاصی است که خداوند برای حمایت از حریم زندگی ایجاد کرده است. غیرت دینی در سیره معصومین علیهم السلام از چنان اهمیت و ظرافتی برخوردار است که همواره به عنوان شاخصه بارز اهل ایمان و سرمایه انسانی معرفی شده است. وجود غیرت دینی در جامعه اسلامی تا آن جا ضروری و حیاتی است که شارع مقدس اسلام در تشریح احکام نیز به آن عنایت داشته است. بدین منظور پژوهش حاضر با بهره گیری از روش توصیفی - تحلیلی و با مراجعه به منابع معتبر کتابخانه ای، به بررسی غیرت دینی در شخصیت حضرت علی علیه السلام پرداخته است. یافته ها نشان می دهد آن حضرت در برابر حفظ دین و ارزش های آن، حساسیت و غیرت دینی فوق العاده ای داشت. در این پژوهش به چند نمونه از غیرت دینی ایشان اشاره شده است. هم چنین غیرت دینی آثار فردی و اجتماعی بسیاری دارد که موجب هدایت و سربلندی در دنیا و آخرت خواهد شد. آثار فردی آن چون جلب محبت الهی، هدایت و مصونیت از گمراهی، ایجاد رحمت و رأفت در قلب، افزایش عفت و پاک دامنی فرد و... است. پیروزی بر دشمنان و سربلندی، حفظ حریم ارزش های والای یک جامعه، ثبات خانواده و... نیز از جمله آثار اجتماعی آن است.

کلیدواژه ها: امام علی علیه السلام، شاخصه های اخلاقی، دین، غیرت دینی.

ص: 175

* چکیده

شُحّ نفس به حالتی شدیدتر از بُخل گفته می شود و به معنای بُخل توأم با حرص دلالت می کند. در نهج البلاغه در پاره ای از خطبه ها و نامه ها واژه شُحّ به کار رفته است. در این تحقیق با روش توصیفی - تحلیلی و با استفاده از منابع کتابخانه ای به بررسی و تحلیل معناشناختی شُحّ نفس و معانی نزدیک به آن اقدام شده است. نمونه ای از آن در خطبه 162 نهج البلاغه است که در آن علت غضب خلافت، ظهور و بروز حالت شُحّ نفس در غاصبان معرفی می شود. هم چنین در نامه 45 نیز با سیاقی شبیه به آن چه در خطبه 162 به کار رفته بود، آمده است. از این رو ضرورت دارد شُحّ نفس به منزله حالت روانی و اخلاقی با روش تحلیل معناشناختی تبیین و بررسی شود و پاره ای از مؤلفه های آن از جمله بُخل، حرص، جَشَع و استبداد بیان شود. می توان گفت این پژوهش سعی دارد جنبه های فردی و اجتماعی حالت شُحّ نفس و مؤلفه های آن را در متن نهج البلاغه به دست دهد.

کلیدواژه ها: امام علی علیه السلام، نهج البلاغه، تحلیل معناشناختی، شُحّ نفس، بُخل، حرص.

ص: 176

* چکیده

اعتقاد به معاد که از جمله مهمترین و تأثیرگذارترین باورهای دینی است و آثار سازنده ای در سرنوشت انسان در دنیا و آخرت خواهد داشت. چراکه اعتقاد به روز قیامت و همچنین لزوم پاسخگویی در برابر اعمال و کردار در آن روز، سبب می شود تا انسان معتقد اعمال و رفتار خود را منطبق بر دین انجام دهد زیرا می داند تنها به این وسیله می تواند از عذاب الهی در امان باشد بنابراین تأثیر این اعتقاد به صورت مستقیم و عملی خواهد بود. حضرت امیر (علیه السلام) در نهج البلاغه که از جمله ی متون دینی هست به صورت ویژه به مسئله معاد پرداخته و به صورت مستقیم و غیر مستقیم آثار مختلف اعتقاد به آن را بر شمرده اند. هدف از ارائه این مقاله، تبیین جایگاه و اهمیت اعتقاد به معاد باوری و مرگ اندیشی در اندیشه های تربیتی امام علی (علیه السلام) هست. در این تحقیق با استفاده از روش توصیفی _ تحلیلی و منابع کتابخانه ای به بررسی اندیشه معاد باوری در آراء امام علی (علیه السلام) پرداخته ایم. نتایج تحقیق: از دیدگاه امام علی (علیه السلام) مصادیقی همچون ایجاد امید به فرجام نیکو، احساس وجود نظارت دائمی بر اعمال، خویشتن داری در رفتار، کم رنگ شدن دلبستگی به دنیا، زایل شدن یأس، رعایت حقوق دیگران و... از آثار باور به معاد است. در نگاه تربیتی امام علی (علیه السلام) دنیا گریزی و آخرت گرایی همواره مورد تأکید آن حضرت بوده است. دعوت

ص: 177

1- . کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع رسانی؛ tajabadireza@yahoo.com

2- . کارشناسی ارشد حقوق عمومی؛ tajabadireza@yahoo.com

به تفکر و تعقل در کلام امام علی (علیه السلام) از بهترین راهکارها برای یقینی سازی مرگ اندیشی است. آثار مرگ اندیشی از دیدگاه حضرت علی (علیه السلام) عبارت اند از: تعدیل غرایز، دوری از تکبر، از بین آرزوهای طولانی، رهایی از گرایش های فریبنده دنیایی، مراقبه و محاسبه کردار، انجام عمل صالح، زنده دلی و درک واقعیت ها، رعایت عدالت، تحمل مصیبت ها، سرعت در انجام کارهای خیر.

کلیدواژه ها: امام علی (علیه السلام)، نهج البلاغه، قیامت، معاد، مرگ اندیشی.

ص: 178

علیرضا کاوند(1)، زهرا حاج کاظمی(2)

* چکیده

موانع همدلی به بررسی آفات و آسیب هایی می پردازد که از ایجاد وفاق و همدلی در میان جامعه جلوگیری می کند و ارزش ها و اعمال و رفتارهای افراد جامعه اسلامی را تحت تأثیر خود قرار داده و باعث تضعیف روحیه همدلی می گردد. در این پژوهش با استفاده از روش توصیفی - تحلیلی، با تکیه بر سیره حضرت علی علیه السلام و آیات قرآن کریم، و روایات معصومین علیهم السلام و دیدگاه برخی اندیشمندان، پاره ای از عواملی که تحقق همدلی و عمل به آن را در فرهنگ اسلامی مختل می سازد مورد بررسی قرار می گیرد. از مهم ترین نتایج تحقیق این است که با توجه به آموزه های دینی در سیره اخلاقی امام علی علیه السلام، موانع تحقق همدلی در فرهنگ اسلامی موارد زیر است: غرور و خودبزرگ بینی، بدبینی و منفی نگری، انتقادهای ضعیف و مخرب، تغییر ارزش ها در جامعه. در واقع اگر در جامعه اسلامی، عواملی که در تحقق همدلی و عمل به آن نقش مهمی دارد تغییر کند و همدلی، از جامعه اسلامی و الهی خارج شود، این امر، اغلب سبب دور شدن افراد جامعه از یکدیگر و ترویج فرهنگ خودمداری و انصراف از همدلی با دیگران می شود که این امر به نوبه خود موجب زوال و نابودی تحقق همدلی خواهد شد.

کلیدواژه ها: همدلی، آسیب، موانع، حضرت علی علیه السلام، قرآن.

ص: 179

1- . استادیار دانشگاه علوم و معارف قرآن کریم motarjem60@yahoo.com

2- . کارشناسی ارشد دانشگاه علوم و معارف قرآن کریم kazemizahra139@yahoo.com

* چکیده

یکی از مهم ترین پدیده های اجتماعی نفاق است. نفاق رفتاری ناشی از انگیزه های مادی و دنیوی است؛ در چنین حالتی بشر به راستی و از درون به امری معتقد نیست، بلکه از روی انگیزه های خاص تظاهر به اعتقاد می نماید. بحث، وقت ی ض رورت می یاب د که بدانیم نفاق، روح تعاملات فردی و اجتماعی را خدشه دار نموده و با تفرقه و تحمی ل خسارت های فراوان، اسباب فروپاشی نظام اسلامی را فراهم می آورد. حضرت امیرالمؤمنین علی علیه السلام به عنوان دست پرورده پیامبر عظیم الشأن اسلام در سرتاسر نهج البلاغه، نفاق را که به خصوص در جامعه آن زمان ریشه دوانیده بود، مطرح می کند و به شدت آن را مورد نکوهش قرار می دهد.

نگارنده در این مقاله، به شیوه توصیفی - تحلیلی و به روش تحلیل اسنادی با بهره گیری از کتاب های شارحین و سخنرانی ها و تحقیقات انجام شده در خصوص نفاق، روایات نقل شده از امام علی علیه السلام در نهج البلاغه را استخراج نموده و ضمن گزارش روایات و سخنرانی ها به تبیین موضوع و تحلیل محتوا پرداخته است. حضرت امیرالمؤمنین علی علیه السلام نفاق را بزرگ ترین مفسده و رذیله اخلاقی معرفی می کند. ایشان در سرتاسر نهج البلاغه سعی در افشای چهره منافقین دارد و نفاق را مسبب فتنه و اختلاف در جامعه دانسته که نارضایتی و ناخشنودی پروردگار را به همراه دارد. دورویی و ریا را برابر شرک دانسته و سستی و کوتاهی ملت ها در مبارزه با باطل را اثر نفوذ نفاق در پیکره ملت ها می داند.

ص: 180

حضرت با بیان نشانه هایی از منافقان از مردم می خواهد که آنان را شناخته و راه خود را از آنان جدا کنند. امیرالمؤمنین علی علیه السلام مبارزه اولی و اصلی را مبارزه با نفاق می داند و قرآن را تنها نسخه شفابخش امراض روحی و اخلاقی از جمله نفاق، معرفی می کند.

کلیدواژه ها: امام علی علیه السلام، نهج البلاغه، رفتار علوی، پدیده نفاق، منافقان.

ص: 181

عبدالله جلالی(1)

* چکیده

هر حرکتی در جهت صیوررت و تحول از قوه به فعل و به سوی غایت و هدف ویژه ای در جریان است. کار سالک حرکت است و هر سلوک عرفانی نیز با اهدافی همراه است. «هدف» آن چیزی است که سیروسلوک را معنی دار می کند و سالک کوشش می کند تا به آن برسد. در تعالیم امام علی علیه السلام نیز به اهداف سلوک اشاره شده است که می توان آن ها را شناسایی کرد و به عنوان چارچوب سلوک عرفانی مطرح نمود. ترسیم این اهداف می تواند به تنظیم نظام سلوک عرفانی اهل بیت (صلی الله علیه و آله) پرتو ببخشد. نتایج یافته ها نشان می دهد که براساس تعالیم آن حضرت، هدف نهایی سالک «قرب» است و «عبودیت»، «تهذیب نفس»، «معرفت نفس» و «معرفت الله» به ترتیب اهداف در طول سلوک را تشکیل می دهند. روش پژوهش در این تحقیق، کیفی و از نوع روش استنباطی و استخراجی است که با مراجعه به منابع روایی و گردآوری داده ها و دسته بندی آن ها، اهداف سلوک را از تعالیم امام علی علیه السلام استخراج کرده ایم.

کلید واژه ها: امام علی علیه السلام، سلوک، اهداف، تعالیم، پایه های سلوک.

ص: 182

* چکیده

در این مقال بر آنیم تا به بررسی و نقد صلح کل در ادبیات عرفانی با مطالعه تطبیقی در سیره و اندیشه امیرالمؤمنین علی (علیه السلام) پردازیم. ناگفته پیداست که امیرالمؤمنین (علیه السلام) در نهج البلاغه با توجه به جایگاه والای انسان‌ها اصالت را به صلح داده و جنگ را امری عرضی و فرعی دانسته است که با پایبندی به چارچوب اخلاقی و انسانی، صدمات ناشی از جنگ به حداقل می‌رسد. در اسلام تأکید بر این اصل است که هر آنچه را برای خود می‌پسندید، برای دیگران نیز پسندید. طبق بررسی‌های به عمل آمده در هیچ نبردی نیز امیرالمؤمنین (علیه السلام) آغازکننده نبرد نبود. در واقع ایشان بیش از هر کسی از صلح کل و مصالحه استقبال کرده اند؛ اما صلح و دوستی از اصول اولیه تصوف و عرفان نیز هست و از پایه‌های مهم ادبیات عرفانی شمرده می‌شود. در دوره‌های ابتدایی عرفان و در میان فرقه‌های ابتدایی این اصل کمتر وجود دارد، اما در سده‌های بعدی در تصوف عاشقانه این اندیشه بیشتر آشکار است. بنابراین طبق گزارش ارائه شده، بر آن هستیم تا به روش توصیفی - تحلیلی و به صورت کتابخانه‌ای به بررسی صلح کل در ادبیات عرفانی و آراء امیرالمؤمنین (علیه السلام) پردازیم. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد «صلح کل» به صورت مطلق وجود ندارد و ما در خلقت جهان هستی شاهد واقعیتهایی به نام شرّ و شرّگزار هستیم. دیدگاه و احادیث امیرالمؤمنین (علیه السلام) تا حدود زیادی برای جوامعی که از ابتدای خلقت، شاهد منازعه، اختلاف و نبرد بوده، کاربردی‌تر است. بنابراین باید امید داشت که تنها زمانی صلح کل برقرار شود که نظام هستی به دست منجی سپرد شود.

کلیدواژه‌ها: امیرالمؤمنین (علیه السلام)، ادبیات عرفانی، صلح کل، تسامح، جنگ.

ص: 183

* چکیده

مبارزه با نفس و خواسته های نفسانی، یکی از مبانی اساسی در فرهنگ اهل عرفان و تصوف است. این جهاد نفسانی که از آن به موت ارادی تعبیر می شود، وسیله ای برای زندگی برتر است که در پی رهاپوش انسان از صفات ذمیمه بشری، او را به اعلا درجه کمال یعنی فنای فی الله و بقای بالله سوق می دهد. با بررسی شاخصه های عرفانی، می توان سرچشمه بسیاری از آن ها را در آموزه های اسلامی و در کلام امام علی علیه السلام در نهج البلاغه، جست و جو کرد. عرفان در کلام امام علی علیه السلام جلوه و جلای خاصی دارد، چنان که به حق می توان ایشان را پدر عرفان اسلامی نامید. یکی از مبانی ای که حضرت علی علیه السلام در سخنان خود به آن اشاره می کند، همین مرگ عارفانه است که رسیدن به این مرحله، قرب الهی را برای سالک در پی دارد. در این تحقیق با استفاده از روش توصیفی - تحلیلی سعی می شود ضمن معرفی هریک از این مراحل فنای ارادی به عنوان یکی از آموزه های اساسی عرفان اسلامی، به چگونگی کاربرد و مصداق های آن در کلام امام علی علیه السلام و نیز راهکارهای آن حضرت برای رسیدن به این مقامات معنوی اشاره شود.

کلیدواژه ها: امام علی علیه السلام، نهج البلاغه، عرفان، نگاه عارفانه، موت ارادی، فنا، بقا.

ص: 184

1- دکتری زبان و ادبیات فارسی؛ maryam.rahmani2001@gmail.com

2- دانشیار زبان و ادبیات فارسی دانشگاه قم؛ Dr.mfoladi@gmail.com

* چکیده

عرفان عملی غیر حقیقی و کاذب از دیرباز در زندگی بشر وجود داشته است؛ زمانی به صورت صوفیگری نمود پیدا کرده و امروز در ادامه همان مسیر با پدیده عرفان های نوظهور روبه رو هستیم که از مصادیق جنبش های نوین دینی می باشند. در این مقاله با استفاده از روش توصیفی - تحلیلی به آسیب شناسی عرفان کاذب پرداخته می شود. از نتایج تحقیق می توان به مطلب زیر اشاره کرد:

پیوند معنویت و شریعت، همگرایی عقلانیت و معنویت، زهد مثبت، جامعه گرایی و سبک معیار برای سلوک از جمله شاخص های عرفان علوی هستند که به عنوان مقیاس های معرفتی، ما را در نقد و آسیب شناسی خردگرای کریشنامورتی، شریعت ستیزی یا لذت گرایی اُشو، معنویت پلورالیستی پائولو کوئلیو و عرفان متشابه بدون انسان کامل، یاری می کنند و در پایان مشخص می شود که عرفان برآمده از مکتب علوی در نقطه مقابل عرفان پست مدرن که با نفی فرهنگ فرهیخته و با رویکرد حداقلی به فرهنگ عامیانه بسنده نموده است؛ ناظر به فرهنگ والا و انسان محکم در کنار انسان های متشابه در سبک سیر و سلوک خود است.

کلیدواژه ها: امام علی (علیه السلام)، عرفان علوی، عرفان کاذب، معنویت، آسیب شناسی.

ص: 185

1- . کارشناسی ارشد معارف نهج البلاغه؛ m.basravi274@yahoo.com

2- . استادیار و عضو هیئت علمی دانشگاه معارف اصفهان؛ mohammadyaghoobian@yahoo.com

* چکیده

نظم اجتماعی از جمله مولفه های مطلوب اخلاق اجتماعی در جامعه اسلامی است، که براساس نیازهای مادی و معنوی انسان در زندگی اجتماعی وی اهمیت می یابد و به گونه ای صحیح ضرورت قوانین اجتماعی و نیازمندی اجتماع به قانون و مقررات را نشان می دهد. در حقیقت، ضابطه مند بودن روابط اجتماعی انسان ها با تحقق معاشرت های انضباط یافته از جمله ضمانت های عملی نظم در جامعه اسلامی از دیدگاه امام علی علیه السلام است که آن را در مسیر الهی قرار می دهد و اخلاق اجتماعی انسان ها را تنظیم می نماید. این نگاه با استفاده از روش توصیفی - تحلیلی به بررسی و تحلیلی کارکردهای نظم اجتماعی در جامعه را از منظر امام علی علیه السلام اقدام کرده است. یافته های تحقیق نشان می دهد که ایجاد و گسترش اعتماد و همبستگی اجتماعی، ارتقاء اخلاق اجتماعی در حوزه انضباط کاری، گسترش قانون گرایی در جامعه، اتقان در عمل و مداومت در به سرانجام رساندن امور از مهم ترین کارکردهای نظم اجتماعی در جامعه اسلامی از دیدگاه امام علی علیه السلام است. بررسی مفهوم نظم اجتماعی و تحلیل کارکردهای آن از منظر امام علی علیه السلام با تاکید بر نهج البلاغه، سیر و هدف پژوهشی این نوشتار است.

کلیدواژه ها: امام علی علیه السلام، نظم، نظم اجتماعی، کارکردهای نظم اجتماعی، همبستگی اجتماعی، انضباط کاری.

ص: 189

1- . کارشناسی ارشد علوم قرآن و حدیث؛ matashkar43@yahoo.com

2- . دکتری علوم قرآن و حدیث؛ smahdi.soltani224@gmail.com

* چکیده

نهج البلاغه سرشار از مفاهیم اساسی در ابعاد مختلف است که عمل به آن ها زمینه ساز به روزی و موفقیت مادی و معنوی بشریت می باشد. یکی از این ابعاد، تاکید فراوان به وحدت، امنیت و هم گرایی و هم دلی می باشد. موفقیت مسلمانان در جوامع امروزی که استکبار جهانی با تمام توان، جهان اسلام و برخی کشورهای اسلامی را نشانه گرفته، در گرو توجه به هم بستگی، امنیت و وحدت اسلامی است. این امر از موضوعات کلیدی و مهمی است که از دیرباز مورد توجه اسلام نیز بوده است. بر همین مبنا این پژوهش براساس روش تحلیلی _ توصیفی و بهره گیری از منابع موجود در زمینه وحدت، امنیت و هم بستگی از منظر امام علی علیه السلام و توسعه استراتژیک آن در کشور و نیز بررسی همه جانبه ای که از روش تحلیل SWOT استفاده شده است، به تعیین نقاط قوت، ضعف، فرصت ها و تهدیدها اقدام کرده و در ادامه براساس نظر کارشناسان و مصاحبه شوندگان، وزن هر گزینه تعیین و در نهایت با ادغام مهم ترین نقاط، راهبردهای اساسی جهت توسعه راهبردی وحدت از منظر امام علی علیه السلام در کشور تعیین گردید. جامعه آماری شامل اساتید حوزه و دانشگاه در سطح شهر اصفهان، به تعداد 2000 نفر می باشند که براساس فرمول کوکران این تعداد به 320 نفر به عنوان حجم نمونه کاهش یافتند. نتایج بیانگر آن بود که دوستداری اهل بیت و امامان معصوم(علیهم السلام) به ویژه حضرت علی علیه السلام و پیروی از دستورات امنیت و وحدت بخش آن ها، با

ص: 190

بهره مند شدن از امتیاز وزنی 76/0، در جایگاه نخست قوت ها می باشد. وجود بی عدالتی و تمایزات مختلف در برخی امورات در جامعه، با امتیاز وزنی 76/0، در جایگاه نخست ضعف ها قرار دارد. ارائه دستورات لازم و نمونه های عملی از سیره امام علی علیه السلام در زمینه وحدت، امنیت در سطوح مختلف آموزشی برای دانش آموزان و دانشجویان، با امتیاز وزنی 84/0، بالاترین امتیاز وزنی را در فرصت ها داشته است. فقدان نظام شایسته سالاری در بین مدیران و مسئولین کشوری در عرصه وحدت گرایی مثبت بین آن ها، با امتیاز وزنی 72/0، در جایگاه نخست تهدیدها قرار دارد. مهم ترین استراتژی ها در این زمینه نیز می توان به ایجاد راهکاری اساسی در زمینه بهره گیری از دوستداری اهل بیت و امامان معصوم (علیهم السلام) به ویژه حضرت علی علیه السلام و پیروی از دستورات امنیت و وحدت بخش آن ها و ارائه برنامه ریزی برای استفاده از این پتانسیل در سطوح آموزشی مختلف، برای گسترش تفکر وحدت، امنیت و همبستگی ناشی از سیره علوی؛ و ارائه دستورات لازم و بهره گیری از پتانسیل نیروی انسانی برای ارائه نمونه های عملی از سیره امام علی علیه السلام در زمینه وحدت، امنیت در سطوح مختلف آموزشی برای دانش آموزان و دانشجویان، اشاره داشت.

کلیدواژه ها: امام علی علیه السلام، وحدت، امنیت، همبستگی، نهج البلاغه.

مهدی فرمانیان ارانی⁽¹⁾، محمد جعفر میلان نورانی⁽²⁾

* چکیده

حضرت امیرالمؤمنین علی ز در مدت پنج سال خلافت خود توانست بهترین استفاده را از وحدت و هم‌گرایی بین شیعه و سنی ببرد. به عبارت دیگر، برخی از کسانی که حکومت آن حضرت را گردن نهاده بودند، ایشان را خلیفه ظاهری می‌دانستند، و برخی دیگر نیز، او را امام معصوم می‌شمردند. و این دو گروه علی رغم اختلافی که در قرائت خود از مقام امیرالمؤمنین داشتند، هر دوزیر یک پرچم و یک حکومت حاضر بودند؛ به گونه‌ای که جنگ‌هایی که در زمان آن حضرت برپا شد را هرگز نمی‌توان جنگ بین شیعه و سنی نامید؛ بلکه آن جنگ‌ها بین دوست داران حضرت، اعم از شیعه و سنی، و بین مخالفان ایشان از قبیل ناصبی‌ها بوده است. و این هم‌گرایی بین فریقین و حضور مشترک آن‌ها در یک سپاه، را می‌توان حاصل مدیریت قوی امیرالمؤمنین در تعامل با دوست داران خلفا، یعنی اهل سنت دانست. این نوشتار با استفاده از روش توصیفی-تحلیلی، با رویکرد تاریخی اثبات می‌کند، اهل سنت نه تنها هیچ‌گاه دشمن اهل بیت نبوده‌اند، بلکه از نخستین روزهای شکل‌گیری حکومت حضرت علی ز، همواره تحت بیعت ایشان و به هم‌راه شیعیان (به معنای امروزی) در یک جبهه و بر علیه دشمن مشترک می‌جنگیدند و اگر احیاناً در طول تاریخ تنش‌های میان آنان و شیعیان ایجاد شده، هیچ‌گاه مبنایی نبوده و عموماً مبتنی بر دلایل سیاسی و به تحریک دشمن مشترک بوده است.

کلیدواژه‌ها: امام علی ز، وحدت، شیعه، اهل سنت.

ص: 192

1- . دانشیار و عضو هیئت علمی دانشگاه ادیان و مذاهب؛ m.farmanian@chmail.ir

2- . کارشناسی ارشد مؤسسه مذاهب اسلامی، bna4086@gmail.com

* چکیده

سیره فردی و اجتماعی تندیس وحدت امام علی علیه السلام چنان پرفروغ و خیره‌کننده است که قلم از بیان آن ناتوان است. یکی از نکات بسیار حائز اهمیت و آموزنده در سیره امام علی علیه السلام بُعد هم‌گرایی اسلامی ایشان می‌باشد. ایشان در راستای حفظ وحدت از هیچ امری دریغ نفرموده خود را حریص‌ترین فرد نسبت به هم‌گرایی اسلامی خوانده‌اند و در لابه‌لای سخنان خویش به تمام ابعاد وحدت پرداخته‌اند. نوشتار حاضر پژوهشی توصیفی-تحلیلی با هدف شناسایی زوایای گوناگون (اهمیت، ضرورت، موانع و راهکارها) وحدت اسلامی در اندیشه امام علی علیه السلام و مهم‌ترین گام‌های برداشته شده توسط امام در راستای هم‌گرایی اسلامی از قبیل سکوت از حق خویش، بیعت خلفاء و هم‌اندیشی با آنان، به شیوه‌ای نظام‌مند به رشته تحریر درآمده است. هم‌چنین در این نوشتار موضع نظری و عملی امام در ارتباط با وحدت اسلامی را بهترین الگو برای حفظ اتحاد اسلامی، رمز پیروزی و رمز سربلندی مسلمانان بیان شده است زیرا امروزه که استکبار جهانی با تمام توان، جهان اسلام را نشانه گرفته و دشمن بیش از پیش سعی در تضعیف اسلام با ایجاد رخنه و تفرقه بین مسلمانان دارند. بنابراین ارائه الگو و راه کار در ارتباط با وحدت و هم‌گرایی اسلامی و گسترش آن به اندازه دفاع از اسلام ضرورت دارد لذا بر مسلمانان فرض است در این راستا از هیچ کاری دریغ نکنند و با پیروی از سیره سنبل وحدت امام علی علیه السلام و پیروی از طلایه داران وحدت اسلامی به ویژه رهبر معظم انقلاب (دام‌ظله) هر چه بیش تر زمینه شکوه و قدرت اسلام را فراهم نمایند.

کلیدواژه‌ها: وحدت اسلامی، امام علی علیه السلام، تفرقه، بُعد هم‌گرایی.

ص: 193

1- . دکتری تفسیر تطبیقی جامعه المصطفی العالمیه؛ Bashir.qommi@yahoo.com

2- . دانشیار و عضو هیئت علمی جامعه المصطفی العالمیه؛ Halavimehr5@gmail.com

* چکیده

اهمیت: زندگی اجتماعی بر اساس هم دلی و هم سویی شکل می گیرد. وحدت و هم گرایی اسلامی محصول پیوندهای اعتقادی، ارزشی، فرهنگی، هنجاری و آرمان هایی تبلور یافته در گفتارهاست که بر اساس اقتضانات، عنایت به آن موجب هم بستگی امت و شکل گیری رفتارهای مطلوب اسلامی است. هدف: تبیین ساختارمند بنیان ها، عرصه ها، کارکردها و دست آوردهای وحدت و هم گرایی امت اسلام است. مواد و روش: در این اثر از مجموعه فرمایشات علمی و سیره عملی «خیرالبشر» در حوزه مسئله با عنایت به محدودیت های «مقاله علمی» با روش توصیفی - تحلیلی، با نگاه کاربردی و ماهیت نظریه پردازی بهره گرفته شده است. یافته ها: بر اساس جستارهای صورت گرفته، نتایج تحقیق نشان می دهد که بنیان های هم گرایی در منظومه فکری امیرالمؤمنین علی علیه السلام ذات اسلام، توحیدمحوری، معادباوری، پیامبر اعظم (صلی الله علیه و آله)، قرآن کریم و سنت و عترت (علیه السلام) است. هم چنین مطالب به دست آمده از مطالعات، رهنمون به این است که مهم ترین کارکردها و دست آوردهای وحدت و هم گرایی امت، حفظ دین، شناسایی تندرورها، رعایت ادب و اخلاق اسلامی، توجه به مصالح کلی و رسیدن به عزت و اقتدار جهانی است.

کلیدواژه ها: امیرالمؤمنین علیه السلام، مبانی، وحدت، هم گرایی، امت، منظومه فکری.

ص: 194

سید عیسیٰ مسترحمی (1)، فاطمه سادات مؤمنی (2)

* چکیده

شخصیت والای مولای متقین امام علی علیه السلام مظهر فضائل و برکات و صفات برجسته و بارز الهی است. زیارت غدیریه، زیارتی بسیار مفصل با مضامین بلند که بسیاری از فضائل امیرالمؤمنین علیه السلام در آن بیان شده و به آیات متعددی که درباره حضرت است؛ اشاره می کند. امام هادی (علیه السلام) در سالی که معتصم عباسی در روز غدیر وی را طلبیده بود حضرت علی علیه السلام را با این متن زیارت کرد. در این مقاله با استفاده از روش توصیفی-تحلیلی با رویکرد حدیثی به بررسی این زیارت نامه می پردازیم. نتایج تحقیق نشان می دهد: تعابیر و اوصاف و القابی که برای امیرالمؤمنین در بیان امام هادی (علیه السلام) آمده، مجموعه ای از ویژگی ها و فضائل امام علی علیه السلام است که مستند به صدها حدیث و متن تاریخی از کتب مناقب، سیره و سنن مرتبط با آن حضرت است. فضیلت هایی همچون اخوت ایشان با پیامبر (صلی الله علیه و آله)، امانت داری، امر به معروف و نهی از منکر، ایثار، پرداخت زکات، صداقت، عدالت ورزی، عمل به قرآن و سنت پیامبر (صلی الله علیه و آله)، کظم غیظ، گذشت و وفای به عهد از آن جمله است که دلالت های تربیتی متعددی دارند. فضائلی که الگوپذیری، بهره گیری و پیروی از آن نه تنها راه و رسم زندگی را می آموزد بلکه برای جهان پر آشوب امروزی هدایت گر و تضمین کننده راه سعادت است.

کلیدواژه ها: زیارت غدیریه، فضایل امیرالمؤمنین علیه السلام، دلالت های تربیت اجتماعی.

ص: 195

1- . استادیار و عضو هیئت علمی جامعه المصطفی العالمیه؛ dr.mostarhami@chmail.ir

2- . سطح 3 حوزه علمیه؛ dr.mostarhami@chmail.ir

* چکیده

عدالت یکی از شاخصه های مهم برای هر حکومت و جامعه ای محسوب می شود و عنصری ارزشمند است که اجرای صحیح آن مستلزم سازوکارهایی است که ایجاد آن در یک جامعه بسیار دشوار می باشد چنان که امروزه اغلب حکومت ها خصوصاً حکومت های اسلامی در اجرای عدالت و ایجاد شاخصه های آن در جامعه با مشکل مواجه هستند. برای جوامع اسلامی خصوصاً شیعی، یکی از بهترین الگوهای عملی برای اجرای صحیح عدالت در ساختار جامعه، حکومت علوی می باشد که یکی از مهم ترین ویژگی های آن عدالت محور بودن است؛ عدالتی که برآمده از قرآن و سنت رسول الله (صلی الله علیه و آله) و تحت هدایت امام علی علیه السلام به عنوان امام معصوم است. حضرت علی علیه السلام از دوران امامت و پس از آن در دوران حکومت خودشان در صدد اصلاح جامعه اسلامی برآمدند و ما شاهد تمدن سازی بر مبنای عدالت در حکومت علوی می باشیم. بدون تردید حکومت علوی و جایگاه عدالت در آن، توانست الگوی مناسبی برای ادوار بعد جامعه اسلامی باشد؛ چنان که حکومت علوی می تواند برای اداره جامعه ایران اسلامی امروز ما در جهت تحقق تمدن نوین اسلامی بر مبنای عدالت، بهترین و مناسب ترین الگو باشد. این نوشتار با بهره گیری از منابع تاریخی و با روش گردآوری داده های تاریخی و با رویکرد توصیفی، جایگاه عدالت را در تمدن سازی علوی مورد بررسی قرار داد. نتایج تحقیق روشن ساخت که «عدالت» شاخصه اساسی در تمدن سازی علوی در ابعاد چهارگانه سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی آن و دلیل اصلی پذیرش حکومت از طرف امام علی علیه السلام بود.

کلیدواژه ها: امام علی علیه السلام، عدالت، تمدن سازی، حکومت علوی.

ص: 196

1- دانشجوی دکتری تاریخ اسلام دانشگاه اصفهان؛ Arman.Forouhi@yahoo.com

2- دکتری تاریخ اسلام و مدرس دانشگاه صنعتی اصفهان؛ m.khazaili@yahoo.com

* چکیده

صلح، یکی از مباحث مهمی است که در کنار جهاد و جنگ، در آموزه های دین اسلام مورد تأکید قرار گرفته و به اهمیت و جایگاه آن در شرایط و ضوابط خود توجه شده است. با توجه به آسیب های جنگ و پیامدهای آن، توجه به صلح و نتایج آن و چگونگی نهادینه سازی آن در سطح خرد و کلان حائز اهمیت است. مقاله حاضر با روش توصیفی - تحلیلی به بررسی رهاوردهای غائی صلح در سیره امام علی علیه السلام می پردازد و در رویکردهای معرفتی، هدایتی، اجتماعی و نظامی به آثار این مهم اشاره می کند. تعمق در سیره حکومتی امام علی علیه السلام این مهم را مشهود می سازد که امام (علیه السلام) در برخورد با مخالفان، گذشت و مدارا را بر جنگ و سرکوب ترجیح می دادند و از راه های مختلف تلاش می نمودند تا جنگی اتفاق نیفتد. از منظر امام علی علیه السلام صلحی که رضایت خداوند در آن باشد، امنیت و آرامش اجتماعی را فراهم می کند و مانع از تفرقه و ازهم گسیختی در جامعه می گردد و در شرایطی می تواند موجب هدایت افرادی گردد که ممکن است در شرایط گمراهی در جنگ کشته شوند. تبیین آموزه های علوی پیرامون صلح و رهاوردهای آن در عصر حاضر حائز اهمیت است؛ اول این که در عرصه بین الملل به معرفی صحیح اسلام حقیقی به دوران جریان های افراطی و تفریطی کمک می نماید و مانع مهمی در مقابل شبهات اسلام هراسی می گردد. دوم آن که گفتمان صلح و توجه راهبردی و راهکاری به آن در جوامع اسلامی عامل مهمی در وحدت بیش از پیش در پرتو اشتراکات و تقلیل اختلافات و جنگ می شود، همچنان که می تواند به شکل گیری گفتمان صلح اسلامی در سطح جهانی کمک نماید.

کلید واژه ها: امام علی علیه السلام، حقوق بشر، گفتمان صلح، جهاد.

ص: 197

* چکیده

از منظر فلسفه اسلامی، صلح اصیل، کمالی عقلانی است که با رشد فاعلیت انسان محقق می شود و در مقابل، جنگ و نزاع، فعلی است که بر اساس فروکاستن انسان به شیء مادی و بر پایه فشار و تحمیل بیرونی رخ می دهد. باین حال در آثار فلسفی، از راه دست یابی به صلح اصیل کمتر بحث شده است. این مقاله با استفاده از روش توصیفی - تحلیلی به بررسی داده های روایی از سخنان امام علی علیه السلام پرداخته است. از نگاه نگارنده سیره امیرالمؤمنین علیه السلام در دوران حکومتشان می تواند نمونه عینی برای تبیین فلسفی آن باشد. بر همین اساس، راه دست یافتن به صلح حقیقی، در معنای عدمی از صلح - عدم نزاع و درگیری - یافت می شود. زیرا در چنین بستری می توان حق را تبیین و فاعلیت انسان را رشد داد و از همین رو اصل اولی در فلسفه اسلامی، برقراری صلح است. باین حال ضرورت ورود در جنگ نیز بر اساس اصل فوق قابل تبیین است. زیرا که ورود در جنگ برای دفع فشار و تحمیل بیرونی و دفاع از کرامت انسان و - به یک معنا - در جهت تحقق صلح اصیل است. سیره امیرالمؤمنین علیه السلام در دوران خلافت ایشان نمونه عینی است که می توان برای اصول فوق ذکر کرد. خودداری از ورود به جنگ برای تبیین حق و پایبندی به اصول اخلاقی از ویژگی های بارز سیره آن حضرت است و می توان آن را الهام بخش طرح جایگاه صلح در فلسفه اسلامی دانست.

کلیدواژه ها: امام علی علیه السلام، صلح، فلسفه اسلامی، سیره.

ص: 198

کمال صحرايي اردکاني(1)، اکرم السادات حسيني هنومرور(2)

* چکیده

جنگ جمل اولین جنگ میان دو گروه بزرگ از مسلمانان بود. در هر گروه، صحابیان و شخصیت های بزرگی قرار داشتند که هرکدام از افراد با سابقه و نزدیکان پیامبر (صلی الله علیه و آله) بودند. گروه پیمان شکن به سردستگی طلحه و زبیر و عایشه با ادعای اصلاح در دین و خون خواهی عثمان، پرچم مخالفت با علی علیه السلام را برافراشتند و راهی بصره شدند. این مقاله در مقام پاسخ گویی به این سؤال است که امام علی علیه السلام در راستای صلح طلبی، چه اقدامات و راهکارهایی را برای جلوگیری از جنگ انجام داده اند؟ این پژوهش با استفاده از روش توصیفی - تحلیلی اقدامات هر دو گروه را تشریح کرده است و بیان می کند که عملکرد کدام یک از دو گروه با ادعای آنان مبنی بر صلح گرایی نزدیک بوده است. از مهم ترین نتایج تحقیق می توان به موارد زیر اشاره کرد: شواهد و نشانه های تاریخی نشان می دهد که گروه ناکثین زمینه جنگ بین مسلمین را فراهم نمودند. عملکرد آنان قبل از جنگ از قبیل، درخواست برای مشارکت در امر حکومت، بیعت شکنی، همراه کردن محرکی عاطفی مانند عایشه، تصرف بیت المال، ترور، تهدید، وعده و وعید، تخریب شخصیتی علی علیه السلام، تبلیغات سوء و آغاز جنگ جمل توسط آن ها، بیانگر جنگ طلبی این گروه است و در مقابل تدابیر امام علی علیه السلام از قبیل خروج از مدینه، فرستادن نمایندگان برای برقراری صلح، صحبت های حضوری با سران ناکثین، دستور منع آغاز جنگ، به تعویق انداختن جنگ،

ص: 199

1- . استادیار و عضو هیئت علمی دانشگاه میبد، sahraei@meyboc.ac.ir

2- . کارشناسی ارشد علوم و معارف نهج البلاغه و دکترای علوم قرآن و حدیث، hoseinyhonoomarwa@gmail.com

یادآوری احادیث پیامبر(صلی الله علیه و آله) در حقانیت خودشان، اتمام حجت با قرآن، منع تعقیب فرارکنندگان از جنگ، افسوس امام از کشته شدن طلحه و زبیر، بخشش عایشه و فرستادن محترمانه ایشان به مدینه و... برای برقراری صلح میان دو گروه و جلوگیری از جنگ و خون ریزی میان مسلمانان بوده است. این شیوه و سنت نیکو در سراسر زندگی امام علی علیه السلام هم چون ماجرای سقیفه و گذشتن از حق خویش و نیز شیوه مواجهه آن حضرت با مارقین و قاسطین و تلاش برای ممانعت از جنگ و خونریزی به چشم می خورد.

کلیدواژه ها: امام علی علیه السلام، جنگ جمل، ناکشین، صلح طلبی.

ص: 200

* چکیده

والا ترین و مهم ترین هدف انبیای الهی و یکی از اهداف دین مبین اسلام، برقراری صلح جهانی و استقرار آرامش و امنیت در جامعه بشری است. در نگرش دینی و اعتقادی برخلاف نگرش مادی، استقرار صلح و آرامش و امنیت در جامعه، حق تمام ملت هاست و در سایه صلح و آرامش است که استعداد های بشر شکوفا می گردد. صلح باعث تبادل افکار، گسترش فضای گفت و گو و حتی گسترش تعالیم دین مبین اسلام می شود. یکی از مسائل مهم بیان شده در سخنان حضرت علی علیه السلام در نهج البلاغه، دوری از جنگ و خون ریزی و تلاش در راه ایجاد صلح می باشد. از نتایج تحقیق می توان به موارد زیر اشاره کرد: نهج البلاغه کتاب ساختن فرد، جامعه و آموزگاری برای صلح طلبی و جلوگیری از جنگ و تجاوز به امنیت انسان ها می باشد. از روش های ایجاد صلح، شیوه های دربردارنده تأثیرات قدرت نرم یا جذب دیگران برای انجام کار مطلوب بدون اجبار و زور است. از این شیوه ها جهت ایجاد صلح و جلوگیری از جنگ و خون ریزی در سخنان امام علی علیه السلام در نهج البلاغه می توان به 1. بیان مزیت های صلح؛ 2. رعایت اخلاقیات در جنگ؛ 3. بیان آسیب های شکستن عهد و پیمان؛ 4. تأخیر در شروع جنگ؛ 5. پایبندی به عهد و پیمان و... اشاره کرد که در پژوهش حاضر با روش تحلیل محتوا به بررسی آن خواهیم پرداخت.

کلیدواژه ها: امام علی علیه السلام، قدرت نرم، صلح، جنگ و خون ریزی.

ص: 201

1- . دانشجوی کارشناسی ارشد فلسفه تعلیم و تربیت اسلامی، mradan313@gmail.com

2- . استادیار و عضو هیئت علمی دانشگاه اصفهان، najafi.md@gmail.com

* چکیده

از کارآمدترین روش‌های تربیتی که در قرآن و سیره پیشوایان دینی آمده، روش عبرت است. عبرت حالتی است که در اثر برخورد با اموری ظاهری و مشهود، برای انسان پدید می‌آید و به معرفتی باطنی و غیر مشهود منتهی می‌شود. به این حالت، اگرچه روش نمی‌گویند ولی با توجه به عامل ایجادکننده آن، جنبه روشی پیدا می‌کند. تشابه زندگی انسان‌ها و اقوام و ملل مختلف با یکدیگر، حساسگری و اندیشه ورزی و نیز تأثیرپذیری انسان، مبانی این روش را تشکیل می‌دهند؛ یعنی در اثر تعامل این ویژگی‌ها با یکدیگر، حالت عبرت پدید می‌آید. این مقاله با استفاده از روش توصیفی - تحلیلی با رویکرد حدیثی به بررسی پی‌آمدهای عبرت‌ها در نهج البلاغه انجام گرفته است. از نتایج این تحقیق می‌توان به دست‌یابی به بینش، بهره‌مندی از تجارب دیگران، مصونیت نسبی از خطا و درنهایت استفاده بهینه از باقی‌مانده عمر و از منابع عبرت نیز می‌توان به حوادث و تحولات تاریخی، سرگذشت اقوام و ملل، شگفتی‌های خلقت، حیات و مرگ تمدن‌ها، عظمت و انحطاط دولت‌ها، تجربیات اولیه خود انسان و در یک کلام، دنیا و سنت‌های حاکم بر آن اشاره کرد.

کلیدواژه‌ها: عبرت، عبرت‌آموزی، عبرت در نهج البلاغه، عبرت‌آموزی در نهج البلاغه

ص: 202

1- . دکتری علوم قرآن و حدیث؛ rf.roohollah.samadi@gmail.com

2- . کارشناسی ارشد تاریخ و فلسفه؛ rf.fatima.rf@gmail.com

سید مهدی امامی جمعه (1)، حانیه صادقی (2)، ریحانه صادقی (3)

* چکیده

بر اساس شرح های مختلفی که از مفهوم فطرت توسط پژوهشگران حوزه علوم اسلامی به دست می آید، مؤلفه هایی مانند ایمان و عمل صالح، مراقبه در معنای درک حضور دائمی خداوند، عبرت پذیری و تمایز میان خود حقیقی و خود ظاهری قابل شناسایی است. محور پژوهش حاضر، با توجه به تأکید امام علی علیه السلام بر اهمیت مسئله بیداری فطرت، روش بیداری فطرت است که با استفاده از روش توصیف و تحلیل محتوای سخنان ایشان، مصادیق و مؤیدات مورد نظر، بررسی گردید و به تجزیه و تحلیل آن ها پرداخته شد. یافته های تحقیق بیانگر این است که فطرت انسان، خفتگی و بیداری دارد. بیداری فطرت زمانی تحقق می یابد که بشر با آگاهی های باطنی خویش به پروردگار عالم، عشق ورزد تا از بیگانگی با خود رهایی یابد. لذا انسان باید همواره با مراقبه مستمر در جهت مشاهده حضور دائمی خداوند در تلاش باشد تا صبغه الهی کائنات را درک کند و حتی هویت خود را مستقل از خداوند در نظر نگیرد تا بتواند برای زندگی اش معنایی در خور بیابد و در نهایت در مواجهه با وقایع و امور زندگی میان حقیقت و واقعیت تمایز قائل شود.

کلیدواژه ها: امام علی علیه السلام، فطرت، آگاهی های باطنی، خدا آگاهی.

ص: 203

1- . دانشیار و دکترای فلسفه و کلام اسلامی، عضو هیئت علمی دانشگاه اصفهان؛ Hony.sadeghi@yahoo.com

2- . کارشناسی ارشد علوم و معارف نهج البلاغه؛ Hony.sadeghi@yahoo.com

3- . دانشجوی دکتری زبان و ادبیات فارسی؛ Hony.sadeghi@yahoo.com

* چکیده

خانواده در دین اسلام اهمیت خاصی دارد، از این رو توصیه های متعددی درباره اهمیت، استحکام و نحوه تعامل اعضا ارائه کرده است، تا خانواده ای موردپسند در جامعه شکل بگیرد. بخشی از این ویژگی ها در احادیث امیر مؤمنان حضرت علی بن ابی طالب (علیه السلام) نقل شده است. پژوهش حاضر با کمک داده های کتابخانه ای و با گردآوری و تحلیل روایات منقول از آن حضرت، در پی تبیین مهم ترین شاخص های خانواده مطلوب از نگاه امام علی علیه السلام است که در سه حوزه اعتقاد، اخلاق و رفتار سامان یافته است. یافته های پژوهش نشان می دهد، از نگاه حضرت علی علیه السلام ایمان به خدا و برقرار ساختن روحیه الهی و رشد شخصیت معنوی اعضای خانواده بخشی از شاخص های اعتقادی خانواده مطلوب محسوب می شود. توکل، صبر و غیرت از شاخص های اخلاقی و حسن رفتار، همکاری، ساده زیستی، عفو و گذشت از مهم ترین شاخص های رفتاری خانواده مطلوب به شمار می آیند.

کلیدواژه ها: امام علی علیه السلام، خانواده مطلوب، شاخص.

ص: 204

1- عضو هیئت علمی دانشگاه علوم و معارف قرآن کریم؛ ahaddavari@gmail.com

2- دانشجوی کارشناسی علوم قرآن و حدیث؛ mohammadtaghizadeh091@gmail.com

مرتضی لفته ای (1)

* چکیده

بیش از چهل سال از انقلاب اسلامی می گذرد و نسل تجربه دیده عصر انقلاب الآن نه تنها از دوران میان سالی بلکه وارد کهن سالی شده است. حال باید دید که از دیدگاه قرآن و نهج البلاغه در این دوراهی تجربه و جوانی کدام یک، ملاک انتخاب صحیح مدیر در حکومت اسلامی می باشد. در این مقاله با استفاده از روش توصیفی - تحلیلی بررسی مواردی از نمونه های جوان گرایی در شرع مقدس اسلام انجام گرفته است. یافته های تحقیق نشان می دهد در قرآن و نهج البلاغه قوه جوانی به تجربه ترجیح دارد؛ لکن همه آن ها توان مقابله با عبارات صریح نهج البلاغه بر ترجیح تجربه را ندارند. فلذا در نهایت با جمع بین ادله، مدیریتی را کارگشا در عرصه پیشبرد اهداف انقلاب و تعالی جامعه معرفی می کنیم که مدیر آن فردی باتجربه از رده سنی میان سال جامعه باشد نه کهن سال (جوان گرایی نسبی) و از ویژگی های جوانان در عرصه مدیریت خود استفاده کند.

کلیدواژه ها: امام علی علیه السلام، نهج البلاغه، جوان، جوان گرایی.

ص: 205

* چکیده

مدیریت و رهبری صحیح، باعث آبادانی و پیشرفت کشورها می شود؛ و تنها راه سعادت انسان در دنیا و آخرت پذیرش قوانینی است که برگرفته از وحی باشد و حضرت علی علیه السلام کسی است که می تواند برنامه جامعی برای سعادت بشر پی ریزی کند. با توجه به این که حضرت تنها معصومی هستند که بعد از پیامبر با یک وقفه بیست و پنج ساله موفق به تشکیل حکومت اسلامی شدند، سیاست ها و برنامه های اقتصادی ایشان در این دوران، با در نظر گرفتن جو آن زمان و وضعیت مالی و اقتصادی حکومت های پیشین قابل بررسی است. در این مقاله با استفاده از روش توصیفی - تحلیلی به بررسی سیاست های اقتصادی حضرت می پردازیم. نتایج تحقیق نشان می دهد امام علی علیه السلام برای رسیدن به این منظور، توزیع بیت المال را به طور مساوی انجام داد و هم چنین از ذخیره سازی و تأخیر در توزیع بیت المال خودداری کرد، این قبیل اقدامات باعث شد وضعیت جامعه دگرگون شود. گام بعدی، سیاست های اقتصادی امام بود که با انجام آن ها جامعه به رفاه نسبی رسید؛ از جمله این اقدامات، تلاش در جهت آبادانی و تشویق تولید بود. نتیجه اقدامات امام استقرار عدالت و رفاه مردم شد.

کلید واژه ها: امام علی علیه السلام، سیاست، اقتصاد، بیت المال، توزیع، رفاه نسبی.

ص: 209

* چکیده

اقتصاد مقاومتی شکلی از نظام اقتصادی اسلام است که ایده آن برای رفع مشکلات اقتصادی ایران از سوی مقام معظم رهبری ارائه گردید. ریشه دار بودن اقتصاد مقاومتی در اقتصاد اسلامی از یک سو و فرصت حکومت داری امیر مؤمنان علی علیه السلام از سوی دیگر، توجه ویژه به سخنان و سیره آن حضرت با رویکرد اقتصادی را ایجاب می نماید. مقاله حاضر با بهره جستن از روش تحلیل محتوا بخشی، رهنمودهای قابل تطبیق امام علی علیه السلام با بیانات مقام معظم رهبری پیرامون سیاست های کلی اقتصاد مقاومتی در جهت تحقق استقلال اقتصادی را بررسی کرده است. یافته های این پژوهش نشان می دهد که: 1. بهبود فضای کسب و کار، روحیه و فرهنگ جهادی، اقتصاد دانش بنیان، الگوی مصرف و مبارزه با فساد اقتصادی، از سیاست های کلی در جهت تحقق استقلال اقتصادی است. 2. از قوانینی که آن حضرت در مدت حکومت خود برای بازارهای آن زمان وضع نمود، مانند قانون همگانی بودن، قانون سبقت و قانون تخصیصی شدن کالاها می توان در عصر کنونی الگو گرفت. 3. به نظر نگارنده، مؤلفه های اصلی مصرف (شامل سطح مصرف، ترکیب کالاها، صرفی و چگونگی مصرف) در بستر فرهنگ جامعه شکل می گیرد و تغییر اساسی آن ها نیز بدون تغییر فرهنگ ممکن نیست. در سخنان امیر مؤمنان در مورد الگوی مصرف، دو نکته مبارزه با اسراف و تجمل گرایی نمایان است که سیاست های کلی اقتصاد مقاومتی نیز بر این

ص: 210

دو تأکید دارد. در مورد مقابله با فساد اقتصادی نیز حضرت امیر (علیه السلام)، هم در زمینه پیش گیری و هم در زمینه مبارزه، راه کارهایی را ارائه نموده اند.

کلیدواژه ها: اقتصاد مقاومتی، امیرمؤمنان علی علیه السلام، مقام معظم رهبری، سیاست های کلی اقتصاد مقاومتی، استقلال اقتصادی، مبارزه با فساد، الگوی مصرف.

ص: 211

* چکیده

یکی از مباحث مهمی که در آموزه های دینی مورد توجه قرار گرفته، اهتمام به اقتصاد سالم و پویا است. اقتصاد مقاومتی، یکی از راهکارهای مهم در جهت تحقق اقتصاد سالم و پویا و رفع فقر و فاصله طبقاتی از جامعه است. اقتصاد مقاومتی هم به لحاظ تبیینی و هم به جهت ضمانت اجرایی آن، در آموزه های دینی، از جمله نهج البلاغه تشریح شده که این دو مبتنی بر سیره علمی و عملی امام علی علیه السلام است. در نهج البلاغه غایت اقتصاد، رفع فقر و فاصله طبقاتی در جامعه و برقراری عدالت و نائل شدن به اقتصاد سالم و پویا بیان شده است. جستار پیش رو با روش توصیفی - تحلیلی مهم ترین راهکارهای اجرایی کردن اقتصاد مقاومتی بر مبنای نهج البلاغه را در محورهای: اشتغال زایی و تولید، آسیب شناسی اقتصاد مقاومتی، رفع فقر و فاصله طبقاتی و تشویق به استقلال اقتصادی بیان داشته است و در این باره مهم ترین شاخصه های هر محور را به لحاظ مؤلفه های اقدامی بیان داشته است. از مهمترین نتایج تحقیق این که در نهج البلاغه اقتصاد مقاومتی با محوریت مهم اسلامی بودن در دو حیطة فردی و اجتماعی، قابلیت اجرایی داشته که با فرهنگ سازی صحیح، از یک سو آسیب های اجتماعی و اقتصادی ناشی از فقر و کمبود مالی کاهش می یابد؛ و از سوی دیگر تعالی اقتصادی و معنوی خانواده در سطح خرد و استقلال و اقتدار اقتصادی کشور و سلامت اقتصادی آن در سطح کلان، فراهم می شود.

کلید واژه ها: امام علی علیه السلام، نهج البلاغه، اقتصاد مقاومتی، راهکارهای اقتصادی، استقلال اقتصادی.

ص: 212

اکرم السادات میرممتاز(1)، عبدالحسین کنگازیان(2)

* چکیده

این پژوهش سعی دارد تا سیاست های اقتصادی حضرت علی علیه السلام را از لابه لای نامه های ایشان به کارگزاران واکاوی و تبیین نموده و نشان دهد که سیاست های اقتصادی در بیانیه گام دوم رهبری مصادق های روشنی از همین سیاست هاست. در این پژوهش با استفاده از روش توصیفی-تحلیلی به بررسی سیاست های اقتصادی علوی پرداخته شده است. از نتایج تحقیق می توان به موارد زیر اشاره کرد:

در بیانیه گام دوم، تأکید بر تقویت اقتصاد مستقل کشور مبتنی بر تولید انبوه و باکیفیت، درون زایی اقتصاد کشور و مولد شدن آن، توزیع عدالت محور، تأکید بر طهارت اقتصادی و اصلاح بودجه بندی معیوب و نامتوازن و رعایت اولویت ها، مصادیقی از توصیه های مدیریت اقتصادی حضرت علی علیه السلام می باشد. هم چنین تأکید بر قاطعیت و حساسیت دستگاه های نظارتی و دولتی بر پیش گیری از فساد و مبارزه با رشد آن، داشتن دستگاهی کارآمد با نگاهی تیزبین و رفتاری قاطع در قوای سه گانه، مصادیقی از توصیه های امام علی علیه السلام در مورد وظایف رهبر نسبت به کارگزاران در مدیریت اقتصادی است. برحذر بودن از شیطان، حرص و لقمه حرام و کمک خواستن از خداوند در این باره، از دیگر تأکیدات بیانیه گام دوم است که با توصیه های امام(علیه السلام) در مورد مسئولیت دولت در مبارزه با ظلم اقتصادی هم آهنگی دارد.

کلیدواژه ها: امام علی علیه السلام، نهج البلاغه، مقام معظم رهبری، بیانیه گام دوم، سیاست های اقتصادی، امنیت اقتصادی، مدیریت اقتصادی.

ص: 213

1- . عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی اصفهان؛ mirmomtaz@iaufala.ac.ir

2- . عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی اصفهان؛ kangazian@khuisf.ac.ir

علی اصغر اشکبوس (1)، سهیلا پرستگاری (2)

* چکیده

تولید در عرصه اقتصاد به معنی تهیه کالا و خدمات مورد نیاز با استفاده از منابع و امکانات موجود است و بیشتر در زمینه های اقتصادی و معیشتی کاربرد دارد. اما بر اساس آموزه های دینی و سیره و گفتار علوی تولید در تمامی عرصه ها برای جامعه اسلامی یک ضرورت است و اگر تولید به شایسته رونق یابد، نه تنها مشکلات معیشتی مرتفع می گردد، بلکه عمده تلاش های دشمنان نیز ناکام خواهد ماند. امیرالمؤمنین علی علیه السلام پیشرفت، پایداری و دوام جامعه اسلامی و تحقق عدالت را در گرو کار، تلاش و برنامه ریزی تولید می داند و با سستی و تبلی به شدت مخالفت می ورزد و رونق تولید را تنها منحصر به امور اقتصادی و کشاورزی نمی داند، بلکه در زمینه های گوناگون فرهنگی، اجتماعی و عمرانی نیز به این امر اهتمام می ورزد. رونق تولید را در ساخت مسجد، احداث مسکن، حفر چاه و قنات، تدوین کتاب و... محقق می سازد، حتی اجازه نمی دهد نهال ها و قلمه های نخلستان هایش فروخته شود، تا کاشته شود و همه آن سرزمین زیر درختان سرسبز خرما قرار گیرد. کمک به نیازمندان جامعه و تأمین نسبی رفاه شهروندان از طریق رونق تولید، از سیاست های اساسی و ثابت امیرالمؤمنین علیه السلام است که محقق گردید. این پژوهش با استناد به منابع کتابخانه ای و به روش توصیفی - تحلیلی به بررسی رونق تولید و سیره و گفتار امیرالمؤمنین و آموزه های نهج البلاغه پرداخته است.

کلیدواژه ها: امیرالمؤمنین، نهج البلاغه، رونق تولید، کار و تلاش.

ص: 214

1- . دانشجوی دکتری زبان و ادبیات عرب (نویسنده مسئول)؛ amini6686@gmail.com

2- . استادیار دانشکده زبان و ادبیات عرب دانشگاه آزاد اصفهان؛ soheilaparastegari@gmail.com

زینب رنجبر همقاوندی(1)، علی محمد میر جلیلی(2)

* چکیده

تولید، رکن اصلی نظام اقتصادی یک جامعه شمرده می شود. بدیهی است که الگوگیری از روش های موفق در این حوزه، مطلوب و ضروری تلقی می شود. از الگوهای موفق در این حوزه، بررسی نظام تولید امام علی علیه السلام است. ایشان با انجام اصلاحات نرم افزاری در دو حوزه ایدئولوژی سازی و چیدمان مناسب عوامل تولید بر پایه نیاز جامعه و تولیدات مناسب با هر محیط، توانستند به حداکثر بهره وری در این زمینه برسند. روش پژوهش در مقاله پیش رو، کتابخانه ای، جهت جمع آوری داده های تاریخی و تحلیلی در پردازش داده هاست. نتیجه به دست آمده از پژوهش نشان می دهد که اتخاذ تدابیر علمی و اصلاح نظام تولید، اصلی ترین بخش برای دستیابی به رونق همه جانبه در این زمینه است.

کلیدواژه ها: سیره امام علی علیه السلام، اصلاحات نرم افزاری، رونق، تولید.

ص: 215

1- دانشجوی دکتری علوم و معارف نهج البلاغه (نویسنده مسئول)، aminshabrangi@yahoo.com

2- دانشیار و عضو هیئت علمی دانشگاه میبد، almirjalili@meybod.ac.ir

* چکیده

کار، جوهر آدمی است. با کار کردن، استعدادها و ظرفیت های وجودی انسان شکوفا می شود. تمدن های عظیم بشری نیز با همه تنوع و تفاوتشان، حاصل کار و تلاش بی امان و خستگی ناپذیر آدمیان است. در سیره امام علی علیه السلام، همان گونه که دانش، بینش، تقوا، ایمان، شجاعت، شهامت، مدیریت، اخلاص و مدارا جایگاه خاصی دارند، کار و تلاش نیز از اهمیت ویژه ای برخوردار است. علی علیه السلام، کار کردن را از لوازم زهد و پرهیزگاری می شمارد. آن حضرت به عنوان اسوه و الگوی عملی، هیچ گاه فرصت ها را از دست نمی داد و به بهترین صورت ممکن، از اوقات عمر گران بهایش در راه رضایت الهی بهره می گرفت. کار را می توان از دو جنبه بررسی کرد: نخست، اهداف و آثار فردی کار و دیگر، از جنبه اجتماعی. براین اساس پژوهش حاضر با هدف بررسی جایگاه کار و تلاش در سیره امام علی علیه السلام، با استفاده از روش توصیفی - تحلیلی در پی پاسخ گویی به این سؤال است که: اهمیت، جایگاه و ارزش کار و تلاش در سیره امام علی علیه السلام چیست؟ برای پاسخ گویی به سؤال فوق، این فرضیه به آزمون گذاشته شده است که: «با توجه به سخنان امام علی علیه السلام، کار و تلاش اقتصادی می تواند در رشد فضایل انسانی و معنویت مؤثر باشد و عامل اساسی در شکوفایی استعداد های انسانی باشد؟». یافته های تحقیق، ضمن اثبات فرضیه فوق، گوشه های دیگری از اهمیت کار و تلاش را نشان می دهد.

کلیدواژه ها: کار، تلاش، امام علی علیه السلام، سیره.

ص: 216

محمد صالح طیب نیا(1)، زهرا خورسندی(2)

* چکیده

احسان و نیکوکاری در آموزه های دینی به معنای انجام دادن کار نیک در ارتباط تنگاتنگ میان انسان با خدا و خدمت به دیگران بدون چشمداشت است. احسان یکی از روش های پسندیده جامعه انسانی است که در جوامع به شکل های گوناگون وجود داشته و با ظهور اسلام و راهنمایی های پیامبر به خوبی در رفتار مسلمانان جای گرفته است. یکی از امور مسلم در سیره امیرالمؤمنین علیه السلام اهتمام ایشان به رفع نیاز مستضعفان و محرومان و یتیمان است. در این پژوهش با استفاده از روش حدیثی - تحلیل تاریخی، سعی شده احسان هایی که حضرت نسبت به مردم داشتند به صورت مصادیقی آورده شود.

حضرت علی (علیه السلام) در برهه های مختلف زندگی پربرکتشان بخشش های عظیمی داشتند که سبب نزول آیه هایی در مدح ایشان گردیده است. احسان های حضرت شامل: انفاق، صدقه، اطعام، آزاد کردن برده، موقوفات، تأسیس صندوق شکایات و... بوده است که این احسان ها جنبه اقتصادی، خدماتی، تبلیغی و عاطفی داشتند و حضرت با کارکردن بر روی زمین و حفر چاه و... این امور خیر را انجام می دادند و هدف ایشان علاوه بر رضای خدا و قرب الهی که در اولویت قرار داشت، برای گسترش و تبلیغ دین اسلام و تعدیل اقتصادی در جامعه بوده است و این که حضرت رسیدگی به محرومان را وظیفه رهبر جامعه می دانستند.

کلیدواژه ها: علی، احسان، بخشش، موقوفات، اطعام.

ص: 217

1- . استادیار دانشکده اهل بیت (علیها السلام) دانشگاه اصفهان، Zkhorsandi6@gmail.com

2- . دانشجوی کارشناسی ارشد نهج البلاغه دانشگاه اصفهان، Tayebnia.saleh@yahoo.com

مهديه محمود آبادی(1)، ابوالفضل علوی(2)

* چکیده

وقف در اصطلاح به معنی رهاکردن مال و منفعت آن، از جمله میراث های ارزشمند اسلامی است که در قرآن کریم و سیره پیامبر(صلی الله علیه و آله) و امامان معصوم(علیه السلام) وجود دارد. هدف تحقیق حاضر این است که با توجه به تاثیرات اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و معنوی وقف در جامعه، به اهداف امیرمؤمنان(علیه السلام) در این زمینه پرداخته شود. حضرت در طی 25 سال از حیات مبارکشان به فعالیت های اقتصادی مشغول بودند و در پایان عمرشان تمام دارایی خود را وقف نیازمندان نمودند. سؤال اصلی این پژوهش این است که اهداف اقتصادی و دینی امام علی علیه السلام در اهتمام به سنت حسنه وقف چه بوده است؟ روش پژوهش در این تحقیق کتابخانه ای و براساس منابع تاریخی و روایی است. یافته ها نشان می دهد که اهداف امام(علیه السلام) از عمل به امر موقوفات؛ فقرزدایی و ایجاد رفاه نسبی در جامعه، برقراری عدالت اجتماعی، توسعه فرهنگی، معنوی و کسب رضایت و خوشنودی پروردگار بوده است.

کلید واژه ها: امام علی علیه السلام، سنت، وقف، موقوفات.

ص: 218

1- . دانش آموخته کارشناسی ارشد تاریخ ایران اسلامی. m.mahmoodabadi@sirjantech.ac.ir

2- . دانشجوی دکتری تاریخ انقلاب اسلامی a.alavi@sirjantech.ac.ir

* چکیده

از دیدگاه مکاتب توحیدی پذیرش ولایت انسان کامل در تمامی امور معروف از جمله بخشش مازاد وقت و ثروت نقش کلیدی در تکامل معنوی انسان و ساخت نظام شخصیت افراد دارد. از آن جا که انسان کامل تمامی این امور را با قصد قربت خالص الهی و عقلانیت کامل عمل انجام می دهد این روشی می شود تا در ساخت فردی، گروهی، نهادی، سازمانی، اجتماعی و در ساخت جامعه مدنی و نظام اجتماعی به این روح توحیدی و عقلانیت عمل توجه کرد. از این رو نهادهای خیرخواه در جوامع توحیدی از جمله نهاد وقف می توانند با چنین انگیزه و عقلانیت عملی دوباره نقش خود را در احیای تمدن اسلامی ایفا کرده و نظام حقوقی اسلام را بار دیگر سرآمد دیگر نظام های حقوقی دنیا در این زمینه بگردانند. بنابراین، لازم است سیره امیرالمؤمنین علی علیه السلام در زمینه وقف کردن با این نگاه جدید بررسی شود. این تحقیق اکتشافی است برای شناخت «انگیزه ها، رفتارها، شیوه ها و موارد مصرف اوقاف صورت گرفته توسط امیرالمؤمنین علی علیه السلام». این پژوهش با روش تجزیه و تحلیل داده ها «تحلیلی _ توصیفی» می باشد. داده های تحقیق نشان می دهد که «امیرالمؤمنین علی علیه السلام الگوی ممتازی در وقف ارائه می کند».

کلیدواژه ها: امیرالمؤمنین علی علیه السلام، مازاد وقت، مازاد ثروت، وقف اجتماعی، وقف عبادی.

ص: 219

* چکیده

در طول تاریخ بشر، جرم، گناه، کج روی اجتماعی و عدم رعایت هنجارها و ارزش ها در سطح جامعه باعث بروز مشکلات متعددی گردیده و بشر همیشه در اندیشه صیانت و پیش گیری از وقوع جرم و گناه بوده است. از مباحث مهم، کلیدی و کاربردی درباره بیت المال و از شاخصه های اخلاق اسلامی و تقوای الهی، شناخت راهکارهای صیانت از بیت المال از منظر قرآن و نهج البلاغه است. نوشتار پیش رو در پی آن است تا به روش توصیفی - تحلیلی، تصویری کلی و نظام مند از راهکارهای موجود در قرآن و نهج البلاغه را جهت صیانت از بیت المال ارائه دهد. از یافته های تحقیق حاضر آن است که راهکارهای حفاظت از بیت المال به سه قسم فرهنگی، سیاسی و اقتصادی تقسیم می شود، از جمله راهکارهای فرهنگی: ارائه الگو، افزایش ایمان، تقوا و خودکنترلی و راهکارهای سیاسی: عزل و نصب متولیان امور مالی، نظارت دقیق، پی گیری گزارش ها و راهکارهای اقتصادی: توجه به معیشت کارگزاران، برخورد قاطعانه با سارقان اموال دولتی است.

کلیدواژه ها: قرآن، امام علی علیه السلام، نهج البلاغه، صیانت، بیت المال، راهکار.

ص: 220

علیرضا کاوند(1)، زهرا حاج کاظمی(2)

* چکیده

اصول و روش های حاکمیت سیاسی، از جمله مسائلی است که همواره مورد توجه اندیشمندان و سیاست مداران، به ویژه امام علی علیه السلام بوده است؛ به طوری که در سخنان ایشان این اندیشه به وضوح دیده می شود. از دیرباز، دیدگاه های مختلفی از سوی اندیشمندان اسلامی و غربی در مورد اصول و روش های حاکمیت سیاسی مطرح شده، ولی در هر صورت، حاکمیت سیاسی که این امام بزرگوار به آن معتقدند، با دیدگاهی که برخی از اندیشمندان مسلمان و حتی غربی به آن معتقدند تفاوت دارد. از این رو نوشتار حاضر با روش توصیفی-تحلیلی و با تکیه بر سیره سیاسی امامان معصوم(علیه السلام) به ویژه امام علی علیه السلام تلاش دارد تا مهم ترین اصول و روش های حاکمیت سیاسی را مورد بررسی قرار دهد. باتوجه به نتایج این پژوهش، مهم ترین اصول مطرح شده از سوی این امام بزرگوار، شامل: «توکل، صداقت، عدالت، حفظ سنت های صحیح، طرد بدعت های ناپسند، مشورت با نخبگان، شایسته سالاری»، و مهم ترین روش های مطرح شده شامل: «موعظه و نصیحت، رفق و مدارا، مصلحت اندیشی، بصیرت افزایی، امر به معروف و نهی از منکر» می باشد. این پژوهش تلاش دارد تا این موارد را بررسی نماید.

کلیدواژه ها: امام علی علیه السلام، اصول، روش، حاکمیت سیاسی، روایات، قرآن کریم.

ص: 223

-
- 1- استادیار تفسیر و علوم قرآن دانشگاه علوم و معارف قرآن کریم، kavand@quran.ac.ir
 - 2- کارشناسی ارشد دانشگاه علوم و معارف قرآن کریم، Kazemizahra139@yahoo.com

صادق رضاقمی (1)

* چکیده

یکی از مسائل مهم انسان ها، حکومت و داشتن ولایت بر فرد یا جامعه است و همیشه در طول تاریخ اکثر گفت وگوها و یا جنگ ها برای کسب حکومت و قدرت اتفاق افتاده است؛ چه برای اثبات حق یا باطل. امروزه نیز به طور مثال درباره نظام مقدس جمهوری اسلامی و نوع حکومت آن در مقایسه با حکومت های دیگر، شبهات زیادی از طرف عوامل استکباری و دشمنان اسلام مطرح می شود که لازم است با دقت و بصیرت، مورد کار علمی و تحقیقاتی قرار گیرد. یکی از مهم ترین مسائل بنیادین در نوع تفکر هر نظام و جامعه، نوع نگرش او به معیار حقانیت حکومت و نحوه مشروعیت بخشی به آن است که تفاوت در آن، تفاوت در مسائل عملی و اجرایی آن را در پی دارد.

این مقاله، ملاک و معیار سنجش حقانیت حکومت از منظر قرآن و نهج البلاغه را از دیدگاه قرآن و اهل بیت (علیهم السلام) به خصوص حضرت امام علی علیه السلام و با بهره گیری از نظرات علمای ربانی و دانشمندان برجسته، با استفاده از روش تحلیلی - توصیفی و به شیوه کتابخانه ای، مورد بحث و بررسی قرار داده و پس از بیان و ارزیابی دیدگاه های مختلف، به این نتیجه می رسد که بنا بر دلایل عقلی و نقلی، تنها ملاک مشروعیت و حقانیت حکومت، خدای متعال است.

کلیدواژه ها: قرآن، نهج البلاغه، امام علی علیه السلام، ولایت، مشروعیت، حقانیت، حکومت، مفسران.

ص: 224

* چکیده

هدف این نوشتار، بررسی و بیان حاکمیت سیاسی در سیره امیرالمؤمنین علی (علیه السلام) است. ضرورت این تحقیق، آسیب شناسی عزل و نصب های غیر منطقی و کاربرد نتایج آن بر اساس موازین دینی و حکومت علوی در جامعه اسلامی است. روش تحقیق، از نظر هدف توسعه ای و از نظر شیوه گردآوری داده ها، توصیفی - تحلیلی است و بر همین اساس، با تحلیل محتوای مضامین خطبه ها، نامه ها و حکمت های نهج البلاغه، با تکیه بر روش خانواده احادیث نهج البلاغه و نظام مندرکدن آن در چارچوب دستگاه یا نهاد عزل و نصب، به سؤال های پژوهش پاسخ داده شده است. در ادامه جهت تایید مدل، از روش دلفی استفاده شد و 30 نفر از خبرگان دانشگاهی و حوزوی در پنل دلفی شرکت داده شدند و پس از دو مرحله انجام فن دلفی نتایج به اشباع رسید. یافته های تحقیق حاکی از آن است که در نظام علوی، رعایت اصول ایجابی (حریم داری، صراحت و صداقت، پابندی به کیفیت، استخدام وسیله، اعتدال و میانه روی و تکریم) لازم و اصول سلبی (نفی خودکامگی، قدرت طلبی، شتاب زدگی، سستی گزینی، نفی شهوت تغییر) خط قرمز کارگزاران در عزل و نصب است که اصول ایجابی باید ثابت و اصول سلبی باید از آن ها پرهیز و به طور کلی نفی گردند.

کلیدواژه ها: اصول سلبی، اصول ایجابی، امام علی (علیه السلام)، سیره، حاکمیت سیاسی، عزل و نصب، نهج البلاغه.

ص: 225

1- . دکتری علوم سیاسی دانشکده صدا و سیما؛ Ebrahimih56@yahoo.com

2- . دکتری علوم و معارف نهج البلاغه؛ Bagherpor.mpnu@gmail.com

هادی ابراهیمی(1)، سید معصوم باقرپور(2)

* چکیده

اندیشه حاکمیتی و سیاسی ماکیاولی بر بستری از هست های تاریخی قرار دارد که سیمای انسان را به شدت بد نام و بد کاره نمایش داده است. هدف این پژوهش، نقدی بر اندیشه حاکمیتی و سیاسی ماکیاولی از منظر آموزه های امام علی علیه السلام در نهج البلاغه است. روش این پژوهش توصیفی - تحلیلی است. اندیشه سیاسی امام علی علیه السلام در نظام عزل و نصب مدیران از اتصال به نبوت و بر پایه قواعد انسانی و اخلاقی است. این رویکرد دارای جامعیت فرازمانی و فرامکانی با قابلیت عمومیت دادن، است. حضرت پای بندی به اصول اخلاقی را بر منافع سیاسی ترجیح می داد و حتی در شرایط حاد سیاسی مانند شورای شش نفره خلیفه دوم، حاضر نشد که دروغ بگوید. بر خلاف این دیدگاه و عملکرد، در نگاه ماکیاولی «حقیقت» فقط در حرف وجود دارد و در عمل معمولاً «غریزه» میدان دار است. انسان تاریخی معاصر ماکیاولی، انسان «فاسقی (دو شخصیتی یا چند شخصیتی)» است که مشخصه اش پیش از او، توسط فارابی بر اساس شواهد نظام کارگزارهای اموی و عباسی، ضمنی (با ایما و اشاره) توصیف شده است.

کلید واژه ها: امام علی علیه السلام، حاکمیت، سیاست، ماکیاولی، نهج البلاغه.

ص: 226

1- . دکتری علوم سیاسی؛ Ebrahimih56@yahoo.com

2- . دکتری علوم و معارف نهج البلاغه، Bagherpor.mpnu@gmail.com

* چکیده

عرصه حکومت داری و سیاست از دیرباز میدان هم‌آوردی میان حق و باطل بوده است. جبهه باطل با عدم تقید خود به اخلاقیات و هنجارها شاید بتواند به موفقیتی زودگذر دست یابد لیکن پیروزی و غلبه نهایی از آن جبهه حق است. معنای عام استراتژی راهبردها و سیاست های کلان برای رسیدن به اهداف شناخته شده است. استراتژی را می توان به دو نوع دینی و دنیوی تقسیم کرد. استراتژیست دنیوی چشم اندازش صرفاً اهداف دنیوی است. دنیاطلبی و تعرض به بیت المال و جنگ طلبی برای تصاحب قدرت و تخریب جبهه مقابل با انواع شایعات و تهمت ها از استراتژی های دنیاخواهانی هم چون معاویه است. استراتژیست دین مدار اهدافش فراتر از دنیای مادی و رسیدن به سعادت در هر دو دنیا است. کسب رضای الهی و مبارزه با تبعیض و فساد در حکومت اسلامی؛ عدم سازش و تسلیم در برابر قدرت طلبان و زراندوزان؛ مبارزه با نفاق و طاغوت و ترویج معارف توحیدی در میان جامعه اسلامی از استراتژی های سعادت طلبانی هم چون امیرمؤمنان علی علیه السلام است. این پژوهش، با روش توصیفی - تحلیلی با رویکرد نقلی - و حیانی درصدد تبیین منش سیاسی حضرت علی علیه السلام در عرصه حکومت داری و تبیین استراتژی های امیرمؤمنان به عنوان استراتژیست دین مدار در دوران پس از پیامبر است. مهم ترین و حساس ترین و جنجالی ترین راهبردهای حضرت، مقابله با تبعیض در تقسیم بیت المال و مفاصد اقتصادی و تقابل با سه گروه از مسلمانان سرکش بود که توسط حضرت به ناکثین و قاسطین و مارقین شهرت یافتند.

کلیدواژه ها: امام علی علیه السلام، استراتژی، استراتژی دینی، استراتژی دنیوی، سیاست، طاغوت، نفاق.

ص: 227

* چکیده

امیرالمؤمنین، امام علی علیه السلام مدت چهار سال و نه ماه و سه روز خلافت کردند. در این مدت به جز شام و مصر، کلیه سرزمین پهناور اسلامی در اختیار قلمرو حکومت ایشان بود و عمال و استانداران، توسط ایشان تعیین و منصوب می شدند. امام، از همان روزهای اول با مشکلات متعددی روبرو بود و مقاومت در برابر این مشکلات به تدبیر نیاز داشت. ایشان یکی از عوامل سقوط و تباهی هر تشکیلاتی را ضایع کردن اصول اساسی آن می دانستند. بنابراین، از همان ابتدا با به کارگیری اصلاحات و کارکردهای مدیریتی (برنامه ریزی، تصمیم گیری، سازمان دهی، نظارت و هماهنگی و شایسته سالاری) سکان هدایت جامعه را عهده دار شدند. با مراجعه به گفتار امام (علیه السلام) و سیره عملی ایشان، اصول و مبانی مدیریت اسلامی کارآمد به دست می آید. این نوشتار، بر آن است که به روش تحلیلی - توصیفی، به بررسی الگوی مطلوب مدیریت کشور مبتنی بر عدالت اجتماعی با تکیه بر آموزه ها و سیره عملی امیرالمؤمنین امام علی علیه السلام، به اجمال پردازد. و نتیجه می گیرد که با توجه به اهمیت و جایگاه مدیریت در آموزه های دین اسلام، ایشان به عنوان مدیری مدبر و کارآمد در تشکیل نخستین حکومت اسلامی - شیعی، موفق به احیای مبانی دینی و تبیین تئوری و مبانی اعتقادی به عنوان یک نظریه علمی و کاربردی در مدیریت و عناصر و ارکان آن شدند.

کلید واژه ها: امام علی علیه السلام، عدالت اجتماعی، مدیریت علوی، آموزه ها و دستورالعمل ها، سیره عملی، جامعه اسلامی.

ص: 228

* چکیده

سیره گفتاری و رفتاری امیر مؤمنان علی علیه السلام یکی از منابع مدیریت اسلامی است. امام علی علیه السلام در دوران کوتاه کم تر از پنج ساله تصدی خلافت اسلامی، با سه بحران مهم مواجه شد. یکی از این سه بحران، فتنه سرکشی بنی امیه به رهبری معاویه بن ابی سفیان بود. امام علی علیه السلام با استناد به پیش گویی رسول خدا (صلی الله علیه و آله)، از این فتنه با عنوان فتنه «قاسطین» یاد کرد. قاسط تعبیری قرآنی و به معنای «عدالت ستیز» است. در این مقاله با روش گردآوری کتابخانه ای و اسنادی و با روش توصیفی - تحلیلی و استنتاجی مسائل مدیریت بحران بر سیره امام علی علیه السلام عرضه شده است. نتایج تحقیق نشان می دهد که از دیدگاه امام علی علیه السلام، عدالت گستره مفهومی کلیدی در اسلام و حکومت اسلامی است و صدمه دیدن آن، تعارض با آن و یا حذف آن موجب قلب ماهیت اسلام و حکومت اسلامی شده و باعث شکل گیری بحران می شود. امام علی علیه السلام برای مبارزه با بحران عدالت ستیزی، تدابیر نظری و عملی را روی دست گرفت. در بُعد نظری از جهات مختلف نسبت به خطرات جریان عدالت ستیز بنی امیه روشنگری کرد و در بُعد نظری به صورت گام به گام در پی رفع خطر جریان بنی امیه برآمد که نهایتاً به جنگ صفین منجر شد. امام علی علیه السلام با تأکید و التزام به اصول اسلامی و انسانی عملاً روش های صحیح مبارزه با جریان های عدالت ستیز را فراروی جامعه انسانی قرار داد.

کلیدواژه ها: امام علی علیه السلام، سیره علوی، مدیریت بحران، عدالت ستیزی.

ص: 229

* چکیده

این نوشتار پس از بررسی مدیریت رفتاری حضرت علی (علیه السلام) در مواجهه با ناکثین به دنبال استخراج الگوی مدیریت بحران امام علی (علیه السلام) در مواجهه با ناکثین از منظر نهج البلاغه می باشد. یافته های علمی موجود پیرامون الگوی مدیریت بحران بر اساس مبانی فرهنگ غرب استوار است، تئوری ها و نسخه های متکی بر ارزش های نامتعارف و متضاد با ارزش های دینی، نمی توانند راهنما و حلال مشکلات جوامع اسلامی باشد، نوشتار حاضر با استفاده از روش تحلیل اسنادی به شیوه توصیفی - تحلیلی بوده است و برای این منظور، از خطبه ها، نامه ها، و حکمت های ناظر بر ناکثین در نهج البلاغه استفاده شده است. یافته های این پژوهش آن است که الگوی مدیریت بحران امام علی (علیه السلام) در مواجهه با ناکثین در بسیاری از جهات با متدلوژی ها و فنون مدیریت بحران علمی هماهنگ و در برخی جهات متمایز است، چرا که حضرت به کارگیری، ابزار ها و شیوه های نامشروع را در دفع بحران جایز نمی داند. بیشتر بر بهره گیری کامل و حداکثری از استعداد و توانمندی های دینی، فرهنگی و اجتماعی تکیه دارد و رویکردی یادگیرنده و آموزشی به منظور پیش گیری از بحران های آینده و بازسازی روانی، اجتماعی و زیرساختی را به منظور ارتقای سطح سلامت جامعه مد نظر قرار میدهد.

کلیدواژه ها: امام علی (علیه السلام)، ناکثین، الگو، مدیریت بحران، الگوی مدیریت بحران

ص: 230

1- دانشجوی دکتری قرآن و مدیریت جامعه المصطفی العالمیه؛ foroughi114@gmail.com

2- دانشیار گروه مدیریت پژوهشگاه حوزه و دانشگاه؛ ATAVAKKOLI@rihu.ac.ir

* چکیده

یکی از مسائل مهم در اندیشه سیاسی، مسئله مصلحت می باشد. در هر فرهنگ و اندیشه ای، مصلحت به گونه ای تعبیر شده است. مصلحت اندیشی در اداره حکومت، امر حقی است و باید مصلحت جامعه و منافع عمومی و ملی را بر منافع فردی و منطقی اشخاص و گروه ها ترجیح داد و تنها در پرتو تعلیمات اسلام ناب است که می توان مصالح واقعی را تشخیص داد و تنها در سایه عمل به احکام این دین مبین است که می توان آن مصلحت ها را پیاده نمود. این که این اصل در سیره و سخنان امام علی علیه السلام چه جایگاهی داشته و چگونه نقش آفرین بوده، محل نظر است و کاوش در اطراف آن می تواند برای جامعه امروز راه گشا باشد. این مقاله، پژوهشی در اندیشه تابناک حضرت علی علیه السلام درباره مصلحت اندیشی های مردود است. اهمیت بحث به این دلیل دوچندان است که ایران یک کشور اسلامی و دارای حکومت اسلامی است و چون مبنای نظام سیاسی ما برگرفته از ساختار حکومتی پیامبر اعظم (صلی الله علیه و آله) و حضرت امیر مؤمنان علی علیه السلام است، نیاز به تحقیق در اصلاحات و برنامه حکومتی و شیوه مملکت داری آن حضرت داریم. در این راستا به بررسی موضوع و مصلحت اندیشی های مردود از دیدگاه حضرت علی علیه السلام پرداخته ایم. این مقاله که موضوعی تاریخی دارد، از منابع تاریخی بهره جسته و در گردآوری مطالب، از روش توصیفی - تحلیلی و از منابع کتابخانه ای بهره برده است.

کلید واژه ها: امام علی علیه السلام، مصلحت، اصلاح، مصلحت اندیشی، حکومت.

ص: 231

1- . طلبه سطح 4 تفسیر تطبیقی مؤسسه آموزش عالی ریحانه النبی اراک (Gholami354@yahoo.com).

2- . دکتری تفسیری تطبیقی مجتمع امام خمینی؛ (jebraman2020@gmail.com).

* چکیده

مدارا یکی از ویژگی های برتر آدمی است که خداوند متعال این شاخصه را در قرآن کریم، با عنوان برکت و رأفت خود معرفی کرده است. مدارا به عنوان یک شاخصه برتر اخلاقی و تربیتی که دارای تأثیر مهمی در حیطه اخلاق فردی و اجتماعی و تربیتی است، از پایه هایی است که در پیشرفت و تعالی ارتباط انسان با دیگر افراد، اثری ژرف دارد و رعایت آن برای آسایش عمومی اجتماع ضروری دارد. این شاخصه بسیاری از فضایل را در درون خود دارد، مانند: خضوع و خشوع، نوع دوستی، صبر و خویشتن داری، کظم غیظ، کینه نوزیدن، دوری از خشم، پرهیز از جنگ، دوری از دشنام گویی، آسان گیری و... مدارا به معنای لطف و تساهل و نرمی، در لغت به معنای پرهیز از درگیری با فردی، از ترس شتر اوست. این فضایل اخلاقی و تربیتی، نمونه ای از صفاتی است که انسان را در دنیا و آخرت به رتبه های والا و درجات ارزشمند می رساند. مدارا جایگاه بسیار مهمی در حیات خانواده و اجتماع آدمی دارد. زن دگ -ی پر از مشکلاتی است که آدمی با آن درگیر می شود. اگر آدمی با مردم مدارا نکند و در سختی ها و ناگواری ها، با دیگر افراد با عصبانیت و خشم رفتار کند، هم به اعتماد اجتماعی و هم به تربیت و اخلاق خود ضربه خواهد زد. در این مقاله، با استفاده از روش توصیفی - تحلیلی و منابع کتابخانه ای، به حیطه های مختلف مدارا در سیره تربیتی - سیاسی امام علی علیه السلام پرداخته شده است.

کلیدواژه ها: قرآن، امام علی علیه السلام، سیره تربیتی، سیره سیاسی، مدارا، دشمنان، اهل کتاب.

ص: 232

جعفر بیچاری(1)، رضا رنجبر(2)، عبدالله شایسته(3)، اصغر بیرانوند(4)

* چکیده

رعایت حقوق انسانی همواره یکی از مطالبات مهم و اساسی متفکران از حکومت‌ها بوده است و به یقین حکومت امام علی علیه السلام بیش‌ترین توجه را در باب رعایت حقوق انسان‌ها داشته است. ایشان در دوران زمامداری خود، در برابر مسئله حقوق بشر به شدت احساس مسئولیت می‌نمود و خود را متعهد به مهیا ساختن بسترهای لازم برای تأمین این حقوق می‌دانستند. به اعتقاد آن حضرت افراد به اعتبار کرامتی که خداوند به آن‌ها عطا نموده است و از حیث انسانیت دارای حقوقی در جامعه هستند، محروم شدن از این حقوق سبب از دست رفتن شخصیت انسانی‌شان می‌شود. در این تحقیق با استفاده از روش توصیفی-تحلیلی، سیره علمی و عملی امام علی علیه السلام بررسی شد و به نتایج زیر رسیدیم. گونه‌هایی از احترام به حقوق بشر که در حکومت امام علی علیه السلام انجام می‌گرفت، عبارت‌اند از: در نظر گرفتن حق آزادی اندیشه و بیان برای مخالفان سیاسی، توجه به حقوق اقلیت‌ها در حکم‌رانی خود، قائل شدن حقوق برای زندانیان، مساوات در تقسیم ثروت عمومی میان تمام اقشار جامعه و...

کلیدواژه‌ها: امام علی علیه السلام، کرامت انسانی، سیره، حقوق بشر، عوامل تضييع.

ص: 233

-
- 1- . استادیار و عضو هیأت علمی دانشگاه علوم و معارف قرآن کریم bacharijafar@yahoo.com
 - 2- . دانشجوی کارشناسی رشته علوم قرآن و حدیث reza.ranjbar137676@gmail.com
 - 3- . دانشجوی کارشناسی ارشد رشته علوم قرآن و حدیث Benshasteabdollah.98@gmail.com
 - 4- . دانشجوی کارشناسی رشته علوم قرآن و حدیث reza.ranjbar137676@gmail.com

* چکیده

اندیشه حقوق بشر بر تصور ویژه ای از انسان و جامعه انسانی استوار است و از دیدگاه های خاصی نسبت به هستی، معرفت و حقوق مایه می گیرد. در کلام و اندیشه امام علی علیه السلام ضمن بهره گیری از آموزه های قرآنی و ذیل بحث فلسفه حقوق بشر، مبانی حقوق بشر اسلامی ذکر گردیده و توجه بدان ها زمینه ای مطلوب برای ساختن جامعه قرآنی دانسته شده است. در این تحقیق با استفاده از روش توصیفی - تحلیلی و با رویکرد تفسیری - حدیثی، مهم ترین مبانی قرآنی حقوق بشر اسلامی در اندیشه آن حضرت مشخص می شود. از نتایج تحقیق می توان به مبانی انسان شناختی، هستی شناختی، حقوق شناختی و معرفت شناختی اشاره کرد. از دیدگاه امام علی علیه السلام برای دست یابی به حیات معقول، الثفات حقیقی و عملی به مبانی مذکور لازم و ضروری است و نیز قرآن برای انسان کرامت ذاتی قائل است و حق کرامت انسانی مبنای رسیدن به حیات معقول و توجه به تحقق مبانی فوق است و برای سامان بخشی به زندگی انسانی، بر حقوق طبیعی و انسانی وی تأکید می شود. سعی نگارنده در این مقاله آن است که با ذکر مبانی قرآنی حقوق بشر اسلامی، به تحلیل و بررسی آن ها در اندیشه و بیّنش امام علی علیه السلام بپردازد و از اهمیت توجه بدان ها در رشد انسان و جامعه مطلوب انسانی با تأکید بر اندیشه های ایشان پرده بردارد.

کلیدواژه ها: قرآن، امام علی علیه السلام، انسان، حقوق بشر اسلامی، مبانی حقوق بشر، حیات معقول.

ص: 234

* چکیده

علیرغم نظر کسانی که غرب و اروپا را، یگانه خواستگاه و حامیان حقوق بشر می دانند، اسلام در پایه گذاری و دفاع از این موضوع، پیشگام بوده و از هر جهت برتری دارد، هم از نظر سبقت زمانی و هم از نظر جامعیت و کمال؛ زیرا در قرون که دادگاه های تفتیش عقاید در غرب و اروپا، بدون کمترین اهمیت دادن به حق حیات و کرامت انسان ها، صدها هزار بلکه میلیون ها انسان را به جرم اظهار عقیده برخلاف کلیسا، به زندگی شان خاتمه می دادند، نهج البلاغه با صریح ترین بیان، از حیات انسان ها حمایت و از انسان به عنوان یک موجود با کرامت یاد کرده، و برای او بهترین نظام حقوقی را پایه ریزی و طراحی نموده است. در این مقاله به استفاده از روش توصیفی - تحلیلی به بررسی گزاره هایی حقوقی نهج البلاغه اقدام می کنیم. یافته های تحقیق نشان می دهد از نظر نهج البلاغه، سخن گفتن از حقوق بشر، بدون شناخت انسان و نیازمندی های او که موضوع این حقوق است، امکان پذیر نیست، بنابراین تنها قانون گذار و نظریه پرداز حقوق بشر کسی می تواند باشد که شناخت کامل از انسان داشته باشد، در این میان نه تنها آموزه های حقوقی نهج البلاغه با دیگر نظام های حقوقی برابری می کند، بلکه از هر نظر برتری دارد، زیرا از نظر سبقت، در زمانی سخن از حقوق بشر گفته است که نه خبری از سازمان ملل متحد بود و نه از اعلامیه جهانی حقوق بشر. هم چنین در قرن هایی که حق حیات، کرامت انسانی و مساوات، بانددک بهانه ای پایمال و قربانی می گردید، نهج البلاغه با بلیغ ترین بیان از آن حمایت کرده است. از نظر اجرا، تمام آموزه های حقوقی در حکومت علوی به اجرا درآمده است. از نظر محتوا و جامعیت، با شناخت موضوع حقوق که انسان باشد صادر و جنبه های جسمی و روحی انسان در آن لحاظ شده است.

کلیدواژه ها: امام علی (علیه السلام)، نهج البلاغه، حقوق، حقوق بشر، انسان، حیات، کرامت، مساوات.

ص: 235

خالد غفوري الحسني (1)

* چكیده

نظراً لكون شخصيه الإمام علي عليه السلام

شخصية رسالية ورمزاً دينياً، فمن المنطقي تكون دراستها وفق المعايير الرسالية، والتي أحدها القرآن الكريم؛ لذا يطرح بهذا الصدد السؤال التالي: ما موقع القرآن في سيره الإمام علي عليه السلام؟

وتصدت هذه مقاله للإجابة عليه طبقاً للمنهج الوصفي التحليلي، وفي مرحلة جمع المعلومات اعتمدت على الوثائق المكتوبه من خلال البحث المكتبي، وانعقدت مقاله في ثلاثه محاور: الأول: رؤيه الإمام علي عليه السلام لموقع القرآن، أي: البُعد النظري. الثاني: موقع القرآن في سيره الإمام علي عليه السلام،

أي: البُعد العملي. الثالث: موقع الإمام علي عليه السلام وشهادته له، أي: البُعد القيمي.

وأهم ما توصل إليه البحث هو: إنه بحسب رؤيه علي عليه السلام النظرية للقرآن أنّ له المكانه الراقية والمرجعية، وأما سيرته العملية فمطابقه مع القرآن، بل هو النموذج المجسد للقرآن عملياً، كما أنّ القرآن حافلٌ في عدّه مواضع بالشهادة لعلي عليه السلام بالمكانه الرساليه المرموقه والسيره النموذجيه.

الكلمات المفتاحيه: القرآن، الإمام علي عليه السلام، سيره الإمام علي عليه السلام.

ص: 239

السيد زهير المسيلينى (1)

الخلاصه

يعتبر مفهوم المواطنه من المفاهيم الأساسيه فى المنظومه السياسيه فى الإسلام، فعلى الرغم من رواجها بشكلٍ كبيرٍ فى روايات المعصوم وخاصه الإمام على عليه السلام، إلا أنها لم تتمكن من فرض وجودها - كما ينبغى - فى الفكر السياسى والاجتماعى الحديث؛ فإنّ حقوق المواطن - كما وردت فى نهج البلاغه - تتمظهر فى جميع الحقول المعرفيه والاقتصاديه والسياسيه والثقافيه والاجتماعيه، وتقرض على الحاكم بالقيام والسعى إلى تحقيق حقوق المواطن كمقدمه من مقدمات سيره نحو التكامل المادى والمعنوى المنشود، وذلك فى مقابل القبول بالولايه وحاكميه الدوله الإسلاميه، كما تقرض على المواطن واجبات على عاتقه تجاه الدوله الإسلاميه والنظام الحاكم، فالعلاقه بين الحاكم والمواطن علاقته تقابليه وذو طرفين، وهو الأمر الذى يختلف فيه نظام حقوق المواطنه فى الأنظمه الغربيه والليبراليه عن نظام حقوق المواطنه فى النظام السياسى الإسلامى.

يسعى هذا البحث إلى تقديم دراسه عن حقوق وواجبات المواطن فى المجتمع الإسلامى، مستخدمًا لأسلوب الوصف والتحليل، واستنادًا إلى ما ورد من تعاليم للإمام على عليه السلام فى نهج البلاغه.

الكلمات الرئيسيه: حقوق المواطنه، الدوله الإسلاميه، المواطن، نهج البلاغه، الإمام على.

ص: 240

الخلاصه

المراد من مكانه الإمام علي عليه السلام هو عبارته عن مسأله تتعلق بالسيره العلويه من خلال القرآن الكريم، وبالتحديد الآيه الواحده والستون من سوره آل عمران، المعروفه بآيه المباهله، فقد وردت الروايات التي وصلت إلى حد التواتر، تثبت بأنّ النبي (صلى الله عليه و آله) لم يدع أحداً ليشارك معه من المسلمين في المباهله مع نصارى النجران، غير أهل بيته وخاصّته الأربعة: (علي وفاطمه والحسن والحسين (عليهم السلام))، وهو ما يثبت مزيد فضلهم ومكانتهم عند الله ورسوله. ولما أوجب بعض الأعداء تخريب شخصيه أمير المؤمنين علي عليه السلام - مع ما له من الفضائل في الكتاب والسنّه - قام بجعل روايات لتعارض ما تواتر في بيان منزلته، ولقد خصّصنا البحث هنا عن هذه الآيه - خاصّته من خلال سبب نزولها وآراء المفسرين فيها - لنرى مدى مكانه الإمام علي عليه السلام في مواجهه تلك الهجمات وصدّها عن مقاصدها.

الكلمات المفتاحيه: الإمام علي عليه السلام، المباهله، مكانه الإمام علي عليه السلام، التفسير المقارن.

ص: 241

الملخص

ابن أبي الحديد أحد شخصيات الذى شرح نهج البلاغه، وفى هذا العصر طبعت شروح له فى عشرين مجلدًا، قام ابن أبي الحديد ببيان صفات الإمام علي بن أبي طالب (عليه السلام) بمعونه الروايات المذكوره فى الكتب العامه، زعم بعض من المحققين بأن ابن أبي الحديد على مذهب الإماميه، ولكن كان يعمل على التقيه إلا أنه نأتى فى هذه المقاله بدلائل على ردّ هذه المقوله، فى النهايه نأتى بكلمات ابن أبي الحديد على إثبات أفضليه الإمام (عليه السلام) فى المجالات المختلفه، وثبت من خلال آراء الشخصيات الإسلاميه العامه، على أنّ أفضل هذه الأمه من بعد الرسول (صلى الله عليه وآله) هو الإمام علي بن أبي طالب (عليه السلام).

كلمات الرئيسيه: آراء ابن أبي الحديد، عدیل النبی (صلى الله عليه وآله)، أفضليه إمام علي عليه السلام

ص: 242

Mohammad Ali Zaki

Abstract

Imam Ali, as the greatest developed man by the School of the Quran and the Supreme Prophet, throughout his Nahjul-Balaghah, has repeatedly stated the valuable features of Quran in his words, sermons and letters in different occasions, recited the values of the Qur'an for people and praised the Holy Quran, and repeatedly urged the people to observe the Qur'an's right and ruminates on the Holy Quran. So that even in the last moments of his worldly life, he wills his material and spiritual children into action. The central elements of the presence of the Qur'an in Nahj al-Balaghah can be divided into two parts: "Amir al-Mu'minin's testimonies to the Qur'anic verses in Nahj al-Balaghah" and "Definition and explanation of the truth of the Qur'an". Therefore, the purpose of this article is to "describe, introduce and understand the Qur'an and its position in the word of Amir al-Mu'minin" as the second interpreter of the word of revelation relying on "Nahj al-Balaghah". According to the purpose of the research, the type of research was considered based on "use of available resources" (documentary study) and the method of data collection was "Content analysis method". The results reveal that two sermons (189) and 175 (sermon) are presented in total of 66 attributes of the Qur'an. The 47 final titles

ص: 245

that have the four most important topics respectively are: Expression of Quran attributes and virtues, Relationship between Quran and Prophetic Prophecy, Expression of Quran characteristics, Relationship between Quran and Imam Ali; Relationship between Quran and Ahl al-Bait (PBUT) as the real interpreters .of the Quran, the necessity to obeying the Qur'an and adhering to the Book of God

.Keywords: Content Analysis, Imam Ali, Nahj al-Balaghah, Knowledge of the Quran

Mohammad Ali Zaki

Abstract

The Almighty God sent Islam as the complete, last and comprehensive religion for the revered Prophet Mohammad for the guidance and prosperity of the worldly and human world and made the Qur'an his divine book. Undoubtedly, one of the important and essential tools in reading the personality dimensions of Imam Ali is to pay attention to the three elements of Islam, the prophetic mission and the Quran. On the one hand, Muslims have duties to a correct, accurate and complete understanding of Islam, which are manifested in the cognitive and behavioral dimensions of each Muslim, which deepens, stabilizes, and continues the element of one's faith. Part of the prophetic mission of Muslim's knowledge is to search for knowledge of Islam according to credible sources, such as the Prophet of Islam and his beloved family. The words and sentences of Imam Ali are a valuable resource in various disciplines such as "knowing Islam". Nahj al-Balaghah, like the Qur'an, is a huge encyclopedia which is a full course of Islamology; however, the present study will focus on the use of the word "Islam" in Nahjol Balagah and with the aim of "describing, introducing and recognizing the Islamic form of Imam Ali's language in Nahjol Balaghah". In this study, the essence of describing Islam

by

ص: 247

viewing Islam as a whole from Imam Ali's point of view, and without examining the Prophet's orientation on the principles of religion as well as the implications of religion are under the focus. The research type was considered based on the use of available resources (documentary study) and the method of data collection was the "content analysis method". A total of 37 items (titles) were extracted and identified based on careful study of eight sources and thematic lists of Nahj al-Balaghah. Understanding Islam in Nahj al-Balaghah has .been done through sermons, letters and wise sayings

.Keywords: Imam Ali, Nahj al-Balaghah, Understanding Islam, Content Analysis

ص: 248

Abstract

Given that the figure of Imam Ali is a prophetic figure and a religious symbol, it makes sense that the study would be according to the missionary standards, one of which is the Holy Qur'an, therefore, the following question is asked in this regard: What is the position of the Qur'an in the biography of Imam Ali? This article addressed the answer to this question according to the descriptive analytical method, and in the course of collecting information, it was based on written documents through desk research, and the article was held in three axes: The first: Imam Ali's vision of the Qur'an position, i.e.: the theoretical dimension. Second: The position of the Qur'an in the biography of Imam Ali, that is: the practical dimension. Third: The position of Imam Ali and his testimony to him, that is: the value dimension. The most important finding of the research is: It is according to Imam Ali's theoretical vision of the Qur'an that he has a high status and reference, and his practical biography is identical to the Qur'an, additionally, it is the embodiment of the Qur'an in practice, just as the Qur'an is filled in several positions with testimony of Ali with the prestigious missionary status .and exemplary biography

.Key words: Quran, Imam Ali, biography of Imam Ali

Mohammad Ali Kollivand

Abstract

Understanding the great people, not only from the point of view of their supporters, but also from their true understanding, must take into consideration the views of the opposition and those who are not religious fanatics. Sunni scholars have significant insights into the understanding of the first Shiite Imam, which can provide new insights into the personality of the Imam. In this research, using a historical-library-based method, we review the views of Sunni scholars and recall their virtues. One of the most important results of the research can be pointed out to be the virtues of Imam Ali. In this research, the most important examples of the virtues of Imam Ali from birth to the Prophetic mission of the Messenger of God, the virtues of Imam Ali from the prophetic mission to Hejira to Medina and the virtues of Imam Ali from Hejira to the emergence of the Three Caliphs are mentioned.

.Keywords: Imam Ali, the Sunni, virtues

ص: 250

Habib Zamani Mahjoob

Abstract

Shia imams are among the first collectors and authors of Islamic sciences, including Imam Ali's role as the successor to the Prophet is very prominent. This paper, using a descriptive–analytical method and studying Islamic sources, seeks to investigate the role of Imam Ali in the emergence and spread of Islamic sciences. The findings of the research show that although the scope of Imam Ali's science is not comprehensible, however comprehensive sciences can be understood through his words. Many of his works are attributed to the Imam, including Musahaf, the Book of Ali, the Masnad, the Ruling of Al-Diyat, and the Book of Al-sunan Al-Ahkam and Al-Qazaya. Imam Ali has played fundamental role in establishing some of the sciences such as jurisprudence, commentary, speech, syntax and reading. Moreover, Imam Ali founded the

Kufa

.School of science with a scientific approach and an emphasis on rationalism

.Keywords: The Role of Shiite Imams, Emergence, Expansion, Science and Knowledge

ص: 251

An Investigation of the Personality Dimensions of Imam Ali (PBUH) from the Language of the Ferghinian .1

Jurists

Ali Akbar Farahi Bakhshayesh

Abstract

The personality of Imam Ali (PBUH) as the fourth Caliph of the Sunni and the first Shiite Imam has attracted the attention of all the Ferghinian scholars, and each of them has attempted to attribute his knowledge to the Emir. Prominent Shiite and Sunni scholars have also reported on Imam Ali (PBUH) and have attempted to enlighten the world as to a drop of the sea of the unknown virtues of this Imam. In this research, some of the personality dimensions of Imam Ali (PBUH) have been taken into account by using descriptive method and library sources. The results of the research can be summarized as follows: Shiite scholars and the Sunnis of Imam Ali (PBUH) as the first Muslim in history, the authority of Prophet Muhammad (peace be upon him), the only one who spoke the word "Saloni", the wisest and most prominent of

Muslims, Infinite virtues, the center of righteousness, a shoreless sea, the monopoly of understanding the Book of God (the Qur'an) on the science of Imam Ali (PBUH), possessing clear signs and bright lights, the most cherished and most magnificent human beings, he was truly Abdullah and was nurtured by Abdullah the Great; and as long as the Prophet (PBUH) was alive, due to his politeness , he would not brag about his .knowledge , and like fish, he was overshadowed by the sun

.Keywords: Imam Ali (PBUH), Ferghinian, Personality Dimensions

ص: 252

Political Rule in the Sire of Amir al- Mu'minin Ali (PBUH) (Looking back on the system of dismissal and .1
(installation of managers in Islamic society

Hadi

Ebrahimi, Sayyed Masoum Bagherpour

Abstract

The purpose of this article is to examine and express the political sovereignty of Amir al-Mu'minin Ali (PBUH). The necessity of this research is the pathology of dismissal and irrational installations and the application of its results based on religious and Alavi state in Islamic society. The research method is descriptive-analytical in terms of its developmental purpose and data collection method; and based on this, by analyzing the content of Nahj al-Balaghah's speeches, letters, and wisdoms, based on the Nahj al-Balaghah's tradition family method, and its systematization within the framework of the institution of removal and the installation research questions are addressed. Delphi method was used to confirm the model and 30 academic and domain experts participated in Delphi panel and after two stages of Delphi technique the results were saturated. The findings of the research indicate that in the Alavi system, adherence to the necessary principles (privacy, openness and honesty, quality adherence, tool hire, moderation and modesty and respect) and the principles of negativity (negation of autocracy, authoritarianism, acceleration, sluggishness, negation of change desire)are leader's red lines in

ص: 253

dismissing and installing people wherein the positive principles should be fixed and the negative principles
.should be avoided and generally rejected

Keywords: Negative Principles, Practical Principles, Imam Ali (PBUH), Sireh, Political Ruling, Dismissal
.and Installation, Nahjol Balagheh

ص: 254

Mohammad Nazir Erfani, Ali Agha Safari, Sayyed Zafar Ali Razavi

Abstract

The quality of interaction and communication with others is such an important issue that communication science and the core topics of organizational knowledge and management in the field of organizational behavior are devoted to it. This issue has led the authors of this work to analyze the effects of the Imam's affection and sulk in the field of behavior and function by using a descriptive–analytic method and referring to Amir al–Mu'minin's sireh. The results and findings of the study show that the effects of the emergence of the affection in Amir al–Mu'minin (PBUH) were based on good faith, kindness, compassion, guidance and assistance and providing a platform for growth and perfection. The Imam (PBUH), while giving numerous orders to his son and his agents to behave affectionately with the public and avoid hatred and enmity towards the people, exerted the utmost pardon and forgiveness. He has always been tolerant and compassionate towards his opponents and has dealt with them in accordance with Islamic and humanitarian law where necessary. Of affection dimensions of the great Imam with respect to his agents are praising, expressing strengths and making the agents pay attention to compassion. In his violent treatment of his fellow Imams, he tried to guide the people with alertness and rebuke; however he severely dealt with the

perverts of security, insurgents, and the perverse. He treated the relatives of those who sought to discriminate between themselves and others by misusing the Imam's position with anger, and in the case of the agents, while informing them of the consequences of their actions, in case of necessity, in addition to the curse; they were removed from their posts. The first principle in dealing with enemies was the tolerance and sermon of Amir al-Mu'minin (PBUH) and if they exceeded the limit, he would also resort to forceful confrontation

.Keywords: Amir al- Mu'minin (PBUH), Affection, Compassion, Sulk, Anger

ص: 256

**Imam Ali (PBUH) Statue of Unity (Research in Explaining the Dimension of Islamic - 172
((Convergence of Imam Ali (PBUH**

Mohammad Bashar Moghaddasi, Hossein Alavi Mehr

Abstract

The personal and social course of Imam Ali's (PBUH) statue is so bold and stunning that the pen is incapable of expressing it. One of the most important and instructive points in Imam Ali's character is the dimension of his Islamic convergence. In order to preserve unity, he has called himself the greediest person for Islamic convergence and has addressed all aspects of unity in his speeches. The present article is a descriptive-analytical research aimed at identifying different angles (importance, necessity, obstacles and solutions) of Islamic unity in Imam Ali's thought and the most important steps taken by Imam in the direction of Islamic convergence such as silence for his right, loyalty to the caliphs and consulting with them have been systematically written. Furthermore, in this article, the Imam's theoretical and practical perspective on Islamic unity is the best model for preserving the Islamic unity, the code of victory and the code of honor of the Muslims, since today the global arrogance has targeted the Islamic world and the enemy genuinely attempts to undermine Islam by creating divisions among Muslims. Therefore, it is necessary to provide a model and strategy for Islamic unity and expansion as much as to defend Islam. Hence, it is assumed by

Muslims to do

ص: 257

nothing in this regard and to follow the path of the unity of Imam Ali (PBUH) and the followers of the Islamic unity, especially the supreme leader of the revolution, to pave the way for the glory and power of Islam.

.Keywords: Islamic Unity, Imam Ali (PBUH), Dissension, Convergence Dimension

ص: 258

**An Analysis of the Foundations and Functions of the Unity and Convergence of the Islamic - 173
nation in the Intellectual System of Amir al-Mu'minin Ali**

(Mohammad Amiri (Mohammad Zadeh

Abstract

Significance: Social life is based on empathy. Islamic unity and convergence is the product of the beliefs, values, cultures, norms and ideals crystallized in the discourses that, on the basis of the requirements, give rise to the solidarity of the nation and the formation of desirable Islamic behaviors. Purpose: To provide a structured explanation of the foundations, arenas, functions and achievements of the unity and convergence of the Islamic nation. Materials and Method: In this work, a set of scientific speeches and a practical manner of "benevolence of humanity" in the field of the problem have been used with regard to the limitations of the "scientific paper" using a descriptive-analytical method, with an applied perspective and the nature of the theory. Results: According to the results, the results of the research show that the foundations of convergence in the intellectual system of Amir al-Mu'minin Ali are the essence of Islam, monotheism, resurrection, the great Prophet, the Holy Quran and tradition and Etrat. Moreover, the findings of the studies reveal that the most important functions and achievements of the unity and convergence of the nation are the preservation of religion, the identification of extremists, the observance of Islamic ethics, the attainment of universal interests, and the achievement of global dignity and authority

.Keywords: Unity, Convergence, Nation, Intellectual System, Principles, Unity

ص: 259

Mostafa Abbasi Moghaddam, Sayyed Mohammad Mousavi

Abstract

This study deals with the personality of Amir al-Mu'minin Ali (PBUH) who is one of the carriers of the truth of religion and the guardians of the book and has always been respected by the religious community. Shiites in the shadow of the Imam attain far greater levels of attachment and spiritual and behavioral harmony since with the increase in the knowledge of the followers; their love for this hard-working personality in the field of religion is deepening. On the other hand, this imitation, in the shadow of the spread of consciousness, has a hierarchy that begins with heartfelt devotion, leading to love, compassion, spoken expression, and practical adherence and identification with Imam Ali (PBUH). In the present study, using a descriptive method and an analytical approach, it has been attempted to remove ambiguity from the levels of attitude towards the supreme personality of Amir al-Mu'minin. The research findings show that the personality of Imam Ali (PBUH) among individuals, classes and religions can be summarized in the symbols of religiosity and virtue, "superior myth", "Muslim balance", "mystical pole", "perfect man" and a Role Model

.Keywords: Imam Ali (PBUH), Perfect Man, Role Model, Symbol, Myth

ص: 260

Abstract

Human dignity is divided into "primary dignity" and "secondary dignity". The former is the basis of divine duties and human rights, and today it has an important place in the human rights system. The purpose of this study is to study the dignity of man from the perspective of Imam Ali in order to deduce the factors and effects of dignity from his speech and experience and to show its role in protecting human rights and duties and the evolution of the human soul in the path of acquiring moral virtues. According to the findings of the study, dignity in Imam Ali's thought can be classified into two levels: primary and secondary. Elements of primary dignity include the power of the divine spirit, reason, prostration of angels, and human freedom, and the effects of such dignity are to enjoy anatomical guidance, to value human life and honor, and to uphold fundamental human rights. Whereas, the elements of secondary dignity are as follows: Islam, faith, righteous deeds, piety and reliance and its effects: the transcendence of the human spirit, the issuance of criminal acts and the avoidance of moral vices. The research used a descriptive–analytical method

.Keywords: Imam Ali, Primary dignity, Secondary dignity, Dignity factors, Dignity effects

Abstract

Man as a caliph of Allah has a special place in Islam and dignity is the right granted to man. Therefore, human dignity and its preservation have been given special attention, both in the Qur'anic verses and in Islamic teachings and the tradition of the religious authorities. In the meantime, Amir al-Mu'minin's special approach to man and his dignity is remarkable. This research has been conducted in order to understand human dignity based on speech and especially the practical approach of Amir al- Mu'minin. In this research, descriptive-analytical method and documentary and library collections were used. According to the results Imam Ali has declared that privilege and sharing seeking for reasons such as having divine blessings, having religious, national, value, relative and causal affiliation with the institutions of power and wealth, failure to deal with pluralistic systems of honor, wrong societal and personal manner, being harmed and harming people of the community, being uncertain about executing sentences and dealing with traitors, dealing with cancellation and uselessness, and being insensitive to social currents, polytheism, profanity and its various manifestations in human societies and disregarding the afterlife, personal opinion on punishment and not paying attention to ordering to good acts and forbidding evil acts from the rulers and individuals will lead to injustice, social inequality and deprivation

of humanity, and the provision of conditions and facilities through the establishment of the foundations of justice and settlement by the rulers and nurturing the human being's existential capacity to achieve the development and preservation of human dignity are essential and emphasizes the need to pay attention to each individual

.Keywords: Imam Ali, Human Dignity, Components of Human Dignity, Practical Approach

ص: 263

Sayyed Mahdi Soltani Renani

Abstract

The idea of human rights is based on a particular notion of human being and human society and derives from particular perspectives on existence, knowledge and rights. Imam Ali's words and ideas, while benefiting from Qur'anic teachings and following the discussion of human rights philosophy, have outlined the foundations of Islamic human rights and paying attention to them has been considered an appropriate ground for building a Qur'anic society. In this research, using the descriptive–analytical method and the interpretive–hadith approach, the most important Qur'anic foundations of Islamic human rights in the Imam's thought are identified. The results of the research can be referred to the anthropological, ontological, legal and epistemological foundations. From Imam Ali's point of view, in order to achieve reasonable life, real and practical attachment to these principles is essential. Moreover, the Qur'an gives human an inherent dignity, and the right to human dignity is the basis for a reasonable life and attention to the fulfillment of the above principles, and emphasizes natural and humanistic rights in order to organize human life. In this article, the author attempts to analyze and study the Qur'anic principles of Islamic human rights in Imam Ali's thoughts and insights and to highlight the importance of paying attention them in

.human growth and desirable human society by emphasizing the Imam's ideas

.Keywords: Quran, Imam Ali, Human, Islamic Human Rights, Principles of Human Rights, Reasonable Life

ص: 265

Ali Juma Heydari

Abstract

Despite those who view the West and Europe as the only human rights place and advocate, Islam has been a pioneer in establishing and defending this issue, both in terms of temporal superiority and perfection. Since, at the time when the Inquisition Courts in the West and Europe, without paying the slightest attention to the right to life and dignity of human beings, ended the lives of hundreds of thousands and millions of people for expressing their beliefs against the Church, the Nahj al-Balaghah expresses its support for the people and dignified human being, designing and founding the best legal system for him. In this paper, we use the descriptive-analytical method to investigate the legal propositions of Nahj al-Balaghah. The findings of the study show that from the perspective of Nahj al-Balaghah, speaking about human rights is impossible without human knowledge and its needs whose topic is law. Therefore, the only human rights legislator and theorist can be the one who is fully knowledgeable of human beings; in the meantime, not only the legal teachings of Nahj al-Balaghah are equivalent to other legal systems, but they are superior in every aspect. Due to precedence, at the time when it has spoken of human rights, there was neither a UN nor a Universal Declaration of Human Rights. Furthermore, in centuries when the right to life, human dignity and equality was trampled on and

sacrificed, Nahj al-Balaghah supported it in the subtlest way. In terms of implementation, all the legal teachings in the Alavi government have been implemented. From the point of view of content and comprehensiveness, by recognizing the subject of rights which is human, the physical and mental aspects of human beings are taken into account

.Keywords: Imam Ali (PBUH), Nahj al-Balaghah, Law, Human Rights, Human, Life, Dignity, Equality

ص: 267

The rights and duties of citizenship under the Islamic State, with an emphasis on his approach to . 1
communication

(Mr. Zuhair Al-Mussellini (Tunisia

Abstract

The concept of citizenship is considered one of the basic concepts in the political system in Islam, despite its popularity in the narratives of the infallible, especially Imam Ali, it was not able to impose its presence – as it should – in modern political and social thought. Citizenship rights – as expressed in the rhetorical approach – appear in all areas of knowledge, economics, politics, culture and society, and impose the ruler to carry out and strive to achieve citizenship rights, as an introduction from its introductions to the desirable integration of the material and the moral, in exchange for the acceptance of the state and the mandate of the Islamic State, as it imposes. Citizens have their duties to the Islamic State and the ruling regime. The relationship between the ruler and the citizen is a reciprocal relationship, an issue in which the civil rights system in the western .and liberal systems is different from the civil rights system in the political system. Lacey is Islamic

The purpose of this study was to present a study on the rights and duties of citizens in Islamic society, using a .method of description and analysis based on the teachings received from Imam Ali in the rhetorical approach

.Keywords: Citizenship Rights, Islamic State, Citizen, Rhetoric Approach, Imam Ali

Sovereignty and Politics in the Sire of Amir al-Mumenin Ali (PBUH) With an approach (a critique of . 1
(Machiavelli's idea of political sovereignty

Hadi Ebrahimi, Seyed Masoum Bagherpour

Abstract

Machiavelli's idea of sovereignty and politics rests on a framework of historical beings that has portrayed the human form as highly maligned and nefarious. The purpose of this study is to criticize Machiavelli's sovereignty and political thought from the perspective of Imam Ali's teachings in Nahj al-Balaghah. The method of this research is descriptive-analytical. Imam Ali's political thought in the system of dismissal and the installation of managers is based on the connection to prophecy and based on human and ethical rules. This approach has a transcendental and transnational comprehensiveness that is generalizable. The Prophet preferred to adhere to ethics over political interests, and even under acute political circumstances such as the Six-person Council of the Second Caliph, he refused to lie. Contrary to this view and practice, in Machiavelli's view, "truth" exists only in words, and in practice "instinct" is usually dominant. Machiavelli's contemporary historical man is a "hypocritical (two-person or multi-person) man" whose characteristic was described earlier by Farabi on the basis of the evidence of the Omavi and Abbasi ruling system (using mimics
(and motion

.Keywords: Imam Ali, Sovereignty, Politics, Machiavelli, Nahj al-Balaghah

Alireza Taghavizadeh

Abstract

The realm of government and politics has long been a field of right and wrong. A vicious front, with its lack of commitment to ethics and norms, may be able to achieve fleeting success; however, the ultimate victory belongs to right front. The general meaning of the strategy is the grand strategies and policies to achieve the known goals. Strategy can be divided into religious and secular types. The worldly strategist's vision is merely worldly goals. Secularism and assault on Beitolmal (even wealth belonging to people) and militancy for seizing power and destroying the opposite front against all sorts of gossip and slander are worldly strategies such as Mu'awiyah's strategies. The religious strategist aims to go beyond the material world to achieve happiness in both worlds. Obtaining divine favor and combating discrimination and corruption in Islamic government; disagreeing with the power-seekers and misers; Fighting hypocrisy and monarchism and promoting monotheistic teachings within Islamic society is one of the strategies of bliss-seekers such as Imam Ali. This descriptive-analytic research with a narrative-revelation approach seeks to explain Imam Ali's political character in the field of governance and to explain the strategies of the Amir- as a religious strategist in the post-Prophet era. The most important and most sensitive and controversial of his strategies was to fight discrimination in evenly

ص: 270

division of Beitolmal and economic corruption and to oppose the three groups of rebellious Muslims known
by the Prophet (PBUH) as Violators of pacts, Oppressors and Apostates

.Keywords: Imam Ali, Strategy, Religious Strategy, Worldly Strategy, Politics, Monarchism, Hypocrisy

ص: 271

A Comparison of the Status of Religious Minorities in the Alavi Government and the Islamic Republic .1

Mahdi Abutalebi, Mahdi Yaghoubi

Abstract

Religious minorities have always been a challenging issue for governments. The status and concept of this stratum of societies has been considered in international law in recent centuries. Due to the ancient history of the presence of followers of Judaism, Zoroastrianism and Christianity in Iran, the position of this group after the Islamic Revolution was taken into consideration by the Islamic Republic. However, some believe that despite the Islamic Republic's modeling of the Alavi state, the rights of minorities have not been respected in Iran since the Islamic Revolution. Using a descriptive–analytical approach with a historical–comparative approach, this research seeks to answer the question whether the performance of the Islamic Republic and its leaders in relation to this group of society in Iran in comparison to the Alavi state was in line with or against Alavi Sireh (manner)? According to the results of the research, it can be indicated that the Islamic Republic's attitude towards religious minorities is completely based on Islamic law. Moreover, the attention given to the followers of other religions in the constitution and the observance of their citizenship rights and religious freedom in the Islamic Republic and the performance of its leaders are entirely based on the criteria of Imam .Ali government

Keywords: Imam Ali, Alavi state, Imam Khomeini, Supreme Leader, Islamic Republic, Religious .Minorities

ص: 272

Asghar Tahmasebi Baldaji

Abstract

Peace is one of the important topics that has been emphasized alongside jihad and war in the teachings of the Islamic religion and its importance and status are taken into consideration in its terms and conditions. Given the damages of war and its consequences, it is important to pay attention to peace and its consequences and how to institutionalize it at the micro and macro level. The present article analyzes descriptive-analytic approaches to the ultimate achievements of peace in Imam Ali's Sireh (manner) and points to the effects of this important approach in epistemic, guidance, social and military approaches. Ruminating over Imam Ali's Sireh reveals that in dealing with the opposition, the Imam preferred to tolerate war and oppression, and attempted in various ways to prevent a war. From Imam Ali's point of view, the peace wherein lies God willing provides social security and peace and avoids disunity and disruption in society and in some situations can lead those who may be killed in misguided situations in war. It is important to explain Alavi teachings about peace and its implications in the present era. First, it helps to introduce the true Islam in the international arena away from extremism and moderation currents and is an important obstacle to Islamophobia. Second, the discourse of peace and its strategic attention and approach to Islamic societies have become an important factor in unifying more in the light of commonalities and reducing disagreements and war, as well as contributing to the formation of a global peace discourse

.Keywords: Imam Ali, Human Rights, Peace Discourse, Jihad

ص: 273

Abstract

The relationship between morality and peacemaking in battle and war scenes has long been overlooked and, unfortunately, in today's societies, despite the presence of international forums, many of its humanistic components have been neglected in practice. Imam Ali has attempted in all moral and peace issues in the war against the violators of pact. The present article seeks to explain and analyze various aspects of Imam Ali's command and management in the Jamal war, using a descriptive–analytical method, with library resources. Therefore, before, during, and after the war, he would take into account all ethical considerations and seize every opportunity to prevent or end the battle, sending delegates to Aisha, Talha, Zubair and inviting them to peace and dialogue; and, in the hope of a preventing conflict, strongly avoid the outbreak of war by his troops, after having closed all the openings of peace, enter the battle and use every opportunity to end the war during .the war and the battle

.Keywords: Imam Ali, Pacifism, Ethics, Jamal War

Abstract

The importance of the meaning of life makes the question of how it can be realized in the present era for a contemporary Muslim. In this regard, Nahj al-Balaghah of Imam Ali includes valuable teachings. Imam Ali refers to the most important components of life from the monotheistic perspective of Islam. In this article, using descriptive-analytical method, some of Imam Ali's scientific and practical backgrounds on the meaning of life are discussed. In this approach, the meaning of life is examined in the light of inherent monotheism, trait monotheism, verbal monotheism, practical monotheism, and ultimately the status of the world and death. Intrinsic monotheism refers to things such as God's simplicity, infinity, and otherness that avoid the likeness of God to man and shows that God possesses all infinite perfection. Actual monotheism proves that the universe and human life are created and sustained by God, and man is not an abandoned creature, and the ultimate principle of the divine actions governs his life. Practical monotheism expresses the necessity and solutions and results of man's action against God, which results in his salvation. Finally, considering the monotheistic cases mentioned above, the world as a prelude to the attainment of true human perfection and death, as a prerequisite for the transition from the material world to

the Hereafter, obtains its meaning, and the hardships of life are the means of testing, punishment, reward, and human excellence. The result is that the monotheistic thought of Imam Ali has defined correctly – the origin, the resurrection, and the evolutionary path of man in this world – defines the true meaning of human life in .the light of God worship, which is his true freedom

Keywords: Imam Ali, Meaning of Life, Monotheistic Thought, Intrinsic Monotheism, Trait Monotheism, .Verbal Monotheism, Practical Monotheism, World, Death

Abstract

Tolerance is one of the supreme attributes of man that God Almighty has introduced in the Holy Qur'an as His blessing. Tolerance as a superior moral and educational attribute that has a significant impact on the personal, social and educational ethics is one of the foundations that have a profound effect on the development and excellence of human relationships with others and is essential for the general comfort of society. This characteristic has many virtues within it, such as humility, modesty, kindness, patience, self-control, hatred, anger, avoidance of war, avoidance of reproach, ease, and so on. Tolerance means kindness and leniency, in the sense of avoiding conflict with one due to being hurt. These ethical and educational virtues are an example of the traits that make man in the world and in the hereafter worthy of high ranks and degrees. Tolerance plays a very important role in family life and in human society. Life is full of problems that one gets involved with. If one does not tolerate people and treat them with anger and fury in the face of adversity, it will damage their social trust and their education and morality. In this article, using the descriptive-analytical method and library resources, various areas of tolerance in Imam Ali's educational-political course have been discussed

.Keywords: The Quran, Imam Ali, Educational Manner, Political Manner, Tolerance, Enemies, Bibliophiles

Abstract

The family is of particular importance in the Islamic religion, therefore it has made numerous recommendations on the importance, strength, and how members interact to form a well-liked family. Some of these attributes are quoted in Imam Ali's hadiths (PBUH). The present study, with the help of library data and by collecting and analyzing the traditions of the Imam, seeks to explain the most important family indices from Imam Ali's viewpoint which are organized in three areas of belief, ethics and behavior. The findings of the study show that from the viewpoint of Imam Ali (PBUH), faith in God and the establishment of divine spirit and spiritual development of family members are part of the belief indices of a desirable family. Trust, patience and jealousy are the most important indicators of ethical indices and good behavior, cooperation, simple living, and forgiveness are of the most important behavioral indices of family

.Keywords: Imam Ali (PBUH), desirable family, index

Generational change, educational consequences, and methods of dealing with it in Nahj al-Balaghah .1

Ahmad Fa'al Esfahani

Abstract

Generational change is one of the topics in sociology that some sociologists have written about. This is important since in the absence of proper planning, these changes lead to conflict and then to generational disruption. In the meantime, the religious view of generational change and its effects have been raised only by a few Muslim sociologists, and only by sociological indices. The key question now is whether such an issue has been raised in the original Islamic texts? And how has it been investigated? In this research, using a descriptive-analytical approach with an interdisciplinary approach to the study of the traditions, we address the issue from Imam Ali's perspective in Nahj al-Balaghah. The results of the research reveal that this issue has been discussed in the words of Imam Ali, especially Letter 31, and enumerate reasons such as the spiritual and psychological characteristics of youth, the underdevelopment of community education authorities, and the unscrupulous performance of rulers, and the effects of child-to-parent conflict and eradication of traditions. There are also approaches such as opportune and correct education, introduction of traditions correctly, creation of a context for thinking and reflection for the youth, and a research-based approach to the

ص: 279

traditions mentioned in the Imam's speeches. In this research, the basics and concepts are expressed from the sociologists' point of view and then extracted and analyzed from Nahj al-Balaghah's text to explain the problem. Additionally, in some cases the difference between the principles of Imam and sociologists has been mentioned and the effect of this difference has been examined

Keywords: Imam Ali, Nahj al-Balaghah, Sociology, Generational Change, Generational Rift, Generation, Tradition

ص: 280

Abstract

The struggle against the self and the desires of the soul is one of the fundamental foundations of Sufism. This spiritual jihad, which is interpreted as a voluntary death, is a means of a superior life which, after the liberation of man from the attributes of the human being, leads him to the highest degree of perfection, namely amalgamation into God and manifestation of God. By examining the mystical attributes, plenty of them can be traced back to Islamic teachings and in the words of Imam Ali in Nahj al-Balaghah. In the word of Imam Ali, mysticism has a special appearance, as it can rightly be called the father of Islamic mysticism. One of the foundations of Imam Ali in his remarks is the mystical death that reaching this stage will entail the Divine Proximity for the seeker. In this descriptive-analytic study, we try to introduce each of these voluntary death stages as one of the fundamental teachings of Islamic mysticism, and indicate how it can be applied and manifested in Imam Ali's words and his approaches to these spiritual positions

.Keywords: Imam Ali, Nahj al-Balaghah, Mysticism, Mystic Viewpoint, Voluntary Death, Death, Survival

Abdullah Jalali

Abstract

Every movement is moving towards change from power to action and towards a specific end. The duty of the seeker is a movement, and every mystical act has goals. The "goal" is what makes the conduct meaningful and the seeker strives to achieve it. Imam Ali's teachings also refer to the goals of the conduct which can be identified and can be considered as the framework of the mystical conduct. Outlining these goals can contribute to regulate the mystical conduct system of the Family (Ahlo AlBayt). The results show that according to his teachings, the ultimate goal of the seeker is "Proximity", and "Servitude", "self-purification", "self-knowledge" and "knowing Allah" are respectively the goals during the journey. The research method in this study is qualitative and inferential and extractive one that we have extracted the conduct goals from Imam Ali's teachings by referring to the sources of validity and data collection and categorizing them

.Keywords: Imam Ali, Conduct, Goals, Teachings, Fundamentals of Conduct

ص: 282

The Characteristics of the "Hujjat of Allah" in the Word of the Amir Al-Mu'minin (PBUH) with Emphasis .1
(on Wisdom 147 (Witness of God

Sayyed Zahir Al-Masilini

Abstract

The wisdom 147 in Nahj al-Balaghah, known as the sermon of Komeyl Ebne Ziyad, is one of the valuable sentences of Nahj al-Balaghah, which is regarded as a firm document on the necessity of God's authority on earth. Imam Ali, while expressing the necessity and philosophy of the existence of God on earth in these phrases, has enumerated the spiritual attributes of the authority of God; and for the first time introduces the term "the authority of God", referring to someone whose word and deed are valid for believers in God. Therefore, the requisite authority for speech and conduct is infallibility in terms of expression and action. Using the hadith descriptive-analytical method of this Wisdom, we have reached the following most important results: The necessity of the existence of authority among the people, the authority of God means narrative authority, not the rational authority, the existence of the authority of God does not always need to be available to the people, however sometimes it requires to be apprehensive and unknown which is not incompatible with his primary duty. From the Imam's point of view, the solution to the conflict between the Islamic factions is to obey the orders of God's authority. The most important characteristic of

God's authority is knowledge and certainty, and other attributes

derive from these two attributes, therefore, since God's authority loses its validity in the event of an error, the
.necessity of authority is infallibility in speech and action

.Keywords: Amir al-Mu'minin, Nahj al-Balaghah, God's authority, perfect man, Wisdom 147

ص: 284

Abstract

In the course of contemporary centuries, the attitude to history has changed, and in the study of history, topics such as theoretical philosophy of history and philosophy of history have flourished. One of the themes in the theoretical philosophy of history is whether history follows a set of laws and traditions or historical events occur by accident? If so, what are the traditions that govern the movement of history, and how do they help history proceeds? What is the perspective of Islam and Imam Ali as a religious leader on this issue? In this study, by using historical analysis method and library resources, and by studying the words of Amir Mummennin, we conclude that firstly, the perspective of Islam and religious texts is based on the tradition of history. Secondly, while proving the traditions of history, Imam Ali emphasizes the divinity of these traditions.

Keywords: Imam Ali, History, Theoretical Philosophy of History, Tradition of History, Divine Traditions, History Movement

Abstract

Among the numerous verses on Leadership and the immediate caliphate of Imam Ali is a speech addressed by the Prophet Mohammad (PBUH) in the area of Ghadir Khum and in Hajj al-Weda'ah; the explicit statement of the Messenger of God on the succession of the Emir in this sermon and the particular circumstances of its promulgation has doubled the importance of this text over the other texts. In the meantime, what is missing from this event is Amir al-Mu'minin's citation and objection to it which is clarified by examining the narrative and historical documents. In numerous sensitive and historical-political occasions, he has contended that the sermon of the prophet Mohammad on this day would be a response to some doubts such as various interpretations of the word "leader "as well as to the presence of Amir al-Mu'minin in the event. In this research, using a descriptive-analytical method with a hadith approach, the validity of Imam Ali's words in Ghadir's sermon has been investigated. The results of the research can be attributed to the sixteen documents obtained from the narrative and historical sources of the Shia and the Sunnis in invoking Amir al-Mu'minin to Ghadir's event and its sermon. And it is clear that, contrary to the existing notion that Al-Manar's commentator has raised it, not only has not he relinquished his inalienable right to

succeed the Prophet Mohammad, but also in numerous and sensitive and influential historical positions before the apparent caliphate, and then verbally and in writing, he has commemorated the Day of Ghadir and quoted the Word of the Messenger of God on that day, and invited everyone to act on the divine command and .the prophetic command of Islam

.Keywords: Imam Ali, Leadership, Ghadir, Ghadir sermon, Adduce

ص: 287

Zahra Hossein Hashemi

Abstract

Work is the essence of man. With work, one's talents and potential abilities flourish. The great human civilizations, in all their variety and diversity, are the result of the unremitting and tireless work of men. In Imam Ali's Sireh (manner), just as knowledge, insight, piety, faith, courage, brevity, management, devotion, and tolerance are of particular importance, work and effort are of particular importance as well. According to Imam Ali, working is essential to abstemiousness and abnegation. As a practical role model, he never missed opportunities and made the most of his precious life for divine satisfaction. Work can be examined from two aspects: first, the goals and individual effects of the work, and the other, social aspect. Therefore, the purpose of this study is to investigate the position of work and effort in Imam Ali's Sireh, using descriptive-analytical method to answer the following question: What are the significance, position, and value of Imam Ali's Sireh? To answer the above question, the hypothesis is tested that: "According to Imam Ali's words, can economic work and effort contribute to the growth of human virtues and spirituality and be a key factor in flourishing human talents?" The findings of the study, while confirming the above hypothesis, show other angles of the importance of work and effort

.Keywords: Work, Effort, Imam Ali, Sireh

Abstract

Endowment means abandoning property and profit, among the valuable Islamic legacies found in the Holy Quran and the Prophet's Sireh, and infallible Imams. The purpose of the present study is to address Imam Ali's goal in this field, considering the economic, social, cultural and spiritual effects of Endowment in society. The Imam had been involved in economic activities for the last 25 years of his life, and at the end of his life devoted all his wealth to the impoverished. The main question of this research is: what were the economic and religious goals of Imam Ali in Endowment as a good tradition? The research method in this research is a library one and based on historical and narrative sources. The findings show that the goals of the Imam have been to eradicate poverty, create relative prosperity in the society, promote social justice, .cultural, spiritual development, and gain satisfaction and contentment of God

.Keywords: Imam Ali, tradition, Endowment, Endowed Items

* چکیده

هدف کلی از انجام این پژوهش، تحلیل مفهوم مرگ و آثار تربیتی آن در کلام مولوی و تطبیق آن با کلام امام علی علیه السلام در نهج البلاغه بود که با استفاده از روش تحلیل محتوا با نظام مقوله بندی قیاسی انجام گردید. پژوهش شامل دو بخش بود که ابتدا مرگ و آثار تربیتی آن از دیدگاه مولوی و امام علی علیه السلام بررسی و تحلیل و سپس باهم تطبیق داده شد. حوزه پژوهش کلیه کتاب ها و متن های در دسترس کتابخانه ها و منابع دیجیتال بود که به روش نظری نمونه گیری شدند. ابزار گردآوری اطلاعات فیش های محقق ساخته بود. برای کدگذاری داده ها از روش کدگذاری باز، محوری و گزینشی و برای تحلیل داده ها از نظام مقوله بندی قیاسی استفاده گردید. برای بالابردن اطمینان پذیری، پژوهشگر از ابتدای گردآوری اطلاعات نسبت به شناسایی منابع مرتبط با موضوع تحقیق و جمع آوری و ثبت داده های آن ها اقدام نمود و پس از آن با دسته بندی کردن اطلاعات، اقدام به مقوله بندی و عنوان دهی به مقوله ها و خرده مقوله ها کرد و به طور مداوم آن ها را جهت اصلاح، مورد مقایسه و بازبینی قرار داد و به این طریق نسبت به صحت یافته های تحقیق اطمینان حاصل نمود. برای افزایش باورپذیری تحقیق نیز پژوهشگر با استفاده از نظرات دو نفر از اساتید خارج از دایره تحقیق، به منظور ارزیابی صحیح از تحلیل و تفسیرها نیز نظر داشت. نتیجه

ص: 293

1- . پایان نامه دکتری تخصصی فلسفه تعلیم و تربیت دانشگاه آزاد اسلامی اصفهان، واحد خوراسگان، شهریور 1398 ش؛

fatemehamidi58@gmail.com

ی حاصل از مفهوم مرگ از منظر مولوی و امام علی علیه السلام و آثار تربیتی آن در ابعاد فردی و اجتماعی که خود شامل ابعاد (اخلاقی، عبادی، اعتقادی و اقتصادی) می شدند نشان داد که میان مرگ اندیشی و آثار تربیتی آن از این دو منظر در کلیات تفاوتی وجود ندارد و اگر تفاوت است در جزئیات است که امام علی علیه السلام به دلیل وصل بودن به عالم الوهیت به آن ها پرداخته است، چرا که مولوی متأثر از کلام امام علی علیه السلام می باشد.

کلیدواژه ها: مرگ، آثار تربیتی، امام علی علیه السلام، مولوی، نهج البلاغه، مثنوی

* چکیده

خودسازی و تزکیه نفس از مباحث مهم اخلاق و از سخنان امام علی علیه السلام در نهج البلاغه به شمار می آید. حرکت انسان در جهت خودسازی بهترین حرکتی است که سبب می شود انسان در درون خود به تعادل برسد، قوای نفسانی خود را تعدیل کند و خویش را از بند دلبستگی ها و اسارت نفس اماره و شیطان برهاند و به اختیار خود به آزادی برسد و مالک نفس خود شود. در بینش اسلام، خودسازی مفهومی اساسی است که دارای مراحل و آثار فردی و اجتماعی بوده و خود منشأ دست یابی به عالی ترین هدف خلقت و بسیاری از آموزه های اخلاقی و تربیتی می باشد. با توجه به هدف بعثت انبیاء و سخنان اولیاء الهی از جمله امام علی علیه السلام در نهج البلاغه به تزکیه و پاک بودن وجود انسان ضرورت بحث را ایجاب کرد.

به این ترتیب خودسازی موجب موفقیت و سعادت انسان بوده و آدمی با گام نهادن در راه تربیت نفس به صفات الهی متخلق شده لذا علاوه بر تزکیه درونی خود، خودسازی در رفتار و گفتار او در اجتماع نیز آثاری را به همراه داشته از جمله این آثار شناخت خدا، یاد خدا، تقوا... می باشد. لذا امام علی علیه السلام در نهج البلاغه به مردم هشدار می دهد که آگاه باشید با خودسازی و پرهیزگاری ریشه های گناهان را می توان برید و با یقین می توان به برترین جایگاه معنوی دست پیدا کرد. همچنین روش در این تحقیق به صورت کتابخانه ای می باشد.

کلیدواژه ها: خودسازی، خودشناسی، معرفت النفس، نهج البلاغه.

ص: 295

* چکیده

از آنجا که فتنه خوارج نهروان در حکومت نوپا، اصول‌گرا و عدالت‌گستر علی بن ابیطالب (علیه السلام) یک چالش جدی محسوب می‌شود که تا قرن‌ها بعد پیامدهای آن استمرار داشته و شخصیتی جز امیرمؤمنان (علیه السلام) را توان مقابله با آن نبوده است؛ پژوهش حاضر با عنوان تجزیه و تحلیل رفتار خوارج از دیدگاه امام علی (علیه السلام) انجام یافته تا با بررسی گفتار و رفتار آن حضرت که خود میزان حق، تلقی می‌شود ابعاد انحراف خوارج روشن‌گشته و هشدار برای هرگونه الگوگیری از آنان در عصر حاضر باشد. در این پژوهش، با استفاده از روش کتابخانه‌ای به این نتایج دست یافته شد؛ که عدم بصیرت دینی و برداشت نادرست از آن، سبب گردید تا خوارج از پیروی امام زمان خود بیرون رفته و این جهالت فکری را تا جایی پیش بردند که در جریان حکمیت امام خود را کافر پنداشته و او را از دین اسلام خارج دانستند. بر این اساس قتل او را واجب شمردند. در مقابل امام علی (علیه السلام) تا زمانی که آن‌ها دست به قیام مسلحانه نزده بودند؛ با ایشان مدارا نموده؛ حقوق آن‌ها را از بیت المال قطع نمودند و از ورود به مساجد که در آن نام خدا ذکر می‌شود؛ منع نکردند. آزادی آن‌ها را محدود نموده و به بحث و استدلال با آن‌ها پرداختند. در نهایت وقتی آن‌ها درهای هدایت را بر روی خود بسته و جنگ را آغاز نمودند؛ ایشان قاطعیت به خرج داده و در مقابل آن‌ها ایستادند. این رفتار امام سبب شد آنها و طرفدارانشان هرگز نتوانند برای خود حقانیتی دست و پا کنند.

کلید واژه‌ها: امام علی (علیه السلام)، خوارج، نهروان، مارقین، حُرُورِیَّة.

ص: 296

1- . پایان نامه کارشناسی ارشد معارف و علوم نهج البلاغه دانشگاه معارف قرآن اصفهان؛ آبان 1392 ش؛

* چکیده

این تحقیق در یک مقدمه و پنج فصل طراحی و ساماندهی شده است.

در فصل اول، مفاهیم و کلیاتی از تحقیق ارائه شد، که شامل طرح مسأله تحقیق، ضرورت و اهمیت موضوع، هدف تحقیق، پیشینه تحقیق، سوالهای اصلی و فرعی تحقیق، فرضیه‌های تحقیق و تعریف عملیاتی کلید واژه‌ها بود.

در فصل دوم، و نیز انواع روشهای تحقیق به بحث گذاشته شد و در نهایت نوع و روش تحقیق در این پژوهش، روش‌های گردآوری اطلاعات، محدودیت‌های تحقیق در این پژوهش مورد توجه قرار گرفت.

در فصل سوم، که مشتمل بر دو بخش می‌باشد، در بخش اول مباحث چون مبانی، اصول و ارزشهای حاکم بر تصمیم‌گیری در مدیریت نوین، مورد بررسی قرار گرفت و همین‌طور در این بخش، مباحث چون فرایند تصمیم‌گیری، انواع تصمیم‌گیری بر اساس ماهیت تصمیم و میزان مشارکت افراد، الگوها و سبک‌های تصمیم‌گیری در مدیریت نوین پیگیری و دنبال شد.

در بخش دوم از این فصل، به مباحث چون مبانی، اهداف، اصول تصمیم‌گیری در سیره و سنت علوی، فرایند تصمیم‌گیری و مؤلفه‌های اساسی در تصمیم‌گیری امام علی (علیه السلام) به بحث گذاشته شد.

در فصل چهارم، به تجزیه و تحلیل یافته‌های تحقیق پرداخته شد و در نهایت به این نتایج رهنمون شدیم.

ص: 297

1. تصمیمات امام علی (علیه السلام) فرایندی است در چارچوب جهان بینی توحیدی و متأثر از هستی شناسی، انسان شناسی، شناخت شناسی و روش شناسی.

2. اصول و ارزشهای که در این فصل ذکر شد مهم ترین عامل تعیین کننده سمت و سوی، تصمیمات آن حضرت، به سوی حقیقت گرایی است.

3. حضور مؤلفه های نه گانه مذکور در این فصل از یک طرف و در نظر گرفتن عوامل و شرایط حاکم بر موضوع تصمیم گیری، از سوی دیگر، به عنوان پایه واقع گرایی آن حضرت در حوزه تصمیم گیری به حساب می آید.

در فصل پنجم، اهتمام عمده معطوف به تبیین و تفسیر یافته ها، در قالب پاسخ ها به سوال ها و فرضیه های تحقیق بود.

با عنایت به نتایج حاصل از یافته های تحقیق در این فصل، فرضیه اول تأیید و فرضیه دوم ابطال شد و در نتیجه پاسخ پرسش اول این شد، که تصمیمات امام علی (علیه السلام) از ویژگی های برخوردار است که تصمیمات وی را از دیگر الگوهای تصمیم گیری رایج در دانش مدیریت، متمایز می کند.

و همین طور با توجه به تأیید فرضیه سوم و ابطال فرضیه چهارم پاسخ پرسش دوم در این تحقیق این شد که شیوه و سبک تصمیم گیری امام علی (علیه السلام) سبک تصمیم مشورتی می باشد.

* چکیده

از دیدگاه امیرالمؤمنین (علیه السلام) پیرو به عنوان یک انسان از دو ساحت و بعد جسمی و روحی تشکیل یافته است. از این رو برای نفوذ به افکار، رفتار و احساسات او لازم است علاوه بر شیوه های معمول در ادبیات رایج، از شیوه های معنوی هم بهره گرفت. بنابراین امیرالمؤمنین (علیه السلام) از معرفی حکومت و سازمان اسلامی به عنوان مظهر حاکمیت الهی، وعده پاداش های معنوی، وعده پاداش های اخروی به مجاهدین و وعده مجازات اخروی به پیروان متخلف، به عنوان شیوه های معنوی نفوذ رهبر در پیرو بهره گرفته اند. از سوی دیگر، از دیدگاه امیرالمؤمنین (علیه السلام)، رهبر می تواند با شیوه هایی چون مشورت، استدلال، درخواست های شورآفرین، نظارت بر نزدیکان، تمجید پیرو، تلاش در جهت تأمین نیازهای معیشتی او، بهره گیری از انواع قدرت و ارتباطات اثربخش، بر افکار، رفتار و احساسات پیرو نفوذ نماید. از دیدگاه امیرالمؤمنین (علیه السلام) به کارگیری شیوه های نفوذ از سوی رهبر آنگاه نفوذ در پیرو را به دنبال دارد که عوامل تسهیل کننده نفوذ وجود داشته و موانع نفوذ برطرف گردد. این تحقیق، از نظر گردآوری داده ها با رویکرد کتابخانه ای، از نظر هدف با رویکرد اکتشافی و از نظر تجزیه و تحلیل داده ها بر پایه تفکر و استدلال به تبیین شیوه های نفوذ رهبر در پیرو از دیدگاه امیرالمؤمنین (علیه السلام) پرداخته است.

کلیدواژه ها: رهبر، پیرو، نفوذ، قدرت، ارتباطات اثربخش.

ص: 299

محبوبه صادقی (1)

* چکیده

با توجه به این که مظلومیت به معنای ستم پذیری نیست و خداوند هیچ گاه برای بندگان خود ظلم پذیری را نمی پسندد اما با این وجود حضرت علی علیه السلام مظلوم ماند و مظلومیت ایشان غیر اختیاری و تحمیلی بود و تحمل آن دربردارنده مصلحتی می باشد و بار ارزشی پیدا می کند.

این مجموعه با استفاده از روش کتابخانه ای و مرور منابع مختلف، در صدد بررسی علل مصائب حضرت علی علیه السلام و فلسفه مظلومیت حضرت از زبان خود ایشان می باشد در بررسی های انجام شده مشخص شد که بزرگترین ستم تاریخی در حق علی علیه السلام و اسلام و مسلمین انکار پیام غدیر بوده است که به دنبال آن حادثه سقیفه شکل گرفت. یکی از عاملین اصلی شکل گیری سقیفه و انکار پیام غدیر عمر لعنت الله علیه بود که با جنایت هایش مصیبت های زیادی را بر حضرت علی علیه السلام وارد ساخت. و اما مهمترین علل مظلومیت حضرت به فرموده خود ایشان عدم اتحاد بود که اگر دست از حمایت یکدیگر در یاری حق بر نمی داشتند و برای تضعیف ساختن باطل سستی نمی کردند خلافت به دست نا اهلان نمی افتاد و حضرت علی علیه السلام از حقی محروم نمی شد. در آخر به این نتیجه می رسیم که مظلومیت مصیبت همیشگی بشر بوده اما برای علی علیه السلام و خاندانش فوق تصور است و بازگو کردن این مصائب و مرور آن برای ستم دیدگان تاریخ هم درس استقامت و پایداری است و هم تسلی بخش.

ص: 300

1- . پایان نامه سطح 2 (کارشناسی) حوزه علمیه زینب کبری (سلام الله علیها) اردستان؛ مهر ماه 1391 ش؛

* چکیده

امام علی (علیه السلام) یکی از شخصیت های برجسته تاریخ بشریت است که از آغاز صدر اسلام، از جاذبه و دافعه بالایی برخوردار بوده، افراد و گروه های مختلفی را به تمجید یا ضدیت با خود برانگیخته است. در این میان، شرق شناسان نیز از تحقیق در مورد این انسان والای تاریخ اسلام، غافل نمانده، هر کدام از هر مذهب و آیینی، با انگیزه های متفاوتی، این حب و بغض ها را در قالب سخنانی از خود به جای گذاشتند. نظر به اهمیت این مسأله، در این تحقیق تلاش شده است تا با روش توصیفی و مراجعه به آثار شرق شناسان، سخنان برخی از مهم ترین افراد در مورد شخصیت امام علی (علیه السلام)، نگرش های مثبت و منفی آنان بیان شود.

اهداف و انگیزه های تبشیری، استعماری و جاسوسی از کشورهای شرقی و به ویژه اسلامی، از مهم ترین دلایل توجه شرق شناسان به شرق بوده است. مطالعه و تحقیق پیرامون شخصیت امام (علیه السلام) از سوی شرق شناسان، صرف نظر از انگیزه آنان، مقام والای ایشان را در برابر تاریخ رفیع تر خواهد کرد. کسانی چون جرج جرداق، کارلایل، ژایگری، نرسیسان و... ویژگی هایی چون الگوی کامل بودن حضرت برای بشریت، گستره علم و دانش ایشان و توانایی های امام و برخی صفات والای انسانی آن بزرگوار را، مورد تمجید و ستایش قرار داده اند. در مقابل این دسته، گروهی دیگر چون لامنس و وگلی پری با نگرش منفی، وجود برخی صفات والا چون داشتن هوش و ذکاوت و یا شیوه برخورد امام (علیه السلام) با خلفا را مورد بررسی قرار داده، در آن تشکیک کرده اند.

ص: 301

ناآگاهی از جایگاه امامت در مکتب اسلام، عدم بررسی منابع دست اول و معتبر در مورد امام علی (علیه السلام) و گاه مراجعه به منابع غیر واقعی اهل سنت، از جمله دلایل تشکیک در مقام والای امام علی (علیه السلام) از سوی مغرضان شرق شناس است.

کلیدواژه ها: امام علی (علیه السلام)، شرق شناسان، شرق.

ص: 302

* چکیده

هنر، درجه ای از کمال آدمی است، و دربردارنده فراست و فضل و دانش هنرمند متکامل. و امام علی علیه السلام، همان انسان متکاملی است که در زمینه هنر، و بهره بردن از فطرت پاک خود بیشترین بهره ها را برده است و آفرینشها در سخن پدید آورده که صاحب نظران را به شگفتی واداشته است.

نهج البلاغه با جاذبه های هنری در دنیا، در دلها، در دانشگاه های کشورهای اسلامی و غیر اسلامی راه یافته است. حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام یک هنرمند است، زیباست و زیبا سخن می گوید. دل ها را تکان می دهد، جان ها را نورانیت می بخشد، از عمق و ژرفای حقیقت می گوید، و در انتقال واقعیت ها به مردم از انواع جاذبه ها بهره می گیرد. از این رو جاودانه است، همواره راهگشای انسانهاست.

پل ارتباطی انسان ها با واقعیت ها هنر است. هنر واقعیت ها را برای تمام اقشار جامعه قابل درک می کند و به همه می شناساند، اگر از جاذبه هنری استفاده شود همه مردم با آن واقعیت آشنا می شوند و رسالت هنر، همگانی کردن واقعیت هاست.

رسالت هنر سیراب کردن همه ی مردم در تمام سطوح فکری است، برای اینکه دیدگاه های اسلامی، اخلاق اسلامی، جهان بینی اسلامی، فلسفه ی اسلامی، فقه اسلامی، احکام اسلامی جهانی شود، قابل فهم و درک ملل و اقوام گوناگون گردد همه بدانند، و همه ی واقعیت ها را بشناسند.

کلام امام علی علیه السلام از لحاظ ادبی، فصاحت و بلاغت و جنبه های هنری

ص: 303

1- . پایان نامه سطح 2 (کارشناسی) حضرت زهرا (سلام الله علیها) چادگان اصفهان؛ مهر 1398 ش؛

جایگاه والایی دارد. کلام امام در نهج البلاغه سرشار از جاذبه های هنری است که باعث مجذوب شدن مخاطب می گردد. امام با استفاده به جا از این جاذبه ها خواندگانش را شیفته می سازد و این همه جاذبه مفاهیمی مثل اخلاق، دین داری، عدالت، جهاد و... را در روح مخاطبان نهادینه می کند.

در تحقیق حاضر برخی از جاذبه های هنری موجود در کتاب شریف نهج البلاغه مورد بررسی قرار گرفته و تأثیر این جاذبه های کلام امام علی علیه السلام در برخی مخاطبان خاص و همچنین مخاطبان عام بررسی شده و می توان امیدوار بود که معرفی این جاذبه ها به همه اقشار جامعه مانند جوانان و طلاب و... بتواند در استفاده همه افراد جامعه از عمق کلام مولا و درک مفاهیم بلند سخنان ایشان کمک کننده باشد تا مضامین عالی اخلاقی، اجتماعی و... نهج البلاغه مورد استفاده جامعه اسلامی ایران، کل مسلمانان و حتی جوامع غیر اسلامی قرار گیرد چه بسا برخی از آنها در به کار بردن جاذبه های مورد نظر برای رسیدن به اهدافشان موفق تر عمل کرده اند. باشد که ما هم به یاری مولا و مقتدای خویش امیرالمؤمنین علیه السلام از جاذبه های هنری موجود در نهج البلاغه برای اهداف اسلام و موفقیت خانواده ها و جامعه بهترین استفاده ها را ببریم.

کلیدواژه ها: هنر، جاذبه هنری، نهج البلاغه، امام علی علیه السلام.

فاطمه پورشفیع(1)

* چکیده

اکثریت امت اسلامی پس از رحلت پیامبر (صلی الله علیه و آله) بطریقی غیر طریق حق رفتند. پس از ماجرای سقیفه و تعیین و تحکیم پایه های حکومت و خلافت خلفا، راه نفوذ تأویلات در نصوص و اعمال اجتهادات بدعتی و اعمال رأی باطل بر خلاف نص باز شد. عدم همراهی و اطاعت از ولایت امیرالمؤمنین علی (علیه السلام) و جهل عامه مسلمین در کنار قدرت حاکم و خفقان و فشار ناشی از آن مسیر بدعتها و انحرافات بعدی را فراهم ساخت. علامه سید شرف الدین موسوی از علماء شیعی معاصر در کتاب "النص والاجتهاد" به دفاع از مبانی اعتقادی شیعه و بررسی محورهای شاخص و عمده آن پرداخته است، که در این پایان نامه بطور تفصیلی و متمایز مورد بررسی قرار می گیرد.

کلیدواژه ها: مبانی، تشیع، نص، اجتهاد، «کتاب النص والاجتهاد» سید شرف الدین موسوی، بدعت، تحریف.

ص: 305

* چکیده

خداوند متعال دین خود را کامل و بی هیچ گونه کاستی به آدمیان هدیه فرموده است اما پدیده بدعت حکمی است که به دین افزوده یا از آن کاسته می شود و عاملی است که موجب ظلمانی شدن مسیر انسان به سمت سعادت و قرب الهی می گردد پژوهش حاضر به دنبال یافتن پاسخی است که بیان کند مرز بدعت و نوآوری از دیدگاه حضرت علی علیه السلام چگونه است؟

لذا این پژوهش با هدف شناخت ماهیت بدعت از دیدگاه امیرالمومنین (علیه السلام) و بررسی آثار آن انجام گرفته به گونه ای که نهایتاً بتوان بین پدیده های نوین بشری با بدعت تمایز قائل شد و با اجتناب از بدعت و بدعت گذاری زمینه استفاده از دانش نوین را فراهم نمود.

با عنایت به این که هر جامعه پیشرفته ای قادر به حل مشکلات و رفع موانع نمیباشد و تنها در سایه آموزه های دینی و با استفاده از قرآن کریم و روایات می تواند به شکوفایی برسد و با توجه تحقیقات انجام گرفته افراد جامعه ای که تنها به خود متکی باشند و از اندیشه های دینی بهره نگیرند، در میدان نوآوری و شکوفایی با شکست مواجه میشوند.

پژوهش پیش رو به شیوه توصیفی - تحلیلی به تبیین مرز بدعت و نوآوری از دیدگاه امیرالمومنین (علیه السلام) پرداخته است.

یافته های تحقیق از این قرار است که از دیر باز مورد توجه اندیشمندان بزرگی قرار گرفته از جمله مسائلی که همواره موجب رنج و زحمت بشر گردیده وجود انحرافات و خرافات و بدعت ها و ترویج آن در میان جوامع بشری بویژه جامعه مسلمین است که محل بحث

ص: 306

فراوان دارد، چون تفکیک مرز بین نوآوری و بدعت عامل اصلی تفرقه و انحراف در جوامع اسلامی است و از آنجا که مسلمانان برای به سلامت گذشتن از فضایی که به سبب آمیخته شدن حق و باطل، غبار آلود و گمراه کننده شده است، باید عوامل به وجود آورنده چنین فضایی و خصوصیاتشان را بشناسند تا بتوانند خود را از معرکه نجات دهند. در این تحقیق با بررسی ویژگی های مادی و معنوی نوآوری و شناخت آثار بدعت و نوآوری به تبیین مرز بدعت و نوآوری از دیدگاه امیرالمؤمنین علیه السلام پرداخته شده است.

کلید واژه ها: بدعت، ابداع، نوآوری، امام علی علیه السلام، تشریح، سنت، خلاقیت.

ص: 307

* چکیده

وقف که به معنای حفظ اصل مال و بهره برداری از عواید و ثمرات آن می باشد از اموری است که از دیرباز در میان مردم و جوامع بشری به اشکال و عناوین مختلف وجود داشته است و با ظهور اسلام و تأیید و سفارش این سنه حسنه از سوی رسول الله(صلی الله علیه و آله) و امامان شیعه(علیهم السلام)، این سنت حسنه مورد استقبال همه مسلمانان قرار گرفت. طبق اسناد موجود در کتب تاریخی؛ از میان ائمه معصومین، بیشترین موقوفات مربوط به حضرت علی علیه السلام می باشد. آن حضرت در مدت بیست و پنج سال خانه نشینی و دوری از صحنه سیاسی اسلام، فرصت بسیار مناسبی به دست آورد تا مروج الگوها و سنت های نیکوی اسلام همچون، سنت حسنه «وقف» باشد. امیرمؤمنان علی علیه السلام با در نظر گرفتن نیاز جامعه اسلامی زمان خود و با توجه به شرایط اقلیمی خاص سرزمین حجاز، شغل و حرفه کشاورزی را برگزیده و با توجه به نیاز شدید به آب و بارندگی کم در آن مناطق، جهت آبیاری مزارع و نخلستان ها، به حفر چاه های متعدد اقدام نمود و سپس تمامی آنها را جهت کمک به نیازمندان و فقرا و... برای کسب رضایت و خوشنودی خداوند وقف نمود. حضرت علی علیه السلام در نهج البلاغه در نامه 24 ضمن برشمردن اموال و دارایی های موقوفه خود، به بیان انگیزه ها و اهداف وقف، شرایط موقوفات، نام و ویژگی متولیان وقف و شروط آنها، مصارف اموال موقوفه، شاهدان بر وقف نامه و تاریخ نگاشته شدن وقف نامه و... اشاراتی داشته است. متن کامل وقف نامه آن حضرت و همچنین اسامی موقوفات ایشان در منابع تاریخی و حدیثی معتبر شیعه و سنی ذکر شده است. در اهمیت این موقوفات همین بس که

ص: 308

طبق نقل مورخان معتبر، در آمد سالانه موقوفات حضرت علی علیه السلام 40 هزار دینار بوده که تماماً صرف خدمت به جامعه اسلامی و امور خیریه و گسترش اسلام و کمک به محرومین و نیازمندان می شده است. در این پایان نامه پس از بیان کلیات تحقیق، به فلسفه و اهداف و مصارف و آثار وقف در جامعه اسلامی اشاره و سپس به بررسی نامه 24 نهج البلاغه پرداخته و متن وقف نامه امام علی علیه السلام را تبیین نموده و در پایان به تاثیر نهاد وقف در تمدن اسلامی و مدل سازی آن برای جوامع اسلامی امروز اشاره می نمایم.

کلیدواژه ها: علی علیه السلام ، نهج البلاغه، وقف، وقف نامه، موقوفات.

ص: 309

* چکیده

فلسفه دین، علمی است که عهده دار پژوهش عقلائی در جهت معقولیت و توجیه دین و آموزه های اساسی آن و سازواری آنها (آموزه ها) با یکدیگری است. در جهت عدم معقولیت و توجیه و سازواری آنها می باشد. در فلسفه دین چه از نگاه غربی چه با رویکرد اسلامی، روش این علم در میزان سطح معرفت دین پژوهان تأثیر بسزایی دارد. فلسفه تطبیقی، تأمل در امکانه ای همزبانی و همداس تانی می ان متفکران است. این رساله به دنبال زبان دیالوژیک و هم سخنی متفکران اسلامی و غربی معاصر در بحث روش هست. با توجه به جستجوهای انجام شده در حوزه روش شناسی فلسفه دین، پژوهش مستقلی یافت نشد از این جهت به نظر می رسد رساله حاضر برای نخستین بار به بررسی تطبیقی روش فلسفه دین از منظر اندیشمندان اسلامی و غربی معاصر پرداخته است. روش بررسی در این رساله، تحلیلی و کتابخانه ای است. دستاورد تتبع در موضوع، ارائه این نظر است که متفکران اسلامی و غربی معاصر در برخی مسائل و روش ها هم سویی و هم سخنی دارند.

کلیدواژه ها: روش شناسی، فلسفه دین، جان هیک، الهیات تطبیقی.

ص: 310

* چکیده

انسان شگفت ترین مخلوق خداوند و والاترین نشانه قدرت حق است. او، مستعد اتصاف به همه صفات و کمالات الهی بوده و آفریده شده تا به مقام خلیفه الهی رسد که این سیر جز با تربیت حقیقی دین مبین اسلام، میسر نمی شود. در این راستا اسلام برای تعلیم و تربیت دینی، اهمیت خاصی قائل است، چنانکه هر جا سخن از ارسال رسولان به میان می آورد، تعلیم و تربیت و تزکیه را برنامه اصلی آنان قرار می دهد. از سویی نهج البلاغه منبعی اصیل و متصل به وحی و حاوی نظرات تربیتی حضرت امیر(علیه السلام)، راهنمایی جهت شناسایی روش های تربیت دینی است. لذا این پژوهش با رویکردی توصیفی تحلیلی، به شیوه کتابخانه ای و تحلیل اسناد، و با فیش برداری از کتاب شریف نهج البلاغه و آثار دیگران، به ارائه روش های تربیت دینی با تکیه بر نامه 31 نهج البلاغه پرداخته است.

در این تحقیق مشخص شد: در این نامه، حضرت امیر(علیه السلام) از دو نوع روش در راستای تربیت دینی استفاده نموده اند. روشهای ایجادیه همچون روش اسوه سازی، قصه گوئی، تبشیر، تشویق، محبت، تکریم شخصیت، زمینه سازی، و روشهای اصلاحی تربیت دینی که شامل: تغافل، انذار، تنبیه، موعظه و نصیحت، رفق و مدارا، یاد مرگ و قیامت، محاسبه نفس و تزکیه می باشد.

کلیدواژه ها: تربیت دینی، روش های تربیت دینی، روش های اصلاحی، روش های ایجادیه، نامه 31، نهج البلاغه.

ص: 311

* چکیده

با توجه به لزوم جداسازی حق و باطل از یکدیگر، لزوم تعیین تکلیف مسایل و ضمانت سعادت انسان و این که اطاعت از امر فرمان روا لازمه ای دارد، شناخت حق و باطل ضروری به نظر می رسد. علم تفصیلی به حق، حصول اطمینان، استقلال اندیشه، عدم فردگرایی، یقین گرایی و بصیرت از لوازم شناخت حق و باطل می باشد. جدیت و تلاش، موشکافی، دوری از هوای نفس، ثبات قدم و پرهیز از شتاب زدگی، راه رسیدن به شناخت حق و باطل و در مقابل، کنجکاوی بی جا، اصرار بر جهل، بزرگنمایی، شتاب زدگی و جَوزدگی از موانع رسیدن به شناخت حق است. عاقبت به خیری از پیامدهای شناخت حق و باطل در بعد فردی و پیروی از امام حق و انسجام ملی از پیامدهای آن در بعد اجتماعی است.

سه معیار مطابقت با وحی، سیره معصومین علیهم السلام و فطرت یا عقل سلیم به عنوان معیارهای شناخت حق و باطل از کلام امام علی علیه السلام استخراج می شود. دین اسلام و قرآن کریم با شاخصه هایی از جمله فرقان، هموار، هدایت گر، مستقیم و حجت است، از شاخه های تطبیق موضوع با وحی است. پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) دارای ویژگی هایی از جمله آشکارکننده حق، داور، حق رو و فصل الخطاب هستند؛ امیرالمؤمنین علیه السلام نیز قاطع در راه حق، حق پو، راستگو، پاسخگوی ندای حق، عالم به حق، حق جو و حق یاب هستند؛ ائمه اطهار (علیهم السلام) نیز دارای وحدت رویه، مرجع حق، زمامداران حق و پرچم داران حق هستند؛ لذا به عنوان یکی از معیارهای شناخت حق در کلام امام علی علیه السلام معرفی شده اند.

ویژگی های حق عبارتند از میانه بودن حق، سنگینی و گوارایی، تأثیرگذار بودن، شایسته

ص: 312

پیروی بودن، روشن بودن، کمی یاران، اختلاط با باطل، مخفی بودن و داشتن مخالف بسیار. ویژگی های باطل نیز عبارتست از تظاهر و جلوه گری، کثرت طرفداران، پر سر و صدا بودن، شباهت با حق، گوشه نشینی خواص و نیت باطل. پیمان شکنان، دشمنان دوست نما و خواص ساده لوح، گمراهان و منافقان به عنوان مصادیق باطل معرفی شده اند. عمل گرایی، ایمان راستین، برپاکننده حق، حق گویی و حق پویی؛ خصوصیات طرفداران حق و شعارگرایی، مدعیان دروغین، ایستادگی در مقابل حق، شراکت با شیطان و خودمحوری؛ خصوصیات طرفداران باطل شمرده شده است.

از آنجا که به دلیل علمی بودن شناخت کلیات حق و باطل، نمی توان در عالم خارج، حق و باطل واقعی را با آن شناخت معین نمود، پس نیاز به مهارتی به نام بصیرت است تا بتوان حق و باطل و ویژگی های آنها را تطبیق نمود. در دوران غیبت معصوم (علیه السلام) حکم حاکمان صالح به حق نزدیک تر است و در زمان حکومت حاکمان ناصالح، رأی عالمان و راویان احادیث ائمه (علیهم السلام) معتبر است. در زمان حاکمیت حاکمان صالح که عالم دینی نیستند، نظر علما صائب است. البته در دو مورد اخیر، آرای عالمانی که دارای تخصص بیشتر _ اَعْلَم در موضوع _ هستند، معتبرتر است. رضایت و خواست جامعه، هنگامی که بر اساس موازین اسلامی باشد، مورد تأیید است و این به هیچ وجه نتیجه نمی دهد که حکومت به خواست مردم می تواند از معیارهای اسلامی دست بردارد. شرایط بیان حق عبارتست از این که انسان باید با توجه به موقعیت ها، سنجش ظرفیت ها، زمان ها و مکان ها به بیان حقایق اقدام کند.

کلیدواژه ها: امام علی علیه السلام، نهج البلاغه، حق، باطل، شبهه، بصیرت، لوازم شناخت، پیامدهای شناخت، موانع شناخت، ویژگیها، طرفداران، معیارها، تطابق با وحی، سیره معصومین علیهم السلام، فطرت، خواست مردم.

* چکیده

تحقیق حاضر با عنوان جایگاه زن در حکومت علوی به هدف تبیین جایگاه فرهنگی - ارزشی و همچنین حقوقی زنان در حکومت علوی تدوین شده است و روش به کار برده در این تحقیق توصیفی است. در مدت پنج ساله خلافت ظاهری امام علی با وجود جنگ و درگیریهای داخلی، حضرت توانستند نقش بسزایی در بیان و پاسداشت جایگاه زن داشته باشند؛ همچنین حمایت و تکریم زنان را از شاخصه های مهم حکومت دینی میدانند و فرقی بین کنیز، آزاد و زنان بی همسر قائل نیست. ایشان برای مقام زن به خصوص در نقش مادری و همسری اهمیت قائل است. اشاره حضرت به کمبود ایمان، ارث و عقل در زن، واقعیتی است که زنان با درک این واقعیت ها باید به وظایف خود عمل کنند و از جایگاه خود منحرف نشوند. خروج زنان از خانه و حضور در عرصه عمومی نزد آنحضرت امر منکر و ممنوعی نبوده است و توصیه به در پرده نگاه داشتن زنان برای حفظ و پاسداری حرمت وجود ارزشمند زن بوده است؛ بنابراین مشارکت زنان در امور اجتماعی با حفظ حریم زن مشکلی ندارد. امام در مواردی از مشورت با زنان نهی فرموده است. در قضاوت های امام علی با نهایت عدالت حقوق زنان رعایت شده است. به هر حال در زمان حکومت حضرت، زنان دوشادوش مردان در راه نشر اسلام کوشیده اند و در عرصه های مختلف حتی جهاد شرکت کرده اند.

کلیدواژه ها: جایگاه، زن، حکومت علوی، جایگاه ارزشی و فرهنگی، جایگاه حقوقی.

ص: 314

* چکیده

کنار هم نشینی و ارتباطات متقابل اجزاء یک مجموعه را نظم نامیده اند. چیزی که در اکناف دایره کائنات قابل رؤیت و بعضاً ناپیداست. در نگاه امام علی علیه السلام نظم معانی متقارن و چندلایه به خود می گیرد از آغاز و سرچشمه هستی شروع و در جزء جزء هستی فرد و اجتماع انسانی تبلور می یابد. جایی از آن خالی نیست چرا که جایی از ناظم و صانع کل خالی نیست. در رعایت آن سامان همه امور ایجاد می شود و در خلل آن فروپاشی. از دید ایشان سلسله و رشته اتصال هستی بر این پایه استوار است و در جای جای کلام خویش به طور صریح و ضمنی بدان پرداخته اند و خود آئینه تمام نمای اعتقاد و رعایت این مقوله در زندگانی بودند. تلاش این تحقیق بر واکاوی عنوان نظم به صورت صریح و در مواردی چند ضمنی؛ در اخص نهج البلاغه و بازخوانی آن در نظر شارحان ارجمند و بررسی نقاط اشتراک و افتراق دیدگاه آنان در کلام علوی است و از این رهگذر ضمن نمایان سازی اهمیت موضوع نظم به ارائه برداشت آزاد نیز پرداخته است.

کلید واژه ها: نظم، انضباط، امام علی علیه السلام، نظام، اجتماع.

ص: 315

* چکیده

نگرش ها و رابطه های «متافیزیکی» و «وجودی»، دو نوع از روابط، زبان و نگرش ها را نمایندگی می کنند که در اولی، به روابط و ظرفیت های عقلی و نظری، اولویت داده می شود و در دومی به روابط و ظرفیت های قلبی و عقلی، اصالت داده می شود. خوانش متون دینی، بر اساس نگرش های متافیزیکی، وجه غالب تفاسیر قرآن کریم، شروح نهج البلاغه و سایر نصوص منسوب به اهل بیت بر اساس بینش و نگرش وجودی است. نگرش های وجودی، ارتباط وجودی و زبان وجودی، به نوعی از نگرش، ارتباط و زبان گفته می شود که فارغ از پرده ها و حجاب های بحث های نظری، انتزاعی، تجریدی، تشریفاتی و عقلی محض، به متون، نصوص و منابع دینی می نگرند و نوعی از ارتباط شاهدانه، عارفانه، حاضر، زنده و بی واسطه را نمایندگی می کنند. توحید متافیزیکی و توحید وجودی نیز متأثر از دوگانه متافیزیکی - وجود، به نوعی از خداشناسی، خدایابی و معرفت به خدا اطلاق می شود که در توحید متافیزیکی، ارتباط غائبانه خدا و مخلوق، اولویت و اصالت دارد و در توحید وجودی، ارتباط شاهدانه و بی واسطه خدا و مخلوق، اصالت می یابد. اکثر تفاسیر قرآن و شروح نهج البلاغه، متأثر از هژمونی نگاه فلسفی، عقلی و کلامی، دارای نظام منطق و ادبیات متافیزیکی هستند و این نگرش، خوانندگان و بهره برداران از متون دینی را از بسیاری از اغراض و اهداف مؤلفان و گویندگان معارف دینی، محروم کرده است. پژوهش پیش رو، با استفاده از روش های معناشناسی، مفهوم سازی، تحلیل واژگانی، توجه به قرائن سیاقی،

ص: 316

نقد تعابیر شارحان و مفسران و پردازش اطلاعات؛ اثبات می نماید که اغلب گزاره های توحیدی قرآن کریم و نهج البلاغه، بر اساس انگاره های وجودی طراحی و ابراز شده است. منظور ما در این رساله، از توحید متافیزیکی، «نوعی توحید است که مبتنی بر استدلالات ذهنی، استقرائات نظری و استنتاجات عقلی به تبیین رابطه بنده و خدا می پردازد و نوعاً به عرصه های عملی و زیستی تجربی انسان، در ارتباط با خدا، ورود نمی کند.» و منظور ما از توحید وجودی، «نوعی توحید است که به رابطه خدا و انسان، در متن زندگی و فراز و فرودهای آن، صرف نظر از استدلال های نظری اطلاق می شود».

کلیدواژه ها: ارتباط زنده و ارتباط غائبانه، توحید وجودی، توحید وجودی _ متافیزیکی، توحید متافیزیکی، وجود، متافیزیک.

* چکیده

سیاست در حوزه اسلام به معنای تدبیر و اداره امور جامعه در مسیر تحقق ولایت الهی، همچنان که پسندیده و معقول است آفت های فراوانی دارد. چون امور جامعه باید در مسیر تحقق ولایت الهی تدبیر شود نیازمند به سرپرستی است که معصوم(علیه السلام) باشد و چون سرپرست معصوم(علیه السلام)، بهترین تدبیرکننده امور است از این رو آفت های این مهم را نیز می شناسد و به آن تذکر می دهد. سیاست حضرت علی علیه السلام آمیخته با اخلاق بوده است و به همه جوانب زندگی بشر توجه داشته است، حضرت برای والی و برای رعیت حق و حقوقی قائل هستند که رعایت یکدیگر سبب پیوستگی نظام و وحدت جامعه خواهد بود شد. از دیدگاه امام یک سری وظایف اخلاقی حاکم دارد که در تعامل با عموم مردم لازم است که رعایت کند. از جمله این اصول، اصل کرامت و احترام انسانی و عزت نفس مردم است. سپس اصل عدالت محوری، اصل رحمت و محبت و خدمت به مردم، اصل شجاعت و پرهیز از رعب، اصل احترام و توجه به حقوق اقلیت ها و سیاست مدار چون در زمینه های مختلفی مشغول به فعالیت می شود در همه آن زمینه ها امکان آفت زدگی و آسیب وجود دارد. بروز یک آفت در یک زمینه امکان ظهور در زمینه های دیگر را نیز دارد از جمله زمینه های بروز آفات می توان به زمینه های فرهنگی و اجتماعی، اقتصادی، نظامی،... اشاره کرد و آفات سیاسی این زمینه ها عبارتند از قدرت طلبی، استبداد و خودکامگی خشونت ورزی و انحصار طلبی دنیا زدگی، ستمگری و... است.

کلیدواژه ها: سیاست، آفات، امام علی علیه السلام، نهج البلاغه.

ص: 318

* چکیده

مهم ترین مبنای تربیت و تکامل انسان معرفت و شناخت است و این امر از امتیازات انسان است. انسان به میزان معرفت و شناخت خود در مراتب کمال بالا می رود. بیشتر کارهایی که به نتیجه مطلوب نمی رسد همان هایی است که مبتنی بر شناخت درست نبوده است. شناخت در امور انسانی و به ویژه در آنچه به تربیت آدمی ارتباط می یابد از حیاتی ترین کارهاست و لازم است به گونه ای جدی مورد توجه قرار گیرد. شناخت موانع و مقتضیات هر کاری و پابندی بدان از مهمترین شرطهای توفیق در آن کار است. گام زدن در مسیر تربیت و سیر به سوی اهداف آن نیازمند شناخت موانع و مقتضیات آن است. لذا چنانچه از موانع و مقتضیات در امر تربیت غفلت شود نه تنها تربیت سامان نمی یابد بلکه گرفتار انواع انحطاط و سقوط می شود. از این رو شناختن موانع و مقتضیات تربیت و به کارگرفتنشان در عمل از مهمترین اقدامات در تربیت است.

در این تحقیق از دیدگاه حضرت علی علیه السلام، برقراری روابط تربیتی افقی و هم سطح، به کارگیری کلمات عاطفی، استفاده از تجارب دیگران در امر تربیت و... برخی از مقتضیات تربیت است که مربی با بهره گیری از آنها می تواند مرتب خود را در جهت تربیت مطلوب هدایت کند. همانگونه که مقتضیات تربیت در نگاه حضرت علی علیه السلام از جایگاه ویژه ای برخوردار است، موانع تربیت نیز حائز اهمیت بوده و حضرت دنیاگرایی را به عنوان مانع اصلی تربیت معرفی می نمایند. از دیدگاه آن حضرت موانعی چون موانع فردی مانند طمع، بخل، لقمه حرام و عدم پذیرفتن پند، موانع اجتماعی مانند: کانون های اجتماعی نامناسب و فرهنگ حاکم بر یک جامعه - موانع سیاسی مانند: نوع حکومت و بی عدالتی و موانع

اقتصادی مانند: بیکاری و تنگدستی و تکاثر و فزونخواهی نیز به عنوان موانع تربیت مطلوب مطرح است.

کلیدواژه ها: موانع تربیت، مقتضیات تربیت، تربیت، حضرت علی علیه السلام.

ص: 320

* چکیده

تبیین و ارائه ماهیت حقیقی و هویت انسانی زن در عرصه های مختلف فردی و اجتماعی، از جمله امور اولیه و بنیادین هر مکتب مرفقی و تاریخ ساز بوده، و تعالیم جامع اسلامی نیز با پشتوانه الهی و تاکید بر تکوین، بر تحول تلقی از زن و اصلاح نگرش نسبت به وی همتگماردهاند. در این راستا سنت علوی اعم از قول و فعل و تقریر، به عنوان تنها تجربه حکومتی اهل بیت (علیهم السلام) پس از انقطاع وحی، الگوی جامعی از نگرش صحیح به مسایل استراتژیک زنان، اصول رفتار معقول و قواعد مشارکتی آنان، ارائه داده؛ و زمینه را جهت پرداخت و عملیاتی نمودن آنها فراهم نموده است؛ به گونه ای که زنان با خودپندارهای مثبت و قوی در عرصه های مختلف کسب توانمندی نموده، و خوش درخشیده اند. این در حالی است که از اقوال حضرت علی علیه السلام ذهنیتی منفی و نگرشی ملامتگر نسبت به زنان در اذهان موجود بوده و حجم قابل توجهی از پژوهشها را به خود اختصاص داده است. از این روی استخراج هویت حقیقی زن مستلزم بازخوانی بنیادی و جامع سنت، و اهتمام خاص به تحلیل و توصیف سیره عملی حضرت در کنار سیره قولی است. این پژوهش با بررسیهای دقیق اصولی و واکاوی دقیق سنت علوی در دو عرصه قول و فعل اثبات میکند که نه تنها بین قول و فعل معصوم تعارضی نیست بلکه ناصر و موید یکدیگر نیز بوده و در مجموع همراهی تکوین و تشریح را در نکوداشت جایگاه زن به تصویر می کشند. این نوشتار با استفاده از روش تحلیل متن در سه مرحله توصیف، تحلیل و مقوله بندی، به تحلیل محتوای اقوال و سیره عملی حضرت علی در خصوص بانوان پرداخته، و مؤلفه های کلی حقیقت انسانی زن و جلوههای ظهور خارجی آن را در سایه

ص: 321

سنت علوی استخراج نموده است. نتیجه آنکه زنان در پرتو تعالیم علوی نه تنها تضعیفی نسبت به جایگاهشان در عالم احساس نمی‌کردند، بلکه با شناختی نظاممند و متعالی نسبت به نقش و جایگاه وجودی خود، در عرصه‌های مختلف معرفتی، عملیاتی؛ با محوریت توحید و اصول و ارزشهای الهی فعال، موثر و تاریخساز بوده‌اند.

کلیدواژه‌ها: سنت علوی، هویت زن، قول و فعل معصوم، حل تعارض

ص: 322

* چکیده

این پژوهش براساس متن روایتی از قنبر _ غلام و خدمتگزار وفادار امام علی علیه السلام _ در وصف ایشان می باشد که محقق به شرح و توضیح برگزیده ای از این صفات، بر اساس قرآن، روایت و تاریخ با استمداد از کتب شیعه و سنی پرداخته است؛ امید است تفکر و نگرش در این صفات باعث شناخت هر چه بیشتر امام(علیه السلام) شود.

امام(علیه السلام) دارای صفات اعتقادی بارز و منحصر به فردی هستند که شاید بتوان ادعا کرد کسی از صحابه و مسلمین به پای ایشان نمی رسد؛ چرا که امام(علیه السلام) از اوان کودکی در دامان پیامبر(صلی الله علیه و آله) پرورش یافت؛ ایشان لحظه ای به خدا کفر نوزید، بزرگ و سرور و امیر مسلمانان بود و... .

امام(علیه السلام) علاوه بر اعتقاد قوی، در عمل و اخلاق نیز قوی و راسخ بود و کسی جز پیامبر(صلی الله علیه و آله) بر ایشان پیشی نگرفت؛ ایشان همواره یار و فرمانبردار پیامبر(صلی الله علیه و آله) بود.

با بررسی تاریخ و گذشته امام(علیه السلام)، به این نکته پی می بریم که امام(علیه السلام) در ویژگی های اخلاقی و عملی مانند سخاوت و بخشندگی و... در ویژگی های جنگ آوری و جهادی مانند شجاعت و دلاوری و... بی همتا هستند.

کلیدواژه ها: امام علی علیه السلام، قنبر، صفات و ویژگی ها (ی امام(علیه السلام)).

ص: 323

زهرا عموجی (1)

* چکیده

در خصوص لزوم حکومت به طور کلی باید گفت از آنجا که انسان فطرتاً اجتماعی است و از طرفی برای رسیدن به کمال و تعالی نیازمند جامعه‌ی سالم است و سلامت جامعه در گرو اجرای نظم و قانون است که اجرای قانون مستلزم وجود حکومت است. از نظر اسلام نیز می‌توان این ضرورت را از ماهیت برخی قوانین آن مانند دفاع و قصاص و... و سیره عملی پیشوایان و اهتمام منبع وحی به این موضوع استنباط کرد.

در تحلیل ساختار حکومتی حضرت باید گفت، حکومت ایشان از نوع غیر متمرکز بوده به طوری که فرماندارانی را بر ولایت سرزمین‌های دور از دسترس می‌گماشتند و تنها بر این فرمانداران نظارت می‌کردند. با توجه به انحرافات که به خصوص در زمان عثمان رخ داده بود حضرت در ابتدای حکومت خویش دست به اصلاحات در سه عرصه مالی و حقوقی و اداری زدند و علاوه بر اینها، راهبردهای مدیریتی نیز ارائه نمودند که هم به صورت کلی برای اداره‌ی کلیه‌ی سیستم‌های حکومت به کار می‌رفت و راهبردهایی نیز داشتند که برای اداره‌ی کارگزاران مؤثر بود. مدیریت حضرت تمامی ابعاد اجتماع را در بر می‌گرفت؛ به طوری که در بعد مدیریت اجتماعی، خود را موظف به رعایت حقوق جامعه از جمله حق حیات، حق عدالت، حق امنیت، حق آزادی و حق مردم‌داری می‌دانستند.

در بعد اقتصادی در امر جمع‌آوری اموال مشروع از جمله زکات و خراج و جزیه اهتمام می‌ورزید و نیز اصولی را برای مراعات مؤدیان رعایت می‌کرد. مهمترین اصول اقتصادی حضرت نیز عبارت بودند از ترویج فرهنگ کار، توسعه‌ی کشاورزی و تجارت، نظارت بر اجرای قوانین در بازار و زمینه‌سازی در این خصوص.

ص: 324

حضرت در بعد قضایی نیز به هر سه عنصر قضاوت توجه داشت. به طوری که در خصوص قاضیان بهترین ها را گزینش می نمود و برای عدم انحراف آنها کارهای لازم از جمله تأمین مالی ایشان را انجام می داد. در خصوص مجرمان نیز تا جایی که امکان داشت عفو و گذشت داشت و در غیر این صورت با قاطعیت تمام به کیفر آنها می پرداخت.

در بعد نظامی نیز، ایشان اصولی داشتند به طوری که در زمان صلح نیز با فراهم کردن امکانات، آمادگی های لازم را برای مقابله با تهاجمات غافلگیرانه دشمن ایجاد می کردند و از اوضاع کشور به خوبی آگاهی داشتند. در آستانه جنگ نیز ضمن رعایت آداب اخلاقی جنگ، اصول دیگری را نیز رعایت می کردند که از جمله بارزترین آنها رعایت فنون جنگی بود و پس از جنگ نیز، نهایت مدارا و مهربانی را با باقیمانندگان دشمن مبذول داشتند.

* چکیده

تاریخ گواهی می دهد که در غدیر خم نبی اکرم (صلی الله علیه و آله) به فرمان الهی علی بن ابی طالب (علیه السلام) را به جانشین خود در میان امت برگزید تا چشمه هدایت الهی همواره جوشان و خروشان باقی بماند. اما پس از رحلت آن نبی بر حق، اُمت اسلام بر سر جانشینی ایشان اختلاف کردند و گروهی سود جو و قدرت طلب از یک سو برای رسیدن به منافع دنیوی و از سوی دیگر برای از بین بردن اسلام ناب محمدی (صلی الله علیه و آله) بر کرسی خلافت تکیه زده اند و از هر کوششی برای غصب خلافت و آزار و اذیت اهل بیت پیامبر (صلی الله علیه و آله) فرو گذار نکردند. این تلاش ها تنها به صدر اسلام محدود نشده و در طی سالیان متمادی گروهی از عالمان و متفکران متعصب با وارد کردن شبهات فراوان پیرامون خلافت و جانشینی امام علی علیه السلام و عصمت و شفاعت ایشان و توسل به آن بزرگوار سعی بر آن داشته اند تا به هر طریق ممکن اذهان مسلمین را از حقیقت دور نگه داشته و غاصبان خلافت را جانشینان بر حق و منجیان امت معرفی نمایند. از آنجا که نور حقیقت هیچ گاه پنهان نخواهد ماند عالمان تشیع در این زمینه با دادن پاسخ های دندان شکن به شبهات وارده چون چراغی روشن برای هدایت اهل ایمان در ظلمات این گونه شبهات بودند و نگذاشتند توطئه های دشمنان دل های پاک عاشقان را سیاه و کدر نماید پژوهش حاضر نیز بر آن شده است تا به اندازه توان با بیان این شبهات و پاسخ گویی به آنها قدمی هر چند کوچک در راه اثبات حقانیت و مظلومیت امام اول شیعیان بر دارد.

کلیدواژه ها: خلافت، شبهات، حقیقت، جانشینی.

ص: 326

* چکیده

این رساله با عنوان روش های تفسیری حضرت علی علیه السلام در نهج البلاغه به بیان این مساله می پردازد که روش های تفسیری امیر المومنین چه بوده است. قرآن بزرگترین کتابی است که نوع بشر همواره نیازمند آن است و بهره مندی از آن موجب سعادت در دنیا و آخرت خواهد بود و از آنجا که فهم این کتاب آسمانی برای همه افراد بشر میسر نیست پس نیاز به مفسری دارد که علم تفسیر یعنی علم کشف و دریافت مفاهیم و آیات قرآن و مقاصد الهی از آن نزد اوست و چون نخستین مفسران قرآن پیامبر (صلی الله علیه و آله) و ائمه (علیهم السلام) هستند و حضرت علی علیه السلام از اولین شاگردان پیامبر (صلی الله علیه و آله) بوده و به صدر المفسرین ملقب است لازم دانسته شد که سخنان ایشان در نهج البلاغه بررسی شود تا شاید نکته ای نهفته از قرآن توسط سخنان ایشان روشن گردد. روش های تفسیری حضرت (علیه السلام) یعنی همان راهکار هایی که ایشان برای فهم و آشکار کردن معنا و مقصود آیات انتخاب کرده اند را می توان به دو دسته نقلی و غیر نقلی تقسیم نمود. روش تفسیر نقلی روشی است که یا با الهام از روایات معصومین علیهم السلام به تفسیر آیات پرداخته که در نهج البلاغه می توان به آموزش چگونگی جهاد و تاکتیک های نظامی در اسلام، شناساندن عترت پیامبر (صلی الله علیه و آله) و امامان راستین (علیهم السلام)، ویژگی های خلقت آدم و چگونگی سجده فرشتگان بر او و... اشاره کرد که به آن تفسیر روایی می گویند و یا تفسیر آیات با آیات دیگر است که حضرت علی علیه السلام به مبانی وحدت امت اسلامی اشاره کرده اند. روش غیر نقلی روشی است که یا با الهام از برهان ها و ادله عقلی و کلامی به تفسیر آیات پرداخته، از جمله علت مهلت یافتن شیطان تا زمانی معلوم، علل عدم بیهودگی خلقت

ص: 327

1- . تحقیق پایانی سطح 2 (کارشناسی) حوزه علمیه نرجس خاتون شهرستان برخوار اصفهان؛ تابستان 1395 ش.

خداوند،... در نهج البلاغه آورده شده؛ یا با شرح و تبیین واژگانی آیات قرآن آن را تفسیر کرده، بیان اهل فساد و سرکشی، بیان علل شکست و نابودی کوفیان از جمله آنهاست که به آن تفسیر لغوی می گویند و یا به بیان مصداق یا مصداق های مفهوم عام قرآنی پرداخته، که بیان معانی سائق و شهید، بیان چگونگی آفرینش آسمانها، سفارش به تقوا و مردن بر مسلمانی از جمله مواردی است که امام اول شیعیان در کتاب گراسنگ خود نهج البلاغه بیان نموده است.

کلیدواژه ها: تفسیر، روش های تفسیری، روش های تفسیری نقلی، روش های تفسیری غیر نقلی، نهج البلاغه.

ص: 328

* چکیده

موضوع این نوشتار بررسی مساله شکر با تأکید بر نهج البلاغه است. بی تردید توصیف مساله شکر از زبان معصومین علیهم السلام کامل ترین شناخت از آن مساله را به ارمغان می آورد و با مراجعه به فرمایشات حضرت علی علیه السلام در نهج البلاغه و توصیف حضرت از این مساله این نتیجه حاصل می شود که حضرت موانع و رهاوردهایی را برای انجام شکرگزاری قائل هستند. چون نهج البلاغه دایره المعارفی از فرهنگ اسلامی است. این اثر عظیم فراتر از عصر و زمان خود با ارائه راه حل های اصولی و ریشه ای برای مشکلات. بنابراین با تمسک به سخن ائمه (علیهم السلام) از جمله سلامت روح و روان، افزایش نعمت، شکوفایی استعدادها، بهشت و بهره مندی مضاعف. رهاوردهای شکرگزاری و هلاکت و نابودی، تبدیل نعمت به نعمت و بلا، سلب انگیزه برای نیکوکاری و شهادت نعمت به ضرر صاحبش از جمله پیامدهای کفران نعمت محسوب می شوند. همچنین یکی از نعمت هایی در اختیار انسان و مایه پیشرفت و سربلندی اوست شکرگذاری است. شکر و سپاس به عنوان فضیلتی اخلاقی مورد تأیید و تأکید عقل و عقلا است. هر انسانی به حکم عقل در برابر افرادی که به گونه ای کاری و یا نعمتی را به وی می دهند شکر کند.

شکر خداوند به این معناست که بدانیم هر نعمتی که به ما می رسد از سوی خداست و هر چیز دیگری که واسطه رسیدن نعمت ها به ماست نیز به اراده خداوند واسطه رسیدن نعمت شده است. حالت روحی خاصی که در اثر این معرفت حاصل می شود شکر نامیده می شود. همچنین در این تحقیق به این سوال پاسخ داده شده است که رویکرد ائمه معصومین علیهم السلام نسبت به مساله شکر چه می باشد.

کلیدواژه ها: شکر، شکرگزاری، کفران نعمت، شاکرین.

ص: 329

1- . تحقیق پایانی سطح 2 (کارشناسی) حوزه علمیه نرجس خاتون شهرستان برخوار اصفهان؛ تابستان 1394 ش.

زهرا زارعان(1)

* چکیده

موضوع تحقیق که پیش روست، عوامل و موانع تربیت در قرآن و نهج البلاغه است. تربیت یعنی بروز دادن و به فعلیت رساندن استعدادهای ذاتی که در نهاد هر موجود زنده ای که قوا و استعدادهای مختلفی دارد نهفته شده است که اگر این قوا بروز ننماید و به مرحله نمود و ظهور نرسد، انسان به تربیت صحیح دست نمی یابد.

از آنجا که تربیت شاکله اصلی رفتار انسان را تشکیل می دهد و هر انسانی با رفتار درست خود در تشکل جامعه سالم سهیم می باشد براین شدیم که عوامل و موانع تربیت را از دیدگاه قرآن و نهج البلاغه بررسی، و با توجه به تلاش همه جانبه غرب برای تغییر هویت دینی و تأثیر آن در تربیت جوانان و نوجوانان در جامعه اسلامی این پژوهش را انجام دهیم.

در این راستا مکتب مقدس اسلام منطبق بر عالی ترین موازین شکوفایی فطرت آدمی است و رمز تعالی روح انسان در تربیت اسلامی است. بدیهی است که در پرتو چنین تربیتی وصول به عالی ترین مراتب کمال و تعالی برای انسان امکان پذیر خواهد بود لذا توجه تربیت اسلامی به طبیعت و فطرت آدمی، مستلزم توجه شایسته آن به عوامل و موانع می باشد که از عوامل تاثیرگذار بر روی تربیت، عوامل مادی و فرا مادی از جمله وراثت، محیط، فطرت، علم به نظارت خداوند، نظارت فرشتگان را می توان بیان نمود و هواهای نفسانی، شیطان، خانواده منحرف، حکومت های ستمگر و دنیادوستی نیز می توانند از موانع موجود در تربیت باشند.

کلید واژه ها: تربیت، عوامل مادی، عوامل فرامادی، موانع تربیت.

ص: 330

1- . تحقیق پایانی سطح 2 (کارشناسی) مدرسه علمیه نرجس خاتون ÷ شهرستان برخوار؛ تابستان 1395 ش

ایمان به معنای باور قلبی که شخص بدان اقرار می کند و آن را قلباً تصدیق می کند و از مفاهیم کانونی ادیان الهی از جمله اسلام است. ایمان به خداوند نه شرط کافی بلکه شرط لازم برای نیل به سعادت انسانی است. نهج البلاغه بهترین هدیه معرفتی، عمیق ترین مفاهیم را به جویندگان حقیقت ایمان عطا می کند. چون سراسر نهج البلاغه سرشار از واژه های پرباری است که هر کدام بار معرفتی ویژه ای دارند، از این رو گسترش فرهنگ نهج البلاغه موجب جامعیت دینی می شود. مساله ایمان در نهج البلاغه از جایگاه و اهمیت ویژه ای برخوردار است و از جهات گوناگون به آن پرداخته شده است از جمله فضیلت ایمان، اقسام ایمان، پایه های ایمان، نشانه های ایمان، آفات ایمان، عوامل تقویت ایمان و آثار ایمان. ولی در حکمت 31 به صورت مفصل تر به ارکان ایمان همراه با فصاحت و بلاغت تمام به تفسیر ایمان و ارکان آن پرداخته اند که این ارکان در امور فردی و اجتماعی تاثیر بسزایی دارد و موجب پیشرفت و سعادت انسان و جامعه اسلامی خواهد شد. به همین دلیل در این تحقیق محقق بر آن شده که نگاه جزئی تری به حکمت 31 و زیر شاخه های آن بیندازد. در این نوشتار به خاطر حجیم بودن مباحث ایمان در نهج البلاغه، ابتدا به مفهوم شناسی واژه ایمان، و پایه های ایمان در حکمت 31 نهج البلاغه اشاره شده است. امام علی علیه السلام معتقدند ایمان بر چهار پایه استوار است: «صبر» و «یقین» و «عدل» و «جهاد». صبر از میان آنها، بر چهار پایه استوار است؛ اشتیاق، ترس، زهد و انتظار. یقین نیز بر چهار پایه استوار است: بینش هوشمندانه و عمیق و پی بردن به دقایق حکمت و پند گرفتن از

ص: 331

1- تحقیق پایانی سطح 2 (کارشناسی) مدرسه علمیه نرجس خاتون ÷ شهرستان برخوار؛ تابستان 1397 ش.

عبرت‌ها و اقتدا به روش پیشینیان (صالح). عدل نیز چهار پایه دارد: فهم دقیق، علم و دانش عمیق، قضاوت صحیح و روشن و حلم و بردباری راسخ. جهاد (نیز) چهار پایه دارد: امر به معروف، نهی از منکر، صدق و راستی در معرکه‌های نبرد، و دشمنی با فاسقان. که با رعایت این اصول شانزده‌گانه، ایمان ابتدا در جان و دل افراد رسوخ پیدا خواهد کرد و منجر به برپایی نظامی عادلانه خواهد شد که نتیجه آن پیشرفت و رشد جامعه اسلامی خواهد بود به همین دلیل بهتر است مومن بکوشد تا خود را مزین به این اصول کند تا قدم به قدم به قرب الهی و رضای پروردگار نزدیک شود. پژوهش حاضر به لحاظ هدف، کاربردی بوده و با توجه به تبیین مطالب توصیفی - تحلیلی می‌باشد و شیوه گردآوری کتابخانه‌ای است.

کلیدواژه‌ها: ایمان، صبر، یقین، عدل و جهاد.

ص: 332

مریم معینی (1)

* چکیده

بی تردید توصیف خداوند از زبان معصومین علیهم السلام کامل ترین شناخت از ذات و صفات الهی را به دست می دهد. با مراجعه به فرمایشات حضرت علی علیه السلام در نهج البلاغه و توصیف حضرت از ذات و صفات الهی این نتیجه حاصل می شود که حضرت برای خداوند متعال صفاتی را قائل هستند و برای اثبات این مطلب دلالتی را بیان می فرمایند. در نهج البلاغه می توان دو دلیل اساسی برای اتصاف خداوند به صفات مخصوص یافت یکی دلیل وجوب وجود است یعنی آنکه واجب الوجود است در ذات در تمامی صفات کمالیه نیز باید واجب الوجود باشد و دلیل دوم دلیل اوصاف انسانی است. یعنی انسانی که مخلوق خداست صفاتی را داراست و این بدان معناست که اعطا کننده این صفات به انسان یعنی خداوند باید حتما همه آن صفات را به نحو کامل تر دارا باشد. حضرت دو تقسیم عمده برای اوصاف الهی قائل است یکی تقسیم صفات به ثبوتیه و سلبيه و دیگری تقسیم به صفات ذات و صفات فعل. از منظر نهج البلاغه کیفیت اتصاف ذات الهی به صفات ذاتیه ثبوتیه به نحو عینیت است و این با نحوه اتصاف دیگر موجودات که به صورت زائد بر ذات می باشد فاصله بسیار دارد. حضرت چند تفاوت اساسی میان صفات الهی و صفات بشری قائل است که می توان این تفاوت ها را تحت سه عنوان نقص و کمال و مثل و مانند نداشتن و نامحدود بودن صفات الهی بیان نمود.

کلیدواژه ها: صفات ثبوتیه، صفات سلبيه، صفات ذات، صفات فعل، صفات الهی، نهج البلاغه.

ص: 333

1- . تحقیق پایانی سطح 2 (کارشناسی) مدرسه علمیه نرجس خاتون ÷ شهرستان برخوار؛ تابستان 1393 ش.

* چکیده

یکی از دعاهای معروف که مستحب است در هر شب ماه رمضان خوانده شود، دعای افتتاح می باشد. که این دعا از امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف نقل شده و توصیه شده که بهترین لحظه های مناجات با خدادار ماه رمضان به کمک آن طی شود. این دعا دارای مضامین عالی و گنجینه ای از معارف توحیدی و خداشناسی است که در آن به صفات جلال و جمال پروردگار و تدبیر و تصرف حق تعالی بر عالم خلق، اشاره نموده است. این دعا مانند سایر دعاها چنان با تار و پود توحید، رسالت و امامت آمیخته شده که جداسازی آن کار دشواری است. در این دعا بعد از حمد و ثنای الهی ابتدا به آستان مقدس رسول اکرم (صلی الله علیه و آله) عرض ادب می شود و بعد از صلوات بر وجود پربرکت ایشان با یادآوری خاندان آن حضرت، درخواست درود الهی بر تک تک آن بزرگواران می کند. و آن جا که خاندان رسول خدا (صلی الله علیه و آله) به وسیله حضرت علی علیه السلام ادامه پیدا می کند، این صلوات از ایشان آغاز می شود و به حضرت مهدی خاتمه پیدا می کند. و در طی آن به اوصاف برجسته از حضرت اشاره می شود که برخی از این اوصاف در ارتباط با خداوند و برخی در ارتباط با مردم می باشد. از جمله: 1. امیرالمومنین 2. ولی الهی 3. وصی الهی 4. اخی رسول الهی 5. عبداللهی 6. نباعظیمی 7. آیت کبری الهی 8. حجت الهی که با تحلیل قرآنی آن ها می توان به حقایق ارزش مندی دست یافت. از جمله این که اعتقاد به امامت از ضروری ترین شروط قبول توحید می باشد. پس دعای افتتاح خلاصه و چکیده ای کامل از بهترین معارف و آموزه های اهل بیت (علیهم السلام) می باشد.

کلیدواژه ها: دعا، افتتاح، حضرت علی علیه السلام.

ص: 334

* چکیده

این پژوهش به موضوع حیا در کلام علی علیه السلام با تکیه بر نهج البلاغه می پردازد. حیا در کلام امیرالمومنین (علیه السلام)، دارای جایگاه و اهمیت خاصی است و رابطه تنگاتنگی با زهد، عفت، تقوا، قناعت و دیگر مکارم اخلاقی دارد. رعایت حیا در حوزه های مختلف، سلامت فرد و جامعه را تضمین می کند و ارزش های متعالی انسانی را ارتقا می بخشد. امروزه با گسترش روابط بشری و تشکیل دهکده جهانی، میزان آسیب پذیری افراد، بیشتر شده است، لذا باید اصول و قواعدی برای حفظ این گونه روابط در نظر گرفت. بهترین ضامن اجرایی برای مقررات دینی، شرم و حیاست که نقش پیش گیری و هدایت جامعه و کنترل و بهینه سازی روابط را دارد. بر این اساس، بحث از آن، ضروری به نظر می رسد. وجه دیگر ضرورت بحث از حیا، برداشت نادرست بعضی مردم از این مقوله ارزش مند و عدم تمایز حیای پسندیده از حیای ناپسند و روی آوردن به صفت کم رویی است که مشکلاتی را برای آنان به وجود آورده است. پس لازم است معنای واقعی حیا، مرز حیا با خجالت و به تعبیری، حیای ممدوح و حیای مذموم تبیین شود و با توجه به عوامل ظهور حیا، موانع آن و آثار مترتب بر آن، گامی مؤثر در مسیر زندگی حقیقی برداشته شود. از جمله یافته های تحقیق عبارت است از اینکه عوامل ظهور حیا عقل، ایمان، اعتقاد به علم الهی، ترس از خدا و موانع ظهور حیا از جمله: جهل، عدم تکرار، شکسته شدن حرمت، شرب خمر، پرحرفی و معصیت خدا است. آزادی و کرامت، ادب، عفت و پاک دامنی، برطرف شدن عیوب، ایمنی در روز قیامت و پاکی از گناهان را مهم ترین آثار این صفت می توان برشمرد.

کلیدواژه ها: حیا، زهد، تقوا، ورع.

ص: 335

1- . تحقیق پایانی سطح 2 (کارشناسی) مدرسه علمیه نرجس خاتون ÷ شهرستان برخواستار؛ تابستان 1394 ش.

* چکیده

موضوع این نوشتار عدالت اجتماعی در کلام رهبر بر محوریت نهج البلاغه است. عدالت از واژه های کلیدی نهج البلاغه، که ناظر بر همه مباحث اجتماعی، سیاسی و خانوادگی است. امیرمؤمنان علی علیه السلام در جای جای سخنان و رفتار خود، بر عدالت، به ویژه عدالت اجتماعی تأکید می ورزند؛ بخش عمده مسائل اجتماعی مطرح در نهج البلاغه به عدالت اجتماعی اختصاص دارد، به گونه ای که موضوعات اجتماعی به طور مستقیم یا غیر مستقیم به عدالت پیوند می خورند و گویا نقطه مرکزی برخورد همه آن ها با یکدیگر، همان عدالت اجتماعی است و برای اجرای عدالت، راهبردها و سیاست های مشخص کاربردی وجود دارد. همچنین از فوری ترین هدف تشکیل نظام اسلامی استقرار عدالت اجتماعی است. از نظر رهبر دوران پیش و فرزانه انقلاب، عدالت اجتماعی بر سه پایه اساسی استوار است که مدیران و سیاست گذاران در پی ریزی بنیان ها و سازمان های اجتماعی باید همواره آن ها را مدنظر قرار دهند. رهبر معظم انقلاب اسلامی با تأکید بر حرکت در مسیر عدالت و اعتدال، هرگونه انحراف را رد کرده و بر روی خط میانه، به عنوان یک شاخص در موضوعات مختلف تأکید می ورزند زیرا برای عدالت اجتماعی آثار بسیاری مانند جلوگیری از شورش های مردمی، رسیدن به مقام عبودیت، وسیله گشایش، وسیله امیدواری، ادا شدن حقوق متقابل رهبر و مردم، از بین رفتن زندگی اشرافی برخی مسئولان، کاهش فقر، کاهش بیکاری، کاهش گرانی، کاهش تورم و بالا رفتن ارزش پول ملی، استفاده ی درست از سرمایه ها و منابع، روابط سالم میان قدرت و ثروت، کاهش اختلافات طبقاتی، بهره مندی

ص: 336

1- . تحقیق پایانی سطح 2 (کارشناسی) مدرسه علمیه نرجس خاتون ÷ شهرستان برخوار؛ زمستان 1395 ش.

از امکانات به صورت مساوی، تدوین قوانین مناسب، توجه به امور اقتصادی اقشار آسیب پذیر را می توان بیان نمود و در تحقق عدالت اجتماعی موانع فردی همچون هوسرانی، خودکامگی، امتیاز جویی و انحصارگری می باشد و موانع اجتماعی در سه زمینه فرهنگی، سیاسی و اقتصادی مطرح می شود که از موارد آن می توان به عدم آگاهی به حقوق خویش، چاپلوسی و بستن باب انتقاد، تغییر ارزش ها، عدم گزینش افراد شایسته، تبعیض، برخورد قاطع با عدالت گریزان، عدم نظارت و بازرسی، احتکار، رشوه را اشاره کرد.

کلیدواژه ها: عدالت، عدالت اجتماعی، رهبر انقلاب اسلامی، نهج البلاغه.

* چکیده

تربیت در تعالیم وحی و سنت نبوی، بر پرورش استعدادهای درونی انسان و فراهم ساختن زمینه‌ی رشد استعدادهای آدمی دلالت می‌کند. به عبارت دیگر، در تربیت، عنایت و اهتمام به پیشبرد تمایلات فطری و استعدادهای متنوع فرد لحاظ شده؛ و تربیت نیز، در صورتی ثمربخش است که با عمل و کوشش فرد همراه باشد.

تربیت فردی، یکی از ابعاد اولیه‌ای است که تأثیری مستقیم بر روی تعالی و مطلوبیت دیگر جنبه‌های تربیتی انسان دارد به گونه‌ای که گاه اثربخشی ابعاد دیگر را تحت الشعاع قرار می‌دهد.

در قرآن و نهج البلاغه به دو بُعد جسمی و روحی تربیت فردی پرداخته شده است. در بُعد جسمی با توصیه به تفکر، تدبیر و کنجکاوی و سوال به تربیت قوه تعقل پرداخته شده، و برای تربیت جنسی نیز دستوراتی مانند کنترل نگاه و ازدواج داده شده است. در تربیت دینی، سفارشات اخلاقی به تربیت اخلاقی توصیه شده و برای تربیت عاطفی نیز دستوراتی مانند محبت به دیگران و کنترل خشم و غضب بیان شده است همانطور که با بیان ویژگی‌های عبادت، انسان را تحت تربیت عبادی قرار داده‌اند.

کلیدواژه‌ها:

تربیت فردی، تربیت جسمی، تربیت روحی، قرآن و نهج البلاغه.

ص: 338

1- . تحقیق پایانی سطح 2 (کارشناسی) مدرسه علمیه نرجس خاتون ÷ شهرستان برخوار؛ تابستان 1395 ش.

* چکیده

شعر شیعی با تنوع مضامین، رویکردها، کارکردها و قالبهای شعری در دوره های تاریخی مختلف توانسته است به صورت جریانی مستمر و پویا تداوم یابد. هنوز تحقیقات و پژوهشهای لازم در دیوان ها و جُنگهای شیعی به جامانده از گذشته صورت نگرفته است اما همین میزان انجام شده نشان میدهد شعر شیعی توانسته است هم در حوزه شکلی و هم محتوایی به تنوع و غنا در ادبیات فارسی بیفزاید. از آن جمله شکل گیری گونه ها و زیرگونه های جدید است. تقسیم بندی این گونه ها بر اساس محتوا و درون مایه و ساختار آن هاست که به صورت عنوان در آغاز اشعار ذکر شده است. عناوینی که بعدها به مرور زمان و در اثر تکرار بیانگر یک نوع و گونه ادبی در ادبیات دینی شده است. بعضی از این گونه ها مانند «غدیری»، «فتوتنامه»، پیش از این در ادبیات فارسی معرفی شده اند و تعدادی دیگر مانند «ولای_تنامه»، «وفاتنامه» در تاریخ شعر فارسی اختصاص به شعر شیعی دارند. در این رساله برای نخستین بار زیرگونه های «صلواتنامه»، «وفاتنامه»، «سلامنامه»، «لعننامه»، «ترجمه سروده»، «ولایتنامه» به عنوان زیرگونه های شعر شیعی در بازه زمانی (قرن هفتم - نهم) مطرح و معرفی شد. در بخش دیگر رساله، گونه «ولایتنامه» به عنوان یک زیرگونه ادبی از منظر ساختار، محتوا و زیباشناسی ادبی مورد بررسی و تحلیل قرار گرفت. زیرگونه ادبی «ولایتنامه» با تأکید بر کرامات و معجزات حضرت علی علیه السلام سعی در اثبات مقام امامت و جایگاه ایشان در میان مردم عامه دارد. زبان این گونه ادبی ساده و روان است. شاعر در سرایش این اشعار علاوه بر انتقال معنی، از طریق نقل داستان قصد نفوذ و تأثیر در مخاطب

ص: 339

را دارد. شاخصه اصلی گونه «ولایتنامه»، ذکر داستان در تنه اصلی قصیده است. تصاویر «ولایتنامه» ساده و محسوس اند. از نظر عنصر تخیل و عاطفه شعرا تلاشی برای ارائه تصاویر بکر، مبتنی بر کشف درونی نکرده اند. آرایه های ادبی در ولایتنامه ها برجستگی ندارند؛ شعرا بیشتر از تشبیه حسی به حسی بهره بردند و ایهام و استعاره در این اشعار کمرنگ است. آرایه های «تلمیح»، «تضمین» و «اقتباس» به تناسب موضوع بالاترین بسامد را در ولایتنامه ها به خود اختصاص داده است.

کلیدواژه ها: شعر شیعی، گونه ادبی، ولایتنامه، تحلیل بوطیقای.

ربابه جعفری(1)

* چکیده

با توجه به ویژگی ها و خصلت های نیکوی برخی کارگزاران، باید علل مخالفت و انحراف گروه دیگری و حتی ویژگی های فردی برخی از این اشخاص مورد بررسی قرار گیرد تا علت این انحرافات روشن گردد. در این تحقیق که از نوع بنیادی است تلاش گردیده تا با استفاده از روش کتابخانه ای به این مطلب پاسخ داده شود و علت این مخالفت که حب جاه، حب دنیا، جهل، عدالت گریزی و... است، روشن گردد.

با توجه به اینکه کارگزاران یکی از ابعاد مهم سیاست علوی را نشان می دهد، نحوه گزینش، ملاک های انتخاب حضرت در گزینش کارگزاران مورد بررسی قرار گرفته است. همچنین بیان در طول تاریخ شکوهمند اسلام که دولت های زیادی به حق یا ناحق روی کار آمدند، سهم دولت کریمه ای که توسط ائمه اطهار (علیهم السلام) تشکیل و راهبرد می شود بسیار کم بوده است. یکی از این دولت ها، حکومت چهارساله علوی است که می تواند به عنوان الگوی حکومت داری، از زوایای مختلف، مورد توجه قرار گیرد؛ که از آن جمله شیوه برخورد و نظارت حضرت به کارگزاران و امور جاری که بر اساس عدل و انصاف استوار بوده است. لکن با تمام تلاش های حضرت در برپایی عدل و قسط، در میان کارگزاران ایشان از جمله استانداران، قاضیان و... خیانت ها و انحرافات دیده می شود که ما درصدد پاسخ به این پرسش می باشیم که چرا در حکومت امیرالمؤمنین علیه السلام نیز در میان کارگزاران انحرافات به چشم می خورد و علت آن چه بوده است؟

این نکته ضروری است که هرچند حضرت در گزینش کارگزاران دقت و سخت گیری فراوان داشتند، اما پس از انتخاب، آنان را به حال خود نگذاشته و روش نظارت هدمند و

ص: 341

دقیقی را به صورت محسوس و نامحسوس برای آنان اجرا کرد.

حضرت علاوه بر ذکر فضایل اخلاقی، برای مسئولان جامعه، به بیان زوایا و آسیب های اخلاقی هم اشاره کرده است تا بدین وسیله به کارگزاران در حکومت خود، هشدارهای لازم را در جهت برقراری حکومت اسلامی داده باشد. اما با تمام سعی و تلاش حضرت برای تحقق حکومت اسلامی، تعدادی از آنان در مقابل حضرت قد علم کرده و پرچم مخالفت را برافراشتند که به زندگی تعدادی از آنان و علل مخالفت آنان در این پایان نامه اشاره شده است.

کلید واژه ها: انحراف، کارگزاران، کارگزاران علوی.

ص: 342

صادق رضاقمی (1)

* چکیده

این پایاننامه با نگاه تطبیقی، آراء مهمترین مفسران شیعه و اهل سنت را درباره «آیه نجوا» مورد بحث و بررسی قرار میدهد.

براساس این پژوهش، آیهی نجوا ضمن تبیین جایگاه والای پیامبر اکرم و آزمایش اصحاب آن حضرت، از فضایل منحصر به فرد حضرت علی است. اکثریت قریب به اتفاق مفسران فریقین، تنها فرد عامل به آیهی نجوا را حضرت علی دانسته که ایشان ده بار با پیامبر اکرم _ بعد از پرداخت صدقه _ نجوا نمود.

هرچند برخی قائل به عدم نسخ آیه شده‌اند، ولی بنابر قول اکثر مفسران فریقین، این آیه بعد از گذشت ایامی و مشخص شدن باطن و نیت واقعی افراد، توسط آیهی بعدیاش نسخ گردید. به همین منظور برخی از بزرگان اهل سنت برای توجیه کار تارکان آیه، دلایلی را مطرح مینمایند که در این تحقیق، مورد نقد و بررسی قرار گرفته است.

کلیدواژه ها: امام علی، آیه نجوا، نسخ، صدقه، تفسیر تطبیقی.

ص: 343

1- . پایان نامه کارشناسی ارشد تفسیر و علوم قرآن مدرسه عالی قرآن و حدیث جامعه المصطفی العالمیه؛ بهار 1393 ش؛

sr.qomi110@gmail.com

* چکیده

جهان آمیزه ای از حق و باطل است و باطل به سبب فریب کاری و نیرنگ بازی همواره خود را حق مطلق و محض نشان می دهد و از این رو مردم در شناخت حق و باطل در حیرت می مانند و دچار اشتباه می شوند. آنچه در این مسیر ضروری می نماید، شناخت حق و باطل است، زیرا درگیری میان حق و باطل خواه در حوزه حیات فردی و خواه در حوزه حیات اجتماعی انسان، از همان آغاز موجودیت او برقرار بوده است. از این رو لازم است معیارهایی در اختیار او گذاشته شود تا به کمک آنها بتواند به راحتی حق را بشناسد و باطل حق نما را نیز تمیز دهد. حق و باطل از موضوعات اساسی است که در قرآن کریم و سخنان ائمه ی اطهار (علیهم السلام) به ویژه در نهج البلاغه امیرالمؤمنین علی علیه السلام به آن پرداخته شده است.

- شناخت معیارها و مصادیق های حق و رابطه آن با باطل مواردی هستند که به آشکار شدن حق کمک می کنند.

- زمانی که این شرایط تحقق یابند، بستر مناسبی برای پیروزی حق بر باطل به وجود می آید. امیرالمؤمنین علی علیه السلام این شرایط را با توجه به زمان، مکان و ظرفیت های وجودی مخاطبان در جهت هدایت آنان به کار گرفته اند. خداوند، قرآن، پیامبر (صلی الله علیه و آله)، دین اسلام، دارای ویژگی های خاصی از جمله آشکار کننده حق، داور، حق رو و فصل الخطاب هستند، امیرالمؤمنین علی علیه السلام نیز قاطع در راه حق، راستگو، پاسخگوی ندای حق، عالم به حق، حق جو و حق یاب هستند، ائمه اطهار نیز دارای وحدت رویه، مرجع حق، زمامداران حق و پرچم داران حق هستند، لذا هر یک به عنوان یکی از معیارهای شناخت حق در کلام

ص: 344

1- . پایان نامه کارشناسی ارشد نهج البلاغه، گرایش اصول الدین و معارف علوی از دانشگاه پیام نور کاشان؛ شهریور 1396 ش؛

امیرالمؤمنین علی (علیه السلام) معرفی شده اند. علاوه بر موارد مذکور خوبی، صداقت، بهشت و دوزخ، سنت پیامبر (صلی الله علیه و آله) و نظایر آن به عنوان مصداق حق در کتاب نهج البلاغه معرفی شده اند. مواردی از قبیل دروغ، فساد، کفر، گناه، سخن چینی، بدعت و امثال آن به عنوان مصداق باطل در نهج البلاغه بیان شده است. با توجه به همه مصادیق حق نتیجه گیری می شود هر وجودی که منبع خیر و سعادت بشر باشد حق شناخته شده است. بنابراین خداوند حق مطلق است؛ چه اینکه منبع تمام سعادت‌ها و برکات است. همچنین قرآن مجید، اهل بیت (علیه السلام)، دین اسلام و توحید و یکتاپرستی از این جهت که منشأ هدایت و خیر هستند، حق معرفی شده اند. با توجه به همه مصادیق باطل نتیجه گیری می شود هر وجودی که منبع نفاق، شقاوت و بدبختی است، باطل شناخته شده است. روش تحقیق با هدف کاربردی به صورت توصیفی - تحلیلی است و جمع آوری اطلاعات به صورت کتابخانه ای و متنی می باشد که در پنج فصل گردآوری و تنظیم شده است.

کلید واژه ها: حق، باطل، معیار، مصداق، نهج البلاغه.

ص: 345

* چکیده

در ششمین آیه سوره حمد که شبانه روز در نمازها می خوانیم عرضه می داریم (إِهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ) خداوندا ما را به راه راست هدایت فرما. راهی که ما را به تو و آنچه موجب رضای تو است برساند، راهی جدای از راه کسانی که غضب تو آنها را فرو گرفته، و همچنین جدای از راه گمراهان. بی شک «صراط مستقیم» مفهوم بسیار وسیع و گسترده ای دارد که لازم است ویژگی های آن با استناد به قرآن و روایات و سخنان امیر مؤمنان علی (علیه السلام) در نهج البلاغه برای جویندگان حقیقت و رهروان راه راست، تبیین و مشخص گردد. معنای لغوی «صراط» بزرگراه وسیع و روشن است و معنای «مستقیم» که از ماده ی «قوم» می باشد، شیء بدون اعوجاج و انحراف می باشد. از این رو، «راه مستقیم» که همان «صراط مستقیم» است و در برابر «راه معوج» قرار دارد، راهی است که از تخلف و اختلاف در امان باشد. امیرالمؤمنین علی علیه السلام می فرماید: «انحراف به راست و چپ گمراهی و ضلالت است و راه مستقیم و میانه، جاده وسیع حق است». (نهج البلاغه، خطبه 16) مصداق صراط مستقیم، همان «دین قیّم» است که خداوند در قرآن کریم بیان فرموده است (انعام/161)؛ هرچند که مصداق دیگری چون قرآن و امامان معصوم (علیه السلام) نیز دارد. «صراط مستقیم» یکی بیش نیست. انسان در مسیر هدایت نیازمند شناخت این راه است. راه مستقیم در دنیا راهی است بدون افراط و تفریط و راهی است پا برجا و درست و در آخرت راه مؤمنان به سوی بهشت است. صراط، راه رسیدن به معرفه الله است. صراطی در دنیا داریم و صراطی در آخرت. آن صراطی که در دنیاست، همان امام واجب الطاعه

ص: 346

1- . پایان نامه کارشناسی ارشد نهج البلاغه، گرایش اصول الدین و معارف علوی از دانشگاه پیام نور کاشان؛ شهریور 1397ش؛

است که هر کس در دنیا او را بشناسد و به هدایت او اقتدا کند، در آخرت از روی صراط که پلی است بر روی جهنم عبور می کند و کسی که امام را در دنیا نشناسد، پایش از صراط آخرت می لغزد و به جهنم می افتد.

و اما در مقابل صراط مستقیم، راههای انحراف و گمراهی قرار گرفته است که شیطان سعی می کند به وسایل و حیل های مختلف انسان را از راه مستقیم، منحرف و به بیراهه و ضلالت و گمراهی بکشاند. در این تحقیق با استناد به نهج البلاغه، مصادیق صراط مستقیم مورد کنکاش علمی قرار گرفته که مهم ترین آنها عبارتند از: راه شناخت خداوند، قرآن کریم، دین اسلام، پیامبر (صلی الله علیه و آله)، امیرالمؤمنین علی علیه السلام، اهل بیت پیامبر و امامان معصوم (علیه السلام)، انبیاء و پیامبران الهی، حکومت حق و عدالت، راه متقین و صالحین و شهدا، انجام کار خیر و پرهیز از شر و آخرت طلبی. اما پیروی از شیطان، پیروی از هوای نفس... دنیا دوستی و دنیا طلبی از مصادیق راه های انحرافی هستند که انسان را از مسیر هدایت و سعادت دور می کنند و در ورطه بدبختی و هلاکت می افکنند. روش تحقیق با هدف کاربردی به صورت توصیفی _ تحلیلی است و جمع آوری اطلاعات به صورت کتابخانه ای و متنی می باشد که در پنج فصل گردآوری و تنظیم شده است.

کلیدواژه ها: صراط مستقیم، ویژگی، مصداق، معیار، نهج البلاغه.

* چکیده

شهر بصره در زمان امام علی علیه السلام پایگاه بروز حادثه ای عظیم بود که تا آن زمان سابقه نداشت. برای بررسی علل چنین حادثه ای، مطالعه زمینه های ایجاد این واقعه و چگونگی رفتار مردمان آن زمان این شهر الزامی می نماید. در این دوره، شهر بصره به صحنه اولین نبرد داخلی مسلمانان و پایگاهی برای ناکثین تبدیل شد. مردم بصره با شکستن بیعت با امیرالمؤمنین و پیروی از سران حزب ناکثین و حمایت بی دریغ از عایشه، در شکل گیری این حادثه نقشی اساسی ایفا نمودند. خلافت سه خلیفه اول آثاری از جمله پدیدار شدن دوباره رسوم قبیله ای، رکود فکری و عدم تربیت دینی را از خود بجای گذاشت که در شکل گیری رفتار مردم بصره نقش بسزایی داشته است. بصریان با روی آوردن به مال اندوزی و رفاه طلبی و در پی سیاست ها و بدعت های ایجادشده به مردمی تبدیل شده بودند با پیمان های سست و افکار سفیهانه، آن ها با حمایت و اطاعت محض از ناکثین، یکی از بزرگ ترین حوادث در تاریخ جنگ داخلی در اسلام را رقم زدند و این جنگ نقطه آغازین و ریشه تمام فتنه ها و مشکلاتی شد که بعدها در دوران حکومت امیرالمؤمنین علی علیه السلام اتفاق افتاد. در حقیقت مهمترین هدف این پژوهش آشنا شدن با جامعه عصر امام علی علیه السلام و بررسی علل پیمان شکنی مردم بصره نسبت به ایشان، همچنین جلوگیری از مسائلی که سبب گسترش خط مشی آن ها در سطح جامعه می شود بوده است.

روش این تحقیق به اعتبار روش جمع آوری اطلاعات کتاب خانه ای و به اعتبار ماهیت

ص: 348

و روش تاریخی توصیفی و مشاهده میدانی بوده و در بعضی از قسمت ها تحلیل هایی صورت گرفته است. در این پژوهش، به رفتارشناسی مردم بصره در زمان خلافت امام علی علیه السلام پرداخته شده و روحیات، موضع گیری ها و رفتارهای مردم این شهر و نیز تأثیرپذیری از عملکرد رهبران گذشته و والیان آن ها، با تأکید بر کتاب شریف «نهج البلاغه» مورد تبیین و کاوش قرار گرفته است. از نتایج به دست آمده در انحراف بصریان می توان به مسائلی چون قرار داشتن بصره در منطقه ای خاص جغرافیایی و ساکن شدن قشری خاص در این شهر، بازگشت به سنت های قبیله ای، تبعیت از بزرگان بصره، حفظ منافع شخصی و قبیله ای، توجه به ظواهر دینی و جعل احادیث توسط خلفا و فراموشی امام علی علیه السلام اشاره کرد.

کلیدواژه ها: امام علی علیه السلام، نهج البلاغه، رفتارشناسی، مردم بصره، پیمان شکنان.

* چکیده

تربیت انسان و ارتقای وجودی او هدف خلقت و بعثت تمام انبیا بوده است و در جهت حصول این هدف، تعالیم کتاب و سنت کارآمدترین روش سیر و سلوک عملی است. در این باب تعالیم اهل بیت (علیهم السلام) بویژه امام علی علیه السلام مشحون از ناب ترین پیام ها و آموزه های سلوکی است که تاکنون کمتر به صورت یک نظام، مدون شده است. سوال اساسی این است که آیا می توان معارف سلوکی نظام مندی را مبتنی بر تعالیم امام علی علیه السلام به صورت یک نظام معرفتی جامع و هماهنگ با ساختار منطقی به شیفتگان این گونه معارف عرضه کرد. در این رساله تلاش شد تا با مراجعه به مجموعه کلمات امام علی علیه السلام و با استفاده از شبکه ای از مفاهیم و مضامین عام و جامع و با جمع آوری و صورت بندی گزاره های عرفانی بر آمده از تعالیم آن حضرت و از راه استناد به صریح روایات و اصطیاد معارف سلوکی به عنوان لوازم فرمایشات ایشان و در آخر با بکارگیری روش اجتهادی، به ارائه نظام سلوک عرفانی آن حضرت دست یابیم. یافته های تحقیق نشان داد که 1) «عبودیت»، «تطهیر و تهذیب نفس»، «معرفت»، «محبت»، «قرب الهی» و «لقای الهی» به ترتیب مهمترین اهداف سلوک می باشند و 2) مهمترین ارکان و پایه های این نظام سلوکی عبارتند از: اصولی چون «توحید محوری»، «شریعت گرایی»، «عقل پذیری»، «الگو مداری»، «ولایت مداری»، و «معادباوری»، چنانکه اگر سالک 3) از روش هایی همچون «تاملات سلوکی»، «محبت و دلدادگی» و «اعمال ریاضتی سلوکی» که از معارف امام علی علیه السلام قابل استنباط است برای رسیدن به اهداف مذکور استفاده کند و 4) او با گذشت از موانعی درونی همچون

ص: 350

«جهالت»، «غفلت»، «هوای نفس»، «گناه»، «بدعت»، «ریا»، «عجب»، «کبر»، «حسد» و نیز موانع بیرونی همچون «شیطان»، «دنیا» و «رفقای ناباب» خواهد توانست از تجربه 5 مقامات نهایی معنوی همچون «یقین»، «توکل»، «رضا»، «تفویض»، «تسلیم» و «توحید» برخوردار گردد.

کلیدواژه‌ها: سیر و سلوک، امام علی علیه السلام، حال، مقام.

ص: 351

* چکیده

شیوه زندگی تأثیر بسزایی در سعادت و شقاوت اخروی دارد. سبک و روش زندگی حضرت علی در دنیا بهترین روش برای الگوگیری است. بنابر دیدگاه حضرت علی علیه السلام دنیا به ممدوح و مذموم تقسیم می شود. پس سبک زندگی هم شامل مؤلفه های ممدوح و مذموم می شود. منظور از مؤلفه های سبک زندگی همان ابعاد مختلف زندگی می باشد که هرکدام سهم بسزایی در سبک زندگی دارد.

این پژوهش سبک زندگی حضرت علی علیه السلام را در رویارویی با دنیا می باشد. زمانی که صحبت از سبک زندگی می شود یعنی مجموعه ای از طرز تلقی ها، ارزش ها، شیوه های رفتار و سلیقه ما در هر چیزی را در بر می گیرد. در این پژوهش زندگی فردی، خانوادگی و اجتماعی حضرت به عنوان شاخصه های سبک زندگی مورد بررسی قرار داده شده است. هدف از نگارش این پژوهش ایجاد شناخت و برنامه ای منسجم از روش عملی و مصداقی حضرت علی علیه السلام در چگونگی برخورد با مسائل دنیا می باشد تا بهترین روش و سبک زندگی به جوانان معرفی شده باشد. نتایج حاصل از آن این شد که اشکال و ظواهر زندگی در هر عصر و زمانی تعبیر می کنند. اما آنچه از زندگی حضرت علی علیه السلام تغییر ناپذیر است و در زندگی امروزه با گذشت نسل ها از زندگی حضرت قابل اجراست یک سری اصول کلی و قواعد عملی ثابت و حاکم بر زندگی ایشان می باشد که بدون این اصول و شاخصه ها زندگی حضرت علی علیه السلام ناقص می باشد که از آن به مؤلفه های سبک زندگی یاد می شود.

کلیدواژه ها: سبک زندگی، مؤلفه های سبک زندگی، سیره، دنیا.

ص: 352

* چکیده

ترسیم ساختار مدیریتی نامه امیرالمومنین (علیه السلام) به مالک اشتر از رهگذر تعمق در مهم ترین مؤلفه های مفهومی آن، به وضوح بیانگر ژرفای معرفتی مکتب علوی است. انتخاب الگوی کارآمد مدیریتی و تنظیم سیاست عدالت گستر داخلی و خارجی، ضرورت ساماندهی نوشتار حاضر را مضاعف کرده اند، لذا در این پژوهش با روش تحلیل محتوای مضمونی و به صورت کیفی و توصیفی، مفاهیم این عهدنامه واکاوی شده است. بهره گیری از این روش، نگاه جامعی به شاخصه های تعاملی حاکمان، ضابطه های گزینش کارکنان و راهبردهای نیل بدین اهداف کلان را نتیجه می دهد. یافته ها حاکی از آن است که متن نامه بر سیاست داخلی تمرکز دارد و بر مؤلفه هایی همچون عدالت ورزی، اصلاحات فرهنگی، ساماندهی اقتصادی و گزینش هدفدار کارکنان دولتی تأکید شده است. توصیه های حضرت امیر (علیه السلام) در عرصه سیاست خارجی با محوریت نکوهش پیمان شکنی نیز افق های نوینی در تحلیل متن نامه می گشاید. گونه های مواجهه حکومتی در قالب تعاملی، تنبیهی، تربیتی، سنجشی و تشویقی بسامد قابل توجهی دارد و مدلی روزآمد در تمامی عرصه های مدیریتی ارائه می نماید.

کلیدواژه ها: نهج البلاغه، امام علی علیه السلام، عهدنامه مالک اشتر، مکتب علوی، تحلیل محتوا.

ص: 353

1- . پایان نامه کارشناسی ارشد علوم قرآن و حدیث؛ دانشگاه الزهرا (سلام الله علیها)؛ بهمن 1396 ش؛

b.vadood1992@gmail.com

* چکیده

نهج البلاغه اثر ماندگار امام علی علیه السلام، علاوه بر این که یک مجموعه کامل از پیام های دینی- عقیدتی است، یکی از بهترین کتاب های ادبی است که با فصاحت و بلاغتی در حد اعلا ایراد شده است. در این اثر ارزشمند انواع فنون ادبی خودنمایی می کنند. هدف پژوهش پیش رو، بررسی عنصر طنز به عنوان بعدی دیگر از ابعاد بلاغی نهج البلاغه و تبیین چگونگی نقش این عنصر در تصویر سازی و اقناع مخاطب میباشد، که به روش توصیفی- تحلیلی و با رویکرد ادبی پس از مطالعه کتب و نرم افزارهای مرتبط با نهج البلاغه به تحلیل و بررسی این عنصر پرداخته است. طنز یکی از شاخصه های متون ادبی است و نهج البلاغه به مثابه یک متن ادبی از این روش بهره برده است. طبق بررسی های انجام گرفته در این اثر ارزشمند، طنز دارای کارکردهای متعددی است که در قالب های مختلف از جمله بهره گیری از صور بلاغی و... طراحی می شود؛ و به نقد مسائل مختلف اجتماعی و سیاسی میپردازد. استفاده از اسلوب ادبی طنز، از جمله شیوه های تصویر آفرینی در نهج البلاغه، جهت اقناع مخاطب است، زیرا طنز علاوه بر آن که تصاویر ادبی زنده و جذابی می آفریند، از طرفی نیز با بیان ادیبانه کاستی ها نقش به سزایی در اقناع مخاطب دارد.

کلیدواژه ها: امام علی علیه السلام، نهج البلاغه، طنز، طنز سیاسی، طنز اجتماعی.

ص: 354

1- . پایان نامه کارشناسی ارشد علوم قرآن کریم؛ دانشگاه علوم و معارف قرآن کریم زاهدان؛ بهمن 1394 ش؛

* چکیده

هر مدیری برای آنکه بتواند به موفقیت دست یابد به سه شاخصه دانایی، توانایی و پارسایی نیاز دارد. بر همین اساس در خطبه 173 نهج البلاغه شایسته ترین فرد برای مدیریت و زمامداری تواناترین آنان بدان و داناترینشان به فرامین خداوند معرفی شده است همچنین از آنجا که اگر مدیران، دانا و توانا باشند اما اهل پارسایی نباشند در معرض خطا و لغزش قرار می گیرند حضرت به شاخصه پارسایی نیز برای مدیران اشاره کرده است. همچنین برای تشخیص اینکه آیا مدیریتی موفق بوده یا نه حضرت علی علیه السلام در آخر نامه خود به مالک، مدیریتی را موفق می داند که هدف کلانش رسیدن به رضایت الهی باشد و به این پنج هدف خرد برسد: هر کاری را که انجام می دهد بین خودش و خدا و مردم عذر و حجت داشته باشد، در میان بندگان خدا نام نیک داشته باشد، آثار زیبا در شهرها ایجاد کند، نعمت را بر مردم تمام کند و کرامت مردم را چندین برابر نماید. در این رساله سعی شده ابتدا سه شاخصه دانایی، توانایی و پارسایی و اصول هر یک از آن ها در نهج البلاغه مورد بررسی قرار گیرد و در پایان نیز مدل مدیریت موفق در چهار سطح اصول، شاخصه ها، اهداف خرد و هدف کلان ارائه گردیده است.

کلیدواژه ها: نهج البلاغه، مدیریت موفق، شاخصه دانایی، شاخصه توانایی، شاخصه پارسایی، مدل مدیریت موفق.

ص: 355

* چکیده

تبیین اصول اعتقادی در اسلام توسط امام معصوم، در شالوده اندیشه و جهان بینی مبتنی بر حقیقت، تاثیر غیر قابل انکاری در رشد انسان‌ها و به ویژه مسلمانان دارد. هدف متعالی در تعلیمات نهج‌البلاغه پرورش و تربیت انسانهایی است که با عنایت به حق محوری و توجه به دستورات خداوند متعال، از هرگونه کجروی در حوزه اعتقادی مبری باشند. در این پایان‌نامه تلاش بر این است تا با روش توصیفی-تحلیلی، بیانات امیرالمومنین (علیه السلام) در باب اصول عقاید که با دلیل و برهان در برابر موافقان و مخالفان ایراد شده است، بررسی و تحلیل گردد و قالب‌های متعارف منطقی آنها نشان داده شود. این شیوه می‌تواند تا حدودی جایگاه والای عقل و فطرت را در اندیشه حضرت علی علیه السلام نمایان سازد. بیان برهانی و نیز شیوه‌های جدلی، تمثیلی و خطابه‌های مؤثر و وصایای دلسوزانه که با زبانی منطقی بیان شده‌اند، به گونه‌ای ویژه، پرده‌های جهل را از اندیشه مسلمانانی میدرد که نیازمند اصلاح و نبوغ در این آموزه‌ها هستند و ای بسا غیر همکیشان را نیز به خود جلب کند و به کیش خود درآورد. وجه تمایز این مجموعه، اهتمام به بیان و استدلال منطقی کلام حضرت علی علیه السلام است که هیچ محدودیتی برای مخاطبان خویش ایجاد نمی‌کند و عقل و فطرت بشری را خطاب قرار می‌دهد. بیانات حضرت در مبحث توحید و خداشناسی، از شگفت‌انگیزترین مباحث نهج البلاغه بوده و مبتنی بر براهین عقلی است. سخنان مستدل ایشان همچنین در مبحث عدل و نبوت، پاسخ جامعی برای چرایی و چگونگی عدالت خداوند، ضرورت و

ص: 356

حکمت بعثت انبیای الهی میباشد. کلام ایشان در باب امامت نیز از جایگاه ویژه برخوردار است؛ زیرا مخاطبان حضرت در این مبحث، اغلب از مخالفان و منکران حق امامت ایشان پس از رحلت رسول اکرم (صلی الله علیه و آله) هستند. حضرت در این شرایط، با استفاده از شیوه‌های مختلف به خصوص به شیوه جدال احسن، که مد نظر قرآن کریم نیز میباشد، با مخالفین برخورد کرده و به اثبات حق امامت خویش مبادرت ورزیده‌اند. ایشان شایستگی، خویشاوندی و بیعت مردم را بر این اصل گواه گرفته‌اند و بر مبنای آن سخن احتجاج کرده‌اند. شرح و تفصیل معاد و امکان وقوعی آن نیز با براهین عقلی توسط ایشان صورت پذیرفته است. نتایج این تحقیق نشان می‌دهد که ادله ایشان در باب اصول عقاید، علاوه بر استحکام در محتوا، از ساختار و شکل منطقی نیز برخوردار بوده، به گونه‌ای که جای هیچ گونه شبهه و تردیدی باقی نمی‌گذارد. بررسی آموزه‌های اعتقادی حضرت در این نوشتار به گونه‌ای تنظیم شده است که خواننده سیر منطقی از توحید تا معاد را به خوبی دریابد.

کلیدواژه‌ها: اصول اعتقادات، استدلال منطقی، نهج البلاغه، حضرت علی علیه السلام.

* چکیده

بعد از رحلت پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) چهار خلیفه نخستین که روی کار آمدند، دوره شان به دوره خلفای راشدین معروف است. این دوره برای مسلمانان در طول تاریخ اسلام اهمیت بسیاری دارد و به عنوان سرمشق و الگو می باشد. مقایسه تطبیقی ابعاد اجتماعی و اقتصادی سیره امام علی علیه السلام و سه خلیفه نخست برای اداره جامعه اسلامی موضوعی است که این پژوهش به روش توصیفی - تحلیلی در صدد بررسی آن بر آمد، نتایج حاصل از پژوهش بیانگر آن است که در سیره امام علی علیه السلام و سه خلیفه نخست در ابعاد مختلف اجتماعی اعم از: برخورد با کارگزاران، برخورد با مخالفان، برخورد با زنان، برخورد با موالی، برخورد با اهل ذمه، عدالت اجتماعی، نحوه اجرای حدود. و در سیره اقتصادی راجع به: نحوه تقسیم بیت المال، برخورداری اقشار مختلف، خانواده های خلفا و حتی خود آنها از بیت المال وجوه اشتراک و اختلافی وجود دارد که همین سیره، امام علی علیه السلام را با سه خلیفه متمایز می سازد. و ما بر آن هستیم این دو بُعد حکومتی را با آوردن شیوه و روش خلفا به طور جداگانه و سپس با مقایسه و تحلیل در پایان هر فصل به آنها پردازیم.

کلیدواژه ها: سیره اجتماعی _ اقتصادی، امام علی علیه السلام، ابوبکر، عمر، عثمان.

ص: 358

* چکیده

تاریخ حکومت امیرمؤمنان(علیه السلام) برای شیعیان به عنوان امام اول و برای اهل سنت به عنوان خلیفه چهارم، همواره مورد توجه بوده است. نیز شکل گیری اولین جنگ داخلی و فتنه آمیز جمل و پیامدهای آن در تاریخ اسلام، باعث شد مورخان اسلامی از قرون اولیه به ثبت دقیق گزارش های ایام حکومت امیرمؤمنان(علیه السلام) بپردازند. با این حال عدم توجه یا کم توجهی به سیر تاریخی حوادث در موارد متعددی باعث اختلاف در نقل ها و در موارد دیگر نامشخص بودن تاریخ حوادث شده است.

سؤال مهمی که در این باره به ذهن می رسد این است که حوادث مهم تاریخ حکومت امیرمؤمنان(علیه السلام) در شش ماهه اول، بر اساس سیر دقیق وقوع آن ها چه بوده و آیا چنین سیر دقیق امکان دارد؟ در این پایان نامه با روش تحقیق کتابخانه ای به مطالعه منابع تاریخی دست اول پرداخته شد و با کنار هم قرار دادن گزارش های پراکنده و جمع آوری قرائن و شواهد تاریخی، حوادث حکومت امیرمؤمنان(علیه السلام) بر اساس سیر تاریخ وقوع آن ها تبیین گردید. در کنار این،

جهت ارائه بهتری از نمای کلی و تاریخی دوره موردنظر، جدول سیر حوادث ترسیم گردید. نیز تحلیل های مستند بر اساس کلام امیرمؤمنان(علیه السلام) و مبانی تشیع درباره سیاست های آن حضرت و حوادث پیش آمده در آن دوران ارائه شد.

کلیدواژه ها: امیرمؤمنان(علیه السلام)، حکومت امیرمؤمنان(علیه السلام)، بیعت با امیرمؤمنان(علیه السلام)، کارگزاران، خطبه های امام و جنگ جمل.

ص: 359

1- . پایان نامه کارشناسی ارشد تاریخ تشیع؛ مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)؛ دی 1395 ش؛

بسمه تعالی

هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

آیا کسانی که می دانند و کسانی که نمی دانند یکسانند؟

سوره زمر/ 9

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان - خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آباده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی - پلاک 129/34 - طبقه اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: 03134490125

دفتر تهران: 021 - 88318722

بازرگانی و فروش: 09132000109

امور کاربران: 09132000109

مرکز تحقیقات رایانگی

اصفهان

گامی

WWW

برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی

www.Ghaemiyeh.com

www.Ghaemiyeh.net

www.Ghaemiyeh.org

www.Ghaemiyeh.ir

مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹

